

Ex libris

LUIGI FIRPO

26. 14. 3.

FIRPO
3288
BIBLIOTECA NAZIONALE
TORINO

FLORES DIRECTORII INQVISITORVM,

Collecti à Fratre Aloyſio Bariola Mediolanenſe Auguſtiniano, Doctore, Theologo, & Penitentiario.

Congregationum Sancti Officij, & Indicis Mediolani Conſultore.

Acceſſerunt Tractatus De Sollicitatione Penitentium. De Propoſitionum gradibus, & qualitate. Plura hic Conſilia (Cambiorum præſertim) vtrique foro accommodata: vnà cum Bullis Apoſtolicis S. Officio perneceſſarijs:

Opus non modo Conſultoribus S. Officij, ſed Doctoribus, Confeſſarijs, & Religioſis omnibus perutile.

Noua hac impreſſione omnia ab eodem recognita, & aucta.

MEDIOLANI,

Apud her. q. Pacifici Pontij, & Ioan. Baptiſtam Piccaleam, Impreſſ. Archiep. M. DC. XXV.

Denuo Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Vicecomes, Vicarius Sancti Officij Mediolani.

Aloyſius Boſſius Can. Ord. Theol. pro Illuſtriſs. Card. Archiep.

Vidit Saccus pro Excellentiſs. Senatu.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.

D. CÆSARI MONTIO,

Aſſeſſori Sanctæ Vniuerſalis Inquiſitionis in Vrbe,

Et Conſultori in Sacra Congregatione de Fide propaganda.

Fr. Aloyſius Bariola Auguſtinianus F.

QVINDECIM *iam ſunt anni, cum hoc opus publici iuris feci amicorum non tam rogatu, quàm vi coactus. Interim opus expoliui ſecundis curis, quæ ſolent eſſe meliores; auxi productis ſacris Canonibus, &* Do-

Doctoribus, qui res eò contentas accuratè pertractant: & præcipuè ſententijs Eymerici, & Pegnæ dicta mea corroboraui. Addidi noua conſilia; rebus apud me dubijs, & obſcuris dedi lucem: locupletaui Pontificijs Conſtitutionibus, quæ præteritis his annis prodierunt: quo factum eſt, vt nouum opus propemodum eſſe videatur. Dixit quidem philoſophus magni nominis, eſſe facilè inuentis addere: ſed non facilè eſt inuenta idonea conuenienter ſuis aptare locis. Precibus iterum amicorum fatigatus, qui negant vllum exemplum primæ impreſſionis reperiri, libellum iterum in lucem edo, ſed ſub luce tui clariſſimi nominis, qui tàm ſcienter de rebus huiuſmodi noſti iudicare. Tu enim ſub trium Summorum Pontificum auſpitijs, non

mi-

minus egregiè, quàm viriliter in Eccleſiæ Romanæ caſtris militaſti, magnis honoribus conſecutus teſtimonium virtutis. Primum quidem à Paulo Quinto recol. mem. inter Prælatos ſacræ Conſultæ totius Eccleſiaſtici ſtatus adnumeratus: deinde à Gregorio Decimoquinto fel. record. in ſupremam S. Inquiſitionis Congregationem Conſultor adſcitus: poſtremum ab Vrbano Octauo feliciter Eccleſiam Chriſti gubernante Congregationi de fide propaganda adſcriptus fuiſti. His laborioſis muneribus, quæ validiſsimum quemque ſingula fatigaſſent, tanta facilitate ingenij tui, tanta omnium admiratione, commendationeq; omnibus eodem tempore perfunctus es; vt idem Vrbanus in Tribunali eiuſdem ſupremæ Sanctæ Inquiſitionis Aſſeſſorem à curis pro-

pagandæ fidei, minimè auocatum, nuper conſtituerit. Merita quoque vniuerſæ familiæ tuæ in me poſtulant; Illuſtriſsimi Senatoris Patris tui beneficia exigunt; ſuadet beneuolentia Marci Antonij fratris tui Juris Conſulti Collegiati, & Conſultoris Sanctæ Jnquiſitionis in hac Vrbe, & nuper Regij Fiſci Aduocati, à Catholica Maieſtate electi, ſignum hoc grati animi, & obſeruantiæ erga te meæ. Fratris inquam Tui, quem ingenium ſingulare, doctrina exquiſita, eloquentia in ampliſsimo Senatu ſæpe perſpecta, & ipſius ſupremi Ordinis luculento teſtimonio dum ab eo Regius Fiſci Aduocatus deſignaretur cumulatè laudata; humanitas denique, ac ſuauitas morum incomparabilis, iteratis Ciuium votis, dum eius Præfectus deſtinaretur abundè

te-

teſtata; Senilis denique infloreti ætate prudentia,& in negotijs tractandis eximia diligentia in Vicarij Prouiſionum hoc eſt Patriæ adminiſtrationis munere obeundo omnibus probata, ad Aui; Patriſque Senatoriam dignitatem curſim euehunt. Nequaquam deſpicere debes hoc munuſculum, quod non ſit recens, ac nouum. Nam aurum recoctum purius, ac pratioſius eſſe conſueuit. Aurum voco meum hoc Opuſculum, non quod aurum putem ab ingenio meo prodire potuiſſe, ſed quod ex aureis grauiſſimorum Auctorum libris, tamquam fodinis erutum ſit, atque conflatum. Viue feliciter. Mediolani Idibus Iulij 1625.

LECTORI BENEVOLO Auctor Epitomæ S.

SVPERVACANEAM exiſtimauerit aliquis hanc Epitomem à me collectam è Commentarijs, quos eruditione ſolidiſſima ſcriptos Directorio Inquiſitorum appoſuit Franciſcus Pegna natione Hiſpanus, I. V. & S. Theologiæ Doctor, atq; in Auditorio Romanæ Rotæ Decanus. Aut enim, dicet is, ſuperflua ſcripſit ille, quæ recenſentur: aut operi neceſſaria tantummodò, quæ detrahi non poſſunt. De viro prudentiſſimo limatiſſimique iudicij prius illud, ne ſuſpicari quidem licet; hoc autem poſterius, ſi verum eſt, quid detrahet is, qui Epitomen elaborauit, ex opere in quo nihil eſt, quod detrahatur? Importunæ ſanè preces amicorum ad hanc editionem, quam nunquam cogitaueram, me detrectantem adegerunt; qui memoriæ ſubſidium calamo, non gloriolam nomini meo ex hac elucubratione paraueram. Verum ex huius operis ſcriptione, nemo prudens rerum æſtimator iure poteſt inferre, vel præclariſſi-

riſſimi Commentatoris ſuperfluam ineſſe operi rerum copiam redundantemque verborum, vel contrahentis in Epitomen inanem fuiſſe laborem. Non enim neque primus ſum, neque ſolus, qui hanc ſcribendi rationem inierim. Tritam multorum veſtigijs viam calco. Quis recenſeat eos, qui clariſſimorum auctorum, & ab omni antiquitate probatiſſimorum Scriptorum hiſtorias, Commẽtarios, atque alia digniſſima æternitate opera, in breuiaria compendia, epitomas, & ſummaria cum ingenij ſui laude, & ſine illorum dedecore compegerunt? Mitto Liuianam epitomen, cuius auctor adhuc quæritur: mitto Xiphilinum, qui copioſam Dionis hiſtoriam in compendiũ cõtraxit. Videmus ipſi ætate noſtra paſſim in Bibliothecis, librarijſque tabernis proſtare magnorum virorum S. Thomæ Aquinatis Sum. Theologicam, Cæſaris Baronij Cardin. Annales Eccleſiaſticos, Martini Nauarri Enchiridion, & alia, tum huius, tum aliorum opera in epitomen contracta. Quod illi reſponſuri ſunt huic quæſtioni, qui hæc fecerunt; idem equidem reſpondebo de hac commentariorum contractione, qui ſum illos imitatus.

tatus.

tatus. Fideliter igitur totam huius voluminis doctrinam ex prædicti Franciſci Pegnæ, cui tantum Vrbs, & orbis debet, commentarijs excerpſi. Si quam partem integram intactamque, tametſi ſcitu digniſſimã omiſi; quòd non adeò frequenter veniret in conſultationem, omiſi. Rationes multas, leges, canones, DD. teſtimonia præterij; quia niſi ea præterijſſem, non epitomen confeciſſem, ſed ipſos cõmentarios in alias chartas tranſtuliſſem. Cum Alex. Leonis, Gregorij, atq; aliorum Pontificum Bullas innuo, Lector intelligat eas à me ſignificari, quæ ad Tribunalis huius ſanctiſſimi fulciendam auctoritatem emanarunt, atq; ad calcem Directorij ſunt adiectæ; necnon à me in breuiarium contractæ. Quamuis autem Franciſcus ipſe non ex omnibus teſtimonia in ſuos Commentarios tranſtulerit; ego tamen è ſingulis aliquid, quo res diſputata muniretur multis in locis produxi. Poſtremum ordine alphabetico tamquam in tabulam capita rerum expoſui, vt ad nutum omnia lectoribus eſſent in promptu. Vale.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Prior numerus Partem, poſterior Commentarium indicat.

Abiuratio quid ſit, quotuplex, cur inſtituta, & quam antiquus vſus eius, par. 3. com 40.
Abiuratio de vehementi quare ſit grauiſſima pœna. p. 2. c. 81. & par. 3. com. 39
Abiuratio quomodo per torturam euitari poſſit. par. 2. com. 14. & par. 3. com. 40
Abiuratio ante ſententiam fienda eſt, licet vſus contrarium obtinuerit. p. 3. c. 41
Abiurare qui teneantur. p. 3. c. 40
Abiurans de leui, & poſt incidens in hæreſim non eſt relapſus. p. 2. c. 83
Abiurandi ætas quæ. p. 3. c. 40
Abiurans de vehementi, vel de hæreſi, & poſt communicans cum hæreticis eſt relapſus. p. 2. c. 83
Abiurans fautoriam hæreticorum, & in eam rehabens relapſus erit. p. 2. c. 83
Abiurans de vehementi, & purgans ſe hæreſi in quo differant. p. 3. c. 71
Abiuratus tenetur ſe ſubſcribere. p. 3. c. 72
Abiurationes de leui, vehementi, & violenta quomodo differant. p. 3. c. 40
Abſens verbaliter degradatus per Iudicem ſæcularem puniri poteſt. p. 3. c. 49
Abiuratio an inhabilitet. Nau. ar. de hæret. conſ. 5.

Abſen tes

Abſentes contumaces de formali verè conuicti, quomodo tractandi. p. 3. c. 49
Abſoluti iudicialiter tenentur eadem Confeſſario confiteri par. 2. com. 65.
Abſoluendi non ſunt Rei Sacramentaliter priuſquam hæreſim iudicialiter manifeſtent, niſi in mortis articulo. p. 2. com. 25
Abſolutione Sacramentali ſequuta poteſt contra hæreticum inquiri. p. 2. c. 25
Abſoluendus à ſententia excommunicationis prius iurare debet; & molliter virgis percuti. p. 3. c. 7
Abſolutus tanquam innocens, ſi deferatur de eodem crimine, iterum iudicari, & condemnari poteſt. p. 3. c. 37
Abuſus Sacramentorum, aut Sacramentalium reddit operantem ſuſpectum. com. 67. 2. partis.
Affectus ad delictum quo puniendus. Menoch. de arbitr. caſu 360.
Accuſator hæretici non tenetur ſe ſubſcribere ad pœnam talionis. p. 3. c. 14.
Si ſe ſubſcribat, & deficiat quomodo puniendus. par. 3. com. 14.
Accuſator in accuſatione deſiſtens non eſt audiendus. par. 3. com. 14.
Vnicum teſtem producens initius puniendus. p. 3. c. 14
Accuſatoris remiſſio; nihil valet. p. 3. c. 14
Accuſatores, & falſi teſtes puniuntur eadem pœna. par. 3. com. 48.
Accuſatus, & legitimè conuictus de hæreſi, & negans, quando Curiæ ſæculari relaxandus. p. 3. c. 48
Acquiſita à marito ſtante matrimonio, an confiſcari poſſint. p. 3. c. 160
Actio relaxationis Rei Curiæ ſæculari in Eccleſia fieri debet. par. 3. com. 45.
Adimplere pœnitentias nolentes, vel omittendo, vel committen-

mittendo, quomodo intelligatur. p.3.c.146
Adoleſcentes quomodo abiurabunt. p.3.c.40
Adoratio dæmonum a quibus exorta. p.2.c.35
Adultis dormientibus, & amentibus non remittitur peccatum Originale ſine actuali. p.1.c.11
Aduocatus quilibet admittitur ad tuendum defunctum. par.3.com.92
Aduocatus Reo ooncedendus, & qualis. p.3.c.28
Aetas crimiuis capax quæ ſit. p.1.c.13. & p.3.c.40
Alchimiſtæ, qui ſuſpecti, quod dæmones inuocent. p.3.c.26
Amantes, dæmones inuocantes, quando erunt de hæreſi ſuſpecti. p.2.c.68
Amatoria pocula propinantes quando reddantur de hæreſi ſuſpecti. p.2.c.68
Amentes, & dormientes baptizati quando ſuſcipiant characterem. p.1.c.11
Animaduerſionis nomine, quæ intelligatur pœna. p.2.c.71
Animalia bruta Sacramenta ſumere poſſunt, ſed non Sacramentaliter. p.1.c.15
Apoſtolicæ traditiones quenam ſint, & quam auctoritatem habeant. p.1.c.14
Apoſtoli quare Symbolum condiderunt. p.1.c.16
Apocbryphus liber qui ſit. p.2.c.48
Apoſtaſia, & hæreſis an differant ſpecie. p.2.c.74
Apoſtata quis dicatur, & an recipiendus. p.2.c.74
Apoſtoli quid, & quot eorum genera. p.3.c.31
Appellans quomodo tractandus. p.3.c.31
Appellare licet hæreticis ob interlocutoria. p.3.c.31
Appellatio a quo recipienda, & admittenda. p.3.c.31
Appellatio quid ſit. p.3.c.30
Appellatione admiſſa quomodo tractandus Reus. p.3.c.31
Appellatione interpoſita nihil innouandum. p.3.c.31
Aquam vino miſcere in Miſſæ Sacrificio Chriſtus docuit. p.1.c.14.

Amore

Amore capti delinquentis pœna. Menoch. de arbitr. Iud. caſu 328.
Arreſtare quid, & quomodo arreſtandi. Rei: p. 3. c. 31
Ars nulla datur includendi dæmones in rebus corporeis. p. 2. c. 68.
Arma in fauorem fidei deferre qui poſſint, & quibus concedendum. p. 3. c. 105
Articulos fidei cur credimus. p. 1. c. 19
Eos memoria tenere, & explicitè credere tenentur fideles. p. 1. c. 19
Aſtrologia iudiciaria, interrogatoria ſuperſtitioſa eſt. p. 2. c. 67
Auctore damnato etiam libri damnati cenſentur. p. 2. c. 3
Audiens ſemel hæreticorum conciones, an dicatur hæreticis credens. p. 2. c. 75
Auxiliatores Inquiſitorum conſequuntur Indulgentias. p. 3. c. 178

B

B*Aptiſmus ab hæreticis collatus an ſit iterandus. par. 1. com. 12*
Cur legitimè collatus non iterandus. p. 1. c. 12
Blaſphemia hæreticalis quæ ſit. p. 3. in fine.
Blaſphemia hæreticales, quæ. p. 2. c. 66
Blaſphemia quomodo punienda. p. 2. c. 66
Blaſphemiæ non omnes ſpectant ad ſanctum Officium. p. 2. c. 66.
Blaſphemi an abiurare teneantur. p. 2. c. 66
Blaſphemiarum grauitas quomodo metienda. p. 2. c. 66
Bona Clericorum, quę confiſcari poſſint. p. 3. c. 161
Bona confiſcata cui applicanda. p. 3. c. 161
Bona feudalia quomodo confiſcari valeant. p. 3. c. 161
Bona hæreticis condonare quando poſſint Inquiſitores. p. 2. c. 9.
Bona occulti hæretici fiſco non tradenda. p. 3. c. 157

Bona hæreticorum inſanientium an ſint adnotanda.p.3.c.22
Brachio ſæculari aliquem relaxando quid agatur. p.2.c.20

C

Cadauera hæreticorum, credentium, & fautorum, quando licitè ſepeliri poſſunt. p.3.c.89
Et quando exhumanda, & comburenda. p.3.c.89
Canonica purgatio quid ſit, & quando indici poſſit.p.2.c.14
Canonizato habetur per traditionem in Eccleſia Dei. p.2.c.42
Captura mandari nequit ex delictis, & indicijs leuibus. p.2.c.12
Capturæ ordo, & à quo decernenda. p.3.c.17
Captura reorum quomodo fienda. p.3.c.108
Calumniator quomodo tractandus, Menoch.de arbitrarijs caſu 321.322.
Carcerati pro hæreſi quare non admittendi ad Miſſam, & diuina, ſicut pro alijs erroribus. p.3.c.108
Carceres cur inuenti. p.3.c.107
Carceres non omnibus ſunt pares aſſignandi. p.3.c.108
Carcerati non ſunt de carcere ad carcerem transferendi. p.3.c.108.
Carceratis pro cauſa fidei, Confeſſarij ſunt concedendi. p.2.c.25
Carceri perpetuo qui ſint damnandi. p.3.c.46
Carceris perpetui pœna quibus de cauſis, & quando remittenda. p.3.c.46.& c.108
Cardinales quo tempore Inquiſitores generales eſſe cœperunt. p.3.c.11
Carnes diebus prohibitis comedere an ſapiat hæreſim. p.2.c.80
Catholicos libros falſificantes quomodo puniendi. p.2.c.17
Cauilloſæ hæreticorum reſponſiones quomodo vitandæ. p.3.c.22

Cauſſæ

Cauſſa capitalis inimicitiæ. p. 3. c. 116
Cauſſa friuola appellandi. p. 3. c. 31
Cauſſa minuendi pœnam falſo teſti. p. 3. c. 122
Cauſſæ quibus Inquiſitores deponendi. p. 3. c. 66.
Cauſſæ rationabiles ad minuendam, & augendam pęnam. p. 3. c. 44. & 122
Cautelarum genera. p. 3. c. 23
Cautionum ſpecies. p. 3. c. 139
Chriſtiani ad Iudæorum ritus reuertentes ſubduntur Inquiſitoribus. p. 2. c. 69
Cyprianus à Stephano Papa correctus. p. 2. c. 42
Chriſtiani ſi infantes, aut metu mortis baptizati redeant ad patrum ritum, mitius cum eis agendum. p. 2. c. 69
Celebrans exequias pro hæreticis, & eos apud ſe cuſtodiens eſt ſuſpectus. p. 3. c. 89
Circumſtantiæ quæ reticendæ quando reis proceſſus traditur. p. 3. c. 29
Citandus eſt Reus ad audiendam ſententiam. p. 3. c. 40
Citationis cauſſa in citatione non ponenda. p. 3. c. 33
Clerici ſede vacante non poſſunt fidei dubia definire. p. 2. c. 8
Clerici quomodo, & a quibus ſint ad beneficia, & dignitates reſtituendi. p. 3. c. 162
Clericis redeuntibus pecuniariæ pęnę imponendę. p. 3. c. 161
Clericorum bona quę confiſcari poſſint. p. 3. c. 161
Comburere libros vetitos an quilibet poſſit. p. 2. c. 3
Combuſtio ſtatuarum valde antiqua eſt. p. 3. c. 49
Committentes non relapſi qui ſint. p. 3. c. 146
Committentes ea ad quę ſe committere non obligarunt quomodo puniendi, & an interrogandi ſuper intentione. p. 3. c. 146.
Commoda ab hęreſibus orientia. p. 3. c. 48
Comparentes non ſunt ab Inquiſitore audiendi in foro pœnitentiali. p. 3. c. 12
Comparentis beneficium non poteſt quis ſecundò conſequi. p. 3. c. 12.

Comparens poſt ſuam combuſtam imaginem eſt audiendus. p. 3. c. 49
Complices hæreticorum renuentes intra annum ſatisfacere, puniuntur vt hæretici, & ipſo iure fiunt infames. p. 1. c. 4
Compurgatores ad quid teneantur, & quot in eis requirantur. p. 2. c. 14
Coactio quotuplex. p. 1. c. 24
Coacti hæreticalia committentes quando excuſentur, & quomodo tractandi. p. 1. c. 24
Concilia quatuor veneranda, vt Euangelia, & cur celebrata. p. 1. c. 20
Concilium Nicenum quid ſenſerit de baptizatis ab hæreticis. p. 2. c. 42
Concluſio à Concilio, vel à Papa, vel à Sanctis Patribus confecta, & fidelibus præſcripta eſt de fide. p. 2. c. 27
Concors Sanctorum ſententia, aut ſcripturarum interpretatio in docendo aliquid ad fidem ſpectare, eſt de fide. p. 2. com. 27
Conatus ad delictum quomodo puniendus. Menoch. de arb. caſu 360.
Confeſſarius non abſoluat retinentes libros prohibitos. p. 2. c. 3.
Confeſſarij partes cũ Reo conuicto per falſos teſtes. p. 3. c. 48
Confeſſarij quando hæreticum abſoluere poſſint, & quando non. p. 2. c. 25
Confeſſarius quauis de cauſa Rei confeſſionem reuelans, nullum facit indicium. p. 2 c. 25. & p. 3. c. 110
Confeſſarius ſolicitans confitentem quomodo ſuſpectus de fide. p. 2. c. 81
Confeſſio extraiudicialis an ſufficiat ad torturam. p. 3. c. 110
Confeſſio fidei ad ſalutem neceſſaria. p. 1. c. 24
Confeſſio ſub impunitatis promiſſione extorta non ſufficere ad condemnationem. p. 3. c. 23
Confeſſio in tormentis facta quanto tempore erit ratificanda. p. 3. c. 39.

Confeſſio per terrorem facta, quando ſit valida. p. 3. c. 39
Confeſſio Reorum ſufficit ad condemnationem. p. 3. c. 28
Confeſſio Sacramentalis an recipienda ab Inquiſitoribus. p. 3. c. 12
Confeſſori aſſerenti ſe abſoluiſſe hæreticum in foro conſcientiæ, non tenetur Inquiſitor credere. p. 2. c. 22
Confeſſus delictum in tortura, & in ratificatione negans quomodo retorqueri poſſit. p. 3. c. 39
Confeſſus ſpontè quis dicatur. p. 3. c. 12
Confeſtim redire ab hæreſim quis dicantur. p. 2. c. 8
Confirmans in tortura extraiudicialem confeſſionem, cur teneatur ad ratificationem. p. 3. c. 110
Confitens dictum, vel factum hæreticale, prauam negando intentionem torqueri poterit. p. 3. c. 110
Confiteri ſpontè, & metu probationum quis dicatur p 3 c. 12
Confitens hæreſim in priori dicto, & in poſteriori negans, vt falſus puniendus eſt. p. 3. c. 114
Confitens ſpontè metu probationum mitius eſt puniendus. p. 3. c. 12.
Confrontatio Reorum, & teſtium quomodo fieri debeat in crimine hæreſis. p. 3 c. 48
Congregationes priuatorum hominum in cauſis religionis non ſunt permittendæ. p. 2. c. 37
Conſilia peritorum conſultiua tantum ſunt. p. 3. c. 127
Conſolatio hæreticorum quid ſit. p. 3. c. 170
Conſolationem petentes ad hæreticis quot modis, quauè ratione excuſari poſſint. p. 3. c. 170
Cōſtitutus in mortis articulo quomodo abſolui poſſit. p. 2. c. 22
de Conſultoribus, vide com. 3. p. 61. 126. 127.
Conſultores ad publicam ſententiam ſunt vocandi. p. 3. c. 40
Conſultores arma deferre poſſunt. p. 3. c. 105
Conſultores, etiam non iurati ſecretum reuelantes, quomodo puniendi. p. 3. c. 129
Contrafaciens abiurationi quomodo ſit relapſus. p. 3. c. 1 46

Contumaces anno elapſo in quibus audiantur. p. 3. c. 69

Contumax abſens ſacris initiatus poteſt verbaliter degradari, & curiæ ſæculari relinqui. p. 3. c. 69

Conuictus de hæreſi, quam negat, non excuſatur proteſtatione aliqua. p. 1. c. 26. & p. 3. c. 48

Conuicti de factis, vel dictis hæreticalibus antiquis an ſint habendi negatiui. p. 2. c. 59. & p. 3. c. 27. 48

Conuictus non reuelans omnes hæreſes, vel complices, vel tempus, an ſit negatiuus, vel diminutus. p. 2. c. 59

Conuictus per falſos teſtes non debet crimen fateri, vt mortem effugiat. p. 3. c. 48

Corpus, & Sanguis Chriſti Domini quamdiù maneat in Sacramento Altaris. p. 1. c. 15

Correctio fraterna an locum habeat in crimine hæreſis. p. 2. com. 18.

Correi teſtes quam fidem faciant. p. 3. c. 113

Corrumpentium teſtes pœna. p. 3. c. 122

Credentes hæreticorum quomodo dignoſcantur, & quomodo contra eos ſit procedendum. p. 2. c. 75

Credere explicitè quid ſit. p. 1. c. 19

Credere cur debeamus Deo, & articulis fidei. p. 1. c. 23

Cruce ſignati arma deferre poſſunt. p. 3. c. 105

Cumulatiua ſingularitas quæ ſit. p. 3. c. 121

Curatis imponendum eſt, vt inquirant an pœnitentes pœnitentias adimpleant. p. 3. c. 108

Cuſtodes ſancti Officij arma deferre poſſunt. p. 3. c. 105

Cuſtos carcerum qualis eligendus. p. 3. c. 108

D

DOemonum adoratio à quibus exorta. p. 2. c. 35

Dæmonum inuocatio à quibus, & quando cœpit. p. 2. c. 68.

Dæmones an poſſint annulis alligari, & quare alligari videantur, & quo conſilio. p. 2. c. 68

Dæmones colens, & inuocans deprehenditur hæreticus. p. 3. c. 24.

Dæmonum inuocatio quot modis fiat, & an poſſit fieri ſine eorum cultu. p. 2. c. 68
Dæmones cur bona quandoque conſulant. p. 2. c. 68
Damnatus ad carcerem, vel Monaſterium, & fugiens, quomodo poterit eſſe relapſus. p. 3. c. 146
Damnatus perpetuò ad triremes actualiter degradandus eſt de Iure. p. 3. c. 46
Deceptus à viro docto, pro catholico communiter habito excuſantur ab hæreſi. p. 1. c. 22
Defenſor hæreticorũ quis dicatur, & quõ puniẽdus. p. 2. c. 77
Defenſiones dandæ Reo confeſſo. p. 3. c. 28
Defenſores hæreticorum ſunt per ſententiam beneficijs priuandi. p. 3. c. 162
Defenſor defunctis hæreticis quis aſſignari debeat, & quomodo ſit eorum cauſa diſcutienda. p. 3. c. 170
Deficiens in purgatione canonica quomodo puniendus, & an audiendus ſit, ſi pœniteat. p. 2. c. 14
Deficiens in purgatione, ſi alias in hæreſim incidiſſet, relapſus cenſebitur. p. 2. c. 14
Deficiens in purgatione canonica in cauſa fidei præſumitur hæreticus. p. 3. c. 24
Definita à Paſtoribus Eccleſiæ in Concilio legitimo congregatis, ſunt de fide. p. 2. c. 27
Defuncto abſoluto ſi alia ſuperuenerint indicia quid agendum. p. 3. c. 92
Defunctus hæreticus quare, & quomodo damnetur. p. 3. c. 92
Decretum Papæ, tanquam de fide, non poteſt ab alio reuocari. p. 2. c. 42. p. 3. c. 162
Degradatio quotuplex, & earum differentia. p. 3. c. 45 46. 49
Delati de hæreſi poſſunt in carceribus laicis cuſtodiri, & à quibus. p. 3. c. 18
Delatores, & falſi teſtes eadem pœna puniuntur. p. 3. c. 48
Delinquẽs maior effectus non poteſt grauius puniri. p. 1. c. 13

Denunciatio quid, & quot modis fiat. p. 3. c. 15
Denuncians dicens ſe falſo denunciaſſe, non eſt audiendus. p. 3. c. 14.
Denunciantes non ſunt publicandi, ſed eorum vita, & mores inquirendi. p. 3. c. 124
Denunciare ommittentes quando non dicuntur hæreticorum fautores. p. 2. c. 28
Denunciatores remiſſio nihil valet. p. 3. c. 14
Deo cur credimus. p. 1. c. 23
Depoſitarius hæretico depoſitũ reddere nõ tenetur. p. 3. c. 168
Deprehenſus in hæreſi quando poſſit cum cautione relaxari. p. 3. c. 139
Deſcendentes hæreticorum à quibus excludantur. p. 3. c. 8
Determinationum Pontificum quot ſint genera. p. 2. c. 33
Deus mẽtiri, nec fallere poteſt per ſe, nec per alium. p. 1. c. 23
Dictum teſtis dubium in quo ſenſu ſit accipiẽdum. p. 3. c. 119
Dicto priori, an poſteriori ſtandum. p 2. c. 15. & p. 3. c. 114
Diminutusne ſit, qui cõuictus eſt nõ reuelaſſe omnia. p. 2. c. 59
Diſcipuli à præceptoribus ſeducti quõ excuſentur. p. 1. c. 22
Diſcrimen inter præcepta affirmatiua, et negatiua. p. 1. c. 24
Diſpenſandum an ſit cum conſtitutis in minoribus. p. 3. c. 162
Diſputare de fide quibus liceat, cum quibus, & quo fine. p. 1. c. 6. 25
Diſputantes de fide in malum finẽ, qua pœna puniẽdi. p. 1. c. 6
Diſputatio de fide quibus de cauſis ſuſcipiatur. p. 1. c. 25
Diſſidens à communi vita fidelium, aut ab Eccleſiæ probatis ritibus, aut à receptis Patrum doctrinis, vel hæreticus eſt, vel de hæreſi ſuſpectus. p. 3. c. 24
Diuinationum genera quot, & quæ. p. 2. c. 54
Diuinationes manifeſtam ſapiẽtes hęreſim quę ſint. p. 2. c. 67
Diuinis officijs raro aſſiſtẽs deprehẽditur hęreticus. p. 3. c. 24
Diuerſificatiua ſingularitas quæ ſit. p. 3. c. 121
Doctores approbatæ doctrinæ. p. 2. c. 27
Dormientes hæreticalia proferentes. p. 3. c. 1[illegible]

Domeſtici qui dicãtur, & an admittãtur in teſtes. p. 3. c. 119
Dormientibus adultis non remittitur peccatum originale ſine actuali. p. 1. c. 11
Dubitans de credibilibus ſubreptitia tentatione non eſt hæreticus. p. 2. c. 1
Dubitans de rebus nondum definitis, vel de ſpectantibus ad fidem directè, vel indirectè qualis cenſendus. p. 2. c. 1
Dubitans, & redire volens quomodo abiurabit. p. 2. c. 1
Dubitans paratus omnes opiniones ſequi hæreticus cur cenſendus. p. 2. c. 1
Dubitãtes circa definita ab Eccleſia quales exiſtimãdi. p. 2. c. 1
Dubitantes de fide, imperfecta adhæſione non ſunt hæretici. p. 2. c. 1
Dubitantes de tota fide Chriſtiana, aut certò de vno articulo hæretici ſunt iudicandi. p. 2. c. 1
Dubitantes medij inter vtramque partem cur hæretici iudicandi. p. 2. c. 1
Dubitantes qui cenſendi ſint hæretici. p. 2. c. 1
Dubius in fide cur conſenſu, hæreticus, p. 2. c. 1
Dubius in fide quomodo ſit infidelis. p. 2. c. 1
Dulcini Nouarienſis excuſatio. p. 2. c. 36
Duo ſcribentes Inquiſitionis acta æquiparantur Notario, licet non iurauerint. p. 3. c. 20
Duo teſtes omni exceptione maiores ſufficiunt ad probandam hæreſim. p. 3. c. 120

E

EBrij hæreticalia proferentes. p. 3. c. 17
Eccleſia cur Iudæorum ritus tolerat, & non aliorum infidelium. p. 2. c. 71
Eccleſia cur relapſos non recipit. p. 3. c. 148
Eccleſiæ ſacramenta non recipiens, vel præcepta non obſeruans deprahenditur hæreticus. p. 3. c. 24
Effectus infamiæ Iuris qui ſint. p. 1. c. 4
Epiſcopi errantes in his quæ ſunt fidei, grauius puniendi

quam

quam alij. p. 1. c. 24 & p. 3. c. 162
Hæreticis infamiam remittere nequeunt. p. 1. c. 4
An maiorem habeant iuriſdictionem in cauſis fidei, quam Inquiſitores. p. 3. c. 54
Non poſſunt Reos torquere ſine Inquiſitoribus, & è conuerſo. p. 3. c. 39
Poſſunt libros prohibitos legere. p. 2. c. 3
Prouidere debent Inquiſitoribus. p. 3. c. 157
Quando poſſunt aliquem declarare hæreticum. p. 2. c. 8
Quare aliquando non procedunt contra hæreticos. p. 2. c. 2
Sede vacante dubia fidei deffinire non poſſunt. p. 2. c. 8
Triginta annorum eſſe debent. p. 3. c. 51
Epiſcoporum iuriſdictio in libris prohibendis quãta. p. 2. c. 52
Epiſcopus, & Inquiſitor ſunt legitimi monitores. p. 1. c. 26
In carcere perpetuo, & irremiſsibili diſpenſare poſſunt. p. 3. c. 108 & 145
In pronuncianda ſententia diſcordes, quid agere debeant. p. 3. c. 99
Epiſcopus cur non poſſit expenſas exigere. p. 3. c. 153
Epiſcopus edicta in hæreticos ſtatuere poteſt. p. 3. c. 135
Epiſcopus hæreticos hęredes ſibi inſtituens qua pęna plectendus. p. 2. c. 4
Impedire nequit Inquiſitionis proceſſum. p. 3. c. 54
Non abſoluit hęreticos occultos. p. 3. c. 141
Non impediens hęreticalium dogmatum prędicationem, & alia, quare hęreticus cenſendus, & qua pęna puniendus. p. 2. c. 2
Nouas Religiones inducere nequit, nec inductas confirmare. p. 2. c. 41
Scienter cõferẽs hęreticis beneficia eſt puniẽdus. p. 3. c. 162
Secretum cuſtodire tenetur, & reuelans peccat. p. 3. c. 132
Epiſcopus ſolus poteſt abiurationem, & pęnitentiam imponere, & abſolutoriam pro Reo ſententiam promulgare. p. 3. c. 97

Solus degradare poteſt. p. 3. c. 45
Et purgationem canonicam indicere. p. 3. c. 38
Error, & hæreſis non ſunt idem. p. 2. c. 28
Examinandi quomodo ſint Rei. p. 3. c. 18
Exceptiones quæ teſtium fidem in totum euacuant. p. 3. c. 28
Excommunicari nequeunt Inquiſitores, nec eorum officiales. p. 3. c. 70
Excommunicati teſtes quam fidem faciant. p. 3. c. 113
Excommunicatus intra annum non reſcipiſcens, fit de hęreſi ſuſpectus p. 2. c. 16. & 72. item 3. par. c. 24. 49. & 71 Nau. in Man. c. 27. n. 11
Excuſari quomodo poſſit errans in fide. p. 1. c. 26
Excommunicatus iurare debet antequam abſoluatur. p. 3 c. 7
Excuſator admitti debet pro Reo abſente, & quales ſint eius partes. p. 3. c. 36
Excuſatores eorum, qui morientes hæreticalia dicunt, vel faciunt, quando ſint admittendi, & quibus teſtibus excuſari queant. p. 3. c. 170
Exempla factorum hæreticalium. p. 2 c. 59. 75. p. 3. c. 24
Exempla fautoriæ vehementis. p. 2. c. 83
Exempla ignorantiæ circa credenda. p. 1. c. 22
Exempla præſumptionum. p. 2. c. 80. 81
Exempla quando Inquiſitores procedunt contra Epiſcopos. p. 3. c. 76.
Exercitationes literariæ in priuatis Doctorum domibus cur permittendæ. p. 2. c. 41
Explicatio Symboli cur fiebat in Concilijs. p. 1. c. 16
Explicitè credere quid ſit. p. 1. c. 20
Explicitè credere articulos fidei, & memoriæ tenere debent fideles omnes. p. 1. c. 20
Explicitè ſcire plura tenentur, qui alios inſtruere debent. p. 1. c. 21.

Facta

F

FActa in quibus propriè non eſt hæreticorū ritus. p.2.c.75
Falſificātes libros catholicos quomodo plectēdi. p.2.c.17
Falſi teſtes, & delatores eadem pœna puniuntur. p. 3. c.48
Falſus teſtis quis dicatur, & quomodo puniendus. p.3.c.122
Fama de aliquo vbi quærenda, & per quot teſtes probanda. p.3.c. 19
Fama vehemens, quæ ſit, & quando ſola eſt ſufficiens ad torturam. p.3 c.110
Fama cum delicto orta, vel cum alijs indicijs eſt ſufficiens ad torturam. p 3.c.110
Familia armata cõpetit Inquiſitorib^{b}, et Epiſcopis. p.3.c.105
Familiares qui dicātur, & an admittātur in teſtes p.3.c.119
Fatuos ſe fingentes. p.3.c.22
Fauere hæreticis quot modis quis poſſit. p.2.c.78
Fautores hæreticorum, quot & quibus indicijs cognoſcantur. p.2.c.78
Quomodo tractandi. p.3.c.172
Non ammittunt ius patriæ poteſtatis: p.3.c.165
Sunt per ſententiam beneficijs priuandi. p.3.c.162
Fautoriæ vehementis exempla. p.2.c.83
Fidei obiectum formale quid. p.1.c.23
Fidei non poteſt ſubeſſe falſum. p.1.c.23
Fidei confeſsio neceſſaria eſt ad ſalutem. p.1.c.24
Fideles omnes tenentur explicitè credere, & memoria tenere articulos fidei. p.1.c.19
Fidem abnegans metu mortis vel alio metu, (niſi ſit perſona grauis) excuſatur ab hæreſi. p.1.c.24
Fidem abnegans verbis vel factis coactè, an cenſendus hæreticus, & quomodo audiendus. p.1.c.24
Fideiuſſor non debito tempore Reum conſignans; vel ſi Reus aufugiat, qua pœna ſit puniendus. p.3.c.139
Fidelium conuerſationem euitans deprehenditur hæreticus. p.3.c.24

Filię

Filiæ Principum quorum bona fuerint ob hæreſim proſcripta honorificè ſunt dotandæ. p. 2. c. 9
Filij decepti à parentibus quomodo excuſentur ab hæreſi. p. 1. c. 22
Filij, & nepotes relapſorum pœnitentium Curiæ ſæculari traditorum an ſint infames. p. 3. c. 164
Filij damnatorum ob contumaciam quomodo ſint inhabiles. p. 3. c. 164
Fily hæreticorum ab officijs, & beneficijs publicis repelluntur. p. 1. c. 4
Filij hęreticorum credentium, & fautorum ad quę ſiant inhabiles. p. 3. c. 165
Filijs hęreticorum catholicis, nec etiam legitima eſt relinquenda, & quomodo illis prouidendum. p. 2. c. 9
Filij parentes hęreticos deferētes nō ſunt infames. p. 3 c. 164
Filij ſuſpectorum propter fautoriam, an ſint inhabiles. p. 3. c. 164
Filius tenetur patrem hęreticum denunciare, & quod prę mium aſſequetur. p. 2. c. 15
Firmitas, & ſimplicitas neceſſariò requiruntur ad fidem, p. 2. c. 1
Fœminę poſt 12. annum abiurant. p. 3. c. 40
Forma abſoluendi ab excommunicatione. p. 3. c. 7
Frater pro, & contra fratrem poteſt teſtimonium dicere. p. 2. c. 15
Forma iuramenti teſtium. p. 3. c. 20
Fraterna correctio quomodo fienda in crimine hęreſis. p. 2. c. 15
Fuga quid ſit, & quid operetur. p. 3. c. 35
Fugiens de carcere non habetur pro conuicto de hęreſi, & quomodo puniendus. p. 3. c. 35
Furore capti quomodo tractandi. p. 3. c. 22
Futura inquirere ab Ariolis, vel dęmonibus quomodo manifeſtam ſapiat hęreſim. p. 2. c. 68

G

GEnera diuinationum quot. pa. 2. tom. 58
Genera eorum quę ad fidem pertinent quot ſint. p. 2. c. 1.
Genera eorum, quæ à Papa determinantur. p. 2. c. 42
Generales, & Prouinciales amouere poſſunt Inquiſitores. p. 3. c. 58
Genera librorum de Religione tractantium. p. 3. c. 31
Gladium temporalem habet Papa, quo vti poteſt in Principes ſęculares. p. 1. c. 8
Gradus ſuſpicionum ex vetitorum librorum lectione quomodo notandi. p. 2. c. 3
Gradus varij propoſitionum in fide peccantium. p. 2. c. 28
Grauis infamia hęreſis quę dicatur. p. 3. c. 38

H

HAbitus pęnitentialis quando inſtitutus, & cuius coloris. p. 3. c. 42
Hęreſes proferentes, per lubricum linguę, vel ebrietatem, aut in ſomnis quomodo puniendi. p. 3. c. 17
Hęreſes ex quibus vitijs oriantur. p. 2. c. 1
Hęreſiarchę conuerti volentes, an ſint relaxandi brachio ſęculari. p. 2. c. 64. p. 1. c. 6
Hęreſiarchę deprauantes Principes, an ſint recipiendi; & recepti quomodo tractandi. p. 2. c. 64
Hęreſis quid. p. 2. c. 27
Hęreſis, & error non ſunt idem. p. 2. c. 28
Hęreſis patris liberat ſtatim fidelium à patria poteſtate. p. 3. c. 165
Hęreſis ſuſpicio quomodo purganda. p. 2. c. 14
Hęreſis ſuſpicione notati Magiſtratus gerere non poſſunt. p. 2. c. 82

Hæreſis vehementia ſigna. p. 2.c.59.67.68.81.& 3 p.c.24
Hæreſim vnam abiurans, ſi in aliam incidat eſt relapſus. p. 2.c.65.
Hæreticalia committentes metu mortis excuſantur ab hæreſi, & quomodo tractandi. p. 1.c.24.& p.2.c.75
Hæreticalia committentes alio metu, quàm mortis, qui excuſentur,& quomodo tractandi. p. 1.c.24
Hæreticalia facta triplicia. p.2.c.59
Hæreticalia ſponte committentes quomodo puniendi. p 2.c.59
Si per locum, quomodo, & per quem plectendi. p.3.c.17
Hæredes ſuſpectorum morientium, quando non ſint grauandi. p.3.c.164
Hæretici reuocari poſſunt correctione fraterna. p.2.c.2
Hæretici qua notentur infamia; & à quo tempore; & à quo remitti poſsit. p.1.c.4
Poſt mortem excommunicati declarari poſſunt. p.2.c.4
A Chriſto Domino excommunicari cœperunt. p.2.c.11
Banniti, & diffidati impunè occidi poſſunt. p.3.c.36
Cur, & quomodo etiam poſt mortem iudicentur. p 3.c.170
Hæretici fingentes ſe fatuos quomodo obſeruandi. p.3.c.22
In errore perſeuerantes relinquendi ſunt brachio ſæculari. p.2.c.25
Inzabbattati qui, & vnde dicti. p.2.c.25
Pertinaces quomodo tractandi. p.2.c.65
Perpetui carceris pœnam qui euitent. p.3.c.142
Pœnitentes non recuperant bona. p.3.c.158
Poſſunt ab interlocutoria ſententia appellare, non à definitiua. p.3.c.31.
Priuantur omni dominio. p.3.c.165
Qui in conſcientia Fiſco bona reſtituere non teneantur. p.3.c.158
Quo mortis genere afficiendi. p.2.c.65
Reuertentes, & eorum deſcendentes à quibus excludantur. p.3.c.8

Sunt

Sunt ipſo iure beneficijs priuati. p.3. c.162
Hęreticos receptans, & non reuelans quomodo ſuſpectus. p.2.c 81
Receptans, & defendens deprehenditur hęreticus. p.3.c.24
Hęreticorum complices intra annum ſatisfacere renuentes ipſo iure fiunt infames, & tanquam hęretici puniendi. p.1.c.4
Credentes quomodo dignoſcantur. p.2.c.75
Filij ab officijs, & beneficijs repelluntur. p.1.c.4
Furentium bona quomodo Fiſco applicanda. p.3.c.22
Imagines, & ſtatuæ quando permittendę. p.2.c.4
Libros tranſcribentes, imprimentes, & deferentes quomodo plectendi. p.2.c.17
Hæreticorum nomina quando ex libris delenda. p.2.c.4
Hæreticus amittit ſeruorum dominium, & ad Eccleſiæ gremium rediens illud non recuperat. p.3.c.168
Hæreticus manifeſtus quot modis quis dicatur. p.2.c.58
Hæreticus poſt mortem in quot, & quibus caſibus damnetur, quare, & quomodo. p 3 c.92
Hæreticus quis propriè dicatur. p.2.c.1.& 57
Abſolutus in foro conſcientię poteſt conueniri in foro iudiciali. p.2.c.25
An in cauſis fidei pro & contra fideles, vel hęreticos teſtificari poſsit. p.3.c.117
In furorem incidens quomodo tractandus. p.3.c.22
Prędicans contra fidem ob temporalia tantum commoda non excuſatur. p.2.c.37
Quot modis quis deprehendatur. p.3.c.24
Homo eſt dominus famę ſuę. p.3.c.48

I

IDiota à ſapiente deceptus in fide excuſabitur in his, quę explicitè credere non tenetur. p.1.c.21

Idonea

Idonea ſatisfactio quę. p. 3. c. 89
Ignobiles magis puniendi quàm nobiles in cauſis fidei. p. 2. c. 16
Ignorantia an excuſare poſſit. p. 2. c. 80
Affectata, craſſa, & ſupina, eorum quę quis ſcire tenetur non excuſat. p. 1. c. 22
Inuincibilis quę ſit. p. 1. c. 22
Probabilis excuſat in his, quę quis ſcire nõ tenetur. p. 1. c. 22
Illuſtres viri quomodo relaxandi. p. 3. c. 139
Imagines qui deleuit quomodo recipiendus. p. 3. c. 7
Immurandi perpetuò cur degradandi. p. 3. c. 46
Impedire ſanctum Officium, quot modis quis poſſit. p. 2. c. 79
Impediens ſanctum Officium quomodo ſit de hęreſi ſuſpectus, quomodo abiurabit, & quibus ſit pœnis afficiendus. p. 2. c. 77. 79. 81. & p. 3. com. 24. 172
Impœnitentes quomodo monendi, admittendi, vel Curię ſęculari relaxandi. p. 3. c. 142
Impotentia qua remouentur Inquiſitores ab Officio, quę ſit. p. 3. c 61.
Imprimentes libros hęreticorum quomodo puniendi. p. 2. c. 17
Impuberes quomodo torqueri poſſint. p. 3. c. 39
Impunitas Reo non promittenda. p. 3. c. 23
Incendiarij Eccleſiarum quomodo recipiendi. p. 3. c. 7
Indicia grauia, & leuia quę ſint. p. 3. c. 110
Iactantis ſe pœna, Menoch de arbitr. Iud. caſ. 331. Baiard. ad Clar. q. 87. n. 22.
Indicium vehemens ſufficit ad torturam. p. 3. c. 110
Indicia indubitata quæ ſint, p. 2. c. 80
Indicia vehementem ſuſpicionem afferentia. p. 2. c. 81
Infamia quotuplex, & quæ ſint eius ſpecies. p. 1. c. 4
Infamia iuris ipſo facto notantur hęretici, & complices renuentes intra annum ſatisfacere. p. 1. c. 4
Infamia iuris quot operetur effectus. p. 1. c. 4

Infa-

Infamia notari quando cœperint hęretici. p. 1. c. 4
A ſolo Romano Pontifice remittitur. p. 1. c. 4
Infamia grauis hęreſis, quę. p. 3. c. 38
Quot, & quibus teſtibus probari poſſit. p. 2. c. 82
Infideles an admittantur in teſtes contra Chriſtianos. p. 2. c. 1. & 13
Inimicitię capitalis cauſę, & quid in eis obſeruandum. p. 3. c. 116
Inimicitia capitalis euacuat teſtis dictum in totũ. p. 3. c. 116
Inimicus capitalis non admittitur in teſtem in ſancto Officio. p. 3. c. 28
Iniquitas prętextu Officij commiſſa eſt cauſa remotionis Inquiſitorum. p. 3. c. 61
Innocentes abſolutoria ſententia pronunciandi. p. 3. c. 37
Iniurioſum verbum, & iniuriarum exempla. p. 3. c. 116
Inquiſitio quid, quotuplex, & an ad eam requiratur prę-cedens infamia. p. 3. c. 16
Inquiſitionis Officium competit Epiſcopis. p. 3. c. 32
Impediens deprehenditur hęreticus. p. 3. c. 24
Quando à Dominicanis ſublatum in Hiſpania. p. 3. c. 32
Inquiſitor 40 annorum eſſe debet. p. 3. c. 51
Amoueri poteſt à ſuo Generali, vel Prouinciali. p. 3. c. 58
An in cauſis fidei maiorem habeat iuriſdictionem, quàm Epiſcopus. p. 3. c. 45. 48. & 54. 154. 160
An audire poſſit Sacramẽtalem cõfeſſionem accedẽtium. p. 2. c. 25. p. 3. c. 12
An Epiſcopum requirere teneatur, cum hęreticos &c. dignitatibus priuat. p. 3. c. 162
An poſſit impunitatem Reo promittere, & promiſſam an debeat obſeruare. p. 3. c. 23
An poſſit teſtes cogere ad ſe confrontandum cum Reo. p. 3. c. 23. 48
An procedere poſſit contra appellantem in alia cauſa, & iudicare. p. 3. c. 33

Com.

Cōparentes non debet audire in foro pœnitentiali. p. 3. c. 12
Cur familiam armatam habeat. p. 3. c. 105
Cur peritos aduocare poſſit. p. 3. c. 126
Delegatus Iudex eſt non ordinarius. p. 3. c. 53
Eius officium non ſpirat mortuo Papa. p. 3. c. 56
Excommunicari nequit, nec eius Officiales. p. 3. c. 70
Filijs hæreticorum pauperibus relictis prouidere debet. p. 2. c. 9
Inquiſitor Indulgentiam concedere poteſt, & quibus. p. 3. c. 41. 176
In quas perſonas ius non habeat. p. 2. c. 8
Laicos poteſt ipſe ſolus officijs, & dignitatibus priuare, non autem Eccleſiaſticos ſine Epiſcopo. p. 3. c. 8
Magiſtratus compellere poteſt ad brachium ſibi præſtandum. p. 3. c. 106
Nomina teſtium publicare non debet. p. 3. c. 125
Non cogitur Peritorum conſilium ſequi, tutius tamen eſt ſi ſequatur. p. 3. c. 127
Non debet cum Reis diſputare. p. 3. c. 22
Non impediens hæreticalium dogmatum prædicationem, & alia quædam, hæreticus eſt cenſendus, quare, & qua pœna puniatur. p. 2. c. 2
Non poteſt ſolus confrontationem ſtatuere. p. 3. c. 48
Non poteſt procedere contra Sedis Apoſtolicæ Nuncios, & officiales. p. 3. c. 75
Neque contra Epiſcopos, & alios Inquiſitores. p. 3. c. 76
Non elapſis ante definitiuam ſententiam Bona condonare poteſt. p. 2. c. 9
Non poteſt Reos torquere ſine Epiſcopo, & è conuerſo. p. 3. c. 39
Poteſt dicere Reo ſe delictum eius iam nouiſſe. p. 3. c. 22
Poteſt Iudicem laicum compellere ad ſtatum exequendum contra Reum ſibi relictum. p. 3. c. 85
Poteſt pœnas iniungere pecuniarias. p. 3. c. 12. 152
Poteſt

Poteſt procedere contra ſepelientes hæreticos in Eccleſia. p. 3. c. 89
Poſt quantum temporis ſpatium poſſit in carcere perpetuo, & irremiſſibile diſpenſare. p. 3. c. 108
Procedere poteſt contra dubitantes imperfecta adhæſione. p. 2. c. 1
Procedere poteſt contra hæreticos defunctos, & eorum credentes. p. 3. c. 92
Proprium carcerem habere poteſt. p. 3. c. 107
Quando ammoueri poſſit. p. 3. c. 59
Quando concedere debeat Aduocatum à Reo petitum. p. 3. c. 30
Quando poſſit plures Vicarios, & Commiſſarios conſtituere. p. 2. c. 63
Quæ dona, & à quibus recipere poſſit. p. 3. c. 153
Quas pœnas remittere poſſit. p. 3. c. 23
Quare procedere nequeat contra fautores &c. hæreticorum defunctos. p. 3. c. 92
Quid agere debeat cum primum Prouinciam ingreſſus fuerit, & quare. p. 3. c. 1
Quibus de cauſis priuari poſſit. p. 3. c. 61
Quid cauere inter examinandum, & quomodo ſe gerere debeat cum Reis. p. 3. c. 18
Quid facere debeat ſi in pronuncianda ſententia ab Epiſcopo diſcordet. p. 3. c. 99
Quos ab excommunicatione abſoluere poſſit. p. 3. c. 141. 174
Quoties carceres viſitare, & de quibus cum carceratis loqui debeat. p. 3. c. 108
Redeuntibus multa condonare poteſt. p. 3. c. 7
Religioſos Notarios creare poteſt, quidque in hoc obſeruare debeat. p. 3. c. 67
Secretum cuſtodire tenetur, & reuelans peccat. p. 3. c. 132
Sine euidenti neceſſitate teſtium nomina publicare non debet. p. 3. c. 125

Solus an poſſit Reorum capturam decernere. p. 3. c. 17
Inquiſitor pœnam augere, vel minuere poteſt, etſi facultatem ſibi non reſeruat. p. 3. c. 44
Recuſari poteſt, quibus de cauſis, & quid eo caſu agendum. p. 3. c. 30
Solus deponit Vicarium ſuum. p. 3. c. 66
Solus poteſt abiurationem, & pœnitentiam imponere, & abſolutoriam pro Reo ſententiam promulgare. p. 3. c. 97
Solus quando poſſit Reum in duriorem carcerem trudere. p. 3. c. 107
Solus purgationem canonicam indicere poteſt. p. 3. c. 38
Statuta dubia in hæreticos lata interpretari poteſt, & edicta ſtatuere etiam ſolus. p. 2. c. 8. & p. 3. c. 135
Teſtes euocare poteſt. p 3. c. 123
Teſtium nomina publicare non debet. p. 3. c. 125
Torquere Reos non poteſt ſine Epiſcopo, nec è contra. p. 3. c. 39
Torquere teſtes ſolus quando poſſit. p. 3. c. 122
Vitam, & mores teſtium, & denunciantium inquirere debet.
Inquiſitores quo tempore, & quare inſtituti. p. 3. c. 32
Actionem fidei celebraturi prædicatores ſilere iubent. p. 3. c. 86
An cognoſcere poſſint vtrum ſortilegia hæreſim ſapiant. p. 2. c. 67
Abſoluere poſſunt à cenſuris, diſpenſare ſuper irregularitate, & vota commutare. Innocentij IV. Bulla 17. & Clement. VII. p. 3. c. 72
Inquiſitores abſoluere poſſunt pertinaces in excommunicatione per annum. p. 3. c. 174
Cogere poſſunt habentes inſtrumenta ad Inquiſitionem ſpectantia. p. 3. c. 88
Cur Epiſcopis rationem non reddant de acceptis titulo expenſarum. p. 3. c. 154

Diſpenſant in carcere. p. 2, c. 72. & p. 3. c. 145
Diſpenſat ſuper irregularitate, & mutuò ſecum, & cum redeuntibus. p. 3. c. 72. & 175
Duo Inquiſitores cur non debeant diſtinctos proceſſus facere contra abſentem. p. 3. c. 91
Errantes non excuſantur Peritorum ſuffragijs. p. 3. c. 127
Expenſas ab Inquiſitis exigere poſſunt. p. 3. c. 153
Facultatem legendi libros vetitos concedere poſſunt, & quos libros. p. 2. c. 3
Indulgentias concedere poſſunt. p. 3. c. 176
Initio officij prædicare, & poſt quid agere debent. p. 3. c. 50
In quibus teneantur obedire Prælatis ſui ordinis. p. 3. c. 60
Interrogare non debent Confeſſarium de geſtis in confeſſione. p. 2. c. 25
Non incurrunt excommunicationem. p. 3. c. 71
Præmouere teſtes de quibus debeant. p. 3. c. 17
Procedere poſſunt contra delatos alio ſe transferentes, & contra abſentes. p. 3. c. 91
Et contra exemptos. p. 3. c. 77
Et contra leuiter ſuſpectos. p. 2. c. 12
Et contra Reges quomodo procedere debent. p. 3. c. 80
Quando ſuperſedere debeant ob defectum probationum. p. 3. c. 92
Quid facere debent quando liber damnatus eis defertur. p. 2. c. 3
Et ad irregularitatem vitandam. p. 2. c. 20
Quid obſeruare debent circa ſuſpectos. p. 2. c. 81
Inquiſitores procedere non poſſunt contra habentem Inquiſitorem à Papa. p. 3. c. 95
Procedere poſſunt in eadem Prouincia plures, ſimul & ſeiunctim. p. 3. c. 95
Quam Indulgentiam conſequantur. p. 3. c. 179
Quid agere teneantur creſcente hæreticorum numero. p. 3. c. 80.

Quomodo poſſint aliquem pro hæretico declarare. p. 2. c. 8
Quomodo ipſi puniendi. p. 3. c. 61
Sententias pronunciare poſſunt per alios. p. 3. c. 40
Theologi potius eſſe debent, quam Iuriſtę. p. 3. c. 50
Tormenta noua excogitare non poſſunt. p. 3. c. 39
Vicarijs quid committere poſſint. p. 3. c. 10. 64
Inquiſitor, & Epiſcopus diſpenſant in carcere perpetuò. p. 3. c. 145
Sunt legitimi monitores. p. 1. c. 26
Inquiſitores quando in cauſis ſuperſedere debeant ob probationum defectum. p. 3. c. 170
Plura explicitè ſcire tenentur quàm alij. p. 1. c. 21
Poſſunt libros prohibitos legere. p. 2. c. 3
Inquiſitorum partes in teſtibus examinandis quales eſſe debeant. p. 3. c. 20
Inquiſitoribus prouidendum, & à quibus. p. 3. c. 157
In Inquiſitoribus hæreticos examinantibus, quæ requirantur. p. 3. c. 20
Inquiſitione cœpta non eſt audiendus Reus, abſolui poteſt in foro interiori. p. 2. c. 25. p. 3. com. 12
In ſacra Scriptura, quæ de Patre dicuntur, quomodo de Filio, & Spiritu Sancto intelligi debeant. p. 1. c. 5
Inſaniam fingentes quomodo tractandi. p. 3. c. 22
Intercedere pro hæreticis quomodo liceat. p. 2. c. 20
Interfector Catholicorum quomodo recipiendus. p. 3. c. 7
Inuocatio Dæmonum à quibus, & quo tempore cęperit. p. 2. c. 68
Inuocantes dæmones ſubduntur Inquiſitoribus. p. 2. c. 53
Curioſitate, vel alio affectu, quomodo ſuſpecti. p. 2. c. 68
Poſt abiurationem, an relapſi. p. 3. c. 26
Irregularis fit, qui dictis vel factis cauſam dat, vt ad ſupplicium tractus celerius moriatur. p. 3. c. 45
Iudæi admittuntur in teſtes contra Chriſtianos. p. 2. c. 13
An per ſolum Epiſcopum puniendi. p. 2. c. 69

Quando Eccleſiaſticis Iudicibus ſupponatur; & quibus ſint afficiendi pœnis quum Chriſtianos ad Iudaiſmum inducunt. p. 2. c. 10. 69. & 71
Quomodo iurabunt de veritate dicenda. p. 2. c. 13
Iudæi, & infideles hæreticos receptantes puniendi. p. 2. c. 76
Iudæis, & infidelibus interdicendum ne libros vetitos retineant, & qua pœna coercendi tranſgreſſores. p. 2. c. 3
Iudæus baptizatus nomen Iudaicum retinens eſt ſuſpectus. p. 2. c. 69
Iudæus quomodo abiurare debeat. p. 2. c. 71
Iudæorum ritus cur toleret Eccleſia. p. 2. c. 71
Iudæorum Teuilà quid ſit. p. 2. c. 69
Iudex ſecularis non poteſt pœnam vltimi ſupplicij infligere rebaptizantibus, & rebaptizatis doloſè. p. 1. c. 13
Punire debet ſibi relictum ſine reuiſione proceſſus, & quantum differre poſſit. p. 3. c. 85
Punire poteſt delinquentes in delictis mixti fori. p. 1. c. 13
Iudex ſimpliciter, & de plano procedens à quibus eximatur. p. 3. c. 103
Iudex appellationi deferens quando iuriſdictionem amittit. p. 3. c. 31
Iudices fidei cur Reos torquere debent. p. 3. c. 110
Cur ſtatuta in hæreticos interpretari poſſint. p. 3 c. 134
Iudices ſæculares compelli poſſunt ad exequendam bonorum confiſcationem. p. 3. c. 159
Iudicis ſæcularis præſentia quomodo neceſſaria ad ferendam contra hæreticos ſententiam. p. 3. c. 48
Iudicij ſubſtantialia quæ dicantur. p. 3. c. 104
Iuramentum hæretico præſtitum de non reuelando, non eum excuſat, qui denunciare debebat. p. 2. c. 18
Iuramentum iuxta Iudicis mentem præſtandum eſt. p. 3. c. 20
Iuramentum quando, & à quibus exigendum. p. 3. c. 7
Iuramentum teſtium. p. 3. c. 20
Iurare recuſans contrahit hæreſis ſuſpicionem. p. 3. c. 90

Iuriſdictio Epiſcopi, & Inquiſitoris in libris prohibendis quanta ſit. p. 2. c. 52
Iuriſdictio Inquiſitoris in cauſis fidei an maior ſit iuriſdictione Epiſcopi. p. 3. c. 54
Iuriſdictionem temporalem poteſt Papa in ſæculares Principes exercere. p. 1. c. 8
Iuriſperiti quando tenentur ſequi ſuffragia Theologorum. p. 3. c. 127
Iuuenes delinquentes an ſint puniendi. p. 1. c. 13

L

Laici non poſſunt diſputare de fide. p. 1. c. 6. 25
Laici prædicare non poſſunt. p. 2. com. 11
Lamiæ an corporaliter deferantur. p. 2. c. 68
Leuia ſigna in bonam partem interpretanda. p. 2. c. 80
Leuis ſuſpicio quæ. p. 2. c. 80
Lex conſiderat, quæ plerumque accidere ſolent. p. 3. c. 108
Lex Euangelica quare non fuit ab initio literis exarata. p. 1. c. 14.
Libri apochryphi qui ſint. p. 2. c. 48
Auctoris damnati ſtatim ſunt prohibiti. p. 2. c. 3
Auctoris incerti non permittendi. p. 1. c. 22
Libri prohibiti, & qui prohiberi poſſunt. p. 2. c. 52
Librorum genera de Religione tractantium. p. 2. c. 48
Librorum prohibitio quos afficiat. p. 2. c. 3
Libros hæreticorum tranſcribentes, imprimentes, & deferentes, catholicoſque falſantes, qua pœna plectendi. p. 2. c. 17
Libros vetitos comburere quibus liceat. p. 2. c. 3
Libros vetitos retinens ſub anathemate interdictos, an ſit de hæreſi ſuſpectus, & hæreticorum fautor dici poſſit. p. 2. c. 3
Licentiam legendi libros vetitos quomodo concedere poſsint Inquiſitores. p. 2. c. 3

Locus, & tempus delicti, quomodo publicanda Reo. p. 3. c. 14
Lubrico linguæ hæreticalia proferentes. p. 3. c. 17

M

Magia quid ſit, & quotuplex. p. 3. c. 26
Magi poſt abiurationem de vehementi dæmones inuocantes, an ſint relapſi. p. 3. c. 26
Magorum ſcelera qualia. p. 3. c. 26
Magiſtratus ad quæ obligentur in cauſa hæreſis. p. 2. c. 78
Magiſtratus ex ſola omiſsione fautores hæreticorum dicuntur. p. 2. c. 78
Magiſtratus hæreticis fauentes quibus plectantur pœnis, & quid obſeruandum in eis puniendis. p. 2. c. 78
Magiſtratus renuentes iurare, quod ſeruabunt ſtatuta contra hæreticos lata quomodo puniendi. p. 3. c. 5
Mandata quæ iuſta, & quomodo iniungenda. p. 3. c. 7
Magiſtratus Inquiſitoribus inobedientes quibus plectendi pęnis. p. 3. c. 6
Manifeſtam hæreſis quæ ſapiant. p. 2. c. 67
Maritus ad pœnam carceratus cum vxore habitare poteſt. p. 3. c. 108
Maſculi poſt 14. annum abiurant. p. 3. c. 40
Mendacia officioſa quare non admittantur in ſacra Scriptura. in fine.
Mendacium quando ſit mortale. p. 3. c. 48
Metus an excuſet ab hæreſi. p. 1. c. 24
Metus quos excuſet à denunciando. p. 2. c. 78
Minor ætate abiurationi debita, quomodo tractandus. p. 3. c. 40
Mitius punitus de hæreſi ob teneram ætatem non eſt de eodem delicto puniendus quum maior effectus fuerit. p. 1. c. 13
Modus examinandi hæreticos: in Bulla Martini V.

Modus procedendi in Reorum captura, & quando ommitti poſſit. p. 3. c. 108
Modi procedendi in crimine hæreſis quot. p. 3. c. 13
Modi purgandi ſuſpicionem hæreſis. p. 2. com. 14. & 75
Modus dubitandi circa credibilia. p. 2. c. 1
Monitores errantium legitimi qui ſint. p. 1. c. 26
Mores, & vita teſtium, & delatorum ſunt inquirendi. p. 3. c. 124
Mortis ſuppliciũ, an ob fictam inſaniã ſit differẽdũ. p. 3. c. 22
Mulier pregnans torqueri non poteſt. p. 3. c. 39
Mulieri coniugatæ qui perpetuus carcer ſit aſsignandus. p. 3. c. 142

N

NEgatiuus an ſit, qui conuictus eſt non reuelaſſe omnia: par. 2. com. 59
Negatiuus quomodo tractandus antequam condemnetur. p. 3. com. 32. 48
Negligentia eſt cauſa remotionis Inquiſitorum, & quanam ea ſit. p. 3. c. 61
Neophytus poſt Baptiſmum vtens antiquo nomine, ſuſpectus eſt. p. 3. c. 25
Nobiles, an mitius puniendi quam ignobiles. p. 2. c. 16
Nomina teſtium, & denunciantium non ſunt publicanda. p. 3. c. 124
Nomina hæreticorum quando ex libris delenda. p. 2. c. 4
Nomina teſtium quomodo peritis publicanda. p. 3. c. 128
Non punitus de hęreſi propter teneram ætatem non eſt de eodem delicto puniendus quum maior effectus fuerit. p. 1. c. 13
Non reuelans hęreticos quomodo ſuſpectus. p. 2. c. 81
Notario quæ, & quanta fides adhibenda. p. 3. c. 20. & 170
Nuntij Apoſtolicę Sedis qui ſint. p. 3. c. 75
Nuptias ſecundas contrahens priore viuẽte vxore. p. 2. c. 81
Nominis mutatio. Menoch. de arbitr. caſu 318

Obli-

O

Obligati hæreticis liberantur ob hæreſim. p.3.c.168
Obliuio quanto tempore inducitur. p 2.c.59
Obſeruanda ab Inquiſitoribus quum Religioſos Notarios creant. p.3.c.67
Obſeruanda cum non adimplentibus pœnitentias. p.3.c.146
Et cum Reo negatiuo antequam condemnetur. p.3.c.48
Obſtatiua ſingularitas quæ ſit. p.3.c.121
Occidens ſe in carcere quomodo puniendus. p.3.c.92
Officiales Inquiſitorum excommunicari nequeunt. p 3.c.70
Et lucrantur Indulgentias. p.3.c.177
Et quas. p.3.c.179
Officiales arma deferre poſſunt. p.3.c.105
Officium Inquiſitorum non ſpirat mortuo Papa. p 3.c.56
Officium publicum quodnam ſit. p.3.c.8
Opinio, quæ ſequenda circa nondum definita ab Eccleſia. p.2.c.1
Ordo ſeruandus in appellationibus. p.3.c.32
Et in Reorum captura. p.3.c.17.& 108
Et in Reis examinandis. p.3.c.18
Originale peccatum non dimittitur ſine actuali in adultis, dormientibus, & amentibus. p.1.c.11
Et remittitur paruulis in baptiſmo, ſine illorum conſenſu. p.1.com.11.
Origo ſuſpicionem parit. p.3.c.18

P

PAPA definiens maturo conſilio aliquid ad fidem ſpectare, illud erit de fide. p.2.c.27
An poſſit in hæreſim incidere. p.3.c.74
Habet gladium temporalem, quo vti poteſt in Principes ſæculares. p.1.c.8

Non

Non ſemper reſpondet definiendo. p. 2. c. 42
Nullus inuentus fuit erraſſe definiendo, ea, quæ ſunt de fide. p. 2. c. 42
Non poteſt errare in Canonizatione Sanctorum. p. 2. c. 42
Solus hæreticis infamiam remittere poteſt. p. 1. c. 4
Solus nouas Religiones, inducere, & confirmare poteſt. p. 2. c. 41
Statuta prædeceſſorum, quæ reuocare poſſit. p. 2. c. 42
Papæ decretum de fide non poteſt ab alio reuocari. p. 2. c. 42
Parochis committendum, vt inquirant, an pœnitentes pœnitentias adimpleant. p. 3. c. 109
Paruuli abſque vſu rationis ſunt baptizandi. p. 1. c. 11
Paruuli decedentes ſine baptiſmo, an crucientur pœna ignis? p. 1. c. 11
Paruulis ſine eorum conſenſu remittitur in baptiſmo originale peccatum. p. 1. c. 11
Patrocinari pro hæreticis quomodo liceat. p. 2. c. 10
Paulus Apoſtolus verè D. Petrum reprehendit. p. 2. c. 42
Periti, cur, & quoties ab Inquiſitore ſint aduocādi. p. 3. c. 126
Quando Theologorum ſuffragia ſequi debeant. p. 3. c. 127
Peritorum conſilia conſultiua tantum ſunt. p. 3. c. 127
Peritorum nomine qui intelligantur. p. 3. c. 61
Periuri admittuntur in cauſis fidei, & quando repellantur. p. 3. c. 114
Periuri teſtes quando fidem faciant. p. 3. c. 113
Periuris, vt fides habeatur quid obſeruandum. p. 3. c. 114
Perpetuo carceri qui damnandi. p. 3. c. 46
Perſiſtens in excommunicatione per annum fit de hæreſi ſuſpectus. p. 2. c. 16
Perſonarum ratio habenda in conuicijs. p. 3. c. 114
Pertinax quis dicatur. p. 2. c. 57
Pertinaces quomodo tractandi. p. 2. c. 65
Petens hæreticos conſolatores ſanæ mentis exiſtens deprehenditur hæreticus. p. 3. c. 24

Plebei non ſunt de ſubtilitatibus fidei examinandi. p. 1. c. 21
Pœna fautorum, receptatorum, & defenſorum hæreticorum. p. 2. c. 77
Pœna Magiſtratibus imponendæ. p. 3. c. 6
Pœnæ augendæ, & minuendæ cauſæ. p. 3. c. 44 & 127
Pœna Iudicis torquentis indebitè. Menoch. de arb. caſu 340.
Pœna adferentium opem conſilium delinquentibus. Menoc. caſu 349. 351
Pœna mandantis delictum. Menoch. caſu 352. 353.
Pœna cognoſcentis mulierẽ carceratam. Menoch. caſu 292
Pœna perpetui carceris quando remittenda. p. 3. c. 46
Pœna corrumpentium teſtes. p. 3. c. 122
Pœna ſortilegorum. p. 2. c. 67
Pœna inhabilitationis quomodo intelligatur. p. 3. c. 164
Pœnæ Iudæis imponendæ. p. 2. c. 69
Pœnæ minuentia in hæreticalibus per iocũ prolatis. p. 3. c. 17
Pœna recitantium hæreticalia per iocum. p. 3. c. 17. 152
Pœnæ remiſſibiles ab Inquiſitoribus. p. 3. c. 23
Pœna publicè diſputantis de fide in malum finem. p. 1. c. 6
Pœna Conſultorum reuelantium ſecreta. p. 3. c. 129
Pœna Sacerdotum rebaptizantium. p. 1. c. 13
Pœna blaſphemantium hæreticaliter. p. 2. c. 66
Pœnam carceris perpetui euitantes. p. 3. c. 142
Pœna fugientis è carcere. p. 3. c. 35. 146
Pœna pecuniaria quibus iniungenda. p. 3. c. 152
Pœna priuationis officiorum an locum habeat in pœnitentibus, & conuerſis. p. 3. c. 162
Pœna retinentis libros vetitos. p. 2. c. 3
Pœnitentiamus, ponitur in ſententijs, & non punimus, & quare. p. 3. c. 40
Pœnitentias non adimplentes cur Inquiſitoribus ſubiecti remaneant. p. 3. c. 146
Pœnitentias adimplentes coram Iudicibus laicis conueniri poſſunt. p. 3. c. 146

Pontifices in his quæ non ſunt fidei, poſſunt diuerſa ſtatuerè. p. 2. c. 42
Poſteriori, an priori dicto ſtandum in crimine hæreſis. p. 2. c. 15. & p. 3. c. 114.
Prædicare non poſſunt laici. p. 2. c. 11
Præcepta affirmatiua, & negatiua quomodo obligent. p. 1. c. 24
Prægnantes torqueri nequeunt. p. 3. c. 39
Prælatus Inquiſitoris an poſſit illum deponere. p. 3. c. 66
Præmium aſſequitur filius Patrem hæreticum denuncians. p. 2. c. 15
Præſentia Iudicis ſæcularis quomodo neceſſaria ad ferendum contra hæreticos ſententiam. p. 3. c. 68
Presbyteris, Clericis, & Religioſis licet de fide publicè diſputare. p. 1. c. 6
Præſumi an poſſit contra Reum negantem. p. 3. c. 48
Præſumptio quotuplex, & vnde oriatur. p. 2. c. 80
Præſumptio, & ſuſpicio pro eodem accipiuntur. p. 2. c. 80
Præſumptio violenta ſufficit ad aliquem damnandum pœna criminis ordinaria. p. 2. c. 80
Et an admittat probationem in contrarium. p. 2. c. 80
Priuilegia Inquiſitorum quando ſint Epiſcopis communia. p. 3. c. 105
Priuilegia Inquiſitorum ſupra Epiſcopos, an competant eorum Vicarijs. p. 3. c. 54
Priuilegiati torqueri poſſunt in crimine hæreſis. p. 3. c. 39
Prima veritas quæ ſit. p. 1. c. 23
Principes ſæculares poſſunt pœnas in hæreticos augere, & in vſum reuocare. p. 3. c. 135
Priuandi ſepultura qui ſint. p. 3. c. 89
Probationes contra defunctum quales eſſe debent. p. 3. c. 92
Proceſſus communicatio inter Epiſcopum, & Inquiſitorem fieri debet. p. 3. c. 100
Et ante torturam. p. 3. c. 102

Pro-

Proceſſus cur Peritis integrè explicandus. p.3.c.128
Procurator non admittitur in criminalibus. p.3.c.36
Procuratores quando Reis concedendi. p.3.c.28
Proponens concluſionem de fide ſub dubitatione quomodo ſit laude dignus. p.2.c.1
Propoſitio quot modis dicatur hæretica. p.1.c.22
Propoſitionum in fide peccantium varij gradus expoſiti ſunt in fine tertiæ partis. p.2.c.28
Proprium aliquid an habuerit Chriſtus Dominus. p.2.c.42
Prouinciales amouere poſſunt Inquiſitores. p.3.c.58
Quando. p.3.c.59
Quibus de cauſis. p.3.c.61
Proteſtatio denunciantis, aut accuſantis non iuuat. p.3.c.14
Proteſtatio quid ſit, an iuuet ne cne. p.1.c.26
Publicè dici quid ſit. p.3.c.19
Publicè diſputantes de fide in malum finem, qua pœna puniendi. p.1.c.6
Publicum officium quodnam ſit. p.3.c.8
Pueri hæreticalia proferentes excuſantur. p.3.c.17
Pueri doli capaces in crimine hæreſis mitius puniendi. p.1.c.13
Pueris, & puellis hæreticorum pauperibus prouidere debent Inquiſitores. p.2.c.9
Puniendi magis ignobiles quàm nobiles in cauſis fidei. p.2.c.16
Punitio delinquentis in quem dirigatur finem. p.3.c.22
Punitio quando differenda. p.3.c.22
Purgans ſe de hæreſi, & abiurans de vehementi quomodo differant. p.3.c.38
Purgans ſe de hæreſi, & in aliam atque aliam incidens an ſit relapſus. p.3.c.38
Purgatio canonica quid ſit, & quando indici poſſit. p.2.c.14
Purgatus canonicè de hæreſi remanet inhabilis. p.3.c.39
In quibus nunc ſit abolita, & à quibus indici poſſit. p.3.c.38

Qua

Q

QVæ Paſtores Eccleſiæ in Concilio legitimo congregati docent ad fidem ſpectare, ſunt de fide. p. 2. c. 27
Quæ neceſſariò requirantur ad fidem. p. 2. c. 1
Quæ requirantur ad conſtituendam hæreſim. p. 2. c. 1
Quibus imponendum vt inquirant, an pœnitentes pœnitentias adimpleant. p. 3. c. 198
Qui dicantur ſponiè venire. p. 2. c. 25. & 65
Qui teneantur hæreticos reuocare, & denunciare. p. 2. c. 2
Quomodo quis deprehendatur hæreticus ex dictis, & factis. p. 3. c. 24
Quoties in anno anathematizabantur hæretici. p. 2. c. 22
Quot modis quis deprehendatur hæreticus. p. 3. c. 24
Quot requirantur ad hoc vt quis propriè dicatur hæreticus. p. 2. c. 57

R

RAtio perſonarum habenda eſt in conuitijs. p. 3. c. 116
Rebaptizans, & rebaptizatus dolosè, ſi pœnituerint, ſunt ad miſericordiam recipiendi. p. 1. c. 13
Rebaptizantes qua pœna puniendi. p. 1. c. 13
Rebaptizare malitiosè eſt in fide errare, & crimen mere Eccleſiaſticum. p. 1. c. 13
Receptator hæreticorum, an quis dicatur ex vno actu. p. 2. c. 76
Receptatores hæreticorum an excuſentur ignorantia. p. 2 c. 76
Per ſententiam ſunt beneficijs priuandi. p. 3. c. 155
Quibus plectendi pœnis. p. 2. c. 76
Qui verè dicantur. p. 2. c. 76
Quomodo abiurabunt. p. 2. c. 76
Receptantes conſanguineos, & amicos hæreticos quomodo puniendi. p. 2. c. 81

Rece-

Receptantes ſcienter hæreticos quomodo ſuſpecti. p. 2. c. 81
Recidens in hæreſim, vel vehementem ei us ſuſpicionem, de quibus ſe purgauit per abiurationem, quare punietur, vt relapſus. p. 3. c. 38
Recitari an poſſint hæreſes ſine dolo. p. 3. c. 17
Recitantes doloſè hæreſes quam puniendi. p. 3. c. 17
Recuſans iurare contrahit hæreſis ſuſpicionem. p. 3. c. 90
Recuſari poteſt Inquiſitor, & quibus de cauſis. p. 3. c. 36
Recuſatio quid ſit. p. 3. c. 30
Redeuntium qualitates &c. conſideranda. p. 3. c. 140
Rei appellantes quomodo tractandi. p. 3. c. 31
Bis torti, & delictum negantes ſunt abſoluendi. p. 3. c. 39
Confeſſi delictum in tortura, & in ratificatione negantes, quomodo, & quoties retorqueri poſſint. p. 3. c. 39
De carcere ad carcerem quare non ſint transferendi. p. 3. c. 108
De origine ſua interrogandi. p. 3. c. 18
Eorum captura quomodo fieri debet. p. 3. c. 17
Fingentes ſe fatuos quomodo obſeruandi. p. 3. c. 22
Interrogandi non ſunt de ijs, de quibus non ſunt delati. p. 3. c. 18
Qualiter interrogandi pro confeſſione ratificanda. p. 3. c. 39
Quomodo examinandi. p. 3. c. 18
Torqueri poſſunt ſi vnius teſtis dicto, & fama vrgeantur; vel fama cum indicijs, vel ſolis indicijs. p. 3. c. 110
Reiudaizantes quibus ſignis dignoſcantur. p. 3. c. 25
Reo cõfeſſo dandę defenſiones ſunt, & Aduocatus. p. 3. c. 28
Reo docto quando præcipiendum, vt fidem publicè laudet. p. 2. c. 14
Reo moriente interminata cauſa, quid agendum. p. 3. c. 92
Reus citatus ab Epiſcopo, & Inquiſitore coram quo comparere debeat. p. 3. c. 54
Reus an audiendus ab Inquiſitore in foro ſacramentali. p. 3. c. 12

Inimicorum nomina, & cauſas recenſere debet. p.3.c.29
Qui relaxandus, & quando. p.3.c.139
Quomodo relaxandus ſi fideiuſſorē non inueniat. p.3.c.139
Tormentum ſuperans quomodo tractandus. p.2,c.14
Reus relaxandus in Eccleſia, & non alibi. p.3.c.45
Relapſi primò qua occaſione poſſint ſæculari brachio relaxari. p.2.c.83
Relapſis conuerſis brachio ſæculari relaxatis qua ſacramenta concedantur. p.3.c.149
Relapſos cur Eccleſia non recipiat. p.2.c.83.p.3.c.148
Relapſorum ſpecies quot, & quæ. p.2.c.83
Relapſus quis dicatur: p.2.c.81.83.& p.3.c.24.26.38.40
Relapſus in hæreſim quam abiurauerat deprehenditur hæreticus. p.3.c.24.26
Relapſus ſponte veniens quomodo recipiendus. p.3.c.12
Relaxantes aliquem brachio ſæculari quid agere debeant. p.2.c.20
Relaxatus curiæ ſæculari non eſt amplius ad pœnitentiam recipiendus. p.2.c.36
Religiones nouas inducere, & confirmare ſolus poteſt Summus Pontifex. p.2.c.41
Religioſi à quibus habilitandi ad beneficia, & dignitates. p.3.c.162
Religioſi errantes in his, quæ ſunt fidei, grauius puniendi, quam laici, ſuſpendendi ab ordinibus. p.1.com.24 & p.3.c.162
Religioſi in Sacris conſtituti matrimonium contrahentes ſunt de hæreſi ſuſpecti. p.2.c.74
Torqueri poſſunt, ſed mitius. p.3.c.110
Religioſi vltra mare degentes quomodo ſuſpecti de hæreſi. p.2.c.81
Remedia ad excludendam hæreſis ſuſpicionem opportuna. p.3.c.72
Remiſſio accuſantis, aut denunciantis nihil valet. p.3.c.14

Remiſſio

Remiſſio Reorum quibus impeditur. p. 3. c. 33
Quorum expenſis fiet. p. 3. c. 32
Remittendi an ſint Rei ad Iudicem loci in quo deliquerunt, & quomodo. p. 3. c. 33
Remo tradendus, an actualiter degradandus. p. 3. c. 46
Requiſita ad hoc vt quis proprie dicatur hæreticus. p. 2. c. 57
Requiſita in Inquiſitoribus hæreticos examinãtibus. p. 3. c. 21
Reſpondens fraudulenter interrogationibus de fide malè ſentire præſumitur. p. 3. c. 21
Reſponſiones cauilloſæ quomodo vitandæ. p. 3. c. 22
Reſponſiones obſcuras reddens eas declarare cogatur. p. 3. c. 22
Reſtituere bona Fiſco qui teneantur. p. 3. c. 158
Retinens libros vetitos quomodo ſuſpectuè, & quæ ſit eius pœna. p. 2. c. 3
Reuertentes ab hæreſi an ſint ad Religionem admittendi, & quomodo tractandi. p. 2. c. 65
Reus cum ſemiplena vrgetur probatione, vel talibus indicijs vt abſolui non poſſit, quomodo tractandus. p. 3. c. 39
Reus ſufficienter tortus, liberandus; nec ad abiurationem compellendus. p. 2. c. 14. & p. 3. c. 39
Ritus hæreticorum quibus factis non ineſt. p. 2. c. 55
Ritus Iudæorum cur toleret Eccleſia. p. 2. c. 71
Ritus ſeruandi in purgatione canonica. p. 3. c. 38
Rudes non ſunt examinandi de ſubtilitatibus fidei. p. 1. c. 22

S

SAcerdos immurandus prius actualiter degradandus eſt. p. 3. c. 46.
Sacerdos rebaptizans quomodo puniendus. p. 1. c. 13
Sacerdotes quomodo puniendi. p. 3. c. 78
Sacramenta conceduntur relapſis conuerſis brachio ſæculari relaxatis. p. 3. c. 149

Sacramentales ſpecies in ſtomachum deſcendunt ſine detrimento dignitatis Chriſti. p. 1. c. 15
Sacramenta, vel ſacramentalia ſortilegijs admiſcentes, cur ſuſpecti de hæreſi. p. 2. c. 67
Sacramentum à Brutis ſumi poteſt, ſed non ſacramentaliter. p. 1. c. 15
Senes, & pueri hæreticalia proferentes excuſantur p. 3. c. 18
Senes quomodo torqueri poſſint. p. 3. c. 39
Salaria Inquiſitionis Officialibus ſtatuta in Hiſpania. p. 3. c. 153
Sanguis, & Corpus Chriſti quamdiu maneant ſub Sacramento Altaris. p. 1. c. 70
Saracenorum ſectatores quomodo puniendi. p. 2. c. 70
Sæculares confeſſiones audientes an ſuſpecti. Rodriq. q. reg. tom. 2. q. 28. art. 2. circa finem. Quaranta in Summa Bullarij verbo Ordo in fine.
Scire quid ſit, vt quis teneatur denuntiare. Nauar. de hæret. conſil. 4.
Schyſma quid. p. 2. c. 73
Schyſmatici duplices, & quomodo recipiendi. p. 2. c. 73
Scribentes libros hæreticorum quomodo plectendi p. 2. c. 17
Scriptura ſacra quid ſit p. 1. c. 14
Eius interpretatio ab Eccleſia recepta eſt de fide. p. 2. c. 27
Eius verba detorquentes quomodo puniendi. p. 3. c. 17
Sepulcrorum violatores quibus feriendi pœnis. Menoch. de arbitr. caſu 387.
Secreta reuelantis pœna. p. 3. c. 129. Menoch. de arb. caſu 537.
Sepelire ſuſpectum de hæreſi. Nauar. de hæret. conſ. 4.
Sententia abſolutoria quando ferenda. p. 3. c. 37
Condemnatoria qualiter ordinanda, & quando ferri poſſit ab Inquiſitoribus ſine Ordinario. p. 3. c. 40.
Declaratoria ſuper bonorum confiſcatione per quem ferenda. p. 3. c. 158

De die ferenda eſt. p.3.c.40
Definitiua ferri poteſt in cauſa hæreſis, etiam lite non conteſtata. p.2.c.19
Fauore fidei nunquam tranſit in rem iudicatam. p.3.c.37
Sepelientes hæreticos quo ſuſpitionis gradu ſint ſuſpecti, & ad quid teneantur. p.3.c.89
Sequeſtratio bonorum defuncti quando, & quomodo fienda. p.3.c.92.
Seruanda ante torturam. p.3.c.110
Serui an fideiuſſori relaxandi. p.3.c.136
Serui hæreticorum fiunt liberi, & quare. p.3.c.168
Serui magis puniendi quàm liberi in cauſis fidei. p.3.c.13
Signa de hæreſi ſuſpectum reddentia. p.2.c.59.67.68.75
Signa quibus hæretici, vel ſuſpecti de hæreſi deprehenduntur. p.3.c.24
Signa veræ conuerſionis. p.3.c.15
Singularitas quotuplex. p.3.c.121
Singulari teſti quare non credatur. p.3.c.121
Singulares quando ſint teſtes. p.3.c.121
Signa leuia in bonam partem interpretanda. p.2.c.80
Socij criminis dictum quando faciat indicium ad torturam. p.3.c.110
Socius criminis iurare debet quum deponit, & an torqueri debeat. p.3.c.113
Sollicitans pœnitentem in Confeſſione an ſuſpectus, & quo ſuſpitionis gradu. p.2.c.81
Sortilegia manifeſtam hæreſim ſapientia quæ ſint. p.2.c.67
Sortilegi quibus pœnis coercendi. p.2.c.67
Spectantia ad fidem directè omnes explicitè credere tenentur, non autem ſpectantia ad fidem indirectè. p.2.c.1.
Spectantia ad fidem non omnes æqualiter credere tenentur. p.2.c.1.
Spontè comparens poſt tempus gratiæ quomodo recipiendus. p.3.c.12.

Spontè confitens quis dicatur. p. 3. c. 12
Spontè confitens metu probationem quis dicatur, & quomodo puniendus. p. 3. c. 12
Spontè non reuertentes quomodo tractandi. p. 2. c. 65. & 12
Spontè ſecundo veniens quomodo tractandus. p. 3. c. 12
Spontè venire qui dicantur. p. 2. c. 25. 65
Spontè venientes quomodo tractandi. p. 2. c. 65. & p. 3. c. 12
Spontè venientes quid agere teneantur, vt impunitate gaudeant. p. 3. c. 12
Spontè non reuertentes quõ tractandi. p. 2. c. 65. & p. 3. c. 12
Statua ſe occidentis in carcere, an producenda, & comburenda. p. 3. c. 92
Statuæ Reorum quando produci cœperint. p. 3. c. 92
Stephanus Papa quid ſenſerit de baptizatis ab hæreticis. p. 2. c. 82.
Subdelegatus poteſt ſubdelegare. p. 3. c. 76
Subditi ab Epiſcopi, & Parochis in erroribus enutriti quomodo excuſentur ab hæreſi. p. 1. c. 22
Subſtantialia Iudicij quæ. p. 3. c. 104
Suggeſtio quomodo vitanda. p. 3. c. 18
Superſtitio quid ſit. p. 3. c. 18
Suſpecti de hæreſi defuncti quando vt hæretici damnari poſſint.
Suſpecto leuiter poteſt indici abiuratio. p. 2. c. 12
Suſpectus fit de hæreſi qui per annum in excommunicatione perſiſtit. p. 2. c. 15. 72
Suſpectus tortus an abiurare debeat. p. 2. c. 14
Suſpectus vehementer quomodo tractandus. p. 2. c. 12. 14
Suſpicio quid, & quotuplex. p. 2. c. 80
Leuis vehemens, & violenta quæ. p. 2. c. 80
Quot, & quibus modis purganda. p. 2. c. 12. 75. p. 3. c. 39
Sola non ducit præſumptionem. p. 2. c. 80
Vehemens etiam cum indubitatis indicijs non ſufficit ad condemnandum aliquem de hæreſi. p. 2. c. 80

Vio-

Violenta vnde exoriatur, & an admittat probationem in contrarium. p. 2. c. 80
Symboli noua explicatio cur fiebat in Concilijs. p. 1. c. 16
Symbolum Athanaſij cur regula dicatur, quando, & quare editum. p. 1. c. 18
Symbolum cur in Miſſa recitetur, & quando id fieri cæptum eſt. p. 1. c. 16
Symbolum quid ſit; an ſit vnum tantum, & quare ab Apoſtolis conditum. p. 1. c. 16
Synodus Nicena quando celebrata. p. 1. c. 5.
Synodus Calcedonenſis quando celebrata. p. 1. c. 6
Synodus Conſtantinopolitana quando celebrata. p. 1. c. 19
Synodus Epheſina quando celebrata. p. 1. c. 19

T

Temporalem iuriſdictionem habet Papa quam exercere poteſt in Principes ſæculares. p. 1. c. 8
Tempus delicti quomodo publicandum Reo. p. 3. c. 14
Ter in anno anathematizabantur hæretici. p. 2. c. 22
Teſtes de eodem delicto deponentes, ſi de loco, & tempore diſcordes fuerint ſingulares erunt. p. 3. c. 121
De quibus præmonendi ab Inquiſitoribus. p. 3. c. 17
Diuerſi in nominibus perſonarum, tempore, loco, & cauſa ſcientiæ famam probant. p. 3. c. 19
Duo aut plures, qui vel periuri, vel excommunicati, vel correi ſint, quam fidem faciant. p. 3. c. 113
Duo ſat erunt ad conuincendum de hæreſi. p. 3. c 27
Infideles admittuntur in cauſis fidei. p. 2. c. 13
Inhabiles admittuntur in crimine hæreſis. p. 3. c. 113
Inhabiles cur torqueri non debeant. p. 3. c. 113
Neſcientes quid ſit fama, non probant, & quomodo ſufficit eos reſpondere. p. 3. c. 17
Per eadem formalia verba non deponentes quando non ſint ſingulares. p. 3. c. 121
Qui cogendi in crimine hæreſis. p. 3. c. 111

Quid operentur teſtes recepti lite non conteſtata. p. 2. c. 19
Quales eſſe debeant per quos probatur fama. p. 3. c. 19
Qui eſſe nequeant. p. 3. c. 116
Quomodo iurare debeant. p. 3. c. 20
Teſtes euocare poſſunt Inquiſitores. p. 3. c. 127
Teſtes recipi poſſunt etiam lite non conteſtata. p. 2. c. 19
Et publicatis atteſtationibus. p. 3. c. 111
Singulares plures duobus quam fidem faciant. p. 3. c. 121
Tenentur dicere apud quos ſit Reus diffamatus. p. 3. c 19
Teſti non iurato nulla fides adhibenda. p. 3. c. 20.
Teſti ſingulari non creditur. p. 3. c. 121
Teſtis à Reo ſemel approbatus reprobari non poteſt. p. 3. c. 29
Teſtis dicto Priori, an poſteriori ſtandũ. p. 2. c. 15. p. 3. c. 114
Teſtis dictum dubium quomodo intelligendum. p. 3. c. 111
Teſtis falſus quis dicatur, & quomodo puniendus. p. 3. c. 122
Et cauſæ minorandi pœnam. p. 3. c. 122
Teſtis primo confitens, ſecundo negans puniendus tanquam falſus. p. 3. c. 114
Vnius dictũ cũ fama, & ſine, ſat erit ad torturã. p 3. c. 110
Teſtis poteſt eſſe frater pro & contra fratrem, & quando. p. 2. c. 15.
Teſtis renuẽs dicere teſtimoniũ an ſuſpect⁹ de hereſi. p. 3. c. 111
Teſtium examinationes quando non committendæ Vicarijs. p. 3. c. 10. & 64.
Teſtium omnia non ſunt publicanda, ſed vita, & mores diligenter inquirendi. p. 3. c. 124
Textus dubius intelligendus eſt ex rubrica ſub qua ponitur. p. 2. c. 1.
Textus, qui alios cum poteſt ab errore non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat, quomodo intelligendus. p. 2. c. 2
Theologica concluſio quæ ſit, & quænam ſit de fide. p. 2. c. 27
Theologi quando peritorũ ſuffragia ſequi debeant. p. 3 c. 127
Theologus deficiens in his, quæ ſcire tenetur, vel probabiliter præſumitur, non excuſatur. p. 1. c. 22

Tenild Iudęorum quid ſit. p. 2. c. 69
Torqueri an poſsint Religioſi p. 3. c. 110
Priuilegiati. p. 3. c. 39
Qui torqueri poſsint. p. 3. c. 110
Torqueri an poſsit Reus ex Indicijs. p. 3. c. 110
Torqueri poteſt, religioſè ſeruans oſſa, vel veſtes hęretici cō-buſti, & hęreticorum litteras, vel munera recipiens. p. 3. c. 110.
Torquere nequeunt Reos Epiſcopi ſine Inquiſitoribus, nec è conuerſo. p. 3. c. 39
Torquentis Iudicis indebitè pœna. Menoch. de arb. caſ. 340
Tortura an facilè vſurpanda. p. 3. c. 39
An ſuper intentione. p. 3. c. 110
An differenda pro ficta inſania. p. 3. c. 22
Facit euitare abiurationem. p. 2. c. 14. 75. p. 3. c. 40
In quibus delictis locum habeat. p. 3. c. 110
Quando ſit iteranda. p. 3. c. 39
Tortus confirmans extra iudicialem confeſſionem cur ratificare teneatur. p. 3. c. 110
Tortus ſufficienter quis dicatur. p. 3. c. 39
Traditiones Apoſtolicæ quæ ſint, & quam auctoritatem habeant. p. 1. c. 14
Tranſiens ad ſecundas nuptias viuente vxore, quare ſubdatur Iuquiſitoribus. p. 2. c. 81
Tranſiens ad ritus Iudæorum, & Idolis thurificans deprehenduntur hæretici. p. 3. c. 24

V.

VArij gradus propoſitionum in fide peccantium in fine deſcripti, & p. 2. c. 28.
Variatio quando excuſari poſſit, & quando ſit ſufficiens indicium ad torturam. p. 3. c. 110
Vaſalli à Dominorum hæreticorum iuramento abſoluūtur. p. 3. c. 168
Vehemens indicium quando ſufficiat ad torturam. p. 3. c. 110

Vehementia hæreſis ſigna. p.2.c.59.67.68.87.& p.3.c.24
Verbum Dei non eſt ſemper, & vbiq; prædicandũ. p.1.c.24
Veritas prima, quæ ſit. p. 1. c. 23
Verſati in locis de hæreſi ſuſpectis quomodo notãdi. p.2.c.82
Via Inquiſitionis mitius agendum, quam via accuſationis. p. 2. c. 14.
Vicarij Inquiſitorum poſſunt libros vetitos legere. p. 2. c. 3
Cuius ætatis eſſe debeant. p. 3. c. 65
Et quales. p. 2. c. 63
Quas ſententias pronunciare poſſint. p. 3. c. 10
Viles an fideiuſſori relaxandi. p.3.c.139
Vita, & mores teſtium ſunt inquirendæ. p. 3. c. 124
Vitia ex quibus hæreſes oriuntur, quæ ſint. p. 2. c. 1
Vnam hæreſim abiurans, ſi in aliam incidat eſt relapſus. p.2.c.65.
Vnanimis Sanctorum ſententia, aut ſcripturarum interpretatio eſt de fide. p. 2. c. 27
Vniuerſitatum auctoritas in erroribus damnandis, quæ ſit. p. 2. c. 68.
Vſus Bullæ Cœnæ Domini quando cœperit. p.2.c. 21
Vſurpans auctoritatem Principis quomodo puniendus. Menoch. de arbitr. caſu 320. Simanca in Enchiridion. tit. 67. n. 19. Riccius Collect. 1626. Farin. conſ. 74. & q. 114.
Vxor ad maritũ carceratũ ad pœnã accedere poteſt. p.3.c.108
Vxori propter hæreſim qui perpetuus carcer ſit aſſignandus. p. 3. c. 142.
Vxor hæretico nupta quando perdat dotem. p. 3. c. 160
Vxor maritum hæreticum non denuncians, an dicatur hæreticorum fautrix. p. 2.c.78. p. 3.c.160
Vxor maritum hæreticũ receptans non punienda. p.3. c. 160
Vxore viuente tranſiens ad ſecundas nuptias. p. 2. c. 81

FINIS INDICIS.

TABVLA CONSILIORVM.

CONSILIVM PRIMVM.

PVsè admodum tractatur de Cambio cũ recurſa ad ipſum Campſorem datorem.

Conſilium Secundum.

Diſputatur de legati vxori facto vltrà quartam.

Conſilium tertium.

Agitur de contractu venditionis.

Conſilium quartum.

Diſputatur de contractu Societatis.

Conſilium quintum.

Tractatur de ſolutione creditorum reſpectu debitoris decocti.

Conſilium ſextum.

Agitur de contractu Emptionis, & venditionis.

Conſilium ſeptimum.

Tractatur de contractu emptionis in quo reſpectu pecuniæ non ſolutæ, ſed expectatæ conueniunt contrahentes, vt interim emptor ſoluat venditori tot pro centenario.

Conſilium octauum.

Creditor proteſtatus eſt iudicialiter debitori moroſo omnia damna &c. queritur an debitor teneatur ad damna reſarcienda.

Conſilium nonum.

Agitur de electione Vicarij Capitularis mortuo Epiſcopo.

Conſilium Decimum.

Agitur de Matrimonio data opera contracto in fraudem proprij Parochi.

Con-

Conſilium Vndecimum.

Agitur de Matrimonio contracto per verba de præſenti non conſumato; Vir tamen de facto ſeruatis ſeruandis, contraxit cum alia, & cōſummauit.

Conſilium duodecimum.

Queritur, àn filius tuta conſcientia poſſit mouere litem ciuilem contra Patrem.

Conſilium decimumtertium.

Quæritur, an Ordinarius poſſit citrà Irregularitatis notam tradere Iudici Laico inſtrumenta ad falſam monetam cudendam reperta in domó Parochiali vbi habitabant laici.

Conſilium decimumquartum.

Quæritur, an Sacerdos teneatur applicare valorem Miſſæ pro fundatore, de quo tamen non conſtat, quod teneatur pro illius anima celebrare.

Conſilium decimumquintum.

Quæritur, an vxor poſſit tuta conſcientia mouere litem fratri mariti, ob non ſolutum ſibi pretium pignoris dotalis eidem venditi.

Conſilium decimumſextum.

Quæritur, an vidua poſſit tuta conſcientia recipere alimenta ab hæredibus mariti præmortui ob ſtatutum 312. Mediolani, etiam quod hæredes non ſint in mora reſtituendi dotem.

Conſilium decimumſeptimum.

Agitur de Societate, quæ vulgo vocatur accomodata in quibuſdam Italiæ Ciuitatibus inſtituta.

Conſilium decimumoctauum.

Quæritur, an Monachus Carthuſianus ob grauia delicta poſſit à Religione expelli, & habitu priuari.

Conſilium decimumnonum.

Quæritur, an Monialis illegitimè nata poſſit eligi, & aſſumi in Vicariam Monaſterij.

Con-

Conſilium Vigeſimum.

Quæritur an Laicus poſſit in propria domo ex pecunijs tamen Sacerdotis Regularis inſtituere Ius patronatum pro filijs ſuis.

Conſilium vigeſimumprimum.

Quæritur, an Regularijs Euchariſtiæ Sacramentum miniſtrans laicis infirmis ſine Parochi licentia, ſit eò ipſo excommunicatus.

Conſiſium vigeſimumſecundum.

Quæritur, an Regularis cum alio Regulari verbis altercando, & illum de loco ſuo aliquantiſper reijciendo incidat in excommunicationem Canonis, ſi quis &c.

Conſilium vigeſimumtertium.

Quæritur an Prior permittens Fratres, ex dominio interdicto aufugientes, celebrare in ſua Eccleſia, inciderit in aliquam cenſuram, aut pœnam.

Conſilium vigeſimumquartum.

An Prior, cenſurã, aut pęnã aliquam contraxerit ob extractionẽ Sacrarũ Reliquiarum à loco in quo iacebant,& illas alio in loco decentius aptaret,

Coſilium vigeſimnmquintum,

Quæritur,an Prior impediens in ſua Eccleſia Quæſtorem laicũ pro ſocietate ibidem erecta, & præcipiens fratri Conuerſo, vt illas quæriter, & ſibi conſignet, incurrerit in excommunicationem latam contra vſurpantes bona Eccleſiæ.

Conſilium vigeſimumſextum.

Quæritur,an Titius Feudatarius vnius Oppidi inciderit in excommunicationem 17. Bullæ Cœnæ, vnà cum ſuis Officialibus, eò quòd impedierit Regulares cauponæ, & Clibani eiuſdem Oppidi patronos, quominùs ibidem carnis, pànis, & vini exercitium fieret.

Con-

Conſilium vigeſimumſeptimum.

Quæritur, an Decuriones Ciuitatis teneantur obedire Principi præcipienti aliquid præiudiciale Ciuitati, & repugnans Priuilegijs ab Imperatore conceſſis,

Conſilium vigeſimumoctauum.

Quæritur, an Regulares Mendicantes præcipuè, teneãtur ad refectionẽ Viarũ, Montiũ, Pontiũ &c.

Conſilium vigeſimumnonum.

Agitur de præcedentia inter Regulares Graduosat eiuſdem Ordinis,

Conſilium Trigeſimum.

Agitur de pecunijs menſæ Campſorum expoſitis ad effectum, vt Campſores ipſi illas tenerent ſuper Cambijs, & quæritur an contractus ſit iuſtus.

Conſilium trigeſimumprimum.

Quæritur, an Regularis nõ profeſſus per aſſumptionem ſacrorum Ordinum, & eorumdem vſum ſit ſuſpenſus, aut Irregularis præcipuè ex Bulla Pij Quinti, Romanus Pontifex &c.

Conſilium trigeſimumſecundum.

An Cenſuræ in Concilijs Prouincialibus, vel Synodalibus per locorũ Ordinarios promulgatę, ligẽt etiam Regulares, prçcipuè quando Concilia ipſa non fuerunt per ſanctam Sedem confirmata.

Conſilium trigeſimumtertium.

Quæritur qua pæna puniri debeant, ſtercorantes alterius fores,

Conſilium trigeſimumquartum,

Quæritur, an ſtatutum laicorum generaliter prohibens impreſſionem librorum, abſque illorum auctoritate, comprehendat, & afficiat Eccleſiaſticas perſonas,

Ta-

TABVLA BVLLARVM APOSTOLICARVM.

Hic nouiter additarum.

LEONIS X. contra falſidicos teſtes.

Pij V. quod negotia fidei præferantur quibuſcunque alijs cauſis.

Pij V. contra offendentes, vel perterrefacientes miniſtros Sancti Officij, vel eidem quomodolibet inſeruientes.

Gregorij XIII. contra Miſſas celebrantes, & confeſſiones audientes cum non ſit Sacerdotes.

Clementis VIII. contra præſumentes Miſſas celebrare, & confeſſiones audire cum ſacris Ordinibus non ſint inſigniti.

Clementis VIII. Innouatio Conſtitutionis Pauli IV. contra negantes Sanctiſſimam Trinitatem, Chriſti humanitatem, B. Virginis puritatem &c.

Clementis VIII. contra ſollicitantes in confeſſione &c.

Pauli V. quod Regulares in cauſis fidei ſint ſubiecti locorum Ordinarijs.

Greg. XV. contra ſolicitantes in confeſſione &c.

Litterę Illuſtriſſimi Cardinalis Milini ad Illuſtriſsimum Cardinalem Borromæum Archiepiſcopū, pro vero intellectu Gregorianæ Conſtitutionis contra ſollicitantes.

Gregorij XV. contra Hæreticos commorantes in Italia.

Gregorij XV. Reuocatio facultatem legendi, & retinendi libros vetitos.

Gregorij XV. Contra maleficas, & maleficia.

Gregorij XV. Super conceptione Beatiſſimæ Virginis Mariæ.

Vrbani VIII. Contra imprimentes libros, & retinentes Imagines eorum, qui per Sanctam Sedem, vel canonizationem, vel beatificationem hucuſque non ſunt adepti.

Decretum Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Cardinalium ſupremorum Inquiſitorum contra hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos, denunciandos.

Innocentij VIII. qua excommunicantur Magiſtratus ſæculares nolentes exequi Inquiſitorum ſententias, niſi prius examinauerint proceſſus, & ſententias latas.

LECTORI.

NE mireris quod, & in Tabula Alphabetica, & in Commentariorum Floribus aliquando reperies Doctores à me citatos, quos nec Eymericus in Directorio, neq; Pegna in Commentarijs ipſis produxerunt. Id enim à me factum putes, ut eorum laboribus, & doctrinis potiri poſſes. Etenim cum libros euoluendo, ac ſtudendo vidiſſem Doctores iſtos materias eaſdem examinare, de quibus in Commentarijs nonnunquam diſputatur, rem tibi gratam me facturum exiſtimaui, ſi illos ipſos tibi ob oculos proponerem. Horum autem meminiſſe haud potuerunt Eymericus, & Pegna, quod omnes poſt illos ſcripſerint, quorum nomina hæc ſunt, quæ ſequuntur.

Martinus Nauarrus.
Gregorius Sayrus.
Martinus del Rio.
Iacobus Menochius.

Pater

Petrus Cenedo.

Marchus Antonius Genuenſis.

Thomas Sanchez.

Pater Henricus Henriquez.

Ioannes Azorius.

Emmanuel Sà.

Martinus Viualdus.

Ioannes Chapeauilla.

Iulius Clarus.

Stephanus Quaranta.

Bullæ Pontificiæ, &

Commentaria ſeſe reſpicientia, & coadiuuantia &c.

FLORES

FLORES COMMENTARIORVM FRANCISCI PEGNÆ In Directorium Inquiſitorum.

FLORES COMMENTARIORVM Primæ Partis.

EX COMMENT. IV.

Quotuplex eſt infamia?

DVplex: vna Iuris, altera facti.

Quænam eſt infamia facti?

Ea dicitur eſſe, quæ ex turpi aliquo actu oritur, & opinionem apud bonos grauat: quæ contingit multis modis, vt docet Din. in c. Infamibus. de reg. iur. in 6. Baiard. ad Clar. q.24.num.60.

Quænam appellatur Iuris infamia?

Ea, quæ deſcendit ex legibus nominatim cauentibus, vt qui tale commiſerit delictum infamis eo ipſo habeatur. Vide Innocentij III. Bullam ſecundam.

Quotupliciter in iure dicitur quis infamis?

Dupliciter: Vno modo ipſo facto, quales ſunt ij, qui per legem infamia notantur: Altero modo ſequuta ſententia: vt in furto, vi bonorum raptorum, & ſimilibus.

Hæretici qua notantur infamia?

Iure nouo certum eſt, hæreticos omnes cuiuſcunque ſectæ ipſo Iu-

re infames eſſe: id quod verum eſt etiam Iure veteri, licet quidam dubitent.

Hæretici notanturne infamia ipſo facto an pronũciata ſententia?

Et ipſo facto, & poſt latam ſententiam. Vide Innocent. III. bullam ſecundam. Item Honorij IV.

Hæreticorum complices, renuentes intra annum ſatisfacere, puniuntur tamquã hæretici, & ipſo Iure fiunt infames?

Vtiq; cap. Excommunicamus, de hæret. §. Credentes. Vide Martini V. bullam.

Infamia iſta quot operatur effectus?

Multos; inter quos præcipuus ille eſt in filios quoque redundans, vt à beneficijs omnibus, & officijs publicis repellantur. cap. Statutum de hæret. in 6. Vide Mart. V. bullam, & Innoc. III. bullam ſecundam. Alex. Peſant. 2.2.q.11.art.1.diſp.1.

Inquiſitores poſſuntne hæreticis infamiam remittere?

Nequaquam: quia cum ſint Iudices delegati. c. Per hoc. de hæret. in 6. mandati fines tranſgredi minimè poſſunt, c. penultimo. de officio delegati. Id enim nuſquam eſt ſibi permiſſum.

Epiſcopi poteruntne hæreticos honori reſtituere?

Minimè: Id enim eſt ſolius Romani Pontificis.

Hæretici quo tempore infamia notari cœperunt?

De anno 261. Epiſtola quadam à Stephano Papa eius nominis primo ad Hilarium Epiſcopum ſcripta; vt habetur in c. Infames. 6. q. 1. Infames (inquit) eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa no-

tantur infamia; ideſt omnes qui chriſtianæ religionis normam abijciunt,& ſtatua Eccleſiaſtica contemnunt.

Ex Comment. V.

Sinodus Nicena quãdo celebrata?

Tempore Conſtantini Imperat. & Sylueſtri Papæ, anno Domini 326. cum interuentu 318. Epiſcoporum.

In Sacra Scriptura id, quod de Patre dicitur, intelligi debet etiam de filio, & Spiritu Sancto?

Vtique etiamſi dictio addatur excluſiua; niſi ſolum in illis, in quibus perſonæ diuinæ diſtinguuntur ſecundum oppoſitas relationes: vt eſt illud D. Matth. Nemo nouit filium, niſi Pater; non excluditur quin filius ſeipſum cognoſcat. D. Thom. par. 1. q.36.art. 2. ad 1.

Ex Comment. VI. Vide Comment. XXV. huius partis.

Licetne diſputare de fide Catholica?

Nequaquam; cùm ex diſputatione quæritur occaſio tumultus,& perfidiæ, & iam definita in dubiũ reuocantur. Pet. Cened.collect.20.ad 6.

Cur ſemel definita in dubium reuocari nõ debent?

Quia non plus tribuendum eſt ſingulorum opinionibus, de fide arbitratu ſuo diſputantium, quam definitis in Synodis legitime congregatis, in quibus nutu Spiritus Sancti Patrum corda reguntur.

Licebit Clericis, Religioſis, &

Licebitne aliquando cum hæreticis, de fide diſputare?

Presbyteris, quibus ſolis prædicare, & de fide tractare Iura concedunt; vt gloria Dei manifeſta fiat, & veritas catholica defendatur. D. Paulo teſte ad Titum ſcribente. c.1. Oportet Epiſcopum doctum eſſe, vt exhortari ſciat in ſacra doctrina, & eos, qui contradicunt, arguere.

Qua pœna puniendi ſunt publicè de fide in malum finem diſputantes?

Qui vera fidei documenta non reciperet, ſed falſa publicè dogmata prædicaret, ſine vlla pœnitus miſericordia, ab Inquiſitoribus Curiæ ſæculari relaxandus eſſet. Vide Leonis X. Bullam tertiam, & Pauli III. Bullam primam, & concl. 64. & 37. p. 2.

Synodus Chalcedonenſis quando celebrata?

Anno 450. cum interuentu 630. Epiſcoporum. c. ſicut diſt. 15.

Ex Comment. VIII.

Petr. Cened. collect. 167. ad decretales.

Summus Pōtifex habetne gladium temporalem?

Etiam in ordine ad ſpiritualem; nec vnquam, niſi ob fidei cauſam, Regna per Summum Pontificem fuerunt mutata.

Poteſtne Sūmus Pōtifex tēporalē exercere iuriſdictionem in Principes ſeculares?

Vtiq;: cum illi poteſtate ſibi data in detrimentum catholicæ Religionis abutuntur. Pontifex enim Romanus omnes iudicat: ipſe autem à nemine iudicatur. c. Nemo 9. q. 3.

Ex Comment. XI.

Paruuli abſque vſu rationis ſuntne baptizandi?

Etiam; & eſt de fide, & contrariũ hæreticum eſt. Erat enim hæreſis Pelagianorũ. Eccleſia namq; catholica diuinitus inſtituta, à Chriſto edocta paruulos baptizare ſemper cõſueuit.

Paruulis, ſine eorum conſenſu, remittitur peccatum originale in baptiſmo?

Vtique: ea nimirum ratione, quod ſine proprio quoq; conſenſu originale peccatum contrahant.

In adultis dormiẽtibus, & amentibus, dimittitur peccatũ originale ſine actuali?

Minimè; neque actuale ſine originali.

Amentes, & dormiẽtes baptizati ſuſcipiunt characterem?

Etiam; ſi prius baptizari voluerint.

Paruuli ſine baptiſmo decedẽtes cruciabuntur pœna ignis?

Anceps eſt quæſtio. Nam in c. Maiores. de baptiſmo, & eius effectu, negatiuè reſpondetur: Sanctus autem Auguſtinus in lib. de fide ad Petrum. c. 24. relatus ab Eymerico pag. 40. affirmatiuè loquitur. Fuit enim varius D. Aug. in hac quæſtione.

Ex Comment. XII.

Baptiſmus ab hæreticis collatus eſtne iterandus?

Quoties in forma Eccleſiæ conſueta ab eiſdem eſt collatus, non eſt iterandus.

Baptiſmus ſemel ritè

Quia vna eſt fides; & baptiſmus,

collatus cur non eſt iterandus?

cum ſit fidei ſacramentum, vnus eſſe debet. Quia baptiſmus eſt natiuitas quædam, & regeneratio, nec homo bis naſcitur. Quia in baptiſmo commorimur Chriſto, qui ſemel mortuus eſt. Quia baptiſmus charactere imprimit indelebilem: Tum præcipuè, quia in remedium peccati originalis fuit inſtitutus: peccatũ verò originale ſemel ablatũ nunquam reuertitur.

Ex Comment. XIII. & 17. 3. q.

Quæ puniuntur pœna Sacerdotes rebaptizantes?

Sacerdotio indigni cenſentur, excommunicantur, ab officio, & beneficio deponuntur. c. fin. de baptiſ. & eius effectu.

Puniendusne eſt rebaptizatus ignoranter?

Nequaquam tamen ordinari non poteſt. c. Qui bis. de conſecr. diſt. 4. niſi aliqua magna neceſſitas cogeret. Pet. Cen. collect. c. 63. ad Decretum.

Rebaptizare malitiosè eſtne in fide errare, & crimen merè Eccleſiaſticum?

Vtiq; c. Vt inquiſitionis §. Prohibemus. de hæret. in 6.

Rebaptizans, & rebaptizatus dolosè, recipiẽdine ſunt ad miſericordiam, ſi pœnituerint?

Vtiq; & proinde cum his, ac cum cæteris, quia in fide errant, agendum erit.

Iudex ſecularis poteſtne huiuſmodi delinquẽtibus pœnam vltimi ſupplicij infligere?

Minimè; cum crimen merè ſit Eccleſiaſticum, & præcipuè cum pœna à Iudice Eccleſiaſtico impoſita tendat etiam ad vindictam.

Ne-

Hoc idem ſeruandūne erit in delictis mixti fori?

Nequaquam; vt in blaſphemia, & alijs huiuſmodi: nam tunc pœna Iudicis Eccleſiaſtici, ſecularis Iudicis pœnam haud impediret.

Iuuenes delinquentes ſuntne puniendi?

Minime; niſi criminis, quod commiſerint; capaces fuerint. cap. Eos quos §. Pueris autem. de conſecr. diſt. 4. nam ætati ſubuenitur, & parcitur. Vide cap. fin. de ſententia excommunicationis. Vide comment. 17. 39. 40. 110. 152. tertiæ partis.

Quænam ætas criminis capax dicitur?

Non ſatis conſtat inter Doctores; neque per legem id definiri poteſt; cum non omnes ex æquo eodem tempore ſint doli capaces; cum alij alijs iudicio præſtent; & ideo Iudicium arbitrio id relinquendum eſt.

Vbi ſint pueri doli, & criminis capaces quomodo punientur?

Adhuc mitius, quia adoleſcentia eſt ſuaptè natura ad vitia labilis, & prona. Si enim peccauerit adoleſcens, ætatis vitio potiuſquam pertinaci malitiæ, & improbitati erit adſcribendum: quia huic ætati nondum plenum eſt rationis iudicium, atque conſilium: quia ſpes eſt emendatiores futuros iuuenes, vitiaque vna cum adoleſcentia depoſituros. Neque propterea impunitū omninò relinquendū eſt adoleſcentis delictū. cap. ſi quis cuiuſlibet, & gloſ. 21. q. 5.

Habentne locum iſta in crimine hæreſis?

Vtique; quia cum in alijs tribunalibus, vbi tantæ miſericordiæ non eſt locus, ætati parcatur, vel aliquid

condonetur; multò magis hic obſeruari debet, in benignitatis, & miſericordiæ iudicio. Adde, quod difficilius credi poteſt, Iuuenes in crimine hæreſis, & malitia, & animi improbitate peccare, quam in alijs; veluti homicidijs, adulterijs, furtis, &c. quia crimen hæreſis; cum ſit ſpirituale, quod intellectu concipitur, & voluntate perficitur; non ita facilè credendum eſt ab adoleſcentibus patrari, qui perfectam nondum habent intellectus ratiocinationem, nec ità comperta habent Chriſtianæ fidei dogmata: idque maximè cum à Parentibus, vel Magiſtris decepti forent.

Delinquens, vel mitius, vel nullo modo punitus propter teneram ætatem, poteritne maior effectus, de eodem puniri delicto?

Nequaquam.

Ex Comment. XIV.

Quænam eſt traditionum Apoſtolicarũ auctoritas, & vnde traducta?

Magna profectò: eſt enim inuiolabilis regula, ritus Eccleſiæ vniuerſalis antiquos, & approbatos (quorum non extat memoria, tam circa Sacramenta conficienda, & miniſtranda, qnam circa miniſtros Eccleſiaſticos, & Eccleſiaſtica miniſteria, quorum in Euangelio nulla eſt

eſt mentio) Chriſtum, aut viuæ vocis oraculo, aut per reuelationem à Spiritu Sancto factam, Apoſtolis tradidiſſe: Apoſtolos autem ſucceſſoribus ſuis indicaſſe, & obſeruandos reliquiſſe.

Apoſtolica traditiones minorem habëtne quam ſacra ſcriptura auctoritatem?

Minimè, ſiquidem Eccleſiæ traditiones ſacra ipſa ſcriptura ſunt antiquiores. Chriſtus enim librum nullum ſcripſit: immo, (vti legimus) nec vt ſcriberetur præcepit. Euntes ait prædicate (non dixit ſcribite) Euangelium omni creaturæ. Matth. vltimo. vide c. cum Marthæ. de celebr.Miſſar.

Lex euangelica fuitne ab initio literis exarata?

Nequaquam, ſed in animis fidelium fuit primò ſculpta: Apoſtoli namque Euangelium viua voce prius docuerunt, deinde literis mandarũt. D.Chryſoſt. homil. 1.in Matthæum.

Per ſcripturam quid intelligis?

Documenta in ſcripturam redacta ideſt nouum, & vetus Teſtamentum.

Quid per traditiones?

Quæ non ſunt ſcripta; quia neceſſarium minimè viſum fuit Spiritui Sancto. Et Eccleſia retinet illa eadem ab Apoſtolis accepta: vt eſt, Perpetua Mariæ Matris Dei virginitas: Quod paruuli ſint baptizandi Sanctorum auxilium implorandum: Eorum memoriam piè colendam: Eorumdem imagines adorandas: & cætera, quæ nullis ſunt ſa-

cris

cris litteris prodita; ſed quia traditione Apoſtolica hæc tenet Eccleſia, perindè certa ſunt, ac ſi in Euangelio ſcripta eſſent. Harum autem traditionum quanta ſit auctoritas docuit Concil. Trident. ſeſſ. 4. in Decreto de Canonicis ſcripturis.

Quiſnã auctor fuit, vt aqua, in ſacrificio Miſſæ, vino miſceretur?

Id Chriſtus docuit Apoſtolos, & illi nobis obſeruandum tradiderunt. Sot. 4. ſentent. diſtinct. 9. quæſt. 1. art. 6.

Ex Comment. XV.

Quandiù manet Corpus, & ſanguis Chriſti in Sacramẽto Altaris.

Quamdiù ibi manent ſpecies panis, & vini: ſpecies vero tandiù manent, quamdiù ſub illis maneret ſubſtantia panis, & vini. Si ergò peccator, vel mus, vel aliud animal, ſumeret panem, & vinum, ſubſtantiæ illæ non illicò deſinerent eſſe, aut corrumperentur; ſed durarent quouſque per calorem naturalem eſſent digeſtæ, & conſumptæ. Fit ergo vt vſque ad illud momentum maneat Corpus, & Sanguis Chriſti ſub illis, Idem dicendum ſi in locum immundum ſpecies ſacramentales ceciderint. Hanc enim ſententiam approbat Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4.

Sacramentales ſpecies deſcendũtne in ſtomachum?

Vtique; aliter enim non proijcerentur per vomitum. Quod eſt con-

contra tex. in cap. ſi quis per ebrietatem, de conſecrat. diſt. 2. & contra communem Theologorum ſentētiā.

Vergitne id in detrimentum, & dedecus dignitatis corporis Chriſti?

Nequaquam: ſiquidem nihil dignitatis eidem detractum fuit ex eo, quod à peccatoribus, & conſpurcari ſputis, & cædi alapis, & crucifigi voluit.

Si brutum animal Sacramentum deglutiret, ſumeretne ſacramentaliter?

Minimè; quoniam eodē vti haud poteſt, vt Sacramento: cum ſit rationis expers: ſed ſumit Corpus Chriſti per accidēs, ſicut ille, qui hoſtiam conſecratā comederet ignorans conſecratam eſſe.

Ex Comment. XVI. & XVII.

Quid eſt Symbolum?

Vox græca, quæ latinè collectio dicitur; eo quod in ipſo collectæ ſint ſententiæ, & articuli ad fidem ſpectantes; quos neceſſarium eſt explicitè credere; qui varijs locis diſperſi in Sacra Scriptura continentur. Vel dicitur etiam Iudicium, quòd per hoc qui rectè crediderint iudicantur.

Reperiturne vnū tantum Symbolum?

Vnum tantum Apoſtolorum: alia autem multa, quæ potius declarationes Symboli Apoſtolorum, quam noua Symbola ſunt dicenda: vt eſt illud Nicenum, & Conſtantinopolitanum, quæ vnum, & idem Symbolum videntur.

Quare Symbolum cō diderunt Apoſtoli? Vt diſcedentes ab inuicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent.

Cur in Concilijs fiebat Symboli Apoſtolorum noua explicatio? Quia in ijſdem damnabatur aliquis error, & propterea quod implicitè continebatur in vno Symbolo, in alio explanabatur, contra hæreſes inſurgentes.

Symbola hac iuſſane ſunt inter Miſſarum ſolemnia recitari? Vtique in Eccleſijs Orientalibus ad mentes hominum in fide confirmandas, quo tempore Arrij, Sabellij, & cæterorum hæreſes pacem, & fidẽ orientalium Eccleſiarũ perturbabãt.

Quo tempore cautũ eſt, vt Symbolum in Eccleſijs omnibus recitaretur? Prope annum Domini 580. in Cõcil. Tolet. tertio ſub Pelagio Papa eius nominis ſecundo.

Ex Comment. XVIII.

Symbolum D. Athanaſij cur regula dicitur? Quia ordinationes de fide à priuatis Patribus factæ, licet ab Eccleſia fuerint comprobatæ, regulæ dicuntur, ſiue confeſſiones, non Symbola: quoniam Symbolum fidei edere Pontificis munus eſt, non priuatorum Patrum.

Quando, & qua occaſione regulam iſtam edidit D. Athanaſius? In Concilio Niceno aduerſus Arrianos, cum quibus fortiter eſt congreſſus. Quod enim dicitur de D. Athanaſij regula, accipiendum quoque eſt de confeſſione B. Hieronymi, & de libro de fide ad Petrum B. Auguſtini.

Ex Comment. XIX.

Quæ veneratio quatuor Concilijs, Epheſino, Conſtantinopolitano, Niceno, & Calcedonẽſi debita?

Illa ipſa quæ quatuor Euangelijs debetur?

Concilia iſthæc cur celebrata?

Nicenum ad deſtruendum Arrij dogma peruerſum. Conſtantinopolitanum ad Eunomij, & Macedonij errorem conuincendum. Epheſinum ad Neſtorij impietatem iudicãdam. Calcedonenſe ad Eutichis, & Dioſcori prauitatem reprobandam.

Synodus Conſtantinopolitana, quando habita?

Anno Domini 352. cum interuentu 150. Epiſcoporum.

Synod' Epheſina quãdo debita?

Anno Domini 430. cum interuentu 200. Epiſcoporum.

Legendine, ac permittendi libri quorum ignorãtur auctores?

Nequaquam; de rebus præcipuè ad religionem ſpectantibus differentes. Concil. Trid. ſeſs. 4.

Ex Comment. XX.
Pet. Cened. collect. 6. ad Decretum.
Item collect. 63. ad Decretales.

Quid eſt explicitè credere?

Eſt apertè, clarè, ſingulariter, & non in confuſo credere. Nam explicare (vnde explicitè ductum eſt) propriè eſt extendere: & quæ extenduntur, perfectius videntur.

Quilibet fidelis obligaturne clarè, &

Vtique; Reliqua enim quæ in ſacris literis continentur explicitè credere

apertè ſcire articulos fidei, ita vt ſciat hunc eſſe articulum fidei, quoties de eo fuerit interrogatus?

dere non eſt ad ſalutem neceſſarium. Symbolum autem Apoſtolorum diuinitus fuit conditum, vt fideles ſumma religionis capita in promptu haberent breui ſermone comprehenſa. Nauar. in Manual. cap. 11. n. 22.

Neceſſariũne eſt vt quilibet fidelis ad annos diſcretionis peruentus, articulos fidei memoriter teneat?

Vtique: nam qui legem non recordatur peccat facilè. In his autem peccare eſt à recto veritatis tramite deficere. Vide Alex. Peſant. 2. 2. q. 2. art. 8. diſp. 1.

Ex Comment. XXI.

Quibus incũbit alios in Religione inſtruere, neceſſariumne eſt plura ſcire explicite?

Etiam: nam ſimplicibus, & popularibus ſatis eſt, vt articulos fidei ſciant explicitè: Inquiſitores autem, qui Reorum errores refellere debent, opportet in catholicis dogmatibus eruditos eſſe.

Idiota à viro docto deceptus in fide, excuſabiturne in humano iudicio?

Vtique; quamdiù non fuerit legitimè admonitus per Epiſcopum, vel Inquiſitorem, vel alium, cui admonendi ius legitimè competit.

Excuſabiturne in omnibus?

Minimè; ſed in his tantum, quæ in Eccleſia non ſunt ita vulgata, & quæ explicitè credere non tenebatur.

Ex Comment. XXII.

Ignorantia poteſtne excuſare aliquẽ ab hæreſi?

Vtique; ſed non in his, quæ ſunt in Symbolo Apoſtolorum comprehenſa, & in Eccleſia vulgata, & ſolem-

lemnizata: ſic enim hæreticus eſſet, ſi pertinacia adiungeretur. Vide Comment. 27. 2. partis.

Ignorantia affectata poteſtne excuſare?

Minimè, præſertim in his, quæ quis ſcire debet, aut ſcire præſumitur. Qui enim affectata erat ignorantia, ex malitia propria, & animi iniquitate errare præſumitur.

Excuſareturne Theologus ſi deficeret in his, quæ ſcire tenetur, aut ſcire probabiliter præſumitur?

Haud quaquam; ſaltem quoad pœnas pœnitentiales, & bonorum confiſcationem, fugiendas: tametſi paratus corrigi, eſſet recipiendus.

Ignorantia craſſa, & ſupina excuſabitne ab hæreſi?

In his, quæ ſunt fidei, ac ſcire debet, nec eſt probabile à fidelibus, vel à ſuę conditionis hominibus ea ignorari, non excuſat, ſed hæreticus cenſendus eſt.

Afferas exempla, ſi quæ habes huic rei accommodata.

Si quis plebeus neget Chriſtum crucifixum, aut verè mortuum, aut verè à mortuis reſurrexiſſe: aut dicat ſuperfluum eſſe, aut vanum orare pro mortuis, aut nullo præmio iuſtos à Deo affici; nullo ſupplicio improbos; & his ſimilia.

Promas exemplū aliquod de viro Theologo?

Si contendat Spiritum Sanctum à Filio non procedere: vel per Patrem, & Filium Spiritus Sancti duo eſſe principia: aut tres non eſſe pœnitentiæ partes: vel Chriſtianis cum hoſtibus fidei bellum gerere nullo modo licere: aut Epiſcopum ſimplici Sacerdote maiorem non eſſe: aut aliud ſimile, quod vix credibile eſt

Theo-

Theologos ignorare ad Eccleſiæ cõmunem fidem pertinere. Hic enim hæreticus præſumendus erit, & pro tali in exteriori foro iudicandus: niſi fortè adeò ſtupidus, ruſticus, & imperitus fidei iudicibus videretur, vt omni prorſus malitia careret: vt ille fuit, qui Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum ſimul Incarnatos fuiſſe aſſerebat, quia legerat: Qui natus es de Virgine, cum Patre, & Sancto Spiritu; hic enim in grammatica potius quam in fide deprehenſus eſt errare. Nauar. conſil. 20. de vſuris.

Ignorantia probabilis excuſabitne ab hæreſi?

Etiam: in his præſertim, quæ explicitè credere quis non tenetur; qualia ſunt, quæ indirectè ad fidem ſpectant; & ea ſunt ex quibus aliquid contrarium fidei conſequitur. Vt, ſi quis diceret; Samuelem non fuiſſe filium Helcanæ; ex hoc enim ſequitur ſcripturam diuinam eſſe falſam. Et huiuſmodi ſunt multæ fidei ſubtilitates ab hæreſi, & hæreticorum pœnis excuſantes, donec admonitus quis ſit legitimè, ideſt iudicialiter per Epiſcopum, vel Inquiſitorem. Si enim poſt admonitionem perſeueraret, non excuſaretur.

Habeſne exemplũ ad rem hanc illuſtrandam?

Vtique: ſi quis ruſticus, ratione quadam naturali motus, dixiſſet, Patrem in diuinis maiorem eſſe

filio,

filio, quoniã in humanis maior eſt; crederetq; Eccleſiam ita tenere; hæreticus reuera non præſumitur, niſi admonitus perſiſtat. Idẽ de eo dicas ruſtico, qui Patrem, & Filium duos eſſe Deos aſſeruit.

Aperias quanã ratione excuſatur.

Quia ruſticus, vel idiota, qui falsò ita opinatur, credit opinionem ſuam, opinionem, & veritatem eſſe Eccleſiæ, nec opinatio illa eſt fides ſua; cum ipſe fidem Eccleſię teneat.

Rudes homines, & plebei ſuntne facilè examinandi in fidei ſubtilitatibus?

Nequaquam: niſi cum timetur ne in eiſdem ſubtilitatibus ab hæreticis ſint deprauati. D. Tho. 2.2. q.2. art.6. in reſponſione ad ſecundum.

Ignorantia inuincibilis excuſatne ab hæreſi?

Vtique. Et ea eſt, quam homo ſuperare non potuit, poſtquam diligentem adhibuit ſolicitudinem in inueſtiganda veritate. Hodie autẽ poſt tam apertã Chriſtianæ religionis notitiã, vix in his, quæ sũt fidei, ignorantia inuincibilis eſſe poteſt.

Deceptus viro docto, pro catholico communiter habito, excuſabiturne?

Et ab hæreſi, & ab hæreticorum pœnis, & à peccato excuſabitur: in his tamen, quæ explicitè credere ipſe non tenetur: quia putauit eam doctrinam ſanam eſſe. Oppoſitum innuit Nauar. de pœnit. diſt. 7. nu. 50. ex doctrina, D. Th. quol. 8. ar. 13.

Quid dicendum de filijs à parentibus in fide ſeductis, & de diſcipulis, ac ſubditis, à præceptoribus.

Idem quod ſupra; pręſertim ſi nondum iudicij compotes erant; aut ſi erant; decepti tamen fuerant in his, quæ explicitè ſcire non tenentur.

Epiſcopis, & Parochis in errore enutritis?

Eritne aliqua pœna his iniungenda? Mitiſſimè ſunt tractandi, & leuiſſimæ pœnitentiæ eiſdẽ iniũgendæ.

Quot requiruntur, vt propoſitio aliqua hæretica dicatur? Duo. Primum quod ab homine Christiano proferatur; quod verè exigitur ad hæreſim, & ad hominẽ hæreticum conſtituendum. Secundum, quod fidei catholicæ ſit contraria; qua ratione à quocunq; propoſitio fidei contraria proferatur, hæretica dici poterit.

Ex Comment. XXIII.

Fidei poteſtne ſubeſſe falſum? Nequaquam; quoniam veritati primæ nititur. Fides enim noſtra pro obiecto formali Deum habet, quatenus Deus veritas prima eſt.

Quid per primam intelligis veritatem? Simplicem, & ſemper exiſtentem veritatem infallibilem, & nuſquam mutabilem, vel in minimis incertã.

Quare credimus Deo. Quia eſt ipſa certiſſima, & conſtantiſſima veritas.

Quare credimus articulos fidei, & cætera ad Deum ſpectantia. Quia à prima, & infallibili veritate, nempè, Deo ſunt reuelata. Et propterea prima ipſa veritas hoc eſt Deus, dicitur fundamentũ fidei.

Poteſtne Deus mentiri, aut quemquam fallere? Minimè, nec de potentia abſoluta, nec ordinaria; nec per ſe, nec per alium: & contrarium aſſerere hæreticum eſſet.

Cur nec per alium, Quia mendacium natura ſua eſt pec-

Vtputa per hominem, vel per Angelum?

peccatum, cuius Deus cauſa eſſe nõ poteſt. Si enim per miniſtros ſuos aliquando fefelliſſet, ſacrarum litterarum firmitas certè corrueret, fideiq́; fundamẽta laberentur, dum dubitaretur, an in his, vel in illis per miniſtros ſuos vera locutus eſſet Deus. Vide Comment. 162. tertiæ partis.

Ex Comment. XXIV.

Vide cap, nunc autem, diſt. 21. p. 2. 75.

Confeſsio fidei neceſſariane eſt ad ſalutem?

Vtique, ex vi præcepti affirmatiui obligantis pro loco, & tempore, & hoc eſt de fide.

Eſtne diſcrimen aliquod inter præcepta affirmatiua, & negatiuà?

Etiam: Præcepta enim negatiuà obligant vbique, ſemper, ad ſemper; vt eſt illud: Nec iures vana per ipſum; ſi quidem nullum eſt tẽpus, vel locus, in quibus oppoſitum præſtare liceat. Affirmatiua verò, vt; Vnum cole Deum; obligant quidem ſemper, ſed non ad ſemper; at pro certis locis, atque temporibus. Præceptum igitur confitendi fidem per actum exteriorem, cum ſit affirmatiuum, non obligat pro quauis temporis differẽtia, ſed pro loco, & tempore.

Quid intelligis pro loco, & tempore?

Quando, ſcilicet, per huius confeſſionis ommiſſionem ſubtraheretur honor debitus Deo; vel vtilitas

proximis impendenda: quibus deſ-ſantibus neceſſarium non erit confiteri, ſed verbis, & factis poterit exterior fidei confeſſio ommitti.

Differuntne propriā fidem occultare, & alienam profiteri?

Vtique; nam primum licet, cum nec honor Dei, nec vtilitas proximi contrarium poſtulat, c. Clerici. de vit. & honeſt. cleric. Alienam autem profiteri fidē, vel negare propriam, dicendo ſeriò ſe non eſſe Chriſtianum, vel proprio infideliū vtendo habitu; eo præſertim, qui in honore Idolorum, & ſectæ ſuæ inſtitutus eſt, nullo pacto licet: quoniam id ſuaptè natura malum eſt, quod nuſquam licet admittere; cū hæc fieri haud poſſint ſine profeſſione cultus illius, quem infideles retinent. Vide Comment. 66. Secundæ Partis.

Cenſenduſne hæreticus, qui quo tempore fidem fateri obligatur, eam abnegat verbis, vel factis, veluti à Turcis captus?

Hæreticalia facta, vel coactione abſoluta, & inſuperabili committuntur: vt ſi quis ligatus, & penitus renitens per alios cogatur genua Mahometo flectere, aut circuncidi. Nullum enim hic adeſſet peccatum; cum nulla eius interueniat voluntas. Vel committuntur coactione mixta, ſeu conditionali: vt ſi quis metu mortis cogatur abnegare Chriſtum; vel Papæ poteſtate, verum eſſe prophetam Mahometū confitendo. Hic enim proculdubio mortale peccatum committit. Nam

potius

potius moriẽdum eſt, quàm id perpetrandum. Vide Alex. Peſant. 2. 2. q. 3. art. 2. diſp. 1. Nauar. de hæret. conſ. 7. num. 2. 3.

Qui ergo coactione mixta hæreticalia committunt, excuſabunturne à ſuſpitione hæreſis?

Etiam; ſiquidem manifeſtum eſt hos inuoluntarios hæc mala patrare, licet moriendo poſſint euitare. At quia mori magnum eſt virtutis opus, & valdè difficile: ideò vitam potius elegerunt cum peccato, quã mortem cum gloria. Verũ quoniã eorumdem voluntas in facta ipſa hæreticália apertè conſentire mini mè videtur; cum ſuppliciorum metu, & mortis hæc fecerint; ideò ab hæreſi excuſantur. Hæreſis enim nec in dictis, nec in factis conſiſtit, ſed in intellectu, & voluntate: attenta præcipuè humanæ naturæ noſtræ fragilitate, quæ incommodè quæque timens, mala quæq; grauiſſima committit.

Audiendus ne eſt facilè talia coactè ſe commiſiſſe aſſerens.

Nequaquam: ſed requiritur, vt doleat, & metu ceſſante ſtatim cõuertatur, & pœniteat: alioquin, ſi diù tacuerit, nec reclamauerit, ratum habuiſſe videtur turpem, & hæreticalem actum.

Si metus fuerit fuſtigationis, carceris, vel eorum, quæ nec vitam adimere, nec mẽbrorum mutilationem afferre poſ-

Perſona grauis, cauſam fidei probè intelligens, quales ſunt Epiſcopi, Clerici, Theologi, Nobiles, vehementem ſaltem non effugient hæreſis ſuſpicionem: nam indicare videntur, ſe in fide languere, dum

ſunt, excuſabiturne? leuem ob cauſam eidem renunciat; & non obſcurè præſumuntur, corde fidem deſeruiſſe, ac contrarium errorem approbaſſe.

Idemne iudicandum erit de fęminis, puellis, pueris, & ſimilibus? Nequaquam; cum minor metus eoſdem facilius auertat.

Quonam pacto tractandi erunt hæreticalia committentes coactione abſoluta? Benignè, & mitiſſimè tractandi, ſi ſtatim poſt lapſum reuertantur: ſi nulla in eis hæreſis, aut ſuſpicio orta fuerit: impoſitis pœnitentijs pro qualitate culpæ, & perſonæ; & propriæque ignauię, & turpitudinis admonebuntur.

Quid agendum cum tardè reuertentibus, aut leui timore ſuccumbentibus? Si Prælati ſint, Clerici, Monachi, vel Theologi, grauius puniẽdi ſunt, & ad abiurationem compellendi, propter hæreſis ſuſpicionem, quam meritò contraxerunt.

Verbũ Dei eſtne ſemper, & vbiq; prædicandum? Nequaquam id temerè faciendũ, vbi præcipuè fides noſtras deluderetur, & nulla vtilitas inde ſperaretur. Vide Leonis X. Bullam tertiam, & Pauli III. Bullam ſecundã.

Ex Comment. XXV.

Vide Comment. VI. huius partis. P. Cened. collect. 20. ad 6.

Licetne publicè diſputare de fide? Vtique; ſed non de ea dubitãdo: ſiquidem peccatũ eſt infidelitatis. Diſputare autem ad eam confirmã-

damt

dam: & ad hæreſes ei oppoſitas refutandas; & ad exercitationem, vt veritas intelligatur; licet; coram ſapientibus tamen in fide firmis; non autem coram ſimplicibus, & idiotis; quoties vel infirmi, vel titubantes ſunt in fide; vel corrupti, aut deprauati ab hæreticis.

Quibus de cauſis diſputatio de fide ſuſcipitur?

Vt ſimpliciores in veritate inſtruantur, & confirmentur; impij verò conuicti reducantur, & decepti ab erroribus liberentur. Vt de vero ſcripturarum ſenſu diſputetur, non in dubium definita per Eccleſiam reuocando; ſed dubia in eis reperta declarãdo. Vt dogmatum controuerſiæ inter catholicos, & hęreticos componantur.

Quinam poſſunt publicè, vel priuatè diſputare de fide?

Clerici. c. 2. §. inhibemus. de hęre. in 6. Non autem laici, quamuis eruditi. Nam verè laicus in iure dicitur, qui Clericus non eſt, ſiue ſit litreratus, ſiuè illiteratus. Quibus etiam prædicare interdicitur. Nauar. de hæret. conſ. 17.

Id ergo indiſtinctè eſt tenendum?

Bifariam de fide diſputare contingit. Primo quidem ſeriò, vel cũ hæreticis, vel inter catholicos: Et hoc modo laicis omnibus nõ licet. Id enim eſt Eccleſiaſticorum, vti fiebat in Concilijs. Indignũ namq; eſſet, præſentibus Dei Sacerdotibus, laicos de fide tractare, niſi laici alicuius inſignis eſſet eruditio:

hic enim de fide diſputans audiri poſſet; præcipuè in caſu neceſſitatis, vt in partibus & locis hæreticorum propinquis. Secũdò poteſt diſputari de fide non ſeriò, ſed fictè, nempè honoris, & exercitationis cauſa; qua ratione non eſt prohibitum laicis.

Ex Comment. XXVI.

Quid eſt proteſtatio?

Eſt profeſſio, ſiue confeſſio fidei exterius facta, ad oſtendendũ quid interius de fide ſentiat proteſtans.

Qui generaliter proteſtatus eſt ſe credere quod credit Eccleſia, ſi poſtea labatur, excuſabiturne?

Minimè, ſi erret in his, quæ ſcire debet explicitè: nam ſi huiuſmodi proteſtationes excuſarent, liberum cuique eſſet quas vellet hæreſes impunè docere. Et pauci fuere hæretici, qui huius proteſtationis velamine, non fuerint conati ſuas hæreſes tegere, & pietatis prætextu ita defendere.

Excuſabiturne ſi negauerit id quod explicitè credere non tenetur?

Vtique; ſi tamen paratus ſit legitimo obedire monitori, errorem poſt monitionem deponendo.

Idne verum erit de quibuſcunque errantibus perſonis?

Verè de idiotis, & rudioribus tãtum id eſt accipiendum, quos probabilis ignorantia excuſare poteſt. Literati autem errantes in his, quæ difficilia adeò, & obſcura exiſtunt, vt doctos quoque interdum lateat, præcedẽti iuuabũtur proteſtatione.

Quinā legitimi erunt monitores?

Inquiſitor, & Epiſcopus; cum monent vt Iudices; hoc eſt, re maturè conſiderata, inſpecta prius propoſitionum qualitate, habita cum Iuriſperitis deliberatione exquiſita.

Proteſtatio contraria factis iuuabitne proteſtantem?

Proteſtans ſe generaliter credere prout Eccleſia, ſi ritu tamen Iudeorum Paſchalem agnum occidat, & manducet, Sabbatum colat, &c. non iuuabitur.

Conuictus de hæreſi, quā non vult confiteri, ſi proteſtetur ſe credere &c. excuſabiturne?

Nequaquam, ſed tanquam negatiuus, & impœnitens brachio relaxandus erit ſeculari, Vide comment. 48. 3. partis, & 59. 2. partis.

Finis Commentariorum,
Primæ Partis.

FLO

FLORES COMMENTARIORVM, SECVNDÆ PARTIS.

EX COMMENT. I.

Opus morale, Sanchez lib. 2. cap. 3.
Pet. Cened. collect. 66. & 103. ad decretales.
Silueſter, verbo hæreſis. q. 3.
Nauar. Man. conf. c. 11. nu 22.

Quomodo intelligendus textus de hæreticis: Dubius in fide infidelis eſt, nec eis omninò credēdum.

HOC pacto nimirum, Vt infideles aduerſus Chriſtianos non teſtificentur de fide: id enim deducitur ex Epiſtola Decretali prima Sixti Papæ I.

Habetne alium ſenſum?

Etiam: Intelligitur namque de dubitantibus in fide catholica: quia ponitur ſub titulo de hęreticis, non autem de teſtibus: Ratio eſt: Quia quando textus eſt dubius, rubrica, ſub qua ponitur, probat qualiter ſit intelligendus: itaut hoc in loco Summ. Pont. velit dicere: qui dubitant de fide Catholica hæretici ſunt iudicandi.

Cur dubius in fide cēſendus hæreticus?

Quia deſerentes fidem catholicā hæretici, vel apoſtatæ fiunt; & ideo deſerere videntur, quia de bonitate, & certitudine eius dubitant; illā

eligen-

eligẽtes diſciplinam, quam putant meliorem c. hæreſis. 24. q. 3.

Cum aliquid credendũ proponitur, quid neceſſario requiritur?

Firmitas, & ſimplicitas: illa ad excludendam titubationem: hæc ad errorem repellendum: Siquidẽ error, & titubatio in credendis fidei aduerſantur.

Ad hæreſim conſtituendam quid neceſſariò exigitur?

Scientia, vel notitia contrariæ veritatis: quia non ſufficit quod Chriſtianus erret in fide, niſi ſciat etiam id quod approbat contrariũ eſſe catholicæ veritati: & ita hæreticus verè cenſendus, qui ſciens, & ſufficienter monitus illud eſſe catholicum dogma, deliberatè ſciẽs, & volens amplectitur contrarium. Caet. 2.2. quæſt. 11. art. 2.

Quot ſunt genera eorum, quæ ad fidem pertinent?

Tria, ex D. Tho. 2.2. q. 2. Primum eorum quæ ad fidem ſpectant directè; cuiuſmodi ſunt duodecim articuli in Symbolo Apoſtolorum cõtenti, à quolibet fideli explicitè credendi: Alterum eorum, quæ indirectè ad fidem pertinent; quia nõ proponuntur principaliter ad credendum, prout duodecim articuli; ad eorum tamẽ negationem ſequitur negatio omnium articulorum fidei; cuiuſmodi ſunt ea, quæ in ſacris litteris cõtinentur. Tertiũ eorũ eſt, quæ in ſacris litteris expreſsè nõ ponuntur, ex illis tamẽ per Eccleſiã deducta ſunt, & definita, tanquam de fide credenda: V. g. Quod

Spiritus ſanctus procedat à Patre, & à Filio, tanquam ab vno principio, & vnica ſpiratione, cap. fideli. de Summa Trinit. & fid. cath. in 6. Quod vſuram exercere ſit peccatum mortale. Clement. 1. de vſuris.

Dubitans de credibilibus ſubreptitia tẽtatione eſtne hæreticus?

Nec hæreticum facit talis tentatio, nec ſapit hæreſim; quia contra voluntatem frequenter accidit; immo qui benè ſe confirmat in fide, & reſiſtit, meretur. Et ita intelligendum Apoſtoli dictum: Tentatio vos non apprehendat, niſi humana.

Quid de proponente concluſionem de fide ſub dubitatione: videlicet, An Deus ſit Trinus?

Non peccat, ſed dignus eſt laude; quoniam per modum dubitationis procedit ad declarandas fidei veritates, ſuppoſito tanquã certo fundamento, quod veritates illæ veriſſimæ ſint, & certiſſimę.

Quid de dubitantibus imperfecta adhæſione, vt peccatores?

Omnes, eo ipſo quod non viuũt ſecundum illa, quæ credunt, imperfectè credũt; quia ſi perfectè ijs, quæ credunt, adhererent, ſic profectò viuerent, quaſi de hoc mundo poſt modicum egreſſuri: hic enim dubitandi modus hominem conſtituit non hæreticum, ſed malum Chriſtianum.

Contra peccatores ſic dubitantes poterit Inquiſitor procedere?

Etiam, ſi vel conſortium hominum euitent, vel nũquam aſſumant pœnitentiam: vel ſacrum nũquam audiant, aut Eccleſiaſtica Sacramẽta nunquam recipiant; vel Eccleſiæ mandata ſuo tempore, non obſer-

uent;

uent; vel, impedimento ceſſante, tempore opportuno non ieiunent; vel ab eſu carnium non abſtineant, Ex his, & ſimilibus hęreſis ſuſpicio oritur, maior, aut minor, pro qualitate criminis, & aliarum circumſtantiarum, cap. Excommunicamus de hæret.

Danturne vitia, ex quibus ratione ſpeciali oriuntur hæreſes?

Etiam: Amor ſui, Inanis gloria, Auaritia, Concupiſcentia carnis, Superbia, Ambitio, & Inuidia.

Datur alius dubitandi modus circa credibilia?

Vtique; vt cum quis ſciens, volens, nec dubitationi reſiſtens, nec magis applicat mentem ad veritatem Catholicam, quam ad errorem contrarium; ſed medius inter vtrãque partem nutat, & inuitus fertur; nec curat quid potiſſimũ ſequatur, paratus nunc illam, nunc aliam ſequi, aut eligere partem; parum intereſſe ſua cogitans, aut dicens, An hoc, vel illud credat. Talis enim hæreticus cenſendus. D.Thom.2.2. q.10.art.7.& q.4.art.8.

Dubitantes hoc modo, & redire volentes, quomodo abiurabunt?

Vt hæretici formales; niſi tales ſint, vt probabiliter præſumi poſſit, quod verè, & perfectè nõ ſciebant catholicas veritates, de quibus dubitabant; quia ſimplices erant; quales multi Laici, & Ruſtici: Vel quia in hæreticorũ terris cõmorati, vbi Catholica dogmata rarò prædicantur, vel in dubium reuocantur, Aut

quia non dubitarunt de ijs articulis, quæ in Eccleſia ſolemnizari cõſueuerunt, tũc Iudicantis arbitrio, vt ſuſpecti de hæreſi abiurabunt.

Cur tanquam hæretici iudicandi, cum abfuerit pertinacia?

Satis pertinaces fuerunt, quia Catholicam ſcientes veritatem, de ea deliberatè dubitarunt: nec Eccleſiæ doctrinam firmiter infallibilem, & certam ſuppoſuerunt: Nec poteſt negari, quo tempore voluntariæ dubitationi hæreticæ aſſenſerunt, pertinaces non fuiſſe.

Si quis dubitaret declinãdo ad fidei veritatem, magis quã ad oppoſitam partem?

Hæreticus non iudicandus, ſi ex infirmitate quadam dubitaret, prout in primis motibus; & in illis, qui à natura hoc habent, vt in qualibet re ancipites ſint, & dubij, aſſiduis conſcientiæ ſcrupulis agitari.

Si quis dubitaret ſciẽter, & voluntariè, inclinando magis in doctrinam Catholicæ fidei contrariam tenaciter ei adhærendo?

Hic verè, & propriè cenſendus hæreticus; quia nil eorum deeſt, quæ ad hæreſim, & hominem hæreticum conſtituendum exiguntur.

Quid ſi de tota fide Christiana dubitaret?

Hæreticus, infidelis, & pertinax, immo apoſtata verius exiſtimãdus; quia non eſt paratus corrigi per doctrinam quam dubitat veram.

Quid ſi certè, & deliberatè de vno tantum fidei articulo dubitaret?

Hæreticus cenſendus, & vt talis puniendus; quoniam non habet fidem formatam, nec informem, D. Thom. 2. 2. q. 3. art. 3.

Quid ſi dubitaret de

Si rationis capax, ſcienter, & deliberatè,

ijs, quæ ad fidem ſpectant directè? liberatè;nec ab hęreſi,nec ab hæreticorum pęnis excuſatur D.Thom. quol. 3. q.4. art. 10.

Quid ſi dubitaret circa ea, quæ ſunt fidei indirectè? Abſque hæreſis, & peccati periculo id euenire poteſt, donec admonitus fuerit legitimè: quia non tenetur explicitè credere huiuſmodi credibilia:ſed implicitè tantum, & in præparatione animi; videlicet, vt paratus ſit credere quicquid in diuina ſcriptura continetur: & quando ei conſtiterit, ſecluſa pertinacia, in doctrina fidei ea contineri, de quibus dubitat, tunc illa credere tenebitur explicitè. D. Th. 1. par. q. 32. art. 4.

Tenentur omnes æqualiter ad hęc credibilia credendum? Nequaquam; ſed magis, & minus, attenta perſonarum, ac ſtatus qualitate; qui enim alios erudire dębent, vt Epiſcopi, Theologi, Curati, & Sacerdotes, obligantur magis ad plura huiuſmodi credenda; & ideò præſumuntur explicitè plura credere. D. Thom. 1. par. q. 12.

Quid ſi dubitaret circa credibilia tertij generis (nimirum) per Eccleſiam definita? Non cenſendus hæreticus, quādo ea ſcire veriſimiliter non pręſumitur, & antequam legitimè fuerit admonitus: Quod ſi monitus in dubitatione perſiſtat, tunc velut hęreticus iudicandus. c. Maiores 24. q. 1. D. Tho. 1. par. q. 32. art. 4.

Obligantur omnes ad credibilia tertij generis? Etiam; non æqualiter tamen, ſed gradus hominum, ac ſtatus, prọ muncrum diuerſitate, & officiorum verè attendendi.

Si quis de rebus dubitaret ad fidem ſpectantibus, hucuſque non definitis?

Talis enim exempli gratia dubitans, An Beata Virgo Maria fuerit in originali peccato concepta, non erit de hæreſi ſuſpectus, nec peccabit; ſi tamen paratus ſit credere quod Eccleſia definiet, vbi determinatio ſubſequetur aliquando D. Tho. loco præcitato,

Obſeruandumne aliquid circa ea, quæ adhuc per Eccleſiã non ſunt definita?

Etiam; Tenemur enim ſequi opinionem multorum potius paucorum; grauiorum Doctorum, magis probatorum, & celebrium, qui Sanctorum Patrum doctrinis adhærere conſueuerunt, fortioribus, ac validioribus rationibus innixi.

Quid de ſequentibus incertas, ac dubias Magiſtrorum opiniones?

Videndus D. Tho. quodlib. 3. q. 4. art. 10. Albertin. de agnoſcendis Catholicis aſſertionibus, q. 21. num. 34. Auguſt. de Ancona de poteſtate Papæ. q. 28. art. 2.

Ex Comment. II.

Quomodo intelligendus tex. Qui alios, cum poteſt, ab errore non reuocat ſeipſum errare demonſtrat?

Non de quolibet errore generaliter, ſed tãtũm de fide errore; quia fauentes hæreticis, & eorum errores permittentes, cũ impedire poſſint, & debeant; id tamen reuerà non faciant, (non tamen intellectu errante, ſed affectu alliciente) quãuis verè, ac propriè non ſint hæretici, iuris tamen fictione cenſentur hæretici. c. Error, & c. Conſentire, 23. diſtinct.

Etiam;

Habenda eſtne perſonarum ratio? Etiam; quia ſi Epiſcopus, aut Inquiſitor, non impediant, vbi poſſint, hæreticalium dogmatum prædicationem, ſiue librorum vetitorum lectionem, aut retentionem, hæretici cenſentur, & vt tales in exteriori foro poſſunt tractari.

Cur ita? Quia quandocunque poteſt aliquis contradicendo impedire, ſi non impediat, ſed diſſimulet, & taceat conſentire præſumitur.

Quibus tales coercendi pœnis? Acrioribus, ijs ipſis, qui propter malorum conniuentiam, & conſenſum delinquunt: imò Epiſcopi dignitate priuandi. Glo. Clement. 1. de pœnis. c. Excommunicamus, il primo de hæret.

Cur aliquando nõ procedunt Epiſcopi contra hæreticos? Quia à Dominis tẽporalibus illis interdicitur, & nonnunquã ob hęreticorũ potentiã, & multitudinem: Aliquando verò propter auaritiã, ab hęreticis eorumq; fautoribus pecunia corrupti: vel ob alias cauſas, quibus interdũ ſuccũbit humana fragilitas.

Alij ab Epiſcopis, & Inquiſitoribus tenentur hęreticos reuocare? Etiam ſub excõmunicationis pœna: imò tenentur denunciare, ij præcipuè qui ſuper hoc iuramentum præſtiterunt. cap. Excommunicamus, de hæreticis. Et ita Greg. 9. in Bulla Excommunicamus, prout in fine huius operis.

Reuocarine poterunt correctione fraterna? Vtiq; ſed tutius correctione omiſſa illos denunciare.

Ex Comment. III. Vide Comment. LII. huius partis.

Vide Alex. Peſant. 2.2.q.11.art.1. diſp. 1. Pet. Cened. collect. 8. ad decretales.

Damnato auctore cẽſentur damnati eiuſdem libri? Vtique: cum ad plures perueniant libri, quam auctores, & magis nocеant. Idque verum eſt etiam ſi de eiuſdem libris nominatim nihil caueatur; quamuis multa bona continerent libri ipſi. Idque debet intelligi non modo de libris iam conſcriptis, dum ille damnaretur, ſed etiam de quibuſcũque alijs deinceps compoſitis, & editis abſque noua damnatione.

Librorum prohibitio quoſnam afficit? Omnes, præter Inquiſitores, & eorum Vicarios.

Comprehendunturne Epiſcopi? Vtique, Iure communi; quamuis per noui Indicis regulas eandem obtineant facultatem, quam Inquiſitores.

Poteſtne quilibet comburere, vel aliter perdere libros vetitos? Affirmant quidam: licet tutius videatur eoſdem Inquiſitoribus conſignare. Imò neceſſarium videtur, attento Iulij Tertij reſcripto, prout in fine huius operis.

Quid Inquiſitoribus agendum cum liber dãnati hæretici illis defertur? Interrogent deferentem, vnde illum habuerit; ne fortè eo libro fuerit abuſus, aut ab aliquo timente prodi mittatur.

Poſſuntne Inquiſito- Minimè; vbi libri ipſi damnati fue-

res legendi libros damnatos facultatē concedere?

fuerint abſolutè: vbi verò vſque ad correctionem tantum, illos ipſos viris doctis permittere poſſunt. Hodie tamen reſcripto Gregorij XV. non poſſunt Inquiſitores concedere facultatem retinendi, & legendi libros vetitos.

Inquiſitores poſſuntne hæreticorū libros aliquos permittere?

Vtique; ſed eos, qui ex profeſſo de religione non tractant: aut ab hæreticis conſcriptos, dum catholici forent; ab ipſis tamen Inquiſitoribus examinatos, & approbatos. Vide Iulij III. Bullam ſecundam, & Pij IV. Bullam quintam.

Quid de libro praua continente dogmata ab auctore nondum damnato?

Legendus per Theologos graues, & probatos, prauorum dogmatum, & catholicarum aſſertionum notitiam habentes.

Confeſſarij poteſtate ordinaria poſſunt abſoluere retinentes libros prohibitos?

In Bulla Cœnæ excommunicantur hæreticorum libros retinentes, vnà cum Confeſſarijs eoſdem abſoluere præſumentibus. Vbi autem libri alio titulo, quàm propter hæreſim fuerint damnati, poterunt eoſdem retinentes abſoluere; ſi tamen illos ipſos Inquiſitoribus, vel eorum Vicarijs prius conſignauerint. Nau. de hær. conſ. 3.

Vbi ſub anathemate interdicatur ne quis libros vetitos retineat, contrafaciens erit hæreticus, vel de hereſi ſuſpectus?

Suſpectus habendus eſt: & eò magis vbi liber ab eodem fuerit compoſitus. Si autem ex propoſito hæreſim in eodem libro ponat, eamque contra Catholicam fidem ſtabilire contendat, hæreticus cenſendus erit.

Si verò ex ignorantia potius, quàm malitia hæreticale dictum continere videatur, in rebus præcipuè obſcuris, quas non facilè explicitè quis ſcire præſumitur, re vera non putaretur hæreticus.

Libros igitur vetitæ lectionis retinentes, quo ſuſpicionis gradu erunt ſuſpecti?

Perſonarum, & librorum habenda erit ratio, vt ſuſpicio ipſa, vel leuis, vel grauis, vel vehemens, vel violenta cenſeatur. Fieri namque poteſt, vt abſq; vlla hæreſis ſuſpicione, libri damnati penes aliquem reperiri poſſint: vt de imperito, & de eo, qui eum hæreditate, vel mercibus accepit occluſos, nec adhuc exſoluit. Vel ſi libri ab hæreticis eſſent conſcripti, nihil tamen contra fidem continerent. Aut retinens ipſos vir probatiſſimus eſſet, à quo malitia omnis abeſſe putaretur.

Libros huiuſmodi retinentes poterũt hæreticorum fautores appellari?

Vtique; nec illa iuuabuntur proteſtatione, quod illos eoſdem ad confutandum ſibi retinerent. Ita in Concil. Conſtantienſi ſeſſ. 15.

Quæ ergo puniendi ſunt pœna?

Iure Ciuili, vltimo ſupplicio: at Iure Canonico, nunc acriori, nunc leuiori, pro qualitate, & modo delicti, & delinquentium. Aliquando verò poſt abiurationẽ, ieiunia, orationes, & peregrinationes inflicta fuere.

Gradus ſuſpicionum ex vetitorum librorum lectione quomo

Præter perſonarum qualitatem, ſequentia etiam attendenda. Si inconſideratè legit: Si parum, & ſemel

do notari poſſunt?

mel: Si vnum librum tantum: Si monenti, & reprehendenti non difficulter obtemperauit: Si præſentauit Inquiſitori, vbi nouit vetitum; Si abſolutionis beneficium quæſiuit ſedulo, & ſimilia, quæ obedientis ac Chriſtiani pectoris vera ſunt indicia. Hæc enim leuem, aut nullam præſeferent hæreſis ſuſpitionem. Si autem res aliter ſe habeat, & reſultent indicia ſupranarratis contraria, tunc vehementis hæreſis ſuſpicio conſurget.

Vetandum Iudæis, & infidelibus ne libros retineant vetitos?

Etiam. Ita Gregorius XIII. Bulla incipiente: Antiqua Iudæorum &c. 1581. prout in fine huius operis.

Tranſgreſſores quibus coercendi pœnis?

Arbitrarijs; quia nil in Iure cautum. Attendenda tamen delicti qualitas, ac delinquentis malitia.

Ex Comment. IV.

Epiſcopus poterit hæredes inſtituere hæreticos, ſiue conſanguineos, ſiue extraneos?

Nequaquam: immo in pœnam poſt mortem erit anathematizãdus; ac nomen eius ex memoria Sacerdotum amouendum. Eccleſia enim capiet eius bona.

Hæretici poſſunt poſt mortem excommunicari?

Cum primum in hæreſim incidũt, ipſo Iure ſunt excommunicati, taleſque decedunt; niſi ante mortem Eccleſiæ reconcilientur. Non igitur poſt mortem iterum excommunicãtur, ſed maledicuntur, execrantur, & excommunicati declarantur.

Hæreticorum propria nomina deleri debēt ex eorum libris, qui de fide ex profeſſo non tractant?

Vtique; quoties non nominantur, vt refutentur, & damnentur.

Permittēdæ ſunt imagines, vel ſtatuæ hæreticorum?

Minimè, niſi cum dedecore, & ignominia pictæ, & factæ fuiſſent.

Ex Comment. VIII.

Epiſcopi, vel Clerici poſſunt ſede vacante definire dubia circa fidem?

Haud quaquam. Id enim ſolius Romani Pontificis munus eſt. Declarare quidem poſſunt Epiſcopus, vel Inquiſitor quempiam hæreticum eſſe; cū in ijs errauerit, quæ iā declarata ſunt, & definita per Eccleſiam.

Quinam cōfeſtim ab hæreſi redire intelliguntur?

Ij ſanè, qui ante ſententiam definitiuam conuertuntur, vel Inquiſitorum arbitrio id relinquitur; cum ſtatuta in hæreticos lata, ſi dubia fuerint, interpretari poſſint.

Inquiſitores habentne ius in quoſcunque perſonarū gradus?

Etiam: Epiſcopis, Legatis, & Sedis Apoſtolicæ officialibus exceptis. Vide Pij IV. Bullam quartam. Item Pauli V. in fine huius operis.

Ex Comment. IX.

Poſſunt Inquiſitores hæreticis non relapſis redeuntibus ante definitiuam ſententiam, bona condonare?

Poſſunt, & ſententia iſta de Iure communi vera eſt.

Mi-

Hæreticorum filijs catholicis ſuntne relinquenda aliqua?

Minimè; nec etiã legitima,& præcipuè in terris Summi Põtificis iuriſdictioni ſubiectis. Nec eſt iniquitas tãta vti ſeueritate,vt Parentes à graui hoc crimine committẽdo auocentur.

Pueris,& puellis hæreticorum pauperibus relictis prouidebuntne Inquiſitores?

Etiam,ex miſericordia: nam maſculos iam corpore validos,alicui arti mechanicæ iubebunt addici: fœminas quibuſdam matronis aſſignabunt, vt eis famulentur, & ab eis in fide inſtruantur. Cœteris, quibus per ætatem, aut incommodam valetudinem laborare non licet, tenuuia alimenta ex paternis bonis, ex ſola miſericordia ſubminiſtrabũt:Principes cum Eccleſiaſticos, tum ſeculares interdum deprecantes,vt in huiuſmodi filios aliquam exerceant liberalitatẽ. Quæ res in primis ad eos ſpectat, ad quos damnatorum bona ex confiſcatione prouenerunt.

Quid, ſi magni alicuius Principis ob crimen iſtud bona fuerint proſcripta?

Is, ſi filias habuerit, ab eo cui bona obuenerunt, honorificè erunt dotandæ.

Ex Comment. X.

Patrocinari licet pro hæreticis?

Nullo modo. Secus vbi nondum exploratum eſt; an verba,vel facta alicui obiecta, ſint hæretica, maniſeſtamq; hæreſim ſapientia. Vel cum nondum teſtibus, vel legitimis probationibus de hæreſi conſtat: habi-

ta: tamen ab Inquiſitoribus faculta-te,ſolemni præcedente iuramento de iuſta defenſione præſtanda, & de ab-ſtinendo, vbi clarum erit, qui defen-ditur hæreticum eſſe.

Ex Comment. XI.

Laici prædicare poſſunt diuinũ verbũ?

Minimè. Per laicos autem eos in-telligimus, qui ſacro aliquo ordine, haud ſunt inſigniti: tametſi ſcientia valde ſint eruditi. Neque fœminis, quamuis doctiſſimis vllo modo lice-bit. c. ſicut in vno de hæret.

Cur dicitur, Ne laici præſentibus Clericis prędicent? ergo ijs absẽtibus licebit?

Argumentum à contrario ſenſu non valet,quoties abſurdum aliquod ſequitur, aut alijs repugnat legibus.

Ex Comment. XII.

Inquiſitores procedere poſſunt contra leuiter ſuſpectos de hęreſi?

Vtique; ad examinationem, in-quiſitionem, & veritatis indagatio-nem: non tamen ad condemnatio-nem, & punitionem.

Suſpecto leuiter poterit indici abiuratio?

Vtique.

Ex delictis, & indicijs leuibus poteſt ad capturam procedi?

Nequaquam, propter inſigne ho-noris detrimentum, quod in hoc cri-mine ſola captura afferre dignoſci-tur.Prudentia opus eſt, & iuxta per-ſonarum qualitatem iudicandum.

Hæretici quot,et qui-

Tribus præcipuè: Spirituali vna, vide-

bus præcipuè afficiuntur pœnis. videlicet, excommunicatione. Corporali altera,cum,niſi reſipiſcant,Curiæ relaxentur ſeculari. Tertia itē vitę afflictiua, nempè confiſcatione bonorum. Vide Innoc. III. Bullam ſecundã. Nicol. III. primam. Innoc. IV. 16. & Mart. V. in fine huius operis.

Quo tempore excommunicari cæperunt hæretici? A Chriſto ipſo: vt dicitur Matth. 18. Si te non audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus,& publicanus.

Ex Comment. XIII.
Pet. Cened. collect. 83. ad decretales.

Infideles admittuntur ad ferendum teſtimonium contra Chriſtianos? Vtique: immo & Iudæi ipſi, ne ex defectu probationum tam graue ſcelus impunitum remaneat.

Iudei ſubduntur Inquiſitorũ poteſtati? Vtique; quoties fidem impediunt, vel blaſphemijs, vel malis perſuaſionibus, vel apertis perſecutionibus. Vide Pauli III. Bullam ſecundam.

Quo iurabit Iudæus de dicenda veritate. Non ſuper Euangelia, quibus non credit, ſed ſuper legem ſuam.

Ex Comment. XIV.

Quid eſt purgatio canonica? Eſt innocentiæ oſtenſio de crimine obiecto.

Ad quid tenentur cõpurgatores? Iurare debent ſe credere Reum iuraſſe verum; cum dixit ſe nunquã, aut commiſiſſe, aut dixiſſe ea, ob quæ infamia laborat, Iudicis autem arbitrio

bitrio compurgatorum munus relinquitur.

Purgatio Canonica quãdo indici poteſt?

Cum graui hęreſis infamia aliquis laborat, aut eſt de ea vehementer ſuſpectus, aut graue ſcandalum in cauſa fidei populo dedit.

Quot requiruntur in compurgatoribus.

Quinque. Primum, vt ab Eccleſia tolerentur. Secundum, quod ſint bonæ famæ. Tertium, quod non fuerint de criminibus condẽnati. Quartum, vt illius, quem purgant, vitam notam habeant. Quintum, quod iurent ſe credere, verum iuraſſe Reum.

Canonica purgatus purgatione, poterit ad abiurationem cõpelli?

Vtique non ob illas hæreſes, de quibus iam purgatus erat; ſed ob familiaritatẽ ſciẽter cũ hæreticis initã.

Si in ipſa deficiat purgatione quomodo puniendus?

Regula communis eſt: quod ſicuti puniretur Reus de crimine, de quo impetebatur, ſi conuinceretur: ſic punietur ſi in purgatione deficiat. Pœna igitur ordinaria puniri poteſt, & Curiæ ſeculari relinqui.

Eritne audiendus, ſi pœniteat, & miſericordiã imploret?

Vtique.

Quid ſi in purgatione deficiens, alias in hæreſim incidiſſet?

Tamquam conuictus, & relapſus Curiæ ſeculari penitus tradendus erit.

Quid agendum cũ vehemẽter ſuſpecto de hæreſi?

Vel Canonica purgatio indicenda, vel abiuratio, vel torquendus. Siquidem quælibet iſtarum pœnarum

rũ efficax ad ſuſpicionem tollendam.

Quid ſi Reus tormẽtum ſuperauerit?

Attendenda indiciorum qualitas, & modus tormẽti. Nam, & ætas Rei torti, & vbi indicia omnia Reus purgaſſe videatur, abſoluendus, rebus ſic ſtantibus. Vbi verò non ſufficienter tortus appareat; ad abiurationem de leui, aut vehementi compellendus, vel ſaltem mulctandus.

Præcipiendum Reo, vt fidẽ publicè laudet, errores deteſtando?

Vtique doctis tantum, cum de fide, verbis, aut factis malè ſenſerint.

Cum agitur per viã inquiſitionis mitius agendum, quàm per viam accuſationis?

Vtique.

Ex Comment. XV.

Petr. Cened. collect. 127. ad decret.
Menoch. de arbitr. caſu 104.
Pet. Cened. collect. 5. ad 6.
Prax. Archiep. Neap. c. 8. & 32.

Frater poteſtne, prò, & contra Fratrẽ teſtimonium dicere?

Vtique: in defectum tamen aliarum probationum.

Filius tenetur Patrem hęreticum denunciare?

Etiam; quia Deo potius, quam parentibus eſt obediendum. c. Relatum, de ſenten. Excommunicationis. Contrarium tamen docet Simanca, in libello de Patre hæretico.

Præmium aſſequetur

A pœnis in hæreticorum filios à

Iure

ſ..ius Patrem hæreticum deferendo?

Iure ſtatutus liberabitur.

In crimine hæreſis ſtabitur primo, vel ſecundo dicto?

Speciale eſt in hoc crimine, vt poſteriori dicto fides adhibeatur, cap. Accuſatus §. licet. de hæret. in 6. Vide Comment. 114. Tertiæ par. Menoch. conſ. 1255. num. 15.

Ex quibus ſignis conijcitur quempiam verè eſſe conuerſum?

Si paratus eſt cautionem dignam præſtare: Si iniunctam humiliter receptet pœnitentiam: receptamque verè, & patienter adimpleat. Si autem vel vnum, vel alterum ex his deſit, non cenſetur verè conuerſus.

Ex Comment. XVI.

Mart. del Rio, diſquiſit. mag. lib. 5. ſect. 5. num. 6.

Vide Comment. LXXII. huius par. Menoch. de arbitr. caſu 416.

Perſiſtens in excommunicatione per annum ſit de hæreſi ſuſpectus?

Vtique; cum malè ſentire videatur de Sacramentis Eccleſiæ: ſiquidem ea non recipit, vt cæteri fideles, iuxta præceptum in c. omnis, de pœnit. & remiſs. Tum, quia malè ſentire cenſetur de poteſtate Eccleſiæ; quoniam eiuſdem claues, & pœnas animo indurato contemnit. Vide Conc. Trid. ſeſs. 25. cap. 3. de reformatione. Vide Comment. 80. huius partis. Item Comment. 24. 49. 71. 3. part. Vide Bullam Nicol. III. & Innoc. IV. decimamſextam. Vide Sayrum de cenſ. lib. 2. c. 16.

Vti-

In cauſis fidei puniuntur magis ſerui quã liberi, & ignobiles quam nobiles?

Vtique pœnis corporalibus, aut omninò arbitrarijs. Alias enim nobiles magis ſunt puniẽdi, quam ignobiles, aut ſaltem æquè. 24.quæſt. 1.c. Quia contra c. grauem, de pęnit.

Ex Comment. XVII.
Menoch. de arbit. Iud. caſu 549.

Hæreticorũ libros trãſcribentes quanã afficientur pœna?

Amputatione manus, Iure Ciuili: at Iure Canonico, velut hæreticorum fautores poterunt per Inquiſitores pęnis arbitrarijs coerceri.

Idemne erit iudicium de impreſſoribus, ac hæreticorum librorum delatoribus?

Vtique: Aliquando enim præter excommunicationem, bonorũ quoq; patientur confiſcationem; aut, ſi viles fuerint, fuſtigari poterunt; ſi honeſtiores, exilio mulctari.

Quid ſi ſcriptor quid ſcribat, & librorũ lator quid deferat, ignorent?

Immunes erunt ab huiuſmodi pęnis: quoniam ignoranti nihil imputatur: atq; ignorantia præſumitur ſemper, vbi ſcientia non probetur.

Qua puniendi pœna, qui catholicos libros falſauerunt, hęretica dogmata immiſcentes?

Excommunicandi; vt hęretici cenſendi, & tractandi.

Ex Comment. XVIII.

Fraterna correctio habetne locum in crimine hæreſis?

Qui ſecretò quempiã audiuit proferentem hæreticam propoſitionem, nec ſibi conſtat eundem hæreticum eſſe, cum ſit neſcius, an ex ignorantia

illam

illam protulerit, tenetur ſemel ſaltem illum ſecretò corripere, antequam fidei Iudicibus denunciet: vbi præcipuè delinquẽs ſit vir ſimplex, & pius, & probabiliter præſumatur admonitione corrigendus.

Quid ſi nouerit quiſpiam ſecreto aliquẽ eſſe hæreticum, num denunciare tenebitur?

(Secluſis Inquiſitorum priuatis edictis, quibus omninò denunciari iubentur) denunciandus eſt occultus hæreticus abſque fraterna correctione præcedenti. Niſi quis fortè exiſtimaret firmiter, quod ſtatim per ſecretam admonitionem poſſet eum à tanto malo reuocare. Ita D. Thom. 2.2.q.33. art. 7. Idque licet vna tantum vice; quãuis tutius ſit correctione fraterna, ommiſſa eoſdẽ denunciare; & præcipuè vbi in iudicio interrogati, quos ſcimus hæreticos, iuſiurãdi religione manifeſtare cogimur.

Excuſabitur quis iuramento de non reuelando præſtito?

Nequaquam. Ita D.Thom.2.2.q. 70.art. 1. in reſpon. ad ſecundum.

Ex Comment. XIX.

In cauſa hæreſis poſſent teſtes recipi, ac ſententia ferri definitiua lite non conteſtata?

Vtique.

Quid operabuntur teſtes ita recepti?

Primò ad inquirendum iuuabunt. Secundò repetiti indicium faciunt.

Tertiò

Tertiò ſi fuerint omni exceptione maiores, ad probandum, & conuincendum erunt idonei, reliquis iuxta iudiciarium ordinem ſeruatis: vt videlicet, reis legitimæ defenſiones, vnà cum debitis defenſionum inducijs concedantur.

Ex Comment. XX.

Pet. Cened. colleḯ.55.ad Decret.

Quid cum quis brachio relaxatur ſeculari?

Exuitur priuilegio Clericali: à foro Eccleſiæ proijcitur; nec non Iudici ſeculari præſenti dicitur: vt eum hominem in ſuum forum recipiat.

Inquiſitores pro irregularitate viuanda, quo pacto ſe habere debent?

Rogent Iudicem, vt cum ſibi traditis, miſericordia, ſi velit, vtatur. Vel Inquiſitores ipſi reos condẽnent coram Iudice Laico, atque ita damnatos à propria dimittant Iuriſdictione; quò ſecularis Iudex eoſdem ſtatim recipiens vltimo afficiat ſupplicio. Vide Innocent. VIII. Bullam, & Alex. IV. Bullam ſeptimam.

Nonne vetitum pro hæreticis intercedere, non modò cũ pro talibus ſunt declarati, ſed etiam pendente contra eos inquiſitione?

Vtique apud Eccleſiam, & forum Eccleſiaſticum. At cum ab hoc expulſi ſunt foro, non inconuenit Iudices Eccleſiaſticos pro eiſdem apud alienum forum intercedere. Vel dicas: Vetari quidem interceſſionem, quæ ad hæretici fauorem, vel ad Iuſtitiæ impedimentum tendat; non autem eam, quæ conducit ad Irregularitatem

ritatem vitandam,& ab ipſo iure nominatim præſcriptam.Sayrus theſau. caſ. conſcientiæ, lib.6.c.18.n.15.

Ex Comment. XXII.

Quoties in anno hæretici cuiuſcunque ſectæ olim anathematizabantur?

Ter; videlicet,In die Cœnæ Domini,Aſcenſionis,& in feſto Dedicationis Baſilicarum Petri, & Pauli.

Vſus Bullæ Cœnę Domini eſtne multum antiquus?

Minimè; cum nec S. Thomas,nec Eymericus, nec alij vetuſtiores auctores illius meminerint. Sed incepiſſe videtur à tempore Martini V. circa annum 1420. quo tempore Bohæmorum hæreſes in Concilio Conſtantienſi damnatæ fuere.

Ex Comment. XXV.

Menoch.de arbit.Iudic.Caſu 539. & 414.
Pet. Cened. collect.60.ad Decret.
Item collect.101. ad decretales.
Nauar.c.Inter verba, n. 707.
Item c.Humanæ aures 22.q.5.n.7.
Item in Manual.c.8.n.15. Domin. Soto de ratione tegendi &c.memb.3. q.4.dub.4. Item de Iuſt. & Iur.lib.5. q. 6. art. 2. Royas de ſingular. fidei, ſingulari 3.n.36.vſque ad finē. Henriq.in ſumma mor. l. 3.c.19.& 20.

Confeſſarij poſſuntne aliquando hæreticū

Etiam, occaſione Iubilæi, in quo Summus Pontif. facultatem concedit

dit abſoluendi à tali crimine. Siue cum hæreticus moriturus pœnitet, nec locus datur, vt, Iudiciario ordine ſeruato, Eccleſiæ reconcilietur.

abſoluere non obſtāte Bulla Cœnæ?

Negat Couarruuias. Dominicus Soto affirmat. At communior ſententia eſt, non poſſe. Et ita ſtylus, & praxis totius orbis.

Papa caſum hæreſis non excipiente in Iubilæo, poterit Confeſſarius hęreticum abſoluere?

Non arctantur Inquiſitores ad recedendum ab his, quæ ordine iudiciario probata ſunt contra Reum, propter dictum Cõfeſſoris excuſantis: quia ſecundum allegata, & approbata eſt iudicādum; non autem iuxta priuata indicia, D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2.

Credendū eſt Confeſſori aſſerenti ſe hęreticum abſoluiſſe in foro conſcientię?

Multum proderit ad pœnam minuendam; vbi præcipuè reus non fuerit alias ſuſpectus, aut moribus malis præditus.

Quid ſi Confeſſarius ſpectatę probitatis eſſet?

Vtique nam pœna in foro pœnitentiali, quamuis maxima, pœnam in foro Iudiciali Canonico imponendam non tollit. Illa enim ſatiſfacit Deo, & animæ ſuę: hac verò punitur corpus, vt Reipublicæ ſatiſfaciat, mitius tamen cum eo agendum ex quo petijt & obtinuit abſolutionem in foro interiori.

Secuta in Reum abſolutione Sacramētali poterit contra eundē de hęreſi inquiri?

Minimè: quia peccatum eius, non eſt amplius occultum. Vide Eymericum in 3. parte, ſub titulo de ſponte venientibus; propè initium.

Inquiſitione cępta, ſi reus gemebūdus petat in interiori foro abſolui audiēdus erit

Quinam dicuntur verè, & propriè ſpontè venire? Qui ante incœptam Inquiſitionem contra eos; & ante receptas probationes humiliter accedunt, plenè confitentes. Vide Comment. 65. huius partis, & 12. 3. partis.

Exiſtentibus in carcere pro cauſa fidei, concedi debent Cōfeſſarij? Vtique quoties illi petierint.

Abſoluendi ſunt Rei ſacramētaliter, priuſquā hæreſim iudicialiter manifeſtēt? Minimè.

Quid cum conſtituto in mortis articulo? Cum per tempus non liceat eundem iudicialiter examinare, & reconciliare; ſi verè cōtritus eſt; & paratus Eccleſię mādatis obedire, abſoluendus erit ſacramentaliter.

Quid ſi Reus Confeſſarium haud peteret, medicus autem morbum periculoſum cenſeret? Reus omninò perſuadendus, vt confiteatur.

Quænam erunt Confeſſarij partes hoc in caſu? Reos cohortari ad dicendam integrè veritatem, tam de ſe, quam de alijs. Addat tamen; ne carçeris tædio, vel celerioris ſpe liberationis, vel tormentorum metu, ſibi aut alijs falſum imponant crimen.

Inquiſitores poſſunt Confeſſarium interrogare de geſtis in confeſsione? Abſit; neq; de iiſdem percunctari poſſunt quicquā nimis ſolicitè; nec Cōfeſſarium in teſtem compellere, vt proferat ea, quæ audiuit in Confeſſione: ſi autem extra confeſſionem

nem aliquid perceperit, id poterit Inquiſitoribus reuelare.

Quid ſi vel iuramento, vel alia methodo cogatur? Nullo modo obtemperare debet; immò licitè poteſt aſſerere, ſe nihil eorum ſcire.

Quid ſi Reus Confeſſario dixerit aliqua, ſub magno ſecreto, ac proteſtatione præmiſſa ne reuelet? Si producatur in teſtem confeſſarius, poteſt, & debet veritatem reuelare.

Quid ſi Confeſſarius per imprudentiam, aut alia cauſa Confeſsionem reuelauerit, faciet indicium contra Reum? Nullum penitus effectum operabitur; quia facta fuit tamquam ſoli Deo, non tamquam homini.

Hæretici in errore perſeuerantes ſunt relaxandi brachio ſeculari? Vtique, ſed non ſtatim. Diu enim aſſeruandi ſunt, ac ſæpius monendi, vt reſipiſcant?

Hæretici inzabbattati qui? Illi qui in ſotulari, quod Zabbatti vulgò dicitur, ſignũ ſingulare quoddam, vt ab eorum complicibus cognoſcerentur, deferebant.

Vnde dicti? A Zabbata, quod eſt pedis indumentum ex corio confectum. Hoc Itali, ſcarpa; Hiſpani, Zabbatto, vocant.

Ex Comment. XXVII.

Vide Comment. 22. primæ partis.

Quid eſt hæreſis? Dogma falſum contra fidem catho-

tholicam pertinaciter aſſertum ab eo, qui fidem eſt profeſſus.

Quænam eſt propoſitio hæretica? Quæ repugnat articulis fidei, aut Eccleſiæ definitionibus, aut ſacris litteris.

Quę paſtores Eccleſiæ in Concilio legitimè congregati populum docent ad fidem ſpectantia, erũt de fide? Vtique.

Si Papa maturo conſilio quidpiam definiat tanquam ad fidem ſpectans erit de fide? Etiam.

Vnanimis Sanctorũ ſententia, aut ſcripturarum interpretatio in docendo aliquid ad fidem ſpectare erit de fide? Vtique Beato Hyeronimo teſte ſuper Epiſtolam ad Galat. c. 1. dicente; Doctores Eccleſiæ non tam ipſi docent, quam in ipſis Deus, qui ad Sanctos loquitur. Vide Cõcil. Trid. ſeſſ. 4.

Quinam ſunt Doctores, quorum doctrinam approbatã vocamus? Gregorius, Auguſtinus, Ambroſius, Hieronymus; & alios addit D. Tho. contra Gentil. lib. 4. c. 24.

Si Eccleſia ex Apoſtolorũ traditione aliquã ſcripturæ interpretationem acceperit erit de fide? Vtique,

Si Eccleſia habuerit dogma fidei auctoritate Concilij per

Etiam.

Papam roborati, erit de fide?

Si Eccleſia, Conciliũ, Papa, vel Sancti Patres vna voce aliquã Theologię cõcluſionẽ cõfecerint, & fidelib. pręſcripſerint, erit de fide?

Vtique. Theologiæ autem concluſio ea dicitur, quæ ex principijs facultatis Theologicæ firma, & certa conſecutione deducitur.

Si ſcholaſtici aliquã cõcluſionem firmam ſtatuerint, vt certũ Theologię decretũ fidelibus amplectendum, eritne de fide?

Affirmant quidam, ea ratione; quod concors, & penitus conſentiẽs ſentẽtia ſit in Spiritũ Sanctum referẽdã, qui corda eorũ ad ita vnanimiter ſentiendum mouerit, & illuſtrauerit. Vide Alex. Peſant. 2, 2. q. 11. art. 1. diſp. 1.

Ex Comment. XXVIII.

Suntne idem error, & hæreſis?

Minimè: latius enim ſe habet error, cum genus ſit, ſub quo falſorum dogmatum ſpecies cõtinentur. Multæ enim propoſitiones falſæ ſunt, quæ tamen hęreſes, vel hæreticæ dici non poſſunt.

Propoſitionum in fide peccantium varij ſunt gradus.

Vtique: hæretica, erronea, ſapiẽs hæreſibus, piarum aurium offenſiua, temeraria, ſcandaloſa, bonis moribus contraria blaſphema, ſchiſmatica, ſeditioſa, iniurioſa, hæreticis fauens, & ſi quæ ſunt ſimiles. Vide Simancam de cathol. Inſti. tit. 54. lege Varios propoſit. grad. poſt. com. fin. tertiæ partis.

Ex Comment. XXXV.

A quibus exorti errores de adorãdis dæmonibus?

A Magicis viris, & Incantatoribus. Nam hi, vt ſuam tuerentur damnatam artem, quam raro exercent abſq; adoratione, & ſacrificijs dæmoni exhibitis, alium errorem de adorandis dæmonibus adiunxerunt. Vide Bullam Alexandri VI. & Leonis X. Bullam 6.

Ex Comment. XXXVI.

Relaxatus Curiæ ſeculari ſi dicat ſe pœnitere velle, recipiẽdus erit?

Nequaquam: quoniam huiuſmõdi cõuerſiones fieri non prçſumuntur puro corde, ob dolorem peccatorum, ſed ob præſentis, & vrentis ignis metum. Experientia enim docuit homines ita receptos deteriores fieri. Licet ſummo Iure (dũmodo non ſint relapſi) recipi poſſint.

Ex Comment. XXXVII.

Hæreticus ſi dicat prædicaſſe contra fidem, non quia ita crederet, ſed ob cõmoda temporalia, nũquid excuſabitur?

Minimè. Hæc enim vana erat Dulcini Nouarienſis hæreſiarchę excuſatio. Tom. 6. 1. p. & 64. 2. p.

Ex Comment. XLI.

Permittendæ ſunt cõgregationes in can-

Nequaquam: non enim carent hæreſis ſuſpicione, maximè ſi de

noçte

ſis religionis à priua-tis hominibus? noctè fiant. Vide Innoc. III. Bullam tertiam.

Literariæ exercitatio-nes in priuatis domi-bus, vbi de rebus Theologicis diſſeri-tur, permittendæ? Vtique: cum in bonum finem ordinentur, multaq; inde oriantur commoda.

Poterit Epiſcopus no-uas inducere Reli-giones, aut inductas confirmare? Nequaquam: cum ſolius Summi Pontificis ſit munus. Vide lib. 5. cap. 4. 5. 6. 2. Partis inſtitut. moral. Ioan. Azorij.

Ex Comment. XLII.

Pet. Cened. collect. 52. ad Decret.

Poſito ſed non conceſ-ſo quod Papa ſanci-ret aliquid, contra ſacram ſcripturam, cui credendum? Non propterea recedendum eſſet à veritate in diuinis ſcripturis expreſſa. Sed caſus iſte dari non poteſt: Nam tanta fuit orationis Chriſti vis, pro Petro rogantis, vt eius fides non deficeret; vt nullus vnquam Romanus Pontifex inueniatur erraſſe, definiendo quid ſit credendum, propter Spiritus Sancti aſſiſtentiam.

Habuit Chriſtus vnà cum Apoſtolis ali-quid proprium in communi, vel in ſpe-ciali? Duas Chriſtus paupertates ordinauit, congruentes diuerſis perfectorum ſtatibus: Primam illis, qui prædicatores erant mittendi in Iudæam ad annunciandũ Regis aduentum: & hæc nihil proprium habere permittebat, nec in communi, nec in ſpeciali. Alteram ijs, qui fixi erant manſuri in Congregatio-

ne cuius proprium eſt nihil habere in ſpeciali, benè tamen in communi: & hæc ſecunda perfectioni Euangelicæ non repugnat. B. Thom. 2. 2. q.88.art.7.

Decretum per vnum Papa tanquam de fide poteſt per aliū reuocari?

Minimè: quia determinatio Papæ definiendo quid credendum ſit, vel non credendū ligat omnes perſonas Eccleſiæ, atque eius perſonā propriam, & ſucceſſorum ad recipiendam determinationē ſemel de fide factam.

Papa reuocare poteſt ſtatuta à prędeceſſoribus?

Etiam, quæ ad mores pertinent, ac regimē populi Chriſtiani; & quæ priuata negotia reſpiciunt; & ea quæ ſunt facti. Non autem ea, quæ ſemel de fide iudicialiter ſancita fuerunt, tanquam ab omnibus credenda.

In priuatis negotijs, & in his, quę ſunt facti, Romani Pontifices citra fidei iacturam, poſſunt diuerſa ſtatuere?

Vtique & interdum falli poſſunt, & poſteriores acutius proſpiciunt, & rectius determinant, quam priores; in his pręcipuè, quæ ad regimē populi Chriſtiani, & mores pertinent.

Quot & quę ſunt genera eorum, quæ à Papa determinantur?

Duo. Quædam enim ſpectant ad priuatas perſonas, & particularia negotia: Alia verò ad fidem, & vniuerſales Eccleſiæ mores in neceſſarijs ad ſalutem, & in his poſtremis nullo modo Papa, aut Conciliū auctoritate Papæ confirmatum errare poteſt. In prioribus autem decipi quandoque poteſt, præſertim cum

in

in his humano vtatur teſtimonio, quod ſæpe fallax, & incertum eſt.

Papa, cum interrogatur, reſpondet ſemper definiendo?

Minimè: ſed interdum veluti priuatus, & peculiaris Doctor.

Quicquid in voluminibus Iuris Canoni continetur eſt fidei dogma cenſendum?

Minimè: cum ſæpè contingat in his ſtatuta per vnũ, per alios aut immutata, aut reuocata reperiri, abſq; vllo fidei præiudicio: quoniam hæc directè ad fidem non pertinent.

Papa errare poteſt in Canonizatione Sanctorum?

Minimè. Qui enim aliter ſentiret, velut temerarius, per Eccleſiaſticos Iudices puniri poſſet. Nam Sanctorum Canonizatio per traditionem habetur in Eccleſia Dei, cum ad cõmunes Eccleſiæ mores multum referat ſcire quos debeamus religioſe colere. Vide cap. à nobis el ſecondo, de ſenten. excomm. & glo. in cap. glorioſus de relig. & ven. Sãctorum. in 6. Candel. Aureum par. 3. cap. 17.

Paulus verè, an ſimulatè Diuum Petrũ reprehendit?

Verè. Nec tamen Diuus Petrus aliquid ibi ſtatuerat, quod ad commune fidem, & mores Eccleſiæ pertineret; neque in religione nutauit.

Stephanus Papa fuit à Cypriano correctus, ac vterque à Cõcilio Niceno emendatus?

Nequaquam: ſed cum Diuus Cyprianus Conciliũ Prouinciale Carthaginenſe collegiſſet anno 260. ac ſtatuiſſet, baptizatos ab hæreticis iterum baptizandos; Huic Stephanus Papa reſtitit: Cui Cyprianus cognita manifeſtius veritate obtemperauit. Concilium autem Nicenum

cenum cap. 19. ſtatuit baptizatos à Pauliniſtis, & Cataphrigis rebaptizandos: quod in forma Eccleſiæ conſueta non fuerint baptizati.

Ex Comment. XLVIII.

Quot ſunt genera librorum de Religione tractantium?

Tria. Primum eſt liber totius ſacræ ſcripturæ. Alterum eſt Doctorũ Eccleſiæ continens ſcripta. Tertiũ eſt liber, qui Apochriphus vocatur.

Quid eſt liber Apochriphus?

Eſt cuius auctor incognitus exiſtit: quamuis nihil cõtrarium fidei contineat. Vel talis dicitur, quia extra Canonem feratur. Vel is eſt, qui ab hæreticis aduerſus fidem catholicam eſt conſcriptus. Vel qui modicam, leuiſſimamque habet auctoritatem.

Ex Comment. LII.

Vide Comment. 3. huius partis.

Quanta eſt Epiſcoporum, & Inquiſitorũ iuriſdictio in libris probibendis?

Poſſunt in ſuis Diœceſibus prohibere libros omnes, dogmata expreſsè per Eccleſiam condemnata continentes, quamuis compoſiti ſint ab auctoribus nominatim non damnatis. Poſſunt inſuper prohibere libros de hereſi ſuſpectos, quamuis à Catholicis auctoribus ſint editi. Libros quoq; propoſitiones ſuſpectas cõtinentes, ſcãdaloſas, periculoſas, erroneas, Chriſtianæ pietati,

tati, ac bonis moribus non conformes, ancipites, dubias, & ambiguas, duplicem ſenſum habentes, catholicum vnum, hæreticum alterum. Vide Pauli III. Bullam primam.

Ir. Aſtrologiæ Iudiciariæ libros.

Quid ſi tales cõtineãt propoſitiones, de qui bus nondum conſtat an fidei repugnent?

Adhuc prohibere poterunt, donec re cognita, ſuperiores decernãt Iudices quid facto opus ſit.

Ex Comment. LIII.

Vide Comment. 68. huius partis. Nau. Man. conf. c. 11. n. 23. 24. 25.

Inuocantes dæmones ſubduntur Inquiſitorum iuriſdictioni?

Etiam; quia cum inuocationes iſtæ raro fiant ſine ſacrificio dæmoni exhibito, hæreſim ſapiunt manifeſtè. Vide Bullam Alexandri VI. & Leonis X. Bullam ſextam.

Ex Comment. LIV.

Quot ſunt diuinationum genera?

Plura. Per terram, vnde Geomãtia. Per aquam, vnde Hydromantia. Per aerem, vnde Aeromantia. Per ignem, vnde Pyromantia. Per mortuorum cadauera, quaſi excitatã, & ad vitam reuocata; & hæc Necromãtia dicitur. Et per lineas manuum, quæ eſt Chyromantia. Et plura alia, quæ non ſunt præſentis negotij.

Ex Comment. LVII.

Quot requiruntur ad hoc, vt quis verè, & propriè hæreticus dicatur?

Tria. Primum vt fidem catholicam ſit profeſſus, ideſt, vt ſit baptizatus. Alterum eſt, vt errorem habeat in intellectu eorum, quę fidei ſunt. Tertium, quod pertinaciam habeat in voluntate.

Quinam dicitur pertinax?

Qui id temerè protendit, quod debet dimittere. Dicitur enim pertinax, quaſi per omnia tenax.

Ex Comment. LVIII.

Quot modis hæreticus manifeſtus quis dicitur?

Pluribus. Ita in c. Super quibuſdam. de verb. ſignif. Primò modo, qui contra fidem catholicam publicè prædicat. Secundò, qui profitetur morem hæreticorum fidei contrarium. Tertiò, qui proprium, vel alterius hæretici tuetur errorem. Quartò, qui coram Iudicibus fidei de hæretica prauitate eſt cõuictus. Quintò, qui coram fidei Iudicibus hæreſim cõfitetur iudicialiter. Sextò, qui per eoſdem fidei Iudices de prauitate hæretica fuit damnatus.

Ex Comment. LIX.

Vide Comment. 67. & 81. huius partis, & 24. Primæ, & tertiæ partis, Nauar. de hæret. conſ. 3.

Facta

Facta hæreticalia ſpõtè committens, puniendus erit tanquã hęreticus?

Facta ſunt diſtinguenda: Quædam enim ſunt ex quibus violentę oriuntur ſuſpiciones: vt de hæreſi infamatus, aut ſuſpectus, mortis tempore conſolationem petens ab hæreticis, iuxta eorum conſuetudinem: & hic præſumptione Iuris, & de iure cenſentur hęreticus, & habere pręſumitur pertinaciam in voluntate. Alia ſunt facta in quibus error exprimitur manifeſtè; vt Dęmones adorare, Idolis genua flectere, hæreticis reuerentiam exhibere, communionem ab eis recipere, more Iudæorum, ſe circuncidere, Mahometo diuinum cultum præſtare, & ſimilia. Alia denique ſunt facta in quibus nihil apparet de ritu infidelitatis, vt hæreticos viſitare, alimoniam eis pręſtare, comitari, perſonas eorum defendere &c.

Quomodo procedendũ contra committentes hęreticalia facta ſecundi generis?

Velut contra hæreticos, quoniam præſumptione Iuris intentio infidelitatis in illis actibus cõcurrit. Hæc autem præſumptio vera, & propria eſt probatio, quamuis de eorum intentione formaliter non cõſtaret.

Facta ſecũdi generis admittent probationem in contrarium?

Vtique; nam dicere poterit ſe talia commiſiſſe, aut ob amorem, aut cupiditatem habẽdi theſauros, vel ob commoda temporalia: quamuis difficulter hęc ſuaderi poterint, nec Iudices huiuſmodi excuſationes admittere debent, niſi cum exquiſitiſ-

ſima conſideratione. Quis enim facilè credat hæc fuiſſe patrata (à volente, & non coacto) abſque mentis errore?

Hæreticalia facta ter tij generis committentes, quomodo tractandi?

Ex factis hæreticis ſuſpicio oritur, non tamen hęreſis credentia; & propterea, non tanquam contra hęreticos, aut hæreticorum credentes procedi poterit; ſed tanquam contra ſuſpectos; cum ex affectione carnali, vel amicorum precibus, vel pecunia interueniẽte facta hæc interdum committantur.

Cõuicti de factis, vel dictis hæreticalibus antiquis, erunt habendi tanquam negatiui?

In arduis, & horrendis factis non præſumitur obliuio; vt ſi quis luthęranorum more Eccleſias dirruiſſet, aut Sanctorum imagines deleuiſſet; aut hæreticas propoſitiones, ex propoſito prædicaſſet, aut ſcripſiſſet. Idem dicas de factis delinquentem ſemper comitantibus; vt paſſus ſe libenter circuncidi. Hi enim tanquam hæretici negatiui tractandi erunt. Vide Comment. 26. 1. partis, & 48. 3. par.

In factis, vel dictis non arduis obliuio quanto tempore inducitur?

Communior hæc eſt ſententia; quando tempus à iure non eſt præfinitum, id iudicantis arbitrio relinquitur, penſata delicti qualitate, delinquẽtis ingenio, & natura, ſunt enim aliqui ſuaptè natura obliuioſi, & in his minori tempore præſumetur obliuio, nec iudicabuntur negatiui. Alij verò ſunt memoroſi, &

factorum, & dictorum tenaces, in quibus memoriæ lapſus difficilius creditur: & hi negantes, non facilè ſe tuebuntur, obliuionem allegãdo.

Erit negatiuus, vel omnes hęreſes, vel diminutus qui vel omne delicti tẽpus, vel omnes complices, conuictus, non reuelat?

Si hæc recentia ſint, in quibus nõ facilè præſumatur obliuio, damnari poterit. At ſi quædam in his erãt paulò antiquiora, quæ à memoria receſſiſſe facilè credãtur, Vel ſi aliæ cauſæ ſubſint, vt grauis infirmitas, lęſio capitis, negocia plurima, ex quibus præſumi poſſit obliuio: veriſimile namque eſt, grauiores confitentem hæreſes, & complices reuelantem amiciſſimos, cętera, ſi recordaretur, dicturum.

Negatiuus Curię ſeculari relaxandus conuincendus per teſtes omni exceptione maiores?

Vtique: & hic locus à Conſultoribus memoriæ commendandus. Vide Commẽt. 48. 3. p. Item 27. 3. p.

Ex Comment. LXIV.
Com. 6. p. 1. & 37. 2. p.

Hæreſiarchę, etiamſi conuerti velint relaxandi ſunt brachio ſeculari?

Si magnæ ſint auctoritatis doctrinæ, & dignitatis, quibus mediantibus ſperari poſſit multa ſeductorũ conuerſio, & vbi ſpontè, non inquiſiti, nec nominatim citati, aut vocati ad miſericordiam implorandam accederẽt, recipiẽdi benignè eſſent, & non relaxandi. Quamuis prudentiſſimi eſſe debeant Inquiſitores: nã

maiori ex parte fictæ ſoleut eſſe eorum conuerſiones.

Hæreſiarchæ ad gremium Eccleſiæ recepti quomodo trãctandi?

Grauiſſimæ ſunt illis pœnitentiæ iniungẽdæ, nec mitigandæ, niſi poſt longum tempus, & poſt manifeſtiſſima veræ pęnitentiæ conuerſionis, & humilitatis ſigna.

Quid de hæreſiarchis Principibus vel eorũ filijs hæreſes ſuadentibus, aut ſuadere conantibus?

Ijs nullo modo parcendum, quia Principes deprauãtes, aut corrumpere tentantes, in totam Rempublicam machinantur.

Ex Comment. LXV.

Quid agendum cum hæreticis pertinacibus?

Detinendi ſunt diù, & ſæpius monendi, vt conuertantur: quod ſi noluerint, Curiæ ſeculari abſque miſericordia erunt relaxandi.

Quo mortis genere afficiendi ſunt hæretici Curiæ ſeculari traditi?

Viui in cõſpectu hominum flammarum commiſſi iudicio ſunt comburendi: ita tamen vt lingua eorum alligetur, & impium os obſtruatur; ne, ſi liberè loqui poſſint, impijs blaſphemijs audientes offendant. Vide Innoc. IV. Bullam 16.

Quinam ſponte venire dicuntur?

Qui intra tempus gratiæ, non citati, aut vocati nominatim, nec ſpecialiter inquiſiti redeunt. Lege Cõment. 25. huius partis, & 12. 3. partis.

Quomodo tractandi erunt?

Mitiſſimè: & ſi peccatum occultum fuerit, occulta quoq; pœnitentia erit iniungenda. Abiurabunt tamen errores, obligando ſe ad ea,

quæ fuerint ab Inquiſitoribus illis iniuncta.

Sponte non reuertētes quomodo tractādi? Acriores pœnitentiæ illis imponendæ Inquiſitorum arbitrio.

Abſoluti iudicialiter ab Inquiſitoribus tenentur confiteri eadem crimina Confeſſario, vt abſoluātur ſacramētaliter? Vtique S.Thom.4. ſent.diſtiƈ.18. quæſt. 2. art. 2.

Qui ſolam hæreſim abiurauit, ſi in aliā incidat erit relapſus? Vtique.

Qui ab hæreſi reuertuntur debent admitti ad religionē? Cum grauiter fuerint culpabiles non facilè admitti debent.

Ex Comment. LXVI.

Vide Farinac.q.20. n.29. Simanc. det cathol.inſtit.tit.8. Repert.Inquiſit. & Vmber. Locat. Verbo Blaſphem. Royas 2.part. de hæretic. aſſertione 12. Nauar. c. Humanæ aures q.3.num.169. Item de pœnit.diſt. 1. cap. Poteſt fieri. Pet. Cened. colleƈt. 126. ad decretales. Menoch. de arbitr. caſu 375. 376. Praƈt. Archiepiſc. Neap. c. 78.

Quæ blaſphemiæ dicuntur hæreticales? Illæ, inquam, quæ infidelitatis ſignificationem habent, & fidei abnegationem, & opponũtur direƈtè con-

feſſioni fidei, vel quæ pugnãt cũ articulis fidei, aut quibus negatur Chriſt' dictis vel factis. Canone Æſtimãt. & Can. Non ſolũ 11. q. 3. vt Abnego Deum, Nõ credo in Deum, Diſcredo de Deo, Renego Fidem, vel Crucẽ Ieſu Chriſti, vel Chryſma, quod in frõte recipi, vel Virginis Marię puritatẽ.

Blaſphemiarũ grauitas quo pacto metienda?

Ex verborum, ac perſonarum qualitate: ex circunſtantijs locorum, & temporum.

Cur aliquæ blaſphemiæ, & non omnes ad ſanctum officiũ ſpectant?

Regulariter blaſphemantes aliud animo ſentiunt, quam dicunt: attamen dicendo, & blaſphemando perſonam induunt ſentientis rem ita ſe habere vt verba ſonant: Et cum per exteriorem actum oſtendatur infidelitatis indicium, propterea iuriſdictioni fidei ſubijciuntur; vt intelligant Inquiſitores, An blaſphemi quãdoque ita ſentiant, vt dicunt.

Quæ puniuntur pęna blaſphemias hæreticales euomentes?

Plebeius infami mitra cõſpicuus, alligata lingua, & ſine pallio in publicum ducitur; flagellis ceditur, & in exilium mittitur. Nobilis verò ſine mitra producitur; in monaſterium ad certum tempus truditur, mulctatur, & ob ſuſpicionem quandoque abiurare compellitur.

Idem agendum erit in minoribus blaſphemijs?

Nequaquam: ſed aliquo die feſto, dum ſacra peraguntur, ſtabit capite nudo, ſine pallio, nudis pedibus, corda ſuccinctus, ardentem cæ-

reum manu dextra gerens. Abſolutis tandem ſacris legitur ſententia, qua indícuntur ſæpe ieiunia, & pœna pecuniaria.

Qui metu mortis hæreticalia dicũt, vel faciunt excuſantur ab hæreſi?

Minimè, de rigore Iuris: & præcipuè ſi talis fidei cauſam probè intelligat, ac peritus ſit; vt Theologus, Monachus, Epiſcopus quibus eam prædicare, quaſi ex officio incumbit; & eò magis vbi eam profiteri maximè tenebantur, diutiusque in tali apoſtaſia perdurant; nec ſeipſos prodiderunt, ſed aliorum teſtimonio legitimè conuincuntur, nec metum probant. Vide Commen. 24. 2. partis.

Ex Comment. LXVII.

Farinac. quæſt. 20. n. 74. Menoch. de arbit. Iud. caſu 388.

Quenã ſortilegia manifeſtè ſapiunt hæreſim?

Ea, in quibus ſortilegi, & diuinatores rebus ſacris abutuntur, pro dæmonum inuocatione; vt experimentum illud Candelæ, vel Aquæ benedictæ ad ſciendum furta, vel occulta; nec non cùm in ſortilegio adhibentur, Euangelium, Symbolum fidei, Pater noſter, Aue Maria, Pſalmus Dauidicus, aut alię ſanctę orationes.

Aſtrologia iudiciaria interrogatoria eſt ſuperſtitioſa?

Vtique: cùm nulla nitatur ratione naturali; & ſapit hæreſim, cum aliquid prænunciare audebit certò, ex his quæ naturaliter ſciri nõ poſſũt.

Quænã diuinationes, & ſortilegia manifeſtam ſapiunt hęreſim, & operãtem reddunt de hęreſi ſuſpectum?

Illa omnia, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticali exercentur: vt ſi quis, vel Deum, vel Eccleſiæ Sacramenta abnegaret; vel ſacramenta, aut ſacramentalia admiſcerentur. Vide Comment. 59. 81. huius partis, & 24. 3. partis.

Cur hęc reddunt operantem de hęreſi ſuſpectum?

Quia niſi crederet talia ſacramẽta, aut ſacramentalia habere virtutem ad maleficiorum operationem, non adhibuiſſet illa.

Sunt alia quæ manifeſtam ſapiunt hęreſim?

Vtique: baptizare imagines; id enim præſefert, quod illæ ſacramenti huius ſint capaces. Preces nepharias Dęmonibus fundere, illis ſacrificare, Idolis genua flectere &c.

Sortilegi quibus coerceri poſſunt pœnis?

Anathemate, dignitatum ſuſpenſione, verberibus, ex illo carcere Monaſterij, alijſq; ſupplicijs, ſpectata perſonarum qualitate. 26. q. 2. & 7. cap. Illud cap. Admoneant.

Inquiſitores cognoſcere poſſunt, an ſortilegia ſapiant hæreſim?

Nequaquam: ſed vbi conſtiterit, quod hæreſim ſapiant, intromittere ſe poterunt: vbi autem dubitetur, tunc ipſi cognoſcere poterunt ſemetipſos Iudices pronunciando.

Ex Comment. LXIX.

Vide Comment. 53. huius partis.

Vide Adrian. 6. Bullam ſecundam. Nau. de pęn. diſt. 1. c. Nunquid Cain. 26. q. 2. cap, qui ſine. D. Th. 2. 2. q. 96. art. 4.

Qualis vniuerſitatũ auctoritas in errori bus damnandis? Facultatem non habent iudicandi certò, & infallibiliter de fide, itaut eorum definitionibus ſit ab omnibus obediendum: Sentiens tamen contra tales determinationes, & præcipuè cõtra errores in vniuerſitate Pariſiẽſi damnatos, ſuſpectus eſſet de hæreſi.

Superſtitio inuocandi dæmones à quibus, & quo tempore cœpit? Ab hæreticis Echeſaitæ vocatis, anno Domini 240. Nauar. Man. confeſs. c. 11. num. 25.

Quot modis inuocantur dæmones? Tribus. Quidam enim inuocant Latriæ honorem exhibentes, qui eſt cultus ſoli Deo debitus. Hi namque vt hæretici ſunt habendi. Alij inuocant cum honore Duliæ, qui eſt cultus ſanctis debitus. Hi quoque velut hæretici ſunt tractandi. Alij denique quouis modo inuocẽt, etiamſi nullum eis cultum exhibeant, quia tamen illis ſe ſupponere videntur, omnes vt hæretici ſunt putandi.

Dæmones cur bona quandoque cõſulũt? Vt facilius decipiant: quoniam ſi mala tantum præciperent, eorundem fraus facilè detegeretur.

Superſtitio quid eſt? Eſt vitium Religioni oppoſitum ſecundum exceſſum: non quia plus exhibeat in diuinum cultum quam vera Religio; ſed quia exhibet cultum diuinum; vel cui non debet, vel eo modo quo non debet. Quot, & quæ ſint ſpecies, vide Nauar. in

Manual. cap. 11. num. 13.

Futura inquirere ab Aſtolis, vel Dæmonibus manifeſtã ſapit hæreſim?

Vtique, ſi per naturam ſciri non poſſunt, qualia ſunt omnia à mero, & libero hominis arbitrio pendentia, quæque Deus in ſua poſuit poteſtate. Si autem futura Dæmonis notitiæ ſubdantur, vt Ecclipſis, fertilitas terræ, aut ſterilitas, & quæ in cauſis naturalibus continentur; quamuis interrogans grauiter peccet; non tamen hæreticus putatur. Vide Sixti IV. Bullã.

Amatoria pocula propinantes reddun tur de hæreſi ſuſpecti?

Vtique ſi miſceantur ſacramenta, aut ſacramentalia: ſique crediderint hæc liberum arbitrium cogere poſſe; non modo violenter de hæreſi ſuſpecti, ſed verè hæretici, niſi reſipiſcant, putandi erunt, & niſi per ignorantiam excuſentur. Menoch. de arbit. caſu 358. & 328.

Amantes ſtimulis libidinis agitati dæmones inuocãtes ſuſpecti erunt de hæreſi?

Si fiat inuocatio imperatiuis verbis; vt iubeo, præcipio, conſtringo; minimè: quamuis grauiſſimè peccent. Si verò fiat inuocatio verbis deprecatiuis, vt oro, obſecro, obteſtor; vtique; quia hæc adorationem includunt. At perſonarum qualitas plurimum eſt conſideranda.

Lamiæ deferũtur corporaliter à maligno ſpiritu?

Vtique. Vide Bullam Alexandri VI. & Leon. X. Bullam ſextam.

Dæmones cõpelli poſſunt ad habitãdum alligati in annulis, & alijs rebus?

Minimè, nec ſignis, nec herbis, nec alijs caracteribus cogi poſſunt.

Hoc

Quomodo ergo aliquãdo videntur annulis incluſi?

Hoc fit, vel à Deo, vel à bonis Angelis, vel à Dæmonibus ſuperioribus; vel Dæmones ipſi ſpõte veniũt, fingẽtes ſe compelli, vt credentes decipiãt.

Eſt ars aliqua includendi dæmones in rebus corporeis?

Nequaquam: ſed eſt pactio tacita, vel expreſſa inter dæmones, & homines inita, vt quoties homines hæc, vel illa ſigna, & caracteres facerent; dæmones ad eas res accederent, ex quibus reſponſa deceptis redderent. Vide Bullam Sixti IV.

Quonam conſilio dæmon his rebus claudi, & geſtari ſe patitur?

Simulat ſe captum, vt te capiat: ſe vinctum, vt te vinciat: ſe tuo imperio ſubditum, vt te ſibi ſubdat: à te incluſum, vt te finaliter concludat: fingit ſe tua arte imagini alligatum, vt te funibus peccatorum alligatum ad infernum perducat.

Dæmonum inuocatio poteſt aliquãdo fieri abſq; eorum cultu?

Vtique cum abſque vlla reuerentia id ab ipſis requiritur, quod præſtari poſſit (vti requireretur ab homine potente nos adiuuare) ſemota omni cogitatione ſubijciendi ſe dæmonibus; quamuis hæc inuocatio indirectè ſpectet ad cultum dęmonum: non ex inuocantis intentione, ſed ex occulto pacto auctorum huiuſmodi inuocationum cum dæmonibus, ab inuocante ignorato. Ita Caiet. 2. 2. quæſt. 95. art. 4.

Quid de eo, qui curioſitate tantum ductus, vel prauo alio

Si artem ipſam non profiteatur, contrahet hæreſis ſuſpicionem, non autem omnino hæreſim.

affectu dæmonē inuocat?

Ex Comment. LXIX.

Iudæi ſupponūtur Iudicibus Eccleſiaſticis?

Vtique cum Chriſtianos ad Iudaiſmum inducunt.

Quibus erunt afficiēdi pęnis.

Fautorum,ſeu factorum hæreticorum,& apoſtatarū;quamuis propriè, nec fautores, nec fautoria in eoſdem cadat,quia baptizati non ſunt. Vidè Pauli III. Bullam 2. & Iulij III. 3.

Quæ igitur, & quales erunt pœnę iſtę?

Arbitrariæ: quamuis enim per leges certa pœna non ſit ſtatuta, attamen pœnam arbitrariam à Iudice, penſatis circunſtantijs debitè imponendam accipimus: & huiuſmodi erunt:vt priuatio communionis cum Chriſtianis; & pecunia, quæ auariſſimis Iudæis acerbior ſemper eſt;carcer, & fuſtigatio.

In attrocioribus erūt pœnæ iſtę imponendæ?

Minimè; ſed acriores; & brachio ſæculari relaxari poterunt.

Si Chriſtianus hæbreo nomine vocetur, vt Salomon, Abraham &c. erit ſuſpectus?

Vtique: quod ſe circunciderit, quod Iudaiſmum probarit: atque contra eum per Inquiſitores inquiri poterit. Idem dicendum de Iudæo baptizato nomen Iudaicum retinente: quoniam argumentum ex reliquijs deſumptum valet. Gloſ. in c. Accuſatoris 3. q. 5.

Non

Qualiſnam erit hæc hęreſis ſuſpicio? Non poteſt certa regula definiri, ſed habita perſonarum ratione indagandum erit.

Chriſtiani ad Iudęorum ritum redeuntes ſubijciuntur Inquiſitorum iuriſdictioni? Vtique: ſunt enim non modo hæretici, verum etiam apoſtatę iudicandi; cum in totũ deſerant fidem Chriſti. Vide Pauli III. Bullam ſecundam.

Quid ſi aut infantes, aut mortis metu baptizati fuiſſent? Etiam, ſi tum baptizati non fuerint abſolutè, & præciſè coacti c. Contra Chriſtianos de hæret. in 6.

Mitius agendũ in huiuſmodi puniendis? Ita profectò: nam ætati aliquid parcendum.

Quid per pœnam debitam? Pœna à iure præſcripta. Vbi verò ſancita non ſit, pœna Iudici arbitraria perſpectis debitis circumſtantijs.

Iudęi in ſimilibus poterunt per ſolũ Epiſcopum, aut Inquiſitorem puniri? Minimè; ſed vnà ſimul eoſdem punire debent.

Quid ſibi vult Teuila? Lotio eſt in aqua currenti, ac naturaliter ſcaturiẽti, qua vtuntur Hæbrei in purificandis pollutis, & hac eadem vtuntur reiudaizantes.

Ex Comment. LXX.

Quę puniendi pœna Saracenorum ſectã ſectantes? Pœna mortis Iure ciuili: at Iure Canonico tanquam apoſtatæ, & ſi verè pœniteant ad gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ, condonata eis vita, recipiuntur, & velut hæretici habendi.

Quę tunc attẽdenda? Culpa, ſeu lapſus; an ſpontè, vel

vel coactè; an metu, vel alijs cauſis inducti, ſectam illam fuerint ſequuti, vt mitius, vel grauius puniantur.

Ex Comment. LXXI.

Pet. Cened. collect. 59. ad decret.

Eccleſia cur tolerat ritus Iudæorum, nõ autem aliorum infidelium?

Quia in his habemus teſtimoniũ fidei chriſtianæ: Tum etiam quia Iudæi colunt Deum, & verum; Saraceni autem Mahometum, hominem facinoroſum. Infidelium tamen ritus poſſent aliquando tolerari, cum præcipuè eorum ſalus, & conuerſio inde facilius ſperaretur.

Iudæi, in his, quæ ipſis, & nobis communia ſunt delinquentes, puniri poſſunt per Eccleſiam?

Vtique; cum in præſentia chriſtianorum delinquũt, & malo ſuo exemplo chriſtianos ad ſimilia pertrahũt. Locorum tamen, & Inquiſitorum conſuetudo attendenda, nec aliquid innouandum inconſulto Illuſtriſſimo Senatu Romano.

Animaduerſionis nomine, quæ intelligitur pęna?

Arbitraria aliquando, & aliquando pœna mortis.

Iudæi compelli poſſunt ad iurandum ſuper Euangelia?

Minimè, cum eis non credant: nec abiurant hæreſim, quæ in ipſis non cadit.

Quomodo ergo abiurabunt?

Vide formam præſcriptam in hoc eodem com.

Ex Comment. LXXII.

Vide Comment. 16. 2. partis.

Cap.

Cap. cum contumacia de hæret. in 6. Et 4. par. deciſ. Rotæ, Farin. ſeſſ. 25. cap. 3. de reformat. in fine.

Qui per annum ſuſti nent excommunica tionem fiunt ſuſpe- cti de hæreſi?

Vtique: de leui tamen, ſi excommunicati fuerint ob aliam cauſam quam fidei: ſi autem ob cauſam fidei, non modo ſuſpecti erunt, ſed tanquam hæretici erunt condemnandi. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico. Praxis Curiæ Archiepiſcop. Neapol. cap. 8. & 32. & cap. finali de pœnis, Vide Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de Reformat. Vide Innocentij IV. Bullam 16. ex recepta tamen Sanctæ Romanæ, & Generalis Inquiſitionis conſuetudine procceditur tantum contra excommunicatos ex cauſa hæreſis.

Qui terminus reis pro comparendo aſſi- gnandus?

Inquiſitorũ arbitrio relinquitur: locorum tamen temporum, & perſonarum habenda ratio.

Priuati Inquiſitores diſpẽsãt in carcere?

Etiam iure communi. C. vt commiſſi de hæret. in 6.

Ex Comment. LXXIII.

Quid eſt ſchyſma?

Eſt illicita diuiſio per inobedientiam ab vnitate Eccleſiæ facta. Schiſma enim græca vox eſt, quæ ſciſſuram ſonat.

Quotuplices ſunt ſchyſmatici?

Duplices: quidam enim ſuperbia tumidi ab Eccleſia ſe ſeparant, quo ad obedientiam ſolam; nullam habentes

bentes errorem in mente, nec pertinaciam in voluntate: & hi leuiter ſunt ſuſpecti in fide. Alij verò diuiſi ſunt ab Eccleſia, non modo quo ad obedientiam, verum etiam quo ad credentiam: & hi hæretici veri dicuntur, & vt tales puniendi.

Schyſmatici primi generis redeuntes, quomodo recipiēdi?

Abiurent ſchiſma, ſatisfactionem ad mandatum Eccleſiæ promittentes: remanent inhabiles ad officia, & beneficia, & ſolus Papa cum eis diſpenſat, & quandoque ſimplices, & ignorantes, maiorum auctoritati credentes excuſari poſſunt.

Ex Comment. LXXIV.

Apoſtata quis dicitur?

Qui omninò à fide orthodoxa recedēs, Iudaiſmum, Paganiſmum, ſeu Mahometicam ſectā profitetur. Apoſtaſia enim græca vox eſt, quæ defectionē, & retroceſſionē latinè ſonat.

Religioſi in ſacris cōſtituti matrimoniū contrahentes ſiunt ſuſpecti de hæreſi?

Vtique non modo ſi per annum in excommunicatione perſtiterint; ſed etiam ante annum, ſiue publicè, ſiue occultè contrahant.

Apoſtaſia, & hæreſis ſpecie diſtinguūtur?

Minimè: quoniā apoſtaſia non eſt ſpecies infidelitatis: ab hæreſi diſtincta, ſed tantum ſecum habet circumſtantiam magis aggrauantem; nec ab hæreſi differt, niſi ſecundum magis, & minus.

Vtique quoniam ſi intelligerent

Apoſtatę redeuntes recipiendi ſunt?

nullum miſericordiæ ſibi patere locum, vt mortem effugerent, nũquam ab infidelitate, quam ſemel ſunt profeſſi, reuerterentur.

***

Ex Comment. LXXV.

Item p. 1. c. 24.
Nauar. de hæret. conſ. 3.

Quonã pacto dignoſcuntur hęreticorũ credentes.

Si eoſdem libenter, & pluries receperint, audierint, viſitauerint; victualia, aut alia dederint; orationes, Epiſtolas, & Euangelia ab eiſdem didicerint; auxilium implorauerint; reuerentiam exhibuerint; cum eis comederint: panem, Vualdenſiũ more, ab eis acceperint, & alia fecerint, vt in Comment. hoc eodem fuſius.

Si quis in terris hęreticorum exiſtens ſemel, audiat eorum cõciones dicetur credens?

Nequaquam; quia ex vno actu non conſurgit credentia; cum non approbari videatur, quod poſtea vitatur. Secus tamen, ſi bis, vel pluries audiuiſſet; quoniam ex actu geminato crimen ad conſuetudinem trahi videtur.

Quid ſi interſit conuẽticulis in terris catholicorum ab hęreticis celebratis.

Non carebit ſuſpicione credentię, niſi denunciet Epiſcopo, vel Inquiſitori: quoniam approbare cenſetur, quod auertere potuit, ſi Iudicibus Eccleſiaſticis indicaſſet. Vide Innoc. III. Bullam tertiam.

Quęnam ſunt facta

Ea in quibus hæreticorum ritus con-

illa, ob quæ dicitur quis propriè hæreticorum credens? continentur. Habes exempla in Comment. hoc eodem.

Quæ sũt facta in quibus propriè non eſt hæreticorum ritus? Eos viſitare, alimoniam præbere, ducatum præſtare: hæc enim fiunt interdum ex affectu carnali, vel amicorum precibus, vel pecunia interueniente. Redduntur tamen de hæreſi ſuſpecti talia committentes: ob familiaritatem, & obedientiam hæreticis exhibitam, non tamen hæreticorum credentes iudicantur. Pet. Cened. collect. 16. ad 6.

Quomodo procedendum contra hæreticorum credentes? Velut contra ſuſpectos: qui vel abiurare compellantur; vel ſe purgent, aut tormentis ſubijciantur. Vide Innocentij IV. Bullam 16.

Ex Comment. LXXVI.

Receptatores hæreticorum excuſabuntur ignorantia? Vtique quam iuramento ſuo probabunt; vbi accuſans ſcientiam non probet. Quod intelligitur, vbi hæreticus non ſit notorius, & publicè denunciatus, nemo quidem receptator dicitur niſi ſcienter receptet.

Receptator quis dicitur ex vno actu? Vtique: ij enim verè receptatores dicuntur, qui eo animo receptant, vt Iudicis manus effugiant.

Iudæi, & alij infideles hæreticos receptantes puniendi? Vtique arbitrio Inquiſitorum: Ita Greg. XIII. Anno Domini 1581.

Receptatores abiurabunt, & quomodo? Vtique ſpectata perſonarum receptarum qualitate, ac receptatio-

nis

nis genere vel de leui, vel de vehementi. Eymericus ſentit hic, quod de vehementi.

Receptatores quibus plectendi pœnis?

Excommunicandi, banniendi, in perpetuum relegandi, ac bona confiſcanda vbi tamen conſanguinei ſint, ſiue amici mitius puniendi.

Ex Comment. LXXVII.

Quinam dicuntur hæreticorum defenſores?

Quicumque officium Inquiſitionis quacunque ratione impediunt, ſeipſum vel alium hominem ſupponendo pro eo, qui fuerat capiendus, & grauius ſi vi, & cum armis, quam ſi voce, & abſque armis eripiat.

Quibus pœnis afficiuntur fautores, defenſores, & receptatores hæreticorum?

Bonorum confiſcatione, præmiſſa tamen abiuratione exilio, infamia, filij notantur, ab honoribus excluduntur, niſi hæreticos reuelauerint. Vide Innocentij IV. Bullam 16.

Ex Comment. LXXVIII.

Quot modis fauere quis pōt hæreticis?

Tribus; ommiſſione, cooperatione, & conſilio.

Magiſtratus ad quæ obligantur in cauſa hæreſis?

Hæreticos capere, cuſtodire, ad locum deſtinatum deferre, damnatos ſibi relictos punire. Vide Alex. IV. Bullam 7. & 11. & Innocen. IV. Bullam 8. 9. 10. Item Innoc. VIII. & Pij V. tertiam.

Magiſtratus hæreticis fauentes quibus pœnis plectuntur? Ipſo Iure ſunt excommunicati, & fautores hæreticorum cenſentur.

Magiſtratus ex ſola ommiſſione dicuntur hęreticorũ fautores? Vtique, quia non caret ſcrupulo occultæ ſocietatis, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et qui crimina, quæ poteſt emendare, non corrigit, ipſe committit.

Priuati homines ex ſola ommiſſione dicũtur hęreticorum fautores? Minimè; cum eis non incumbat ex officio eoſdem capere, & extirpare. Si tamen ipſis præciperetur, vt auxilium præberent ad eoſdem capiendos, nec legitimè impediti, renuerent, tunc hæreticorum fautores dicerentur.

Ex ommiſſione denunciãdi, Magiſtratus, & priuati poſſunt fautores dici? Etiam; cum ſub pœna excommunicationis teneantur omnes hæreticos, etiam occultos, denunciare.

Si metu, vel obliuione, vel alia probabili cauſa quis denunciationē ommittat? Non propterea fautoriæ ſuſpicionem contrahet. Circunſtantiæ enim plurimum conſiderandæ: neque ex denũciationis ommiſſione ſuſpectus quiſquam habendus, vel hæreticorum fautor iudicandus. Sot. lib. 5. de Iuſt. & Iur. q. 5. art. 1.

Quid obſeruãdum in puniendis Magiſtratibus? Vt grauiſſimè puniantur: & priuati Inquiſitores ad hoc non ſint faciles, ſed maiores Inquiſitores, vel Sũmum Pontificem conſulant.

Vxor ſciens maritum hęreticalia committere, ſi non denunciet, erit fautrix? Nequaquam; ſi maritus furioſus ſit, & facilè eam, aut interimeret, aut malè tractaret. Plurimum enim ſingulæ circumſtantiæ ſunt ponderandæ.

dæ. Vide Comment. 160. 3. partis. Nauar. c. inter verba. Concil. 6. num. 822. Domin. Sotus lib. 5. de iuſtit. & iure q. 7. art. 3. Eman. Sa de teſtib. Capeauilla de caſibus reſer. vbi de iuramento.

Quot, & quibus indicijs cognoſcũtur hæreticorũ fautores? Pluribus. Primum ſi clam illos viſitant, dum carcerati habentur. Secundum ſi valdè lamentantur de eorum compræhenſione, & morte. Tertium, ſi dicant eoſdem iniuſtè damnatos. Quartum ſi ægris oculis adſpiciant illos perſequentes. Quintum, ſi collegerint furtiuè hæretici combuſti oſſa abſcondenda. Hæc enim vehementem gignunt ſuſpicionem.

Ex Comment. LXXIX.

Vide Comment. 24. 3. par. Item 172. & 81. huius partis.

Quot modis impedire quis poteſt ſanctum officium? Duobus: directè, & indirectè.

Quid eſt impedire directè? Cum non circuitu, vel per aliud medium, ſed principaliter in id quis incumbit, ne fiat.

Quid eſt impedire indirectè? Cum inſinuatione vtitur, aut alio medio nititur idipſum euertere; vnde in conſequentia oriatur impedimentum.

Hi contrahunt hære- Vtique leuem, aut vehementem,

ſis ſuſpicionem? penſata perſonarum qualitate, & impediendi modo.

Poteſt dari generalis abiuratio fautoriæ, vel impedimẽti nulla hæreſi ſpeciali expreſſa?

Vtique ſi auxilium exhibitum in fauorem perſonæ potius quam erroris, tendere videatur. Si autem fuerit in fauorem errorum, errores quoque abiurabit.

Impedientes quibus coercendi pœnis?

Arbitrarijs penſatis delictorum, & perſonarum qualitatibus: cum nihil in iure cautum inueniatur: Vide Vrbani IV. Bullam primam. Item Innocen. IV. Bullam 7. & 17. & Iulij III. Bullam quartam, & Bullam ſi de protegendis Pij V.

Ex Comment. LXXX.

Quid eſt ſuſpitio?

Eſt opinio mali alicuius ex ſignis, ex qua ad præſumptionem venitur.

Vna ſola ſuſpicio inducit præſumptionem?

Minimè; ſed plutes requiruntur.

Quid eſt Præſũptio?

Eſt rei dubiæ coniectura veriſimilis, quæ ex natura rei, aut circumſtantijs negociorum, aut perſonarum proficiſcitur.

Quotuplex eſt præſumptio, ſiue ſuſpicio, cum pro eodem vſurpentur?

Triplex: Modica, quæ in iure leuis ſuſpicio vocatur. Iuris, quæ vehemens dicitur. Iuris & de Iure, quæ violenta appellatur.

Quid eſt ſuſpicio leuis?

Eſt, quæ prouenit ex ſignis exterioribus verborum, aut operum, ex quibus capitur coniectura, non quidem

dem frequenter, ſed raro, quod talia dicens, vel faciens, hæreticus ſit, vt ſi dicatur. Petrus deierat frequenter, ergo non benè credit in Deum. Leuia tamen ſigna mouere non debent animum conſtantis viri ad ſuſpicandum tã graue crimen, ſed potius interpretanda ſunt in partem benigniorem.

Quid eſt ſuſpicio iuris magna, & vehemens? Eſt probabilis coniectura ex certo ſigno proueniens, quæ, alio non adducto, pro veritate habetur.

Cur dicitur, alio non adducto? Quoniam contra hanc præſumptionem admittitur probatio in contrarium: at ſi nihil probetur, pro plena probatione ſolet haberi.

Ob iuris præſumptionem poteſt quis, velut conuictus de hæreſi condemnari? Minimè; quamuis vehementer ſuſpectus de ea habeatur; acriter tamen puniendus.

Afferas exemplũ huius præſumptionis. Si quis diebus prohibitis, abſque neceſſitate, & ſuperioris facultate carnibus veſceretur; aut diceret propoſitiones fidei contrarias his, quæ explicitè ſcire debet; quamuis interdum ab ingluuie, & ab ignorantia abſque vllo mentis errore, hæc prodire poſſint.

Quid eſt præſumptio iuris, & de iure quæ Violenta dicitur? Eſt quædam legis diſpoſitio, aliquid præſumentis, & ſtatuentis ſuper præſumpto, tanquam ſibi comperto, & noto.

Contra hanc præſumptionem admittitur Nequaquam regulariter, & directè; quia cum ab apertis, & violentis

probatio in contrarium. indicijs proficiſcatur, pro manifeſtà veritate habetur.

Præſumptio violenta vnde oritur? Ex ſignis exterioribus operũ, aut verborum, ex quibus concludi ſolet efficaciter, & ferè ſemper, quod talia dicens, vel faciens eſt hæreticus.

Afferas, ſi quę habes exempla. Si quis tranſijt, vel redijt ad ritus Iudæorum, vel in cauſa fidei excommunicatus per annum in excommunicatione animo pertinaci durauit; anno elapſo, vti hæreticus condemnatur. Vide Innocentij IV. Bullam 16. & Concilium Trid. ſeſs. 25. cap. 3. de reformat.

Quænam ſunt indicia indubitata? Illa facta, quæ ad aliud trahi nequeunt, quam ad id quod indicant, quæ reuera ſunt hæreticalia.

Ex vehementibus ſuſpicionibus, & indicijs indubitatis poteſt quis definitiuè damnari? Minimè; pœna criminis ordinaria, ſed alia mitiore, arbitrio iudicantis. Et ita in ſacro hoc Tribunali, quam in cæteris frequentius obſeruatur.

Ex leuibus ſuſpicionibus, probabilibus tamen, procedi poteſt? Vtique aduerſus viles, & improbos: contra probos verò, & honeſtos, non ita facilè.

Ob violentam præſumptionem pœna criminis ordinaria imponi debet? Vtique c. Excommunicamus. §. ſi qui autem. de hæret.

Violenta præſumptio admittit probationẽ in contrarium? Nequaquam regulariter. In crimine tamen hæreſis indirecta probatio eſt admittenda.

Ex Comment. LXXXI.

Vide Comment. 59. 67. huius partis, & 24. tertiæ partis. Pet. Cened. colle. 172. ad decretales. Menoch. de arb. caſu 420. Nau. de hæret. conſ. 1. n. 6. Simanca tit. 18. ibid. n. 7. & 8.

Qui viuente priore vxore ad ſecundas tranſit nuptias, ſubditur Inquiſitorum poteſtati?

Vtique; quia malè ſentire videtur de Sacramento Matrimonij, & propterea, vt vehementer ſuſpecti ſolent tales regulariter abiurare: ſed multa quandoque ſolent leuem efficere ſuſpicionem: interdum etiam omnem excludere, quod eſt iudicanti diligenter obſeruandum.

Suſpectus erit Confeſſarius ad peccandum ſolicitans confitentē in Sacramēto Confeſſionis?

Vtique; nec leuem contrahit malę credentiæ ſuſpicionem, ſi ad Venerem, vel ad alia peccata prouocet: ſed in hoc multa capita, & circumſtantię attendendæ. De hoc fuſius in fine Commentariorum, vbi plurima notatu digna reperies.

Quid habetur in Extrauaganti Io. xxij. Ad noſtrū, de regularibus?

Vehementer de hæreſi ſuſpecti arguuntur Religioſi, qui in partibus vltramarinis abſque Superiorum licentia commorantes, detrahunt S. R. Eccleſiæ Conſtitutionibus, & alia multa à fide deuia in ſuis ſermonibus, & ſecretis collocutionibus euomere non verentur.

Receptās ſcienter hæreticos quomodo ſuſpectus?

Vehementer.

Hęreticos non reuelans quomodo ſuſpectus?

Vehementer.

Impeditores S. Officij ſunt leuiter, aut vehementer ſuſpecti?

Si quis ratione affectionis potius, quam odij, quod habeat contra fidẽ, conſanguineis, aut amiciſſimis fauẽdo, Sanctum officium impediuerit; quamuis acriter ſit puniendus, non tamen credendus eſt vehementer ſuſpectus; pręcipuè cum non callent fidei cauſas, quales ſunt ruſtici, & plebei: & propterea perſonarum qualitas erit diligenter perpendenda antequam abiuratio de vehementi imponatur, propter relabendi periculum. Vide Vrbani IV. Bullam primam, & Innocent. IV. Bullam 7. & 17. & Iulij III. Bullam quartam.

Receptantes, & defendentes cõſanguineos hęreticos mitius puniri debent?

Etiam; quia ratione ſanguinis, non fidei contemptu, aut hęreſis amore id feciſſe videntur: non tamen à tota pœna excuſantur.

In punitione habenda eſt ratio conſanguineorum?

Vtique; nam filius receptans patrem hęreticum, vxor virum; frater fratrem, leuius puniendi ſunt, quam ſi remotiores receptaſſent. Quod tamen intelligitur, vbi receptans in crimine cum receptato non participet: nam ſi particeps fuerit, ordinaria pœna puniendus erit.

Receptãtes amantes, vel amiciſſimos, mitius punientur?

Vtique; ſi amicitia fuerit maxima, & amor ingens.

Vt

Relapſus, vt quis dicatur, quid requiritur? Vt ſemel ſaltem de hæreſi relapſi benè conſtet in iudicio: nec ſufficit quod prius de vehementi abiurauerit; deinde hæreticos receptet, aut eiſdem communicet: nam receptare, non expreſſam hæreſim, ſed hæreſis ſuſpicionem præſefert.

Dicas hoc idem clarius? Si quis abiurauerit de vehementi, tum hęreticis communicet, non poterit dici relapſus. Si autem poſt abiurationem, in hæreſim, vel factũ hæreticale reincidat, tũc relapſus dicetur.

Indicia vehementem hæreſis ſuſpicionem afferẽtia, quæ ſunt? Quæ frequenter, & facilè ſolent hæreſim ſecum ferre.

Afferas exempla. Matrimonium ſcienter cõtrahens cum hæreticis, vel amicitiam, ad eos confugiens, literas mittens, recipiens, defendens, laudans, &c. hęc enim frequenter hęreſim inducunt.

Inquiſitores quid obſeruare debent circa ſuſpectos? Nè facilè credant hunc, vel illum ſuſpectum vehemẽter, quia apud auctores reperiant vehementẽ ſuſpicionẽ ex tali, vel tali cauſa oriri: nã plurimum ſemper, & perſonarũ, & cauſarum ſunt circunſtantię conſiderandę, ex quibus interdum vehemens, interdum leuis, interdum nulla orietur.

Ex Comment LXXXII.

Qui dicuntur de hæreſi diffamati? Ij contra quos publica fama clamat, vel de quorum diffamatione

apud bonos,& graues coram Epiſcopo loci legitimè conſtiterit.

Vt infamia de hæreſi perfectè probetur quot teſtes requirũtur?

Duo,boni,& graues: & ita pœna ordinaria poterit iniungi, ſi autem Infamia ortum habuerit ab inimicis, & æmulis tunc contra Reum inquiri poterit.

Quid ſi teſtes viles fuerint, & infames?

Pœna ordinaria non poterit imponi; ſed mitius erit tractandus,niſi plenior accedat probatio.

Quacunq; hæreſis ſuſpicione, aut infamia notati, Magiſtratus gerere poſſunt?

Minimè. Vide Innocentij III.Bullam ſecundam.

Quid agẽdum ſi quis in locis de hæreſi ſuſpectis verſatus fuerit?

Illius dicta, & facta animaduertẽda,de illi⁹ vita,cõſuetudine, & ratione cognoſcẽdũ; & ſi qua de eis fuerit ſuſpicio, tum Ordinarius monendus.

Ex Comment. LXXXIII.

Vide Com.65.81.huius partis: & 38. tertiæ partis.

In primo lapſu poteſt quis ſæculari brachio relaxari?

Etiam; iuxta Bullam Pauli IV.anno Domini 555. latam, quæ habetur in fine Directorij.

Promas qua occaſione id liceat.

Si quis aſſeruerit, dogmatizauerit, vel crediderit, Deum non eſſe omnipotentem, Trinum in perſonis, & vnum in ſubſtantia. Item Ieſum Chriſtum non eſſe verum Deum,eiuſ-

dem

dem ſubſtantiæ cum Patre, & Spiritu ſancto. Aut ſecundum carnem non conceptum in vtero Virginis Mariæ de Spiritu Sancto. Aut non ſubijſſe acerbiſſimam Crucis mortem, vt nos à peccatis redimeret, & Patri reconciliaret: Aut Mariam Virginem non eſſe veram Dei Matrem: Nec præſtitiſſe ſemper in Virginitatis integritate, ante Partum ſcilicet, in Partu, & poſt Partum.

Daturne alius caſus ſupranarratis perſimilis.

Vtique; Cum Magiſtratus, & Domini, ſiue Eccleſiaſtici, ſiue laici, in ſchyſma, aut hæreſim incidunt, vel ſchyſma, vel hæreſim excitant. Ita Paul. IV. Bulla incipiente. Cum ex Apoſtolatus officio. Anno Domini 1558. lata, & habetur in fine huius operis.

Relapſi qui dicuntur?

Qui poſt abiuratas hæreſes, iterum in hæreſes incidiſſe conuincuntur. Qui autem in eundem errorem iterum, atque iterum labuntur, nulla pœnitentia ſolemni interueniente, aut abiuratione iudicialiter facta, relapſi vtique dicuntur, at non tamquàm relapſi puniuntur.

Quot ſunt relapſorũ ſpecies?

Duæ. Prima eſt eorum qui poſt abiuratam hæreſim de qua verè conſtitit ante abiurationem iudicialem, poſtea reperiantur cum hæreticis communicare. Altera eſt eorum, qui, vt vehementer ſuſpecti abiura-

iurarunt, quia de hæreſi tunc verè nō conſtabat; poſt abiurationem verò de hæreſi conſtitit, quam prius abiurarunt vehementer ſuſpecti. Hi enim ſi cum hæreticis communicent poſtea, relapſorum pœna plectendi erunt.

Qua ratione id fieri debet? Quia per hanc ſecundam depræhēſionem expreſſam declaratur animus illius, qui prima vice fuerat in mala opinione contra fidem Chriſti, in qua ſemper præſumitur continuaſſe vſque ad ſecundam deprehenſionem. Hæc enim præſumptio, cum ſit Iuris, & de Iure, non admittit probationem in contrarium, directè. Vide Comment. 80. huius partis.

Qui de leui abiurauit, ſi relabatur punitur, vt relapſos? Minimè: etiam ſi poſt abiurationem conſtet de hæreſi.

Cur relapſus non recipit Eccleſia conuerſionem promittentes? Quia ſufficit tales per falſam conuerſionem ſemel Eccleſiam decepiſſe. Ita Concil. Narbon. cap. 11.

Qui fautoriam hæreticis exhibitam abiurauit, ſi relabatur in fautoriam relapſus erit? Vtique; ſi vehementer fauit; dum tamen prius conſulatur, vel Summus Pontifex, vel ſupremus Romanæ Inquiſitionis Senatus: præcipuè vbi bis, vel pluries, aut in abiuratam fautoriam, aut in aliam relabitur. Quamuis negatiuam alij tueantur ſententiam.

Pœnas vehementis Siquis captos, & incarceratos, præ-

fautoriæ exempta. præter iudicium Eccleſiaſticorũ voluntatem, liberet: condemnatos, & Curię ſeculari relictos, cum poſſit, & debeat, & non puniat: ſi ſcienter inſignem aliquam iniuriam in detrimentum fidei, Inquiſitionis officio irroget. Vide Bullam Pij V. Si de protegendis.

Finis Florum Commentariorum, Secundæ Partis.

FLORES COMMENTARIORVM; TERTIÆ PARTIS.

EX COMMENT. I.

Inquiſitores vbi primum Prouinciã ingreſſi fuerint, quid agere debent?

MAioris Eccleſiæ Capitulo, nec non Ciuitatis Conſiſtorio tenentur literas Delegationis oſtendere, quibus conſtet in crimine hæreſis Iudices fuiſſe creatos.

Cur ita?

Quia nemo creditur Delegatus, niſi probet delegationem. cap. Cum in iure. de off. Deleg.

Ex Comment. V.

Quomodo puniẽdi officiales renuẽtes præſtare iuramentum, quod ſeruabunt ſtatuta contra hæreticos lata?

Excommunicandi, & vbi reſipuerint, & iurare voluerint abſoluendi, iniuncta pœnitentia ſalutari, ſed graui, ad arbitrium.

Qualis pœnitentia ſalutaris poterit eſſe conueniens?

Quod die feſto inter Miſſarum ſolemnia ſtent præforibus Eccleſiæ; vel in gradibus Altaris maioris, tenentes præ manibus cereum accenſum Sacerdoti offerendum.

Ex Comment. VI.

Quibus pœnis punien di Magiſtratus Inquiſitoribus nō obedientes?

Arbitrarijs: cùm in iure nihil ſit cautum: Copioſa tamen eleemoſina, pij loci ædificatio, & ſimiles imponi poterunt: prudenter tamen; & maxima circunſpectione id faciendum. Vide Bullas Innoc. IV. 8. 9. & 10. & Pij V. tertiam.

Ex Comment. VII.

Abſoluendus à ſententia excommunicationis iurare debet antequam abſoluatur?

Vtique: quod obediens erit mandatis Eccleſiæ: quodque pœnitentiam ſubibit, quam Iudex Eccleſiæ nomine ſibi iniunxerit. cap. Ex tenore. de ſent. excom.

Quid ſi Eccleſias combuſſerit, vel Imagines deleuerit, aut Catholicos interfecerit?

De rigore Iuris non prius recipiendus, vel abſoluendus, quam ſufficientem damni dati præſtiterit reparationem.

Quid ſi, vel ob inopiam, vel ob alias cauſas non ſit ſoluendo ſtatim?

Data cautione idonea, pignoratitia, aut fideiuſſoria de ſatisfaciendo vbi poterit; abſoluendus erit. cap. Odoardus. de ſolut. & vbi iuratoriam tãtum præſtare poſſit, etiam abſoluendus. cap. ſi presbyter. 26.q.6.

Inquiſitores poſſunt aliqua remittere?

Etiam aliquando; vel ob vehementem contritionem, humilitatem, & lacrymas, vel ob aliàs cauſas.

Quando, & à quibus

Ab ijs præcipuè qui ſuſpicionem hære-

exigendum iuramentum? hæreſis quamcunque contraxerunt abiurationis tempore, ſed etiam ab omni redeũte ad Eccleſiæ gremium.

Abſoluendi ab excõmunicatione percutiendi virgis molliter? Nullo Iure cautum eſt, quod ego ſciam. Id tamen obſeruat Archidiac. in cap. A nobis el 2. de ſent. excommunicat.

Quid obſeruãdum in mandatis iniungendis? Ne iniuſta, irrationabilia, ſiue impoſſibilia præcipiantur: nam ab his poſſet iuſtè appellare. cap. Vt debitus, de appellat. Seni enim, nec peregrinationes, nec ieiunia imponenda: nec copioſa pauperi eleemoſina.

Quæ mandata erunt iuſta? Quæ delicto aduerſabuntur; Vt ſi prædicando malè dixit de fide, iniungatur illam publicè laudare. Et qui noluerat orare, ieiunare, aut diuina officia audire, ieiunet, oret, diuina audiat.

Ex Comment. VIII.

Solus Inquiſitor poteſt laicos officijs, & dignitatibus priuare? Vtique; cum ijs abutuntur in odium fidei.

Poterit hoc idem cũ Eccleſiaſticis? Minimè: neceſſario enim interuenire debet Epiſcopus.

Quid intelligitur nomine publici officij? Munera, & officia à quibus excluderentur ab hæreſi, vel Apoſtaſia reuertentes, damnatorumq; filij, vſq; ad ſecundam generationem.

Quænam ſunt à qui- Ad Inquiſitorem ſolum, vel ab eo

bus excluduntur hæretici reuertentes, & eorum deſcendẽtes?

eo vnà cum Epiſcopo pertinebit declarare. Pet. Cened. collat. 77. ad decretales.

Sunt aliqua huiuſmodi in Concilijs declarata?

In Tholoſano,& Biterrenſi; vt officio medici non fungantur; nec auro, vel argento, prætioſis veſtibus, & ornamentis; nec phaleratis equis vtantur.

Ex Comment. IX.

Differenda aliquando punitio?

Etiam; ſed in magnis cauſis, Principem conſulendo. Contigit enim multoties populos non ita Iudicibus Delegatis, ſicuti Principibus obedire.

Ex Comment. X.

Inquiſitores quid Vicarijs ſuis committere poſſunt?

Citationes, teſtium examinationes, ſententiarum denunciationes.

Teſtium examinationes Vicarijs ſemper committendæ?

Minimè; ſed tantum cum impediti ſunt teſtes, ad quos nec facilè ire poſſunt, aut debent Iudices. Quæ enim ab Inquiſitoribus geruntur, maturius, & grauius facta præſumuntur.

Vicarij quas poſſunt pronunciare ſententias?

Suſpectorum, redeuntium, fautorum, receptatorum, & ſimilium: Immò relapſorum, & impœnitentium, quoties Inquiſitorũ vices fuerint illis generaliter conceſſæ: tutius tamen hanc poteſtatem non tribuere.

Ex Comment. XI.

Cardinales quo tempore Inquiſitores generales eſſe cœperunt?

Vrbani IV. Anno 1263. & primus omnium Cardinalis Diaconus Sancti Nicolai in carcere Tulliano fuit, quibus reſcripto Pij V. ſubduntur omnes Principes.

Ex Comment. XII.

Inquiſitores initio officij prædicare debent?

Etiam: Clero enim, & populo in Eccleſia maiori conuocato, habeatur ſermo de fide catholica, vt Inquiſitorum Iuriſdictio publicè intelligatur. Vide Innocentij IV. Bullam 15.

Finito ſermone quid agendum?

In multis locis omnes ſimul coram Cruce, ac Euangeliorum libro iurant auxilium, conſilium, & fauorem Sanctæ Inquiſitioni, eiuſq; Miniſtris præſtaturos. Tum monitoriæ literæ legendæ, vt hęreticos, ſuſpectos, complices, ac fautores, quos ſciuerint, reuelent, infra tempus arbitrio Inquiſitorum aſſignandum. Demum conceduntur Indulgentiæ.

Vide Comment. 25. & 65. ſecundę partis. Menoch. de arbitr. Iudic. caſu 377. Nau. de pœn. diſt. 1. c. Facilius.

Spontè venientes vitabunt omnem pœnam?

Mitiſſimè tractabuntur, pecuniariam aliquam pœnam ſoluentes, aut eleemoſinas errogantes, aut alia huiuſmodi charitatis opera præſtantes.

Ne-

Qui ſemel ſpontè cōparentis beneficium eſt conſequutus, poterit ſecundò idem conſequi?

Nequaquam: huic tamen eſt aliquid condonandum.

Relapſus ſpontè veniens, & confitens, recipiendus erit?

Vtique, & pęna mortis cōdonāda; dummodo peccatum ſit occultum, vel indicijs non fuerit præuentus. Acrior tamen pœna iniungenda.

Qui metu probationum ſpontè confitetur mitius puniri debet?

Vtique: quanta autem pœnæ pars remitti debeat, arbitrio iudicantis relinquitur.

Quiſnā dicitur metu probationum confiteri?

Qui iam ad iudiciū vocatus erat. Farinac. q. 81. c. 5.

Quis ergo ſpontè confeſſus dicetur?

Qui nullo præcedente ſtimulo Iudicem adit, & crimen confitetur plenè.

Spontè venire, aut redire, qui dicuntur?

Qui infra tempus gratiæ redeunt, licet in generali fuerint moniti. Nec enim coacti videntur, quia à nemine præuenti. Immo, etſi redeant poſt tempus gratiæ; ſi tamen non fuerint perſonaliter Inquiſiti, nec probationes contra eos receptæ. Spontè ergo venit, qui non venit admonitus nominatim.

Spontè veniētes quid agere tenentur, vt impunitate gaudeant?

Verè pœnitere debent, plenam de ſe, & de alijs veritatem dicentes. Sic enim mortem, exilium, immurationem, ac bonorum confiſcationem euitabunt, ità Concil. Bitterenſe. c. 2.

Simança tit. 47. n. 48.

Qui non veniunt ſpõte, vel poſt tempus gratiæ, quomodo puniendi?

Si hæretici, aut credentes fuerint, in perpetuum carcerem ſunt detrudendi, niſi tanta eſſet multitudo, vt commodè fieri non poſſet.

Venientes ſpontè poſt tempus gratiæ mitius puniendi?

Etiam, quamuis non tantam conſequantur Indulgentiam.

Inquiſitor audire debet comparentes in foro pœnitentiali?

Nequaquam: tutius enim eſt ſpõtè venientibus perſuadere, vt Iudicialiter confiteantur crimina ſua; hoc eſt, Notario eorum confeſſionem recipiente, coram Inquiſitore dicant peccatum ſuum; inde, ſecreta reconciliatione facta, eos abſoluat. Adde Eymericum hoc eodem loco ſentire, quod vbi delictum ſit totaliter ſecretum, nulli manifeſtum, nec eodem aliquem infecerit, debet Inquiſitor, ommiſſa Iudiciali confeſſione, reum ſpontè comparentem, ſacramentali confeſſione habita, abſoluere. Lege Eymericum.

Ex Comment. XIII.

Pract. Curiæ Archiep. Neapol. cap. 4.

Quot modis proceditur in crimine hæreſis?

Pluribus. Per viam accuſationis, denunciationis, Inquiſitionis, exceptionis, notorij, actionis. At frequentiſſimi denunciationis, & Inquiſitionis.

Ex

Ex Comment. XIV.

Accuſator hæretici tenetur ſe inſcribere ad pœnam talionis?

Minimè; at ſi in probatione defecerit acriter coercendus eſt arbitrio Inquiſitoris; non tamen pœna talionis puniendus; quia non reperirentur, qui vellent accuſare. Pœna talionis ſimilitudo vindictæ dicitur, vt taliter quis patiatur, ac fecit.

Quid ſi ſe obligauerit ad pœnam talionis, ac in probatione defecerit?

Mitius puniendus erit, nec Curiæ ſeculari tradendus; etiam ſi formalem hæreſim reo obieciſſet: & minori puniendus pœna, quàm Reus, ſi delictum fuiſſet probatum.

Accuſator in accuſatione deſiſtens erit audiendus?

Minimè; quoniam grauiſſimum eſt crimen, multámq; intereſt Reipublicæ, vt puniatur. Iudex enim non minus accuſatorem ad docenda, quę detulit, quam reum ad purganda quę negat, vrgere debet.

Idem in denunciante iudicium erit?

Vtique; quamuis dicat falsò ſe denunciaſſe: ne fortè eum delato, vel teſtibus conuénerit.

Accuſans producens vnum teſtem mitius puniendus erit.

Vtique.

Locus, & tempus delicti publicanda ſunt Reo?

Etiam, ſed cum exquiſitiſſima ratione, ne ex circumſtantijs iſtis in teſtium notitiam deueniat. Comment. 29. 3. p.

Ex Comment. XV.

Praxis Archiep. Neap. 1. n. 3.

Quid eſt Denũciatio? Eſt alicuius criminis apud competentem Iudicem, ſine inſcriptione, facta delatio, ad pœnitentiam peragendam, vel aliam pœnam legitimam imponendam, vel etiam ad vtrumque.

Quot modis fieri poteſt Denunciatio? Duobus, verbo, & ſcripto.

Ex Comment. XVI.

Quid eſt Inquiſitio? Eſt alicuius criminis manifeſti, ex bono, & æquo competentis Iudicis Canonicè facta inueſtigatio.

Quotuplex eſt Inquiſitio? Duplex; generalis vna, ſpecialis altera.

Quid eſt generalis Inquiſitio? Quoties Inquiſitores Prouinciam viſitant, & generalia edicta promulgant, ad inquirendos occultos hæreticos.

Ad hanc exercendã exigitur infamia præcedens? Minimè; nam ex officio certis, ſtatisq; temporibus incumbit Inquiſitoribus ea vti.

Quid eſt Inquiſitio ſpecialis? Eſt quoddam ius per officiũ procedendi ad condemnationem contra aliquos nominatim inquiſitos, de certis delictis diffamatos.

Ad hanc exercendã requiritur infamia præcedens? Etiam: quæ vicem accuſatoris retinet; quamuis ob veriſimiles ſuſpiciones illam poſſit Inquiſitor exercere,

cere, nulla infamia præcedente; cautè tamen, prudenter, & occultè, ne fama cuiuſquam lædatur.

Ex Comment. XVII.

Vide Comment. 20. tertiæ partis.

Inquiſitores præmonere debent teſtes de aliquibus?

Etiam: ne, videlicet, pretio, prece, odio victi, aut commoti, falſum dicant teſtimonium: & quam atrox ſit ſcelus de horrendo hæreſis crimine innocentem infamare.

Teſtes, quid ſit fama, interrogati, tenentur exactam definitionem reddere?

Minimè: ſatis eſt eos more vulgi reſpondere: famam eſſe publicam quandam vocem, quæ de aliquo publicè circumfertur, & paſſim.

Quid ſi neſcire dicãt quid ſit fama?

Planè tunc non probarent.

Qui per locum hæreticalia proferunt, puniendi ſunt?

Vtique.

Per Inquiſitorẽ, aut per Epiſcopum?

Dubitant nonnulli; at communior ſententia eſt per Inquiſitorem.

Qua punietur pœna?

Non eſt iure cautum: arbitraria ergo, vt pecuniaria pijs locis eroganda; vel aliqua ſalutari. Augenda tamen, vel minuenda iuxta qualitatem perſonę iocantis, loci, aſtantium, & ſcandali ſubſequuti.

Quanã poterunt minuere pœnam?

Cum repentè, celeriter, inconſideratè, ac ſine deliberatione dicta fuere. Perſona etiam, ſua natura faceta, vt aſtantibus riſum excitet, hæc dicens. Acrius enim in viris

Theologis, & religioſis hęc coercēda

Excuſabitur ſi dicat, hæreticalia iocoſè dixiſſe? Nequaquam; niſi perfectè hoc probet.

Qui verba ſacra ſcripturæ ad Paſquinos, & turpem amorem trahunt, puniendi erunt? Vtique; & grauiter; cum Spiritus Sancti verba in ludibrium conuertantur. Vide Concil. Trident. ſeſſ. 4.

Recitantes aliorū hæreſes ſunt puniendi? Vtique, ſi malo dolo, ſi fraudulenter id faciunt; approbando videlicet, & laudando.

Qua ratione dignoſci poterit recitatas fuiſſe per dolū, aut ſine dolo? Ex circumſtantijs rerum, ac qualitate perſonarum recitantium hoc facilè patefiet: quod autem recitatiuè tantum illas dixerint probare debent.

Quibus ergo afficiendi pęnis? Delicti qualitas, incommoda inde orta, atque ſcandalum excitatum, docebunt.

Recitari poſſunt hæreſes aliquando ſine dolo? Etiam: at non ſine culpa, & imprudentiæ nota; veluti diſputantes, aut concionantes, coram rudibus, qui nihil contra fidem audierunt, ac recitantes hæreticorum dogmata. Compertum eſt enim multos in eas fuiſſe lapſos hæreſes, quas recitari audierunt.

Qui per lubricum linguæ hæreſim proferunt, ſunt puniendi? Si ſtatim ſe correxerint, nulla penitus eſt infligenda pœna: repræhendendi ſunt tamen grauiter, & admonendi, vt præcaueant in futurum. Si verò non ſtatim ſe correxerint, pę-

na

na pecuniaria in pios vſus eroganda; aut alia leui puniri poterunt.

Qui per ebrietatem protulit hæreſes eſt puniendus?

Idem dicendum, ac de furioſo, & mente capto: vbi ea ſit ebrietas, quæ mente omninò priuarit: licet ebrietate ceſſante ob præcedentem culpam corrigi poſſint. Si autē ebrietas modica fuerit, cōercendus quidem erit. Pet. Cened. collect. 33. ad Decretum. Men. de arb. Iud. Item caſu 326. 404.

Quid de dormiẽtibus hæreticalia quando que proferentibus.

Idem erit, quod de vere ebrijs iudicium. Menoch. de arbit. Iud. caſu 327.

Quid de pueris, & ſenibus delirãtibus hæreticalia proferentibus?

Hos omnes conſilij, & prudentiæ inopia à pœnis commiſſorum delictorum tuetur. Vide Comment. 13. 1. partis. Idem Menoch. caſu 329.

Quis ordo ſeruandus in reorum captura?

Plena delicti probatio, vel maxima indicia, aut vehementes ſuſpiciones præcedere debent: nam ex leuibus ſuſpicionibus non eſt ad eam veniendum: vbi rei fuga non timeatur.

Solus Inquiſitor poteſt capturam decernere?

Vtique ſecurius tamen eſt, maturo peritorum conſilio rem tantam aggredi: & ob delictum omnium grauiſſimum, & ob famam, quæ ex ſola captura non modicè læditur.

Ex Comment. XVIII.

In examinandis Reis quis ordo ſeruãdus?

Interrogabuntur in genere; an capturæ cauſam ſciant; an aliquos ſuſpectos habeant, à quibus ſe dela-

tos exiſtiment, & quos. Monebuntur, vt apertè veritatem fateantur interrogabuntur de conſuetis Chriſtianæ religionis orationibus: de doctrina Chriſtiana: vbi, quando, & quibus Sacerdotibus fuerint peccata ſua confeſſi.

Quid ab Inquiſitoribus inter examinãdum cauendum?

Ne moleſti ſint nimis in interrogationibus faciendis, quæ parum ad rem faciunt percunctantes, & quæ ad iram poſſunt reos commouere. Quòd ſi liberè fateri cœperint, nullatenus interrumpantur, niſi aliena fuerint à propoſito. Subſcribat reus, vel ſignum manu apponat.

In examinibus quomodo ſe geret Inquiſitor cum Reis ipſis?

Humaniter eos tractet, iuxta eorum qualitatem, & dignitatem: Meminerit ſe hominem, qui talia committere poſſet, niſi omnipotẽtis Dei gratia iuuaretur.

Quonam pacto euitabitur ſuggeſtio?

In genere videlicet interrogando, inde paulatim ad ſpeciem deſcendendo, nullam delicti ſingularẽ circunſtantiam exprimendo, niſi cum eſt neceſſe vt reus, vel conuincatur, vel crimen ſuum detectum agnoſcat; vel ſi quid oblitus eſt, recordetur. Farinac. q. 83. cap. 4. num. 95.

Interrogãdus eſt reus de origine ſuâ?

Vtique: nam ſuſpicionũ argumẽta non leuia ſumuntur ex genere, natione, patria, educatione, diſciplina, bonitate, prauitate, tempore præterito, ſocietate, amicitia, moribus, & verbis. Mi-

Rei poſſunt interrogari de quibus nō ſunt delati? Minimè; niſi Rei ipſi confitendo occaſionem dederint, vt de alijs interrogentur.

Delati de hæreſi poſſunt in carceribus laicis cuſtodiri? Vtique; vel ob multitudinem hæreticorum, vel vt tutius cuſtodiantur: ita tamen ſoli, vt detineantur, ſeorſum à latronibus, & bannitis.

A quibus cuſtodiendi erunt? A viris per Inquiſitores, & Epiſcopos delectis.

Ex Comment. XIX.

Vide Comment. 110. 3. part.

Fama per quos teſtes probari debet? Per duos: cum ſit indicium à crimine remotum: itavt ſi vnus tantum deponeret, nec ſemiplenam probationem, nec indicium faceret.

Qualeſnam eſſe debēt iſti duo teſtes. Integri, & omni exceptione maiores: & præcipuè ſi fama originem duxiſſet à maleuolis, & vilibus perſonis.

Tenentur dicere teſtes apud quos Reus ſit diffamatus? Etiam; & niſi eos aſſignent, non videntur bonam reddere cauſam dicti ſui. Sufficit autem, vt nonnullas perſonas nominent, à quibus ſe audiuiſſe dicant.

Teſtes diuerſi, aut in nominibus perſonarum, aut in tempore, aut in loco probabunt famam? Vtique: vt ſi vnus dicat ſe audiuiſſe à Titio, & Seio; alius à Marco, & Caio; vnus de menſe Aprilis, alius de menſe Martij; vnus in platea, alius in palatio.

Teſtes in cauſa ſcientiæ non conuenientes probant famā? Vtique: ſi enim dicat vnus: ſcio, quia à talibus audiui: & alius dicat: ſcio, quoniam ob hoc ortum eſt ſcan-

dalum in vicinia; quia omnes iſtæ cauſæ in eundem diriguntur finem.

Quid eſt publicè dicı? Eſt publica voce à Populo dici.

Vbi quærenda eſt de aliquo fama? Eo in loco, in quo verſatur, aut in quo aliquando eſt verſatus.

Ex Comment. XX.

Vide Comment. 48. tertiæ partis.

Quales ſunt Inquiſitorum partes in teſtibus examinãdis? Patronorum perſonam pro Reis induere debent; cum Reorum defenſiones ſint quaſi truncatæ, ob teſtium nominum ſuppreſſionem: Et conſiderare quo animo teſtes, qua fide, an zelo iuſtitiæ, an inuidiæ potius, aut inimicitiæ ſtimulis agitati, acceſſerint.

Quomodo iurare debent teſtes? Iuro per Deum, & Crucem, & ſacroſancta quatuor Euangelia manibus proprijs tacta, me dicturum veritatem: quod ſi fecero Deus me adiuuet: ſi autem contra, Deus me condemnet.

Teſti non iurato eſt aliqua fides adhibenda? Nulla; etiam ſi grauiſſimus, & probatiſſimus eſſet. cap. Nuper. de teſtibus.

Iuramentũ præſtandum eſt iuxta mentem Iudicis, aut potiùs iuxta mentem iurantis? Iuxta Iudicis mentem; alias doloſum emitteret iuramentum; & grauiter peccaret: nec licet amphibologia vti, ob iniuriam, quæ fit habenti ius talę iuramentum exigendi.

Vtique

Duæ perſonæ Inquiſitionis acta ſcribentes æquiparãtur Notario? Vtique: ſed hi prius iurare debent de fidelitate, &c.

Quid ſi per imprudentiam, aut obliuionem non iurarint? Adhuc per ipſos acta erunt valida.

Debent ambo ſcribere? Tutius eſſet; attamen ſat erit, ſi vnus ſcribat, alter verò ſubſcribat.

Ex Comment. XXI.

Quid in Inquiſitoribus hæreticos examinantibus requiritur? Prudentia maxima, ac non mediocris peritia dogmatum, ſectarum, errorum, vitæ, & morum hæreticorum, cum fidei ſint cuſtodes, ac defenſores.

Ex Comment. XXII.

Reſpondentes fraudulenter interrogationibus de fide, præſumuntur malè ſentire? Vtique: nam benè credentes intrepidè fidem fatentur.

Cauilloſæ hæreticorũ reſponſiones quomodo euitandæ? Apertè interrogent Inquiſitores ſingulis interrogationibus ſingulas res, non plures ſimul, proponentes; quibus reſpondere attentè compellat reos; nuſquam patientes, vt extra propoſitum euagentur.

Quid ſi reus dubias, & obſcuras reſpõſiones apertis interrogationib⁹ reddat? Iubeatur, antequam ad vlteriora progrediatur, eas declarare.

Nul-

Quid ſi reus diſputare velit? Nullam cum eo Inquiſitor ineat diſputationem, ſed ad inſtitutum reuerti compellat.

Quid agendum, cum ſe fatuos, & mente captos fingunt hæretici? Obſeruandi omninò actus exteriores: raró enim contingit mente ſanos omnia mente captorum more facere. Idem detegi poterit tormentorum metu, quem minabitur Inquiſitor vbi opus fuerit. Quod ſi nec reſipiſcant, opportuniora excogitanda remedia iuxta delati qualitatem.

Ob fictam probabiliter inſaniam differenda tortura? Minimè, ſi probabiliter credatur fictam eſſe dementiam: vbi tamen adſint indicia ad torquendum ſufficientia.

Differri debet mortis ſupplicium ob fictã inſaniam? Vtique, aliquantulum, & viri pij adhibẽdi, ac Theologi, qui omni ſtudio conentur reum ad pœnitentiam reducere. Quod ſi noluerit, impœnitens morte pœnas luet.

Punitio delinquentis in quem dirigitur finem? Primo, & per ſe, non in correctionem, & bonum eius, qui punitur; ſed in bonum publicum, vt alij terreantur, & à malis committendis auocentur. Bonum autem publicum, etiam ordine caritatis, priuatorum commodis eſt præferendum.

Quid ſi hæreticus reuera in furorem incidat? Cuſtodiendus eſt, donec ad ſanam reuertatur mentem; nec furore durante damnari poteſt. Nec impunitus recedere dicetur, cum ſatis ipſo furore puniatur. Pet. Cened. collect.

lect.17. ad ſextum, Menoch. de arb. Iud. caſu 325.

Quid de ipſius bonis? Furor poſt delictum adueniens quamuis à pœna excuſet temporali, non tamen liberat à bonorum adnotatione, & propterea eidem curatore aſſignato, aut hæredibus vocatis tractari poterit cauſa.

Quid ſi furore captus lucida habeat interualla? Non punietur, niſi conſultis prius ſupremis Iudicibus.

Ex Comment. XXIII.

Cautelarum genera quot ſunt? Duo; deceptoriæ quædam vocantur, & in malum finem directæ: aliæ laudabiles, & Iudiciariæ pro veritate inueſtiganda ad bonum finem ordinatæ.

Iudex poterit cautelis vti? Etiam, ſed poſterioribus, non prioribus.

Inquiſitor dicere debet Reo ſe delictum eius nouiſſe? Vtique.

Vide Comment. 48. tertiæ partis.

Inquiſitor poteſt cogere teſtes ad ſe cõfrontandum cũ reo? Vtique de rigore iuris: imprudentiſſimè tamen faceret: quamuis cum teſtes recuſent, ſuſpicari poſſit falſum depoſuiſſe, præcipuè ſi viles ſint, & infames: nam in viris probatæ virtutis ſecus eſt cenſendum.

Licet inquiſitori impunitatem Reo per- Non impunitatem, ſed amplam miſericordiam, & gratiam; quoniam

in

mittere, ſi veritate dicat? in pœnis temperandis ampliore habent Inquiſitores poteſtatem, quam cæteri Iudices. Men. de arb. caſu 367.

Tenetur Inquiſitor fidē Reo de impunitate datam ſeruare? Vtique: ſi promptè veritatem confiteatur.

Confeſſio ſub impunitatis promiſſione extorta ſufficiet ad cōdemnationem? Minimè, niſi illam ratificauerit: cuius tamen erit puniendus, & ordinaria criminis pœna temperanda.

Quas pœnas remittere poteſt Inquiſitor? Arbitrarias, cuiuſmodi ſunt multę pœnæ pœnitentiales: eas enim quæ ſunt à Iure ſancitæ remittere haud poteſt. Com. 44. d. par. 4. c. 68.

Ex Comment. XXIV.

Vide Com. 59. 68. 80. 81. 2. part.

Quot modis hæreticus ſiue ſuſpectus vehementer aliquis deprehenditur? Duobus; verbis ſcilicet, & factis.

Ex verbis quomodo? Cum aliquid dixerit contra ſeptem genera veritatum catholicarum tradita lib. 2. Com. 27.

Ex factis quomodo? Si tranſeat ad ritus Iudæorum, ſe circumcidendo: ſi citatus ad reſpondendum de fide non comparuit, & excommunicationem per annū pertulit: ſi in cauſa fidei in purgatione canonica defecit: ſi in hæreſim, quā abiurauerat, relapſus fuit: ſi poſt abiura-

iurationem de vehementi cum hæreticis communicauit: ſi cum ſanę mẽtis eſſet, ægrotus hæreticos petierit conſolatores; Item ſi adoras Idolorũ thurificarit, dæmones coluerit, inuocarit, reſponſa petierit, ſydera veneratus fuerit; cum hæreticis, & alijs infidelibus frequenter conuerſatus fuerit; fidelium communionem euitarit; Diuinis officijs rarò interfuerit; Eccleſiaſticā ſacramenta nõ receperit: Eccleſię præcepta non obſeruauerit: hæreticos receptārit, defenderit, ac ſacrum Inquiſitionis officium impedierit.

Referas vno verbo ſigna quibus hæretici, aut de fide ſuſpecti deteguntur?

Omnia opera, per quæ diſſident à communi vita fidelium, aut ab Eccleſiæ probatis ritibus, aut à receptis Patrum doctrinis, aut hæreſim, aut hæreſis ſuſpicionem inducunt.

Ex Comment. XXV.

Quibus ſignis dignoſcuntur reiudaizātes?

Multis; ſed legendus Eymerici textus: nam breuitatis ergo hic omittuntur.

Neophytus vtēs poſt baptiſmum antiquo nomine ſuſpectus præſumitur?

Vtique.

Ex Comment. XXVI.

Magia quotuplex eſt?

Duplex. Mathematica, & Naturalis,

turalis, ſiue elementaris; quamuis vtraque ſit naturalis.

Magia naturalis quid eſt?

Illa, quæ ex compoſitione, & mutua quarundam rerum vnione miras quaſdam res producit, vt ſi quis mixturam faciat, quæ ſub aquis ardeat; vel quæ à Solis radijs accendi poſſit.

Magia matematica quid eſt?

Quæ per Geometriæ, & Arithmeticæ regulas mira prorſus opera conſtruit; vt columbam, quæ in aere volitet.

Magia Venefica, & maleficę vnde orta?

Ex duabus ſuperius recitatis: nam cum multi vera arte deſtituti, mira illa opera fabricare non poſſent, ad dæmones confugerunt, qui hæc illos docerent.

Qualia Magorũ ſcelera?

Res ſacras interdum vſurpare ad inuocandos dæmones; aras illis coſtruunt; candelas benedictas illis accendunt: verba ſacra proferunt: & nefarias preces illis fundunt.

Alchimiſtæ ſuſpecti quod dęmones inuocent?

Vtique; ſi pauperes, aut mediocriter ſint diuites; quoniã aurum, & argentum maiori ex parte in fumum labitur: & propterea ad inopiam redacti, vel dæmones inuocant, vel falſam monetam cudunt. Vide Extrauag. Ioann. 22. Spondent, de crimine falſi.

Magi ſi poſt abiurationem de vehemẽti dæmones iterum inuocent, erunt recipſi.

Si iterum inuocantes credunt dæmones ex ſua propria poteſtate facere poſſe id, ad quod inuocantur; cum id creaturæ tribuant, quod proprium

prium eſt creatori; reuera ſunt hæretici, & vt relapſi puniendi. Si autem credant dæmones tantum iuuare poſſe, id ad quod inuocantur, vt ad expugnandam fœminarum pudicitiam, nec iudicabuntur hæretici, nec punientur, vt relapſi.

Dicas hoc idem clarioribus verbis?

Si prima, & ſecunda inuocatio manifeſtam ſapiebant hæreſim, & vt vehementer ſuſpecti abiurarunt, vt relapſi condemnabuntur. Tabiena verbo Inquiſitor. §. 18.

Ex Comment. XVII.

Duo teſtes ſat erunt ad conuincendũ aliquem de hæreſi?

Vtique, ſi ſint omni exceptione maiores; quamuis durum videatur hominem bonæ opinionis, & famæ, per duorum dicta de tanto crimine condemnare. Com. 48. 3. par.

Ex Comment. XVIII.

In crimine hæreſis ſola Reorum confeſſio ſufficit ad condemnationem?

Vtique; quia cum tale crimen concipiatur mente, & in animo lateat, multoties probari aliter non poteſt, quam per propriam reorum confeſſionem. In alijs verò delictis requiritur, vt de corpore delicti prius conſtet.

Reo confeſſo aſſignari debent defenſiones?

Etiam, quia ſunt de Iure naturæ; propterea audiendus, an aliquid contra confeſſionem opponere velit.

Concedi debet, & qualis Reo Aduocatus?

Vtique; qui nec hæreticus ſit, nec de fide ſuſpectus, nec malo genere natus; & tunc præcipuè dandus cum Reus negat. Si verò fateatur nullo indiget Aduocato.

Procuratore, concedi debent delatis de hæreſi?

Aliquando; qui tamen probi ſint, non cauilloſi, & garruli, Minoribus autem vigintiquinque annis dandi ſunt Curatores; quorum auctoritate defendantur.

Inimicus, non tamen capitalis, admittitur in teſtem?

Vtique, ſed debilitatur eius dictum. At quantum ſit illi detrahendum propter inimicitiam, ex perſonarum, & negocij qualitate inueſtigare poterit Iudex. Concil. Biterrenſe cap. 12. & 13. Pet. Cened. collect. 129. ad decretales.

Quæ exceptiones teſtium fidem in totũ euacuant?

Illæ, quæ non ex zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere videntur: vt conſpirationes, & inimicitiæ capitales. Alia verò crimina, & ſi debilitant, non repellunt: pręſertim ſi teſtes de crimine fuerint emendati.

Ex Comment. XXIX.
Comment. 14. 3. par.

Reticendæ aliquæ cir cunſtantiæ cũ Reis copiã proceſſus traditur?

Etiam: illæ nimirum ex quibus teſtes cognoſci poſſunt; vt dies & hora delicti commiſſi; & aliæ ſimiles, quæ Inquiſitoris prudentiæ, & arbitrio relinquuntur.

Minimè.

Teſtis à Reo ſemel approbatus, poteſt deinde reprobari?	Minimè. Ita Fely. in cap. Præſentium, de teſtibus.
Quid cum Reus inimicus habere ſe dicit?	Inimicorum, ſeu conſpiratorum nomina, & cauſæ ab eo inquirendæ. Ita Concil. Bitteren. c. 10.

Ex Comment. XXX.

Quid eſt Recuſatio?	Eſt Iudicis declinatio canonicè allegata ob iuſtam ſuſpicionis cauſam.
Quid eſt appellatio?	Eſt à minori Iudice per inuocationem maioris Iudicis prætextu iniquitatis primæ latæ ſententiæ reſciſſio.
Inquiſitor poterit recuſari?	Etiam.
Ex quibus cauſis?	Ex inimicitia capitali, vel graui; & ex conſpiratione in reos: nam leuiores cauſæ penitus aſpernuntur.
Quid agendum vbi recuſatus fuerit Inquiſitor?	Conſulendus illicò ſupremus Inquiſitionis Senatus.
Inquiſitor concedere debet Aduocatum à Reo petitum?	Etiam; cum expedire cognouerit.
At quando expedire videbitur?	Cum aſſignatus repertus fuerit Reo inimicus, aut infenſo in eum animo.

Ex Comment. XXXI.

Hæretici appellare poſſunt?	A definitiua nequaquam, ab interlocutorijs tamen ſententijs, vbi

ſe grauari indebitè ſenſerint, poſſunt.

Quibus cauſis appellare poſſunt ab interlocutoria?

Rationabilibus: friuolæ enim non ſunt admittendæ.

Quænam ſunt cauſæ friuolæ?

In Iure non eſt expreſſum: attamen illæ dicuntur, quæ nec iuſtam, nec Iuri conſonam, nec ſatis idoneam afferunt rationem; idque arbitrio Iudicis iudicandum relinquitur.

Appellatione interpoſita nihil innouandum?

Nihil; Nam, ſi recepta, quia recepta: ſi non recepta, ne fiat præiudicium; quoad deliberetur an recipienda.

A quo deliberandum an recipienda?

Ab Inquiſitore, cum conſilio peritorum.

Quid Apoſtoli, & quot eorum genera?

Dicti ſunt à Potu Apoſtellon, quod eſt mittere. Et varia ſunt genera: aut ſunt conuentionales, aut teſtimoniales, aut dimiſſorij, aut refutatorij, aut reuerentiales, ſeu affirmatiui.

Quinam ſunt refutatorij, ſiue negatiui?

Illi per quos apparet Iudicem, à quo appellatur, non deferre appellationi. In quibus cum Iudex appellationem refutet, cauſam refutationis inſerere debet.

Quinam ſunt affirmatiui?

Cum appellationi defertur, quos reuerentiales vocamus, quia ob reuerentiam ſuperioris Iudicis, cui deſtinantur, quodammodo concedi videntur.

Quid eſt Arreſtare?

Domum propriam, totam Ciuitatem,

tem, vel certum locum Reo aſſignare, extra quem exire non poteſt, abſq; expreſſa Iudicis facultate; idq; multoties ſub certa pœna ſtatuta.

Rei quomodo arreſtādi?

Cum leue eſt crimen, & Rei ipſi bonæ vocis, & famæ. Cum verò delicta fuerint grauia, ad realem capturam deueniendum.

Quid agendum cum Reo, qui iam appellauit?

Tranſmittendus ad Sedem Apoſtolicam cum proceſſu, & idonea cuſtodia, ne fugere poſſit. Id tamen intelligendum, poſtquam ab Iuquiſitore admiſſa fuerit appellatio. In Italia verò non prius tranſmittantur, quā Romanus Senatus id præcipiat.

In appellationibus qui ordo ſeruandus?

Ab Inquiſitore, & ab Epiſcopo ad Romanam Inquiſitionem, vel ad Papam. In Hiſpania, à priuatis Inquiſitoribus ad Generalem Regnorum Inquiſitorem.

Iudex appellationi deferens quando iuriſdictionem amittit?

Per appellationem interpoſitam non eſt ſuſpenſa Iudicis iuriſdictio, à quo, quantum ad illa, quæ tendunt in faciliorem appellationis exitum; & ob hanc cauſam poſt appellationem etiam remanet Iudex ad Apoſtolos tradendos, & appellationem proſequendam. Iuriſdictionem autē à ſe relegat, cum Apoſtolos tradit.

Poterit Inquiſitor cōtra appellātem procedere in alia cauſa?

Vtique: niſi reus tamquam ſuſpectum illum recuſet: quod verum erit vbi crimen fuerit manifeſtum.

Poterit Inquiſitor Reum in cauſa ſecunda iudicare? Etiam, quamuis prima appellationis cauſa non fuerit expedita; & præcipuè vbi delictum poſterius grauius ſit priori; cuius punitio, ſi omitteretur, populus fortaſſis, aut multi ſcandalizarentur.

Ex Comment. XXXII.

Inquiſitionis officium competit Epiſcopis? Vtique Iure Diuino. Vide Vrbani IV. Bullam primam.

Quare Inquiſitores conſtituti fuere? Quia Epiſcopi alia negotia fidei negotijs præferebant.

Quo tempore Inquiſitores eſſe cœperunt? Beato Dominico in Hiſpania primò fuit commiſſum de Anno Domini 1200. Inquiſitionis negotium.

Inquiſitionis officium quando à Dominicanis in Hiſpania ſublatum? Anno 1476. Ferdinandus Aragoniæ, & Caſtellæ Rex eius nominis Quintus ſecularibus clericis tradidit exercendum.

Ex Comment. XXXIII.

In citatione apponenda citationis cauſa? Nequaquam, ſed tantum Reo generaliter præcipiendum, vt coram Inquiſitoribus ſe ſiſtat, quia volunt ab eo quædam ſcire; & propterea nec delicti, nec loci, nec temporis proponenda ſpecificatio.

Remittendi ſunt Rei ad Iudicem loci in quo deliquerunt? Vtique ſi Inquiſitor loci, in quo delictum eſt commiſſum, id petat; alias non eſt neceſſe.

Iudex requiſitus de- Minimè: ſed ex proceſſu, vel ex

ſumma-

bet Reum remittere antequam illi conſtet de delicto?

ſummaria informatione conſtare debet crimen in territorio Iudicis requirentis commiſſum: requiritur etiā quod crimen ſit graue, & quod Iuridicè requiratur.

Quid ſi vel idem, vel aliud crimen in territorio Iudicis, pęnes quem detinetur, cōmiſerit?

Si publicè hæreſim profeſſus fuerit, antequam remittatur, ibi de tali crimine puniri debet. Remiſſio namque non de iam punito, & condemnato, ſed de condemnando fieri debet.

Quænam poſſunt remiſſionem impedire?

Longum iter, impenſæ immodicæ, ſuſpicio quod reus in itinere ab amicis, & fautoribus ſit intercipiendus.

Quid agendum in tali caſu?

Quicquid vnus Inquiſitor contra reum ſciuerit, & habuerit, ad alium tranſmittere debet.

Ex Comment. XXXIV.

Reus remittēdus qualiter requirendus?

Vide textum; longum enim eſſet recenſere.

Remiſſio quorum expenſis fiet?

Si crimen valdè offendit Rempublicam per actum exteriorem, fiet impenſis loci; quod ſi obtineri non poſſit, ſacri officij expenſis fiat, quas poſtea ſoluat Reus, ſi bona habeat.

Ex Comment. XXXV.

Pet. Cened. collec. 43. ad decretales Menoch. de arbit. caſu 301.

Fugiens de carcere habetur pro conuicto de hæreſi?

Minimè; cum fuga, & carceris fractio nihil commune habeat cum hæ-

reſi: & potius præſumendum eſt carceris tædio, vel falſorum teſtium metu, vel ob tormentorum ſæuitiam aufugiſſe, quam intellectus errore.

Quid igitur operatur fuga? Pręcedēti ſuſpicioni al iquis addit. Quantū verò ſit, & quale, ex delictis, & perſonę qualitate, & indicijs criminis rimari debet. Hæc enim vera ſunt de tradito carceri ad cuſtodiam.

Fugiēs è carcere qua pœna puniendus? Si Doctor, Religioſus, vel honeſtior ſit, cuſtodiatur arctius, & puniatur durius. Si autem ſit vilis, fuſtigetur publicè, hæreſis cauſa in ſuo ſtatu permanente: quamuis, & alijs pœnis arbitrarjs puniri poſſit.

Mitius punietur cuſtodis negligentia fugiens? Vtique.

Quid ſi fugientes haberi non poſſint? Publicis edictis ſunt euocandi; & in eos; velut in contumaces, & impœnitentes eſt procedendum. Vide Pij IV. bullam ſecundam.

Ex Comment. XXXVI.

In cauſis criminalibus admittitur Procurator? Minimè, præcipuè in crimine hæreſis exiſtens in mente eius, qui illud commiſit, de quo nemo melius ipſo reſpondere poteſt.

Pro reo abſente admitti debet excuſator? Vtique: cum in fide tantum eſt ſuſpectus; non autem ſi verè hæreticus eſſet.

Quales erunt excuſatoris partes. Probabiles, & iuſtas abſentiæ, vel fugæ cauſas afferre.

Etiam;

Hæretici, banniti, & diffidati poſſunt impunè occidi.

Etiam; cùm conſtat verè hæreticos eſſe; ſi tamen violenter reſiſtant, ne capiantur: licet tutius ſi eoſdem capere, ac Iudici præſentare.

Ex Comment. XXXVII.

Pronunciãdum in ſententia abſolutoria aliquem innocentem?

Vtique quando per falſos teſtes fuit conuictus, aut per iniquos, & maleuolos delatus; qui poſtea pœnitentia ducti dixerunt ſe falsò detuliſſe, aut falſum teſtimonium dixiſſe. Videndum tamen diligenter ne id faciant corrupti prece, pretio, vel à delato, vel à conſanguineis, & amicis delati.

Solus Inquiſitor, vel Epiſcopus poſſunt abſoluere.

Etiam diuiſim, tutius tamen vt id agant coniunctim.

Quid ſi abſoluatur quis tamquam innocens, tum de eodem crimine deferatur?

Non obſtante ſententia abſolutoria, iterum iudicari, & condemnari debet: quoniam fauore fidei, ſententiæ nunquam tranſeunt in rem iudicatam. Vide Pij V. Bullam primã.

Ex Comment. XXXVIII.

Purgatio canonica fuit abolita?

Vtique, in omnibus ferè criminibus, præterquam in crimine hæreſis: ea nimirum ratione, quod in multis alijs delictis ſiniſtra ſuſpicio à maleuolis præſertim orta, aut tolerari poſſit, aut negligi; in crimine tamen hæreſis, nec ferenda eſt, nec

nec diſſimulanda.

Inquiſitor ſolus, vel ſolus Epiſcopus poſſunt indicere purgationem canonicam?

Poſſunt de rigore Iuris: Contraria tamen ſententia tutior videtur, & ſeruanda.

Qui ritus in purgatione ſeruandi?

Vide Commentarium; longum enim eſſet illos omnes recenſere.

Recidens in hæreſim de qua ſe purgauit per abiurationē punietur tanquam relapſus?

Vtique, ſi abiurauit de vehementi: & idem erit dicendū de eo, qui ob vulgatam, & frequentem infamiam, quam ex dictis, vel factis ſeminauit, vehementem contraxit hęreſis ſuſpicionem, quam abiurauit, ſi poſtea reperiatur in eandē rem incidiſſe, vt relapſus punietur. Quia abiurans vt vehementer ſuſpectus, omnem hæreſim abiurat: & propterea in quācunq; poſtea labatur, relapſorū pęna punitur.

Qua ratione id licebit?

Quoniam per ſecundam deprehenſionem expreſſam declaratur animus illius, qui primo fuit in mala opinione contra fidem Chriſti; in qua continuaſſe ſemper præſumitur, vſq; ad ſecundam deprehenſionem.

Qui de hæreſi ſe purgauit, ſi reincidat erit relapſus?

Diſcrimen eſt inter abiurantem de vehementi, & purgantem ſe de hæreſi, vt vehementer infamatum. Abiurans enim de vehementi, ſi in eandem reincidat, vel in aliam, puniretur, vt relapſus. Purgās autem ſe, vt vehementer infamatus, relapſus non cenſebitur, niſi in eandem reincidat hæreſim, quam prius purgauit.

Vnde tanta diuerſitas.

Qui ſe purgauit, de illa ſolum, de qua fuit infamatus, ſe purgauit; non autem de omni hæreſi generaliter.

Si poſt purgationem reincideret quis ſæpius in aliam, atque aliam hæreſim, erit relapſus?

Qui autẽ, vt vehementer ſuſpectus abiurauit, omnem hæreſim abiurauit. In quamcunque igitur poſtea relabatur, relapſorum pœna punietur.

Purgatus canonicè remanet inhabilis ad officia, & beneficia?

Tunc fortaſſis relaxari poſſet Curiæ ſeculari.

Negant alij c.illud.23.diſt. Addũt alij verum eſſe de promoto, non de promouendo.

Quænam dicitur grauis hæreſis infamia.

Qua apud bonos viros pluries, ſeu paſſim quis notatur. Vel ſi quis à bonorum conſortio repellatur: accedãtque indicia hęreſis infamiam augentia. Vel ſi poſt commiſſum magnum aliquod delictum, vt poſt deletas Sãctorum Imagines, aduerſus aliquem oriatur ſtatim infamia.

Ex Comment. XXXIX

Menoch. de arbit. caſu 274.
Vide comment. 80. 82. ſecundæ partis. & 40. 110. tertiæ partis. vna cum appendice Comment. 110.

Quot ſunt remedia ad excludendam hæreſis ſuſpicionem opportuna?

Tria: Purgatio canonica, Abiuratio de vehementi, ſeu de leui, & Tormentum, quod accomodatius eſt cęteris ad eruendam veritatem.

Abiuratio de vehementi eſtne grauiſſima pœna?

Vtique, ob periculum relabendi Mi-

Poſſunt Reos torquere Inquiſitores ſine Epiſcopis, vel cõtra?

Minimè, niſi per infirmitatem, aut aliam iuſtam cauſam, alter eorũ adeſſe non poſſet.

Quid cum Reus ſemiplena vrgetur probatione, vel talibus indicijs, vt abſolui non poſſit ab inſtantia?

Tunc, vel purgatio canonica, vel abiuratio de leui, aut de vehementi, vel tortura infligenda; & hæc duabus prioribus accomodatior ad veritatem eruendã. Abiuratio enim de vehementi periculoſa nimis ob relabendi periculum.

Tortura eſt facilè vſurpanda.

Quamuis indicia ex quibus ad eã deuenitur ſint arbitraria, non tamen pro inde temerè, & in qualibet cauſa ſunt vſurpanda. Talia enim eſſe debent, quæ Iure ſubſiſtant, & approbentur, alias reijcienda.

Inquiſitores poſſunt noua excogitare tormenta?

Nequaquam; ſed ſolita, & vſitata ſunt adhibenda.

Abiuratus tenetur ſe ſubſcribere?

Vtique, ſi ſcribere nouit: ſin minus Inquiſitor, & Notarius ſe ſubſcribent.

Priuilegiati torqueri poſſunt in crimine hæreſi?

Vtique.

Impuberes, & ſenes torqueri poſſunt?

Etiam, ſed leuiter, & cum moderamine, iuxta perſonæ, & temperamenti corporis qualitatem.

Mulier prægnans torqueri poteſt?

Minimè, nec etiam terreri; ſed expectanda eſt donec pariat, vbi veritas aliter quàm per torturam, aut terrorem haberi non poteſt.

Confeſſio per terrorẽ

Aut terror realis eſt; vt cum Reus

facta erit abſque ratificatione valida?

erat ligatus, vel ſpoliatus propè torturam, vel in loco tormentorum; & ſic non valebit; cum patria ſint confiteri in tormentis, vel metu tormentorum. Vel terror remotus eſt à tormento, & verbis tantum per Iudicem illatus, ſicq; valebit confeſſio.

Tormenta, nouis accedentibus indicijs, erunt iteranda?

Vtique, ſi fuerint à primis ſpecie, & ſubſtantia differentia; & vbi Reus in corporis fortitudine durauerit, & leuiter fuerit primò tortus. Vel vbi prima indicia fuerint multum vrgentia, & manifeſta.

Reus in tortura delictum confeſſus, ſi ad ratificãdum ductus confeſſionem reuocet, retorquebitur?

Vtique, etiam ſi alia non ſuperueniant indicia: quia confeſſio illa primum in tormentis facta nouum fuit indicium. Non tamen Reus tamdiù in tormentis eſt detinendus donec perſeueret. Menoch. de arbitr. caſu 38. 269. caſu 271. 272.

Tortus ſufficienter quis dicitur?

Cui rigida adeo inflicta eſt tortura, vt prudentum iudicio, qualitate indiciorum conſiderata, ea ipſa purgauerit, nihil confitendo.

Confeſſio in tormentis facta quanto temporis ſpatio erit ratificanda?

Duobus, vel tribus diebus ab inflicta tortura, ne tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio adhuc durare videantur.

Reus qualiter interrogandus pro confeſſione ratificãda?

Recordaris eorum, quæ heri, vel nudius tertius in tormentis dixiſti? Dic nunc liberè veritatem, &c.

Quoties retorqueri poteſt Reus ob reuoca-

Bis tantum, vel tertio cum Reus fuerit leuiſſimè tortus, & in poſte-

riori-

tas confeſſiones? riori confeſſione aliqua noua ſigna priori confeſſioni addiderit; quorũ alterum ſi deſit, nullo modo retorquendus eſt tertiò. Menoch. de arb. caſu 272.

Quid agendum cum Reo ſufficienter, & bis torto, & delictũ negante? Abſoluendus, nec ad abiurationem compellendus, nec fideiuſſoribus relaxandus.

Ex Comment. XI.

Vide Comment. 80. 2. & 39. 3. par. Menoch. de arb. Iud. caſu 377. 372.

Quid eſt abiuratio? Eſt ſolemnis hæreſum deteſtatio, cum aſſertione catholicæ veritatis, iuramento, & pœna munita, permanendi in fide Chriſtiana.

Antiquus eſt abiurationis vſus? Vtique; nam & prima Nicena, & Epheſina ſynodus illius meminerũt.

Cur inſtituta abiuratio? Ob frequentes hæreticorum intercadentias, & fraudes: vt abiurationis vinculo conſtricti in Eccleſiæ Catholicæ vnitate permanere cogerentur.

Quotuplex eſt abiuratio? Quadruplex; aut eſt de leui, aut de vehementi, aut de violenta ſuſpicione, aut de hæreſi formali.

Abiurationes de leui, vehementi, & violenta differunt? Minimè, ratione finis; cum is ſit, vt earum virtute abiurantes in catholica contineantur vnitate.

Differunt quo ad effectus? Vtique: quia ſub alia forma verborum fiunt. Differunt ratione loci;

ci; nam de leui, ſecreto, de vehementi publicè fieri debet. Differunt etiam, quoniam abiurantibus de leui minor pœnitentia, quam abiurantibus de vehementi eſt imponenda. Tandem abiurans de vehementi ſi relabatur, punitur, vt relapſus, de leui autem nequaquam.

Abiurare, qui nam tenentur?

Omnes de hæreſi ſuſpecti, quamuis priuilegiati ſint, & in dignitate conſtituti.

Per torturam euitari poterit abiuratio?

Etiam, ſi ea fuerit vt indicia, & ſuſpiciones purgauerit.

Quæ ætate abiurari debet.

A maſculis poſt quartum decimũ annum, à fœminis verò poſt duodecimum completum, ita in Conciliis Toloſano cap. 11. & Biterent. cap. 31. vbi dicitur; Vniuerſi tam mares, quam fœminæ maſculi à 14. Anno, & ſupra; fœminæ à 12. Anno, abiurent omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus Sanctam, & Catholicã Romanam Eccleſiã, & fidẽ orthodoxã, quibuſcumq; nominibus cenſeantur.

Si quis hac ætate minor ſuſpectus de hæreſi ſit, quomodo tractabitur.

Pœnis aliquibus erit coercendus, non autem ad abiurationem compellendus.

Maſculi, & fœminæ poſt quartumdecimum, & duodecimum annum, abiurabunt de leui, vel de vehementi, & formali.

De leui tantum: nam fragilis ætas; iudicium inconſtans, ratio debilis, ignorantia credendorum, multum detrahunt puerorum delictis: ac plurimum minuunt ſuſpiciones hæreſis.

Vide

Vide Comment. 13. 1. part. & 17. huius partis.

Citandus Reus ad audiendam ſententiã? Vtique, nec citatio valeret, ſi diceretur, ad audiendam Iudicis voluntatem; ſed vt perſonaliter veniat, & ſententiam audiat, recepturus debitam pro delictis pœnam.

Inquiſitores poſſunt per alias ſententias pronunciare? Etiam: In alijs autem cauſis Iudex ipſe per ſe ipſum.

Qualiter ordinanda ſententia condemnatoria? Primum qualitas hæreſum, & errorum à reo aſſertorum declaretur: inde criminum diligens inueſtigatio, citationes, admonitiones, confeſſiones, probationes legitimæ, induciæ ad pœnitendum datæ, obduratus in delictis reorum animus: & reliqua, quæ ad iuſtum proceſſum conficiendum attinent, tum ſententiæ ſubiungatur diſpoſitio.

Sententia cõdemnatoria ferri poteſt per Inquiſitorẽ abſente Ordinario vel Vic. Nequaquam, niſi vnus alteri commiſerit vices ſuas; vel adeſſe non potuerit; vel legitimè expectatus intra terminum non venerit.

Vocandi ſunt Conſultores? Vtique, quum ferenda eſt publicè ſententia. Vide Vrbani IV. Bullam primam. c. vt commiſſi, de hær. in 6.

Ferenda eſt de die ſententia? Etiam: ſi autem ob reorum multitudinem, non poſſent aliquorum ſententiæ interdiù pronunciari, non propterea vanæ, aut nullæ reddentur.

Cur in ſententijs dicitur, Pœnitentia- Quoniam, quæ redeuntibus imponuntur pœnitentiæ, haud pro-

prie

mus, & non punimus? — prié ſunt pœnæ, ſed medicinæ ſalutares.

Ex Comment. XLI.

Abiuratio fieri prius debet, quàm ſententia pronuncietur? — Etiam, quoniam abiuratio inter pœnas redeuntibus imponendas numerari ſolet; licet conſuetudine contrarium ſit receptum.

Inquiſitor poteſt indulgentiam concedere? — Vtique viginti, vel quadraginta dierum: ijs tamen, qui actionibus fidei interſunt. Vide Innocentij IV. Bullam 7. & 15.

Ex Comment. XLII.

Habitus pœnitentialis, crucibus ſignatus, quando inſtitutus? — Anno Domini 1229. In Concilio Toloſano.

Cuius coloris habitus, & Cruces. — Crocei coloris, cum duabus Crucibus, vna in pectore, altera in ſpatulis. Ita Concil. Bitinenſe. cap. 26. Hunc habitum Itali vocant, Habitello: Hiſpani verò ſamanera, ſiue Sã Benito. Vide c. Achab. de pœnit. diſt. 3.

Impœnitentes monendi ſunt publicè, vt conuertantur? — Maximè. Quòd ſi abiurare annuant, ad carcerem ſunt reducendi, & ad pœnitentiam admittendi. Si verò in pertinacia perſiſtant, nec abiurare velint, ferenda eſt ſententia, & Curiæ ſæculari ſunt relaxandi. Quamuis pœnitentiæ locus eiſ-

dem tantum eſſe deberet, dum è carceribus Inquiſitorum educuntur.

Ex Comment. XLIV.

Quot, & qualia ab hæreſibus oriuntur commoda?

Tria. Primum, intelligentia diuinarum ſcripturarum, & fidelium exercitatio in illis percipiendis, dum Spiritus Sancti recondita miſteria vigilanter inquirunt. Alterum, vt ſic lapſi humiliores deinceps fiant, ac pœnitentiæ operibus exerceantur. Tertium, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant; vt videre eſt in martiribus, qui mira carnificum tormenta potius ſunt paſſi, quàm Chriſti fidem violare.

Quænam ſunt cauſæ rationabiles ad minuendam pœnam.

Infirma reorum valetudo, Inſignis humilitas, & vera conuerſio, & aliæ multæ prudentis Iuquiſitoris arbitrio relictæ. Menoch. de atbitr. caſu 59. 60. c. & commiſſi de hæret. in 6. Pet. Cened. collect. ab. ad decretales.

Quibus cauſis augeri poterit?

Conuerſorum in deuotione, malitia, contentione, rixa, & ſimilibus.

Quid ſi Inquiſitor propter obliuionē, poteſtatem iſtā expreſsè ſibi non reſeruauerit?

Poterit nihilominus lata ſententia, pœnitentias augere, mutare, tollere, & minuere. Comment. 27. 3. p. & 46. 108.

Ex Comment. XLV.

Actio, qua Reus curiæ relaxatur ſeculari, fieri debet in Eccleſia?

Vtique.

Quotuplex eſt Degradatio?

Duplex: Verbalis, quum Epiſcopus pronunciat ſententiam contra clericum, qua clericalibus ordinibus, ſeu ordinum miniſterio, & executione priuat. Actualis autem, quum non modo per ſententiam priuatur, ſed actualiter, & perſonaliter Eccleſiaſticis ordinibus exuitur, & ſpoliatur, Prior autem depoſitio potius vocatur, quam degradatio.

Solus Epiſcopus poteſt degradare?

Vtique; ſed conuocatis Abbatibus, Prælatis, & alijs Religioſis. Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. de reform.

Solus Inquiſitor poteſt clericum hæreticum degradandũ pronunciare?

Vtique; vbi negligens fuerit Epiſcopus.

Inquiſitor eſt iuriſdictione maior Epiſcopo?

In hæreſis crimine, aut maiorem, aut ſaltem parem cum Epiſcopo habet iuriſdictionem. Vide Vrbani IV. Bullam primam. Comm. 32. cap. 4. 3. par. 105.

Qui factis, vel dictis cauſam dant; vt ad ſupplicium tractus celerius moriatur, Irregulares fiunt?

Etiam; quamuis operam dent rei licitæ.

Ex Comment. XLVI.

Quinam in perpetuũ carcerem ſunt detrudendi?

Qui valde difficulter ab hæreſi conuertuntur, & quorum inſignia ſunt delićta, ne alios corrumpere poſſint. Menoch. de arbit. caſu 89.

Epiſcopi, & Inquiſitores poſſunt perpetuum carcerem cõmutare?

Vtique, in detruſionem in Monaſterium. com. 23.44. 3.p.

Carceris perpetui pœna quibus cauſis, & quando remittenda?

Iuſtæ,& rationabiles eſſe debent: vt verbi gratia ſi propter mariti abſentiam liberis, aut vxori mortis periculum immineret: non tamen ſub carcerationis initio eſt diſpenſandũ.

Sacerdos immurãdus prius degradandus?

Etiam,ačtualiter;quoniam immuratio perpetua morti æquiparatur.Ita enim res ſe habet de rigore Iuris, quãuis conſuetudo aliter obtinuerit.

Immurandi perpetuò cur degradandi?

Quoniam talis immuratio morti æquiparatur.

Ad Triremes perpetuò damnatus erit ačtualiter degradãdus?

Vtique de Iure, nihilominus cum regulariter diſpenſari ſoleant, verbaliter tantum degradantur.

Ex Comment. XLVIII.

Vide Com.59.2.partis 26.p.par.

Accuſatus de hæreſi, & negans, legitimè tamen conuičtus, ſi proteſtetur

Vtique, ſi de fačto, vel dičto hæreticali conuincatur; non autem ſi confiteatur fačtum,negando prauam intentionem.

Etiam

ſe credere id, quod Eccleſia, erit tamquam impœnitens re laxandus?

Sunt aliqua hoc in negotio animaduertenda?

Etiam. Primum, quod de vera, & formali hæreſi ſit conuictus; & non de aſſertione ſcandaloſa, temeraria &c. Alterum, quod verba hæreticalia certa ſint, & clara, & non dubia, vel ambigua, duplicem ſenſum habentia, hæreticum vnum, catholicum alterum; quoniam, hæretico ſenſu relicto, catholicus eſt accipiendus. Tertium, quod non per inimicos teſtes, aut ſingulares, ſed omni exceptione maiores conuincatur. Quartum, vt factum, vel dictum de quo conuincitur, recens ſit, & non vetuſtũ; ita vt veriſimiliter Reus credatur eius fuiſſe oblitus. Poſtremum, quod cõuincatur aſſeruiſſe ſe illa credere, & credenda alijs eſſe. Vide Cõment. 59. ſecundæ partis 27. Tertiæ p.

Confrontatio Reorũ, & teſtium fieri poteſt in crimine hæreſis?

Vtique, quum Reus in negatiua perſeuerat, ceſſante teſtium periculo, & magna id ſuadente cauſa, & vbi teſtes ſint eiuſdem criminis cum Reo complices: vel ſi teſtes, & rei viliſſimi ſunt, vt meretrices, baiuli &c. Vide com. 23. 3. p.

Solus Inquiſitor poterit confrontationem ſtatuere?

Minimè: ſed conſilium Epiſcopi, & Peritorum adhibeat: quod ſi non conueniant, maiores cõſulat Inquiſitores.

Qua methodo ſiet cõfrontatio? Singulos teſtes per ſe Reo ſiſtant, & non omnes, vel duos ſimul, vbi tamen non fuerint complices.

Quid obſeruandũ circa negatiuum antequam cõdemnetur? Si ex vita anteacta bonis moribus, & bona fama, procul ab hæreſi ſibi obiecta videatur, iniquo vrgeri teſtimonio, præſumendum erit. Tunc enim magis ſuſpicandum eſt, cum teſtes autẽ ſunt per omnia probati; aut Reo aliquando fuerunt inimici: quod Inquiſitor ex officio inueſtigare debet.

Contra Reum negantem præſumi poterit quidquam? Si teſtes probati ſunt, & graues; Reus autem malæ vitæ, & famæ fuerit, iuſto conuinci teſtimonio præſumetur.

Delatores, & falſi teſtes punientur eadẽ pœna? Vtique; licet in alijs criminibus mitius puniatur falſus delator, quam teſtis falſus.

Conuictus per falſos teſtes de hæreſi poteſt crimen fateri, vt mortem effugiat? Minimè; etiam ſi non mirans, & extra iudicium talia diceret, propter grauiſſimam infamiam, quam ſibi imponeret.

Quænam erunt Confeſſarij partes? Curare, vt veritatem Reus prodat, nec tamen falſum ſibi crimen imponat: memineritque, ſi iniuriam, ac ſupplicium patienter toleret, ſe velut martirem eſſe coronandum. Vide Comment. 25. 2. par.

Homo eſt Dominus famæ ſuæ? Vtique. Licet enim detegendo crimen, quod commiſit, non peccet contra iuſtitiam: nec vlli iniuriam irroget: attamen veniale peccatum com-

committit, contra ſui ipſius charitatem. Quod multò magis eueniret, vbi ad ſæuitiam tormentorum euadendã id diceret, quod non commiſit.

Mendacium ex ſuo genere eſt mortale? Nequaquam: dictum tamen in iudicio, coram Iudice legitimè interrogante, & iuramento præcedente, mortale eſt.

Ad ferendam contra hæreticos ſententiã eſt neceſſaria Iudicis ſecularis præſentia? Minimè; ſed tantum deſiderari videtur, vt latam ſententiam illicò exequatur.

Quid de Inquiſitorum auctoritate? Idem quod de Epiſcopis: ſiquidẽ in hæreticæ prauitatis negotio eorum iuriſdictio æquiparatur poteſtati Ordinarij: immò quidam maiorem eſſe voluerunt. Vide Vrbani IV. Bullam primam. comm. 32. 45. 84. 3. p. 4. 105.

Ex Comment. XLIX.

Quis ordo ſeruandus contra abſentes, cõtumaces, de formali hæreſi verè conuictos? Peremptoria citatione triginta dierum ſpatio citandi: quibus elapſis, niſi comparuerint, ſententia in eos pronuncianda, ſtatua eorundem in publicum producta, ac ſecularibus miniſtris ad comburendum tradita.

Quid ſi abſentes ſint tantum de hæreſi ſuſpecti? Citandi intra certum tempus eiſdem præfiniendum, & non accedentes excommunicati declarandi ſunt: in quã ſi per annum inſorduerint, tã-

quam hæretici damnandi erunt. cap. Cum contumacia. de hæret. in 6.

Contumaces audiuntur anno elapſo?

Nequaquam; vt bona recuperent, niſi vel de eorum innocentia, vel de iuſto impedimẽto legitimè cõſtiterit.

Audiuntur ad innocentiam probandã?

Etiam, quocumq; tẽpore, quamuis termini oẽs aſſignati elapſi fuerint.

Contumax abſens ſacris ordinibus inſignitus poterit verbaliter degradari?

Vtique; & per ſententiam brachio ſeculari poterit relinqui.

Abſens verbaliter degradatus poterit per Iudicem ſecularem puniri?

Etiam, de Iure: Tutius tamen eſt, & humanius, vt actualiter degradetur; & ſemper admittendus eſt ad proponendam de crimine excuſationem; & ad miſericordiam, ſi humiliter petierit: vbi præcipuè per fictas Iuris præſumptiones tantum eſſet conuictus: vt quia per annum ſuſtinuit excõmunicationem in cauſa fidei. Addo, quod benignius eſt, ne Iudices Eccleſiaſtici eum expellant de foro ſuo, quia ſi conuerti voluerit, poſſit ab Inquiſitoribus recipi ſine controuerſia, ne Iudex ſecularis dicat acquiſiuiſſe ſuper eum poteſtatem ob talem fictam traditionem ſibi factam.

Anno elapſo requiritur ſententia condemnatoria?

Minimè, cum ipſo Iure in eos iam intelligatur lata, ſed tantum declaratoria requiritur.

Ritus cõburendi ſtatuas quando cœpit?

Incertum eſt: creditur tamen rem non eſſe valdè antequam.

Vti-

Cõbuſta abſentis imagine, ſi compareat, audiendus erit?

Vtique, ſiue ſpontè, ſiue vi accedat: & niſi relapſus fuerit, ad Eccleſiæ gremium admittetur; accerbiſſimè propter contumaciam puniendus: licet lenienda ſit pœnitentia, & rigori detrahendum, cum ſpontè acceſſerit.

Ex Comment. L.

Inquiſitores Theologi potiuſquã Iuriſperiti eſſe debent?

Etiam; quamuis officium perfectius exercerent, ſi Theologiæ, & vttiuſque Iuris ſtudia coluiſſent. Vide lib. 3. cap. 28. 2. par. inſtit. moral. Io. Azorij.

Ex Comment. LI.

Cuius ætatis creari debent Inquiſitores?

Quadraginta annorum: at ſpectata perſonæ probitate, & prudentia, ſuper hac ætate à Iure communi requiſita diſpenſari poteſt. Quadraginta annorum ætate ſolent homines eſſe prudentiſſimi; atque mens, & intellectus potiſſimum viget.

Cur in Epiſcopo trigeſimus annus tantum poſtulatur?

Quia in Epiſcopos promouendi cum magna tranſeunt Inquiſitione: nam recipiuntur teſtes, ac promotio diſcutitur in Conſiſtorio Papæ: & propterea ad tantam promotus dignitatem ex omni parte idoneus præſumitur.

Ex Comment. LIII.

Inquiſitores cur Iudices delegati, & non ordinarij appellantur?

Quia ad ſpecialem hæreſis cauſam tractandam dari, licet perſonarum vniuerſitatem complectantur.

Ex Comment. LIV.

Com. 32. 45. 54. 30. 105.

In cauſis fidei quænam eſt maior Iuriſdictio, Epiſcopi, an Inquiſitoris?

Si delegata procedant auctoritate pares erunt; ſi Epiſcopus ordinaria, Inquiſitor autem delegata, Inquiſitoris maior.

Quid ſit citetur Reus ab Epiſcopo, & ab Inquiſitore, de fide reſponſurus?

Coram vtroque compareat, ſi diuerſa ſint citationis tempora. Quod ſi eadem, coram Inquiſitore: etiam ſi prius ab Epiſcopo ſit citatus.

Epiſcopus impedire poteſt Inquiſitionis progreſſum?

Minimè, cum delegatus ſit Summi Pontificis, & maior Epiſcopo in cauſa hæreſis; eique velut Pontifici Summo, relicto omni alio Iudice, obtemperandũ eſt. de offic. delegat. c. Sanè: Vide Vrbani IV. Bullam primã.

Inquiſitorum priuilegia ſupra Epiſcopos competunt Vicarijs eorum?

Minimè. Si autem Vicarius auctoritate Apoſtolica nominatim ſit conſtitutus, vtique.

Ex Comment. LVI.

Mortuo Papa expirat Inquiſitorum officium?

Minimè; donec aut expreſsè; aut nominatim fuerit reuocatum: & extenditur ad negotia nondum cœpta,

&

& de nouo exorta, licet ſit conſtitutus ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, aut Romani Pontificis.

Ex Comment. LVIII.

Inquiſitores qui remouere poterit?

Generales, & Prouinciales eorum; quoniam facilius ipſi intelligunt quando remouere expediat. Hodie tamen, & creantur, & remouentur ab Illuſtriſſimis Supremis Inquiſitoribus. Vide Innocentij IV. Bullam 14. & Vrbani IV. Bullam ſecundam.

Ex Comment. LIX.

Quando remouere expediet?

Quam aderunt cauſæ iuſtæ, & vtiles arbitrio boni viri.

Ex Comment. LX.

Inquiſitores tenetur obedire Prælatiis ſuorum ordinum?

Minimè in ijs, quæ ſpectant ad Sanctum officium; ne fidei negotia, aut retardentur, aut impediantur. Immò vbi negotij iſtis ſe immiſcere vellent, coerceri grauiter poſsēt, vt Impeditores, iuxta impedimenti qualitatē.

Ex Comment. LXI.

Quot ſunt generales cauſæ remotionis Inquiſitorum?

Tres: Impotentia, Negligentia, & Iniquitas prætextu officij commiſſa.

In

Quid per Impotentiam?

Infirmitatem, ſenectutem, & Ignorantiam intelligo.

Infirmitate ergo deponetur?

Si temporaria, ſiue tranſiens ſit, minimè; vbi autem perpetua, aut talis exiſtat, vt omninò vel impediat, vel ineptiorem reddat, remouendus erit. Idem de ſenibus dicendum.

Quid per negligentiã intelligis?

Qui contra hæreticos, aut non procedit, aut non debito tempore: nec caret fautoriæ hæreticorum ſuſpicione. Vide Innocentij III. Bullam primam, & Innocentij IV. Bullam 7.

Quid per Iniquitatem?

Auaritiam, & illicitam pecuniarum extorſionem; vel rem quamcunque prætio æſtimabilem; vel crimen hæreſis; vel ſuſpicionem alicui impoſitam intelligo: maturè tamen contra Inquiſitores procedendum.

Peritorũ nomine quinam intelligendi?

Theologiæ, Iuris Canonici, & Ciuilis ſcientiæ præditi. Io. Andr. c. vt Commiſſi. de heret. in 6.

In puniendis Inquiſitoribus quid obſeruandum?

Illud, Idem quod D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 3. præcauendum tradit de Cardinalium punitione loquendo nimirum, ne ex condemnatione alicuius eorum derogetur (quoad hominum opinionem) dignitati, & Sancti officij auctoritati: Id enim periculoſius eſt, quam impunitum relinquere aliquem peccatorem, niſi tale crimen eſſet, vnde ſcandalum oriretur; & propterea impunitum non relinquendum.

Ex Comment. LXIII.

Poteſt Inquiſitor plures Vicarios, aut Cō miſſarios ſibi creare?

Etiam, cum eius Prouincia latè patet.

Quales eſſe debent?

Viri pij, docti, prudentes, Chriſtiani veteres, negotio apti, ſui aut alterius ordinis Regulares, vel Clerici ſeculares.

Ex Comment. LXIV.

Inquiſitores poſſunt vices ſuas committere plenariè ſuis Vicarijs?

Vtique: Commiſſarius tamen cum plena poteſtate inſtitutus non poteſt alium Commiſſarium ſubſtituere.

Subdelegatus poteſt ſubdelegare?

Minimè. Inquiſitores tamen, vti delegati à Papa, poteſtatem habent ſubdelegandi; & hæc à lege, quæ perſonalis cum ſit, Inquiſitorem ipſum non excedit.

Ex Comment. LXV.

Quænam ætas, atque conditiones requiruntur in Vicario Inquiſitoris?

Iiſdem ferè qualitatibus præditus eſſe debet, quibus Inquiſitor. Si quidem ſubrogatum debet ſapere naturam principalis. Triginta quoque annorum eſſe debet. Nec mirum, quod maioris ætatis ſit Inquiſitor; cum nec ardua, nec omnia fidei negotia Inquiſitorum Vicarijs demandentur.

Ex

Ex Comment. LXVI.

Solus Inquiſitor deponit Vicariũ ſuũ? Prælatus Inquiſitoris poterit illum deponere?

Etiam.

Quamuis Prælati Religionis deponant Inquiſitores, non tamen Vicarios. Neque obſtat regula: Cui licet, quod eſt plus, licet vtique, quod eſt minus. c. Cui licet. de reg. iur. in ſexto. Reſpondetur regulam non ſemper habere locum, ſed tantum quando minus ſub maiori continetur tanquam ſpecies, vel pars: Vicarius Inquiſitoris non eſt ſpecies, aut pars ſubiecta Prelato, vt ſic. Vel dicendum; Qui poteſt maiora, poteſt & minora: quoties Ius, conſuetudo, vel priuilegium non repugnant.

Ex Comment. LXVII.

Inquiſitores cum Religioſos Notarios creant, quid obſeruare debent?

Teſtes ſunt adhibendi, tradito illis de more Calamo, & Atramentario, additoque ſolemni iureiurando, & verbis conſuetis: Eſto Notarius &c. Vide Pij IV. Bullam primam, & Vrbani IV. Bullam primam. Et ad hoc compellere poſſunt quoſcunque Regulares.

Ex

Ex Comment. LXX.

Inquiſitores, & eorũ officiales poſſunt ex communicari?

Minimè: ne fidei negotia retardentur, vel impediantur. Ita Vrbanus, Alexander IV. Clemens IV. etiam, quod Inquiſitores obligati ſint in forma Cameræ Apoſtolicæ ad ſoluendam penſionem aliquam.

Ex Comment. LXXI.

Inquiſitores cum excommunicatis maiori excommunicatione participantes incurrunt excommunicationem?

Minimè. Alexãder IV. anno 1260. ita tamen, cum non poſſunt ſine moræ diſpendio Superiores conſulere, aliter inciderent in excõmunicationẽ. Gloſa in c. poſſidentis. de hęr. in 6.

Ex Comment. LXXII.

Inquiſitores poſſunt ſe mutuò abſoluere ab excommunicatione, & in irregularitate diſpenſare?

Vtique. Ita Vrbanus, anno Domini 1262.

Ex Comment. LXXIII.

Dantur caſus in quibus non poſſunt Inquiſitores ſe mutuò abſoluere?

Etiam. Quum ommiſſerunt procedere contra quem procedere debuerant: quum alicui hæreſis crimen falsò impoſuerunt; aut ſacrum officium eos impediſſe dixerunt, qui

reuera

reuera non impediuerunt: vel quum officij prætextu illiciti modis pecunias extorſerunt: vel quum abſolutio Superioribus ſuis non eſt conceſſa. Ommiſſio tamen debet eſſe contra iuſtitiam, conſcientiam, & ſcientiam ipſius Inquiſitoris.

Ex Comment. LXXIV.

Papa poteſt in hæreſim incidere?

Pet. Cen. Coll. 44. ad Decretum.

Affirmant quidam, & ita ſupponitur Concilio, tamquam Iudici legitimo. Negant verò alij; ſuper Chriſti oratione fundati: Ego rogaui pro te Petre &c. quaſi videatur priuilegium hoc eſſe perſonale, & ei annexum, qui ritè, & canonicè electus eſt Romanus Pontifex ex Spiritus Sancti aſſiſtentia. Quamuis in alia quæuis delicta ex humana fragilitate incidere poſſit.

Ex Comment. LXXV.

Inquiſitores poſſunt procedere contra Sedis Apoſtolicæ Nũcios, & Officiales?

Minimè: talium nihilominus delicta Apoſtolicæ Sedi denunciare poſſunt. Vide Pij IV. Bullam quartam.

Quid intelligit per Nuncios?

A ſancta Sede conſtitutos circa ea, quæ dignitatem, & honorem eiuſdem reſpiciunt; & Pontificis vices in aliquibus cauſis gerunt. Non autem

autem ab eadem Sede datos ad cauſam aliquam inter partes decidendam.

Ex Comment. LXXVI.

Cap. Inquiſitores. de hæret. in 6.

Inquiſitores poſſunt cõtra Epiſcopos hę reticos procedere?

Minimè. Teſtium dicta recipient ſolum, vt eorum delicta Apoſtolicæ ſedi denuncient. Vide Pij IV. Bullam Quartam. Pet. Cened. Collect. 14. ad 6.

Dantur aliqui caſus in quibus liceat Inquiſitoribus procedere?

Etiam. Vt ſi Epiſcopus hæreticus eſſet ſuſpectus de fuga, carceri eumdem tradere poſſet, vt ad Papam transmitteretur. Et præcipuè vbi Epiſcopus aliquid moliretur, quod in manifeſtum fidei detrimentum cederet.

Afferas, ſi lubet, exẽpla.

Si hæreſes prædicaret, & fideles ſeduceret; tunc Epiſcopos capere, & cuſtodire expediret, donec Romanus Pontifex certior redderetur.

Poterũt ergo hac vti facultatem?

Vtique: ſed rariſſimè, & parciſſimè: & tutius eſſet, Papam, ſi fieri poſſet, prius conſulere. Cardinales autem Inquiſitores reſcripto Pij V. procedunt contra Epiſcopos, & alios Prælatos.

Epiſcopus poterit cõtra Inquiſitorẽ procedere?

Idem, quod ſuperius de Inquiſitoribus in Epiſcopos, ac de Inquiſitore in Inquiſitorem. Extrauag. cum Matthæus. de hæret.

Ex Comment. LXXVII.

Inquiſitores procedere poſſunt contra quoſcunque exemptos?

Iure antiquo minimè. At Iure nouo, videlicet Pij IV. & Pauli V. vtique. Immo Paulus V. hoc idem Epiſcopis indulſit, cautè tamen contra religionũ Generales procedẽdũ.

Ex Comment. LXXVIII.

In puniendis ſacerdotibus quid obſeruandum?

Vt ad capturam, & publicam pęnitẽtiam, cautè procedatur, tum ob ſacerdotalis dignitatis prærogatiuam; tum ob totius ſacerdotalis ordinis iniuriam. Laici enim quos clericis infeſtos, & Iura, & experientia teſtãtur. cap. Laicos, & c. Laici in accuſatione. 2. q. 7. Lætantur magnopere in eorũ peccatis, & punitionibus. Tales enim eſſe cæteros ſuſpicantur facilè, & iactitant. Acrius tamen, ſacerdotes, & ſeuerius puniendi, quam Laici cap. Accuſatus. de hæret. in 6. Praxis Curię Archiep. Neap. c. 91. & c. 53. 78. 36. & 54.

Ex Comment. LXXX.

Inquiſitores procedere poſſunt contra Reges, Duces, Marchiones, Gubernatores.

Poſſunt, ſed non debent; niſi conſulto Romano Pontifice; ne graue hinc ſcandalum aliquod oriatur.

Au-

res, Magiſtratus, Barones, Senatores, Conſiliarios?

Inquiſitores quid agere tenetur creſcente hæreticorum numero?

Audacter Dei verbum prædicare, quamuis intelligant maximum ſibi imminere periculum. Vide Innocentij IV. Bullam 15. & Gregorij IX. Bullam ſecundam.

Ex Comment. LXXXV.

Iudex Laicus debet ſibi relictum punire abſque reuiſione proceſſus per Inquiſitorem facti?

Vtiq; Vide Innocent. VIII. Bullam, & Leon. X. Bullam 6.

Poterit Inquiſitor Iudices Laicos ad ſtatim exequendū cōpellere?

Etiam, per excommunicationem, & alias pœnas. Vide Alexandri IV. Bullam 7. præcipiendo in genere, vt ſententias à ſe latas exequantur, & ſeruent leges contra hæreticos latas, & vbi non obediat, ſupremum Inquiſitionis Senatum certiorem faciat.

Iudex laicus quot diebus diferre poteſt impune ſentētię Inquiſitoris executionem?

Quinque diebus; nec propterea vel negligens, vel hæreticorum fautor dicetur. Vide Innocent. VIII. Bullam.

Ex Comment. LXXXVI.

Inquiſitores actionem fidei celebraturi prędicatores ſilere iubent?

Ita; prout in reſcripto Vrbani IV. incipiente. Licet ex omnibus, & Gregorij. IX. Ille humani genes

Ex Comment. LXXXVIII.

Inquiſitores cogere poſſunt habentes inſtrumenta ad Inquiſitionem ſpectantia, vt illa ſibi præſentent?

Vtique: reſcripto, tum Bonifacij VIII. tum Alexandri IV.

Ex Comment. LXXXIX.

Inquiſitores procedere poſſunt contra ſepelientes hæreticos in Eccleſia?

Vtique, ſi ſcienter id faciunt: tanquam contra ſuſpectos de hæreſi; ſiquidem hæc facientes ipſo iure ſunt excommunicati. Vide Martini V. Bullam Nicolai III.

Quo ſuſpicionis gradu erunt ſuſpecti?

Ex perſonarum qualitate pēſandū erit; & vehementer erunt ſuſpecti, niſi probabili aliqua ratione excuſētur.

Ad quid tenebuntur.

Ad eoſdem proprijs manibus exhumandos, & ad abiurationem, vel purgationem canonicam.

Poſſunt aliquando hæreticorum credentium, & fautorum cadauera licitè terra cōdi nō ſacra?

Vtique; cum ad Iudices legitimos haud facilè deferri poſſunt; ne inſepulta aerem corrumpant.

Celebrans exequias pro hæreticis, & eoſdem apud ſe cuſtodiens, erit ſuſpectus.

Etiam: & quamuis aliud animo gerat, hoc facto iudicare, & profiteri videtur; non debuiſſe Eccleſiam tales ſepultura priuare, aut pro hæreticis, & eorum credentibus, & cæteris eſſe orandum, cum more catholi-

tholicorum eos ſepeliat.

Quid per idoneã ſatiſfactionem? Abiurationem, & canonicam purgationem intelligere poſſumus cap. Ad abolendam de hæret.

Ex humãda, & comburenda hæreticorum cadauera? Etiam; & procul abijcienda, vbi ſeparari poſſint ab oſſibus catholicorum. c. ſacris, de ſepulturis. Et locus pollutus reconciliandus. cap. Conſuluiſti de conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris ſepultura.

Sepultura qui priuandi? Hæretici formales, credentes, fautores, receptatores, nec non diffamati de hæreſi decedentes.

Ex Comment. XC.

Iurare recuſantes cõtrahunt hæreſis ſuſpicionem? Vtique. Videntur enim ſentire, Iuramentum eſſe illicitum, vti Valdenſes. Si tamen honeſtate quadam iurare recuſarent, vt Clerici, & Religioſi, ſimplicitate quadam exiſtimantes eiſdem non licere, abſque Superiorum ſuorum licentia, tunc excuſarentur ab hæreſi.

Ex Comment. XCI.

Inquiſitores procedere poſſunt contra delatos aliò ſe transferentes? Etiam; & contra eos, qui cum alibi deliquerint, nunc in ſua prouincia morantur. Regula verò illa: Delicta ibi punienda, vbi commiſſa: fallit in crimine hæreſis. Vide Vrbani IV. Bullam primam, quia hæ-

retici puniri poſſunt vbique, & capi.

Inquiſitores procedũt contra abſentes? Etiam; tribus modis; ſed legendus Eymerici textus.

Expedit diſtinctos fieri proceſſus contra abſentem à diuerſis fidei Iudicibus? Minimè: quoniam aliquando contingere poſſet, vt vnus abſolueret, & alius condemnaret: Tutius ergo, vt qui præuenit proceſſum conficiat alteri tranſmittendo, quæ contra Reũ abſentem habuerit.

Ex Comment. XCII.

Cur poſt mortem cõtra hæreticum proceditur? Vt illius memoria damnetur: vt bona ab hæredibus defuncti per Fiſcum auferantur; vt defunctus exhumetur, & comburatur.

Quid agendum priuſquam defuncti memoria damnetur? Citandi ſunt quorum intereſt memoriam defuncti non damnari; quales ſunt filij, & alij ſucceſſores, ob bonorum ademptionem, infamiam, & alias pœnas.

Quilibet admitti poteſt ad defunctum defendendum? Vtique: ſi verò nulli adſint præſentes, qui nominatim citari poſſunt; tunc edictis generaliter vocandi ſunt abſentes, & incerti: Si autẽ nullus comparuerit, Inquiſitores ex officio idoneum eligent defenſorẽ, cuius partes erunt, afferre quicquid idoneum putauerit, ne defuncti memoria damnetur.

Inquiſitores ſuperſedere debent ob probationum defectũ? Minimè: niſi ſperetur breui temporis ſpatio quod alij teſtes ſuperueniẽt: & vbi plena probatione cõuictus haud fuerit, bonis relaxatis abſoluetur.

Tra-

Quid ſi defuncto abſoluto alij contra eũ ſuperuenerint teſtes? Tractari iterum cauſa poterit, & priora teſtimonia vim ſuam integrã conſeruabunt; atque cum nouiter ſuperuentis coniungi poterunt ad plenam probationem faciendam.

Quales requiruntur probationes? Clariores, quam quum agitur contra hominem viuum.

Inquiſitores procedere poſſunt contra hæreticos defunctos? Etiam, ad effectum confiſcandi bona: idque fieri poteſt quadraginta annorum ſpatio. Ad damnandam verò hæreticorum memoriam, vt videlicet declarent excommunicatum deceſſiſſe; vt inhibeant ne pro illo quiſquam oret: vt extumulentur oſſa; & comburantur; omni tempore procedere poſſunt.

Eorum filij incurrunt Iuris pœnas? Vtique: Infamiam, videlicet, & inhabilitationem ad officia publica, & beneficia. Vide Innocen. III. Bullam ſecundam.

Poſt mortem inquiri poteſt in fautores, receptatores, & hæreticorum defenſores? Minimè; niſi errores defenderint; quoniam huiuſmodi ſuſpiciones, quamuis vehementes, Reorum morte extinguuntur.

Poſt mortem procedi poterit contra hæreticorum credentes? Etiam: vbi verè, & propriè credentes, tam ex verbis, quam ex factis iudicantur.

In quot, & quibus caſibus damnatur hæreticus poſt mortem? In multis: Primus, ſi antequam moreretur contra eum cœpta fuit Inquiſitio, & de eius crimine conſtitit, vel per propriam confeſſionem, vel per facti euidentiam, vel per teſtium legitimam probationem: Et

moritur nolens Eccleſiæ reconciliari. Secundus, ſi relapſus tametſi pœnitens, & conuerſus, qui alias iuxta canonicas ſanctiones, ſi viueret, relaxandus eſſet Curiæ ſeculari; & antequam relaxaretur, idem clauſit. Menoch. de arb. caſu 284. 285. Tertius, qui in carceribus pro hæreſi detentus ſeipſum occidit; is tanquam impœnitens damnandus eſt: cum interficiendo ſe crimen videatur fateri. Quartus, quando eo viuente de eius hæreſi non conſtitit, ſed poſt mortem tantum, per eius opera, aut per libros ab eodem compoſitos.

Hoc in caſu fit bonorum ſequeſtratio?

Minimè: Quia cum ſint apud tertios poſſeſſores, expoliari non debent donec defunctus fuerit hæreticus declaratus, & bonorum poſſeſſores ſint in iudicio victi.

Quid agẽdum ſi cauſa nõ terminata moriatur Reus?

Si erit inconfeſſis, & talis confeſſio non plenè ſatisfaciebat depoſitionibus illum vrgentibus, & propterea viuens ad reconciliationem recipi nõ poterat: notificandum eſt id omne filijs, hæredibus, & alijs quorum intereſt eum tueri, quibus accuſationis, & teſtificationum tradenda copia, audiendo, & admittendo quicquid legitimè depoſuerint.

Quid tandem?

Si abſoluendus, pronuncianda publicè abſolutoria ſententia, non tamen ſtatua producenda, nec errores

refe-

referendi, quia non probati. Vbi verò damnanda ſit defuncti memoria, tunc ſtatua in publicum producenda, cui maioribus caracteribus affixo illius defuncti nomine, nec non recitatis coram illa ipſa articulis, ſeu factis hæreticalibus; tum ipſa ſtatua Curiæ ſæculari per ſententiam relaxata, publicè concrematur.

Producenda illius ſtatua qui ſeſe in carcere occidit?

Etiam: immo Curiæ ſæculari relaxanda: quia conſcientia criminis mortem ſibi conſciuiſſe putandum eſt: Niſi filij, hæredes, aut alij probauerint (quod tamen difficulter probari poteſt) Reum criminis conſcientia ſeſe non interfeciſſe.

Quid, ſi poſt plenam delicti cōfeſſionem, manus quis ſibi inferat.

Idem prorſus dicendum; nam eius confeſſio ad eum excuſandum non prodeſt: vt patet de Iuda proditore. cap. Nihil. cap. Iudas de pœn. diſt. 3.

Quo iure introductū, vt ſtatuæ producantur?

Non benè conſtat, neque vſus multum antiquus. Iure enim ſolum cauetur; vt hæreticus defunctus exhumetur, denegata oſſibus Eccleſiaſtica ſepultura. c. Quicunque, de hæret. in ſexto.

Ex Comment. XCV.

Inquiſitores plures in eadē Prouincia poſſunt ſimul, vel ſeiunctim procedere?

Simul, & ſeiunctim: quoniam Iuriſdictionem habent inſolidum: in quo ſimiles ſunt Ordinarijs. Reus tamen non punietur ab ambobus, ſed

ſed ab vno ſufficienter.

Inquiſitores procedere poſſunt contra eũ cui ſpecialiter à Papa datus eſt Inquiſitor?

Non poſſunt: quia cenſetur Papa ad ſe, & ad ſpecialem Iudicem datũ, cauſam aduocaſſe: etiamſi alij Inquiſitores procedere cœpiſſent.

Ex Comment. XCVII.

Solus Inquiſitor, vel ſolus Epiſcopus poſſunt abſolutoriã ſententiã pro Reo promulgare?

Vtique. Tutius tamen eſt mutuum conſenſum viciſſim requirere. Vide Vrbani IV. Bullam primam.

Solus Epiſcopus, vel ſolus Inquiſitor poſſunt abiurationem, & pœnitentiam imponere?

Etiam: conſultius tamen eſt, vt mutuus conſenſus interueniat.

Ex Comment. XCIX.

Quid ſi diſcordent Epiſcopus, & Inquiſitor?

Pronunciari ſententia haud poterit, ſed cauſa inſtructa ad ſupremum Inquiſitionis Senatum tranſmittitur; etiam in cauſis non multum grauibus, & arduis. c. per hoc de hęr. in 6.

Ex Comment. C.

Proceſſum communicatio fieri debet inter Epiſcopum, & Inquiſitorem?

Vtique; cum grauis res ſit, & ardua: ideò paria iudicia requirere opportet, vt ſententia abſque errore proferatur. c. per hcc de hær. in 6.

Ex

Ex Comment. CII.

Proceſſuum cõmunicatio fieri debet ante torturam?

Etiam, quando torquendus eſt Reus: vt ab Epiſcopo, & Inquiſitore videatur an Indicia ſint ſufficientia ad torturam: ſi verò ſit teſtis, non oportet; cum vterque per ſe teſtes torquere poſſit.

Ex Comment. CIII.

Iudex procedens ſimpliciter, & de plano, à quibus eximitur?

Non cogitur ordinem Iudiciarium omnem ſeruare: & ſi quid ex Iuris ordine ſit commiſſum, non propterea vitiatur proceſſus; dummodo ſubſtantialia cauſæ, & iudicij non omittãtur; Appellationes, videlicet, ab interlocutoria, legitimæ defenſiones, & ſimilia, quæ à natura potius, quàm à Iure conceduntur. Vide Vrbani IV. Bullam primam.

Ex Comment. CIV.

Quænam dicuntur Iudicij ſubſtantialia?

Ea, ſine quibus Iudicium non poteſt iuſtè expediri: vt citatio, iuramentum, probationes legitimæ exceptiones vtiles, appellationes neceſſariæ, termini competentes, & alia huiuſmodi, ſine quibus delictũ, aut verè probari non poſſet, aut Reus non poſſet ſe verè defendere.

Ex

Ex Comment. CV.

Farin. q. 182. n. 89. 93. 94. Petr. Cened. Collect. 7. ad decr.

Cur Inquiſitoris familiam armatam habent?

Ad ſui defenſionem, & ad hæreticos capiendos. Qui enim id prohiberet, tanquam ſacri officij impeditor puniri poſſet, Gloſſa communiter recepta in c. ſtatutum il primo de hęret. in 6. Clement. nolentes. de hęret.

Quibus fauore fidei arma deferri competit?

Cruce ſignatis, hoc eſt, Conſocijs ſocietatis Sancti Petri Martyris, Aduocatis, Notarijs, Conſultoribus, officialium famulis, & contra hæreticos publicè ſcribentibus. Vide Bullam ſecundam Ioannis 22.

Armorũ delatio quibus neganda?

Sceleratis, alienigenis, neophitis ex Iudaiſmo, & Paganiſmo nouiter conuerſis, & ijs qui veriſimiliter abuti poſſent.

Priuilegium familiæ armatæ competit Epiſcopo?

Vtique fidei fauore: nam quæ ratio in Inquiſitoribus eſt, eadem in Epiſcopis reperitur.

Cętera priuilegia Inquiſitoribus cõceſſa intelliguntur Epiſcopis communia?

Etiã; abſẽtibus tamen vel mortuis Inquiſitoribus, nec alijs in eorũ locũ ſubſtitutis: Vel ijs in locis in quibus adhuc nõ ſunt Inquiſitores delegati.

Ex Comment. CVI.

Inquiſitores compellunt Magiſtratus ſe

Vtique: & vbi negligentes fuerint, excommunicantur, honore priuantur,

culares ad brachiũ ſibi præſtandum?

uantur, alijs pœnis, pro delicti qualitate propoſitis. Lege Innoc. IV. Bullam 9. & Alex. IV. Bullam 13.

Inquiſitor delegatus poteſt ex officio ſuo brachium ſæculare inuocare?

Affirmat communis ſentẽtia quãuis Eymericus credat ex priuilegio tantum ſibi competere, dum in Delegatorum reſcriptis dicitur: Inuocato, ſi opus fuerit brachio ſæculari. Vide Vrbani IV. Bullam primam.

Ex Comment. CVII.

Carceres cur inuenti, & inſtituti?

De Iure Ciuili ad homines continendos. de Iure autem Canonico ad pœnam. c. quamuis de pœnis in 6.

Inquiſitor habere poteſt proprium carcerem?

Vtique ad cuſtodiendum, non autem ad pœnam; cum ſine Epiſcopo condemnare non poſſit, & vice verſa; & propterea debet eſſe communis Inquiſitori, & Epiſcopo ad pœnam. Vide Vrbani IV. Bullam primam.

Solus Inquiſitor poteſt Reũ in duriorẽ tradere carcerem?

Etiam ad cuſtodiam: ſi colloquiũ, fuga, aut aliquorum peruerſio, in veritatis detrimentum imminerent. Cauendum tamen, ne ea ſit carcerum aſperitas, vt loci horrore, ac malitia, delinquentes moriantur, quia irregulares fierent Inquiſitores.

Ex Comment. CVIII.

Qualiter ad Reorum capturam procedẽdum?

Si alicuius auctoritatis inſignes fuerint, vt Religioſi; nobiles, vel

litteris conſpicui, quos vitæ incorruptæ fama publica illuſtret, non prius capiantur, quam ſuperiores conſulti fuerint, ſumuario iudiciorum ac delictorum tranſmiſſo, vt delatorum honori omninò conſulatur.

Poterunt ijs ommiſſis aliquando incarcerari? Vtique; quum fuga timetur, vel hæretici ſunt manifeſti.

Pares carceres Reis omnibus aſſignandi? Nequaquã; ſed pro delictorũ, ac perſonarum qualitate, duriora, vel amœniora conclauia erunt aſſignanda.

Marito ad pœnã carcerato patere debet vxoris acceſſus? Vtique; immò ſimul concludi poſſunt. Quod fallit in alijs; cum ſexuum commixtio omninò ſit euitanda.

Inquiſitores tenentur carceres viſitare? Etiam, ſaltem bis in menſe, Reos interrogando, an neceſſaria ſubminiſtrentur, & an benè ſe habeant.

Inquiſitores de quibus loqui debent cũ carceratis? Cum examinantur, aut viſitantur, non niſi de ijs, quæ ad eorum negotium ſpectant: (neque ſoli cum eis aliquando eſſe debent) ad veritatem liberè confitendam, & ad carceris calamitatem patienter ferendam cohortentur.

Rei ſunt de vno cubiculo ad aliud transferendi? Minimè; niſi omnes transferantur. Sic enim eorum, quæ intra carceres geruntur communicationes vitantur; vbi præcipuè confeſſionum reuocationes contingunt.

Quibus committendũ vt requirant, an pænitẽtes pœnitentias adimpleant? Proprijs Curatis, vbi carcer perpetuus non datur, ſed eius loco domus propria aſſignatur.

Iure

Epiſcopus, & Inquiſitor poſſunt in carcere perpetuo diſpẽſare?

Iure communi vtique.

Poſt quartum temporis ſpatium: diſpenſari ſolet?

Eorum arbitrio relinquitur, qui ſpectata pœnitentiam humilitate, ac pœnitentia, poterunt vel remittere, vel in leuiorem pœnam commutare.

Quid ſi carceris irremiſſibilis pœna fuerit impoſita?

Octauo elapſo anno ſolet relaxari: carcer autem perpetuus, elapſo triennio.

Carcerati ad audiendã Miſſam, & alias orationes admittendi?

Minimè; quia ita recepta conſuetudine: quia horrendum illos ad diuina recipere, qui contra diuina, & fidei capita peccarunt. Quia minora crimina, vti ſymonia, lite pendente, ab his myſterijs excludunt. cap. Accuſatum. de ſymonia. Quia excommunicatos vitare iubemur c. Nuper. de ſententia excommunicationis. Et magna præſumptio eſt captos pro hæreſi excommunicatos eſſe. Et quamuis Iure communi non teneamur illos euitare, niſi poſt ſententiam, & declarationem, tutius tamen eſt, vt prius euitentur. Adde, quod ſi ad diuina audienda iuncti producerentur, & difficulter cuſtodirentur, & qualiter reticenda veritas, nutibus, ac ſignis mutuò ſibi iudicarent complices.

Cur in alijs criminibus admittuntur?

Quia delicta non ita grauia, neque per Iudices tam diligens criminis

inueſtigatio ſit ante capturam.

Si admitterentur prõptius confiterentur?

Nequaquam; nec adhuc Inquiſitores id ſunt experti: immò non admittendo breuius expediuntur reorum cauſæ; quia catholici, & verè fideles, hac via promptius fatentur, petentes expediri, ne tantis diù priuentur ſuffragijs. Mali verò tametſi intra carceres longo tempore contineantur, nec curant, nec dolent, quod talibus orbati ſint beneficijs; & hoc pacto vel innocentiæ, vel culpæ deſumitur argumentum.

Quid de comprehenſis, & tamquam innocentes abſolutis?

Attento condemnatorum numero pauci ſunt abſolutionis beneficium reportantes. Lex enim quæ plerumque accidere ſolent, conſiderat. l. Nã ad ea, ff. de legibus.

Qualis carcerum cuſtos eligendus?

Qui ſit fidelis, & induſtrius; nihil cũ Reis in ſecreto loquatur; nihil eorum det Reis, quę à conſanguineis, & amicis mittuntur, Inquiſitoribus inconſultis: Iuret corã Epiſcopo, & Inquiſitore muneri ſuo ſe fideliter ſatis facturum. Men. de arb. caſu 302.305.

Ex Comment. CX.

Menoch. de arbitr. caſu 270.273. Pet. Gened. collect. 24. ad decret. Vide Com. 17. 20.79.3. partis.

Cur ſtatutum vt fidei Iudices Reos torqueant?

Quia dum per laicos fiebat, pandebantur fidei ſecreta, hodie tamen

In

Inquiſitores torquent abſque periculo Irregularitatis, & vbi irregulares fierent poſſunt Inquiſitores ſecum mutuo diſpenſare.

Quid ſeruandum ante torturam?

Vt de dicto, vel facto hæreticali prius conſtet per ſemiplenam probationem, vel ſufficiens indicium. Item tortura euitanda: vbi delictum aliter probari poſſit; cum tortura ſubſidium quoddam ſit extremum ad veritatem eruendam.

Tortura habebit locum in delictis manifeſtis?

Minimè: cum ergo hæreſis crimen maiori ex parte ſit occultum; ſiquidem intellectu concipitur; in eodem tortura locum frequenter habebit, vt quid Reus credat intelligatur.

Ex indicijs torqueri poterit Reus?

Vtique, vbi probata legitima fuerint, & à iure approbata.

Quinam torqueri poſſunt?

Omnes; præter ſenes, & prægnantes; vbi mortis periculum timeatur. At in alijs cauſis torqueri non poſſunt Doctores, Milites, Decuriones, nobiles, & eorum filij, & minores quatuordecim annis.

Religioſi torqueri poſſunt?

Etiam; ſed ob dignitatem ipſam qua decorãtur, & ob excommunicationis periculum, ſi grauius torquerentur, mitius torqueri debent: niſi delicti enormitas, & indiciorũ grauitas, acriorem ſuaderent infligendam.

Variatio erit indiciũ ſufficiens ad torturam?

Vtique; ſi circa delicti ſubſtantialia committatur: ſi Reus alias ſuſpectus eſt de hæreſi, vel infamatus:

ſiqueobliuio, ob exiguum temporis ſpacium, non præſumitur; & Reus non eſt omninò ſtupidus, vel obliuioſus.

Dantur cauſæ, quibus reorum variationes excuſari aliquando poſſint?

Vtique: veluti, verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, Iudicum auctoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ &c. ita rationem ſæpè perturbant, vt prudentiſſimi viri aliena quandoque loquantur. Facinoroſis tamen ob variationem tortura facilius infligenda.

Reus, ſi vnius teſtis dicto, & fama vrgeatur poterit torqueri?

Etiam; vt ſi quis ab vno teſte viſus fuerit Sanctorum imagines deleuiſſe, ſimulq; orta fuerit contra eundem de hoc delicto fama; ſi neget, ex illius teſtis dictis, & fama torqueri poterit.

Fama cum alijs indicijs, ſed grauibus, erit ſufficiens ad torturam?

Vtique; vt fama publica per duos teſtes legitimè probata, Bucerum malè ſentire de Euchariſtiæ Sacramento; illamque comitentur indicia hæc legitimè probata, videlicet, Bucerum rarò Miſſæ intereſſe, quo tempore tenetur, torqueri proculdubio poterit.

Solus teſtis de viſu ſe cluſis indicijs, ſufficiens erit ad torturam infligendam?

Etiam; ſi omni ſit exceptione maior; & vbi Reus adeò probus non ſit; vt delictum præſumi facilè nō poſſit.

Inditia grauia, quæ ſunt?

Quibus frequenter, & facilè, delictum contingit adeſſe.

Inditia leuia quę sūt?

Quibus frequenter, & facilè delictum contingit abeſſe.

Si

Indiciorum grauium afferas exempla. Si quis conuincatur præſtitiſſe ſcienter auxilium, conſilium, fauorẽ hæreticis; vel pro hæreſi citatos informaſſe de veritate tacenda. Hic enim torqueri poterit.

Sola fama erit ſufficiens ad torturam? Vtique; ſi fuerit vehemens, & Reus malæ vitæ, & motum.

Quæ erit vehemens fama? Si frequens, ſi à fide dignis orta, ſi ob id vicinia, amicos, aut viros probos, & pluries quis ſcandalizauit: vel ſi cum fama adeſſet delinquentis fuga.

Fama ſimul orta cũ delicto ſat erit ad torturam? Etiam: vt ſi combuſta ſit Eccleſia, protinus autem, nec temerè, nec à ſtultis oriatur fama, Bucerum id feciſſe; tunc capi poterit, & torqueri. Attendendo tamen à quibus orta fuerit fama; & an infamatus delictum committere veriſimiliter potuerit.

Ex vno indicio vehementi; aut violento, poterit quis torqueri? Vtique: vt vnus teſtis omni exceptione maior de viſu; vel confeſſio extra iudicium, vel res furto ſublata apud aliquem reperta.

Quid ſi hæretici combuſti oſſa, vel veſtes religioſè culte apud aliquẽ reperiantur? Latentis hæreſis indicium erit vehemens, & torqueri poterit; vt intelligatur quid credat de Eccleſia, hæreticos puniente. Idem de ijs, qui ſcienter literas recipiunt, vel munera ab hæreticis miſſa, nulla apparente cauſa, ob quam excuſari poſſint. Vide Comment. 24. huius partis.

Ex præfati Comment. appendice.

Confeſſio extraiudicialis ſufficiet ad torturam?	Vtique; ſi per duos teſtes legitimos de eadem conſtiterit.
Si quis dictum hæreticale, vel factum confiteatur, prauã negãdo intentionẽ, torqueri poterit?	Etiam, vt intentionem declaret.
Tortus extraiudicialem confeſſionẽ confirmans, tenebitur ad ratificationem?	Vtique: cum extra iudicialis confeſſio iam ſuum fuerit effectum operata, vt ex ea Reus torqueri potuerit.
Confeſſarius per malitiam, imprudentiam, vel ebrietatẽ pœnitentis delictum reuelans, faciet indicium?	Nullum prorſus effectum inducit. Vide Petr. Cened. collect. 60. ad Decretum.
Ex vnius ſocij criminis dicto, oritur indiciũ ad torturã?	Nequaquam, ſed qualis qualis præſumptio.
Duo ſocij criminis faciunt indicium ad torturam?	Vtique.

Ex Comment. CXI.

Quid agendum, vbi teſtiũ dicta ſint dubia?	Si teſtis dictum ſuum interpretari neſcit; tunc ille ſenſus eſt accipiendus, qui delictum excuſat, ſi verba dupli-

duplicem poſſunt habere ſenſum.

Id ſemper ſeruandũ erit?

Etiam, vbi qui protulit dictum dubium vir probus eſt, & mala carens ſuſpicione. Secus autem vbi ſiniſtra laboret ſuſpicione: vel quia de hæreſi infamatus; vel ex ſuſpectis oriundus Prouincijs.

Publicatis atteſtationibus poſſunt recipi teſtes.

Et veteres iterũ interrogari, & noui poſſunt admitti; tũ ad reorũ defẽſionẽ, tum ad pleniorẽ delicti probationem. Vide Pij V. Bullam primam.

In crimine hæreſis quinam cogendi ad ferendum teſtimonium?

Omnes, quacunque præfulgeant dignitate, & auctoritate.

Teſtis renuens dicere Teſtimoniũ erit ſuſpectus de hæreſi?

Minimè, ſi vocatus contra aſcendentes, vel deſcendentes, tranſuerſales, ſiue amiciſſimos: quoniam affectione carnali potius quàm intellectus errore, aut odio contra fidem catholicam id agere præſumendum eſt: puniri tamen poteſt, & debet. Si verò teſtimonium perhibere renuat, contra eos, qui nec ſanguine, nec grãdi amicitia ſibi ſunt coniuncti, fautor aliquando cenſeri poterit, & vt talis puniendus, conſiderata pœnæ, negotij & contumaciæ qualitate.

Ex Comment. CXII.

Vide Comment. 82. 2. par. & 126. 3. par. Farinac. quæſt. 62. num. 89.

Menoch. de arbit.caſu 355. Pet. Cen. collect. 23. ad ſextum.

Teſtes inhabiles admittuntur in hæreſis crimine?

Vtique; ne tam graue delictum, ob probationum defectum remaneat impunitum. Vide Alexandri IV. Bullam 17.

Duo teſtes, vel periuri, vel excommunicati, vel correi, vel infames faciũt plenam probationem?

Minimè ad pœnam delicti ordinariam imponendam; at ſufficiunt ad præſumptionem, vel aliqualem probationem faciendam, vel ad torturam, vel ad pœnam extraordinariam imponendam; ita; vt nec relapſus, nec negatiuus conuictus, quis dici poſſit Comment. 120. 3. part.

Quid ſi plures fuerint quam duo?

Plenam facient probationem ad pœnam criminis ordinariam imponendam quando ex circunſtantijs, & coniecturis, & perſonarum qualitate, veriſimilia præſumuntur deponere.

Teſtis idoneus, & alius inhabilis coniungentur ad plenã faciendam probationem?

Minimè; quia vterque teſtis debet eſſe integer, & probatæ vitæ, vbi de crimine agitur grauiſſimo: Reus autem extraordinaria pœna punietur.

Quid ſi teſtis minus idoneus fuiſſet emẽdatus?

Integer eſſet, & idoneus, ſi per poſteriores probatæ vitæ actus, bonæ fidei, & opinionis ſpecimen dediſſet.

Teſtis idoneus, & inhabilis, cum alijs indicijs probant?

Etiam, ad ordinariam criminis pœnam imponendam.

Vtique

Socius criminis iurare debet quum deponit?

Vtique; licet quo ad ſeipſum Reus, fungitur tamen vice teſtis.

Teſtes inhabiles torqueri debent quùm examinantur?

Nequaquam: Auerterentur enim à teſtimonio ferendo in cauſis fidei. Indicium tamen facient, ſiue maius, ſiue minus, ſpectatis perſonarũ qualitatibus, & alijs circunſtantijs. Poterunt autem aliquando torqueri arbitrio Iudicantis.

Socius criminis torqueri debet, vt fidem faciat?

Affirmant quidam; negant alij. Arbitrio relinquitur Iudicantis.

Ex Comment. CXIV.

Pet. Cened. collect. 5. ad ſextum. Menoch. de arbitr. caſu 319.

Periuri cur à teſtimonio ferendo repelluntur?

Quia infames: quia ineptum cenſetur illius teſtimonium, qui vacillat, & de eadem re, contraria profert, modo aiendo, modo negando.

Periuri admittuntur in cauſis fidei?

Vtique; dum tamen ex manifeſtis appareat indicijs tales non animi leuitate, non odio, non pretio, ſed fidei zelo velle deponere; aut dictum ſuum, quod produxerant, velle emendare, & corrigere; & quæ prius tacuerant, reuelare.

Vt periurorum dictis fides habeatur, quæ obſeruanda?

Eadem, quæ in precedenti Comment. de ſocijs criminis, & inhabilibus teſtibus tradita ſunt.

Quid ſi circunſtantiæ illæ non concurrãt? Eius dictum ſine tortura haud recipiendum: facilius enim torquendus eſt periurus, quam alij teſtes inhabiles.

Priori an poſteriori teſtium dicto ſtandum erit? Poſteriori: quando ex manifeſtis coniecturis apparet poſteriora dicta veriſimiliora eſſe quàm prima; & teſtes contraria prioribus deponere zelo fidei, non malitia, nec pretio, alias prioribus depoſitionibus ſtandum erit. Vide Comment. 15. 22. par. Farinac. quæſt. 66. par. 4. Clar. §. fin. q. 53.

Aliud requiritur, vt poſteriori credatur dicto? Vt in poſteriori, tam contra ſe, quàm contra complices deponant; & reuelent hæreſim. Secus ſi negent, cum prius de hæreſi depoſuiſſent.

Quid ſi priori dicto hæreſim reuelaſſent, poſteriori autem negando reuocarent? Non nihil priori detrahitur teſtificationi: quod quantum ſit Iudicantis arbitrio relinquitur. Tales autem teſtes velut falſi puniendi.

Ex Comment. CXV.

Criminoſi poſſunt eſſe teſtes contra quoſcunque? Etiam, ſiue contra ſæculares, ſiue contra regulares.

Serui admittũtur ad teſtificandum contra Dominos? Vtique in defectum aliarum probationum; modica tamen illis fides adhibenda: cum infenſiſſimi ſoleant eſſe Dominus; & torqueri poſſunt.

Ex Comment. CXVI.

Menoch. de arbitr. Iud. caſu 110. & quæſt. 28. Pet. Cened. collect. 129. ad decretales.

Inimicitia capitalis euacuat teſtis dictū in totum?

Vtique. Ita in Concilijs Bitirenſe, & Narbonenſe, c. 13. & 25. reſpectiuè ſancitum.

Quid in cauſis inimicitiæ capitalis obſeruandum?

Conſideranda perſonarum qualitas. Sæpè enim contingit, vt illa cauſa, quæ ſufficiens eſt ad producendum inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non ſufficiat. Alij verò ſunt adeò iniqui, & maleuoli, vt ex leui cauſa ingentes concipiant iras aduerſus alios; quos, cum non poſſint, vel audeant palam offendere, clam omnia moliuntur iniquitatum genera. Hæc enim licet non repellant omninò teſtes, illorum fidem nihilominus diminuunt.

Inimicitiæ capitalis quot ſunt cauſæ?

Plures. Prima oritur contra eum qui occidit meum conſanguineum.

Secunda, quoties quis conatus eſt occidere eum, contra quem teſtificatur.

Tertia, ex ſolis minis de occidendo; videlicet, quum potens eſt, & aſſuetus minas exequi.

Quarta, ex inſidijs vitæ eius paratis contra quem is, qui parauit, teſtificatur.

Quinta;

Quinta, ex eo quod quis aliquem accuſauit de capitali cauſa; vt de homicidio, rapina, adulterio, crimine nefando; quod ſi probatum fuiſſet, pœna mortis, abſciſſioniſuè membri; vel bonorum publicatio fuiſſet impoſita.

Sexta, quum alias in cauſa capitali depoſuit contra eum.

Septima, ex eo quod aliquis ex iniuſta cauſa, teſtificantem contra ſe, detinuit aliquando in vinculis carceratum, quæ inimicitia durare ſemper præſumitur, niſi contrarium probetur. Vehementius autem creſcit inimicitia, vbi carceratus torturæ fuerit ſuppoſitus.

Octaua, ex ſola iniuriarum prolatione.

Afferas iniuriarum exempla. Si quis virum honeſtum dixerit ebrium: Monachum, à ſua Religione apoſtatam; Presbyterum, ſimoniacum: Aduocatum, impoſtorem: Iudicem, perſonarum acceptatorem: Procuratorem, cauillatorem: Tabellionem, falſarium: Mercatorem, pecunias tondentem: Virum coniugatum, cornutum: Vxorem eius meretricem &c.

Iniurioſum verbum quodnam verè dicitur? Quum in genere, vel in ſpecie delictum aliquod commiſſum, licet cõmiſſum non ſit, alicui improperatur.

In conuicijs habenda Vtique. Si enim viles, & infames

ſunt,

eſt perſonarum ratio?

ſunt, vti parum curant honorem, ita quoque ad iniurias proferendas facilè prorumpunt, quarum etiam facillimè obliuiſcuntur, & mox reconciliantur. Attendenda eſt etiam Ciuitatum, & Prouinciarum conſuetudo; Sunt enim quædam iniuriæ in vna Prouincia, quæ pro conuicijs in alia non ſolent accipi.

Ex alterius vxoris retentione inuito marito oritur capitalis inimicitia?

Etiam. Idem dicitur de ſororibus, & alijs fœminis nobis coniunctis. Idem de eo, qui terram alterius, villas, agros, prata, domos, per vim tenet.

Si quis alteri moueat ſtatus quæſtionem, aſſerens eum libertum, aut ſeruum, nõ ingenuum, quid?

Capitalis ex hoc facto oritur inimicitia. Idem de mouente quæſtionem alicui de omnibus bonis, vel de maiori bonorum parte. Idem, quum quæſtio eſt de magna pecuniarum quantitate. Idem, de magnæ vnius rei ſpoliatione.

Quid ſi pugnus, vel alapa ſit alicui inflicta, vel fuſtibus, aut canna percuſſ?

Capitalis oritur inimicitia. Idem quoties quis alterum in facie vulnerat cicatrice manente.

Qui dudum fuerat inimicus, ſed recenter reconciliatus, poterit eſſe teſtis.

Minimè: neque deſcendentes ab inimico capitali; quoniam vſq; ad quartum gradum incluſiuè intelliguntur inimici. Item, qui cum capitalibus inimicis alicuius morantur, etiam ſi inimicitia fuiſſet contracta culpa eius contra quem deponitur. Item quoties ſubeſt cauſa ini-

inimicitiæ, quamuis reuera nondum interceſſerit, cum tamen veriſimiliter oriri poſſit; licet teſtis aſſerat ſe non eſſe inimicum.

Quid ſi reconciliatio inter inimicos interceſſiſſet. Antiqua, & benè fundata iudicantis arbitrio, erit in cauſa, vt teſtes repelli non poſſint.

Quid ſi inimicitia dolo, & fraude fuiſſet inducta? Talibus nulla ratione patrocinari debet, & offenſus admittetur in teſtem contra offenſorem.

Ex Comment. CXVII.

Hereticus in cauſis fidei, teſtificabitur pro, & contra fidelem. Nequaquam pro fideli: contra autem faciet indicium, non autem ſemiplenam probationem ad inquirendum. Vbi tamen dicat veriſimilia, & plures ſint numero, & adhibitis tormentis, viam parabit ad alia. Vide Reſcriptum 17. Alexandri IV.

Ex Comment. CXVIII.

Hæreticus cõtra hæreticum erit, vt teſtis audiendus? Vtique: tum quia ſocij criminis admittuntur: tum quia Iudæi in cauſis fidei audiuntur contra Chriſtianos; ergo &c. ijs tamen concurrentibus, quæ in Comment. 113. huius 3. partis notata ſunt.

Hæreticus pro hæretico erit audiendus? Minimè. Quis enim credat fidele futurum teſtimonium eius, qui in Deum extitit infidelis? In odium namque fidei cenſeretur deponere,

ne

ne delicta contra religionem commiſſa punirentur. Poſſent tamen audiri, cum tormentis fortè fatigati; occultum aliquid, & Reipublicæ vtile patefacerent.

Hæretici pro hæretico teſtimonium eſt aliquando audiendum?

Vtique; cum ex veriſimilibus coniecturis vera deponere videbitur, alijs concurrentibus adminiculis, pro rei innocentia; idque proderit ad pœnæ diminutionem, non autem ad integram liberationem.

Ex Comment. CXIX.

Pet. Cened. collect. 35. ad decretales.

Domeſtici, & familiares qui dicuntur?

Seruus, colonus, libertus, aſcriptitius, mercenarius; pater domeſticus eſt filio, & è contra; vxor viro, & è conuerſo. Item, qui ad vnum panem, & vinum viuunt; Item quibus ratione patriæ, vel dominicæ poteſtatis poteſt imperari, quales ſunt in domo noſtra habitantes, vel nobis inſeruientes.

Domeſtici admittuntur in teſtes in crimine hæreſis?

Vtique; non pro Reis, ſed contra Reos; quia cum hoc crimen ſecreto committi ſoleat, melius per domeſticos, quam per alios probari poteſt.

Domeſtici audiuntur aliquādo pro Reis?

Etiam; vbi perſona ſit valdè digna, ac ſpectatæ probitatis, & vbi conueniat cum alio teſte non domeſtico, & omni exceptione maiori;

Grauius puniendus eſt falsò teſtificans contra conſanguineos, quàm contra extraneos.

ri; aut alijs de innocentia Rei concurrentibus.

Vtique: quia naturæ leges euertere videtur.

Ex Comment. CXX.

Vide Comment. 82. ſecundæ partis, & 113. tertiæ partis. Comment. 113. tertiæ partis. Pet. Cened. collect.9.& 22. ad Decretum, & 172. ad Decretales.

Duo tantũ teſtes ſufficiunt ad verè probandam hæreſim?

Vtique: at neceſſe eſt, vt ſint integri, inconfutabiles, & omni exceptione maiores. Quamuis durum videatur, hominem bonæ opinionis, & famæ ad voces duorum condemnare: cum legitimæ defenſionis ordo denegetur, non publicatis teſtium nominibus. Si verò alia adſint adminicula condemnari tunc poterit.

Ex Comment. CXXI.

Quotuplex eſt ſingularitas?

Triplex: Obſtatiua, Cumulatiua, ſeu adminiculatiua, & diuerſificatiua.

Quid eſt Obſtatiua?

Quando ex dictis teſtium naſcitur repugnantia: vt quum vnus ait, alter verò negat.

Quid eſt Cumulatiua?

Quum dictum vnius coadiuuat dictum alterius; vt vnus de viſu, alter de auditu.

Ex

Quid eſt Diuerſificatiua? Ex qua naſcitur diuerſitas rei in ſubſtantia; vt quum vnus dicit vno loco, & tempore quid factum; alius verò alio loco, & tempore.

Cur teſti ſingulari nō creditur? Quia cum Reus ſit vitæ ſuæ, & bonorū poſſeſſor, melior autem ſit poſſidentis conditio, vnius actoris affirmatio non ſufficit ad ipſum, & pellendum de poſſeſſione ſua.

Teſtes loco, & tempore diſcordes de eodem delicto deponētes, erūt ſingulares? Vtique; nec plenè probabunt; nec pœna criminis ordinaria imponēda. Torquendus tamen erit, & ad abiurationem de vehementi compellendus, pœnitentijs ſalutaribus iniunctis. Vide Sotum de Iuſt. & Iure lib. 5. q. 7. art. 2. ad primum argumentum.

Quid ſi pluribus teſtibus ſingularibus idoneis, quàm duobus vrgeatur? Adhuc ordinaria pœna puniri non poterit: ſique in negatiua perſiſtat, expectandum per aliquod temporis ſpatium, & inquirendum, an teſtes per omnia concordes haberi poſſint. Sed prius torquendus: quod ſi nihil confiteatur, abiuret de vehementi, tum ad Triremes, vel carcerem perpetuum damnetur; nec Curiæ ſæculari, tanquam negatiuus relaxari poterit.

Teſtes non per eadem formalia verba deponentes, ſunt ſingulares? Minimè, quando in facto principali, in quo negotij ſubſtantia præcipuè conſiſtit, concordant per eadem, vel æquipollentia verba, quamuis in alijs minus præcipuis circunſtantijs diſcordent. Quod

tamen

tamen verum eſt, vbi non agatur de probandis verbis formalibus.

Ex Comment. LXXII.

Vide Farinac. q. 67. Com. 48. tertiæ partis. Pet. Cened. collect. 139. ad decretales, Menoch. de arbit. caſu 306. 308. 309. 310. 311. 312. 315.

Solus Inquiſitor poteſt torquere teſtes? Vtique; ſi tamen ex teſtibus Rei non fiant: quia vnuſquiſque poteſt per ſe cauſam vſque ad ſententiam excluſiuè expedire.

Quid eſt falſus teſtis? Qui non modo mendacium dicit; ſed & qui veritatem occultat; & qui verba refert alio ſenſu, quam fuerint prolata; vel non integrè refert; vel dicit verba hæreticalia affirmatiuè dicta, cum tamen relatiuè, aut interrogatiuè fuerint prolata.

Quomodo puniendi falſi teſtes? Si de vera, & formali hæreſi contra aliquem depoſuerunt; hic autem velut negatiuus, & impœnitẽs, publicatis bonis combuſtus fuerit; Senatus ſupremus cõſulatur, an relaxandi ſint Curię ſæculari. Quòd ſi ſecus, ad perpetuum, & irremiſſibilem carcerem, aut ad Triremes damnẽtur, eiſdẽ primũ in publicũ ſpectaculũ productis.

Quid ſi nõ de formali hęreſi, ſed de his, quę vehementẽ pręſeferũt hæreſis ſuſpicionẽ falsò depoſuerũt? Arbitrio Iudicum, vel ad carceres, vel ad remum damnabuntur.

Pu-

Quid ſi leuiter nocuerint?

Publicè producti fuſtibus cedentur; vel in exilium, vel ad triremes damnabuntur: aut alia extraordinaria pœna coercebuntur.

Idem de ijs dicas, qui prece, aut pretio teſtes corrumpunt, aut corrumpi mandant, vt falsò teſtimonium ferant.

Datur iuſta cauſa pœnas ſupraſcriptas minuendi?

Etiam; quum quis ſpontè crimen ſuum fatetur, & errati veniam poſtulat; grauiſſimè tamen puniendus vel remo, vel carcere perpetuo, ſi Reus erat relaxandus brachio ſeculari, C. vt commiſſi de hær. in 6.

Quomodo puniendi falſi teſtes, deponẽtes ad alicuius liberationem?

Grauiter; quia Deo, Eccleſiæ, & Chriſtianæ reipublicæ maximam intulerint iniuriam. Attendenda nihilominus delicti qualitas, & an fuerint emendati; vel potius in erroris conſtantia perſeuerent, & alios inficere conentur.

Sententia contra falſos teſtes quomodo pronuncianda?

Producuntur in publicum ſpectaculum, & delicto coram populo patefacto, qualis fuerit eorum conatus detegitur, ratione reddita, cur ità puniantur.

Puniendus falſus teſtis cum eius dictum eſt inualidum?

Vtique; quia, quantum in ſe fuit nocere ſtuduit, & delictum conſumauit.

Falſidico teſti veniã petẽti parcendum?

Minimè: quia id hæretico tantum conceſſum; & vbi accuſatus tãquam negatiuus, & impœnitens Curiæ ſæculari fuerit relaxatus, vel relaxãdus.

Solus Inquiſitor poteſt falſos teſtes punire? Nequaquam, ſed vnà cum Epiſcopo. Ita reſcripto Leonis X. anno Domini 1520.

Falſi teſtis filij, & nepotes erunt infamiæ ſubiecti, vt hæreticorum filij? Minimè; quia nullo id iure cautũ, nec vſu hucuſque receptum. Maius eſt enim hæreticorum crimen quàm falſorum teſtium: nec pœnæ de vno caſu ad alium extendendæ. C.Pœnæ, de pœnit. diſt. prima.

Ex Comment. CXXIII.

Inquiſitor euocare poteſt teſtes extra ſuã Diœceſim? Etiam: prudenter tamen id fieri debet, quia egregiæ perſonæ non facilè trahendæ, ſed ita cum illis agendum, vt rogati potius quam compulſi videantur accedere: & ne recuſent Inquiſitoris imperium, vrbanius eſt, ac modeſtius, vt vel Iudices ad eos vadant, vel alios mittant depoſitiones recepturos. Idem cum viris Illuſtribus, Monialibus, & alijs honeſtis fœminis agendum.

Quanta modeſtia, & vrbanitate cum ſingulis vtendum? Ex dignitate, auctoritate, honeſtate, alijſque teſtium qualitatibus conſtituendum.

Euocare teſtes competit Epiſcopis? Vtique: ſed nec Epiſcopus, nec Inquiſitor tenentur mittere proceſſum ad Epiſcopum è cuius Diœceſi teſtis euocatur. Curandum tamen, ne teſtis euocatus intelligat, quod in cauſa fidei vocetur.

Ex

Ex Comment. CXXIV.

Petr. Cened. collect.6.ad ſextum.

Nomina teſtium ſũt publicanda?

Nequaquam; nec denunciantium; etiam ſi Reus id inſtanter peteret. Inquiſitores tamen teſtium, & delatorum vitam, & mores inquirere debent. Vide Pij IV. Bullam 2. & Vrbani IV. primam. An autem publicandæ circunſtantiæ loci, & temporis relinquitur arbitrio Iudicantis.

Ex Comment. CXXV.

Quid ſi teſtium nomina Inquiſitor publicaret?

Si abſque euidenti neceſſitate, imprudentiſſimè ageret: quia contra tot Pontificum Decreta, & contra receptam ſacri Officij conſuetudinem faceret.

Ex Comment. LXXVI.

Cur Inquiſitoribus cõceſſum, vt peritos aduocare poſſint?

Quia cum Inquiſitores in Theologia tantum periti eſſent ignorantes Iura, ideo factum, vt peritos conſulerent; ne damnandos abſoluerent & abſoluendos damnarent.

Periti quoties aduocandi?

Quum ferenda eſt publicè ſententia abſolutoria, vel condemnatoria, & quoties occurrit difficultas, vel circa teſtes, vel circa delatos, vel in alijs quibuſcunque articulis.

M 2 Vide

Vide Vrbani IV. Bullam primam. C. vt commiſſi de hæret. in ſexto.

Ex Comment. CXXVII.

Vide lib. 3. cap. 28. 2. parte inſtit. moral. Io. Azorij.

Inquiſitores coguntur peritorum cōſilium ſequi?

Minimè; cum eorum ſuffragia conſultiua tantum, & non deciſiua ſint. Item quoniam conſilium non eſt de ſubſtantia actus. Item, quia nullam habent iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam.

Liberrimum eſt Inquiſitorum arbitriū, in ſtatuēdo quid ſibi libuerit?

Minimè; cum negotium fidei grauiſſimum ſit, conſultius erit, & tutius à peritorum ſuffragijs nuſquam diſcedere.

Quid ſi Inquiſitores fuerint Iuriſperitiſſimi?

Facilius vſurpari poterit libertas, de non ſequendis neceſſariò peritorum ſuffragijs. Vbi autem Theologi tantum, fuerint, nec prudens, nec tutum erit &c.

Theologi tenētur peritorū ſuffragia ſequi, vel è conuerſo?

In notandis propoſitionibus hæreticis, & catholicis tenentur Iuriſperiti Theologos ſequi: In capturis verò Reorum decernendis, torturæ indicijs, teſtium dictis admittendis, vel repellendis; inducijs dandis, appellationibus admittendis, aut reijciendis, ſententijs interlocutorijs, & definitiuis ferendis, ac in toto Iudiciario ordine Theologi Iuriſperitis adhærere debent.

Minimè:

Inquiſitores errantes excuſabuntur peritorum ſuffragijs? Minimè: nam deliberare debuerant, an conſilium illud expediret: ideſt laborare, vt ſingula fidei negotia ad officium ſuum ſpectantia, intelligerent.

Ex Comment. CXXVIII.

Peritis totus proceſſus eſt integrè explicandus? Vtique; vt plenius conſulant.

Ex Comment. CXXIX.

Peritis ſunt teſtium nomina explicãda? Nequaquam; qualitates tamen explicari debent; vt ſi religioſi, periti, graues, probati fuerint, vel è contra. Vbi tamen neceſſe ſit aliquando reuelare, per iuramentum, vel excommunicationis ſententiam ligabuntur, vt ſecretum teneant. Cap. ſtatuta de hæret. in 6.

Reorum nomina peritis ſũt explicãda? Minimè. Vide Pij IV. Bullam 2. & Vrbani IV. Bullam primam.

Conſultores, etiam non iurati, ſecretũ reuelantes, punientur? Etiam, extraordinaria pœna, ob multas leges, ne fidei cauſæ propalentur: ſi autem malitioſè, puniri poſſunt tãquam impeditores Sancti Officij. Menoch. de arb. Iud. caſu 537.

Ex Comment. CXXXII.

Epiſcopus, & Inqui- Vtique; quia grauia incommoda

ſitor tenentur ad ſecretum cuſtodiendum? ex conſulturum reuelatione contingentia, oriri etiam poſſunt ſi Epiſcopus, & Inquiſitor manifeſtarent.

Quid ſi reuelarent? Nullo Iure excommunicarentur: mortaliter tamen peccarent, extra caſus ſibi à Iure conceſſos reuelãtes.

Ex Comment. CXXXIV.

Cur Iudices fidei ſtatuta in hęreticos interpretari poſſunt? Quia plures ſunt negotiorum articuli, & dubiorum, quàm ſanctiones. Ne igitur in ſingulis dubijs Papam conſulere tenerentur, propterea &c.

Ex Comment. CXXXV.

Soli Inquiſitores poſſunt huiuſmodi ſtatuta interpretari? Vtique; quamuis tutius ſit, ac veriſimilius Epiſcoporum conſilium, ac peritiſſimorum adhibere.

Solus Inquiſitor poteſt edicta in hæreticos ſtatuere? Vtique, abſque Ordinarij conſenſu, cùm maiorem Epiſcopis, aut ſaltem æqualem cum ipſis, in cauſi fidei, habeant poteſtatem.

Epiſcopus poterit ſimilia edicta ſtatuere pœnas augendo? Etiam.

Principes ſeculares poſſunt in hæreticos pœnas augere, vel in vſum reuocare? Vtique. Id enim non eſt intromittere ſe de crimine Eccleſiaſtico, ſed incrementum fidei procurare; & Romani Pontifices talia ſtatuta perpetuò confirmarunt. Immò Eccleſiaſticis non procedentibus contra

tra hæreticos, procedere poſſunt Principes ſæculares.

Ex Comment. CXXXVI.

Suſpecti de hæreſi abiurare debent?

Etiam; vel ſe purgare, C. Accuſatus, de hæret. in 6. Vide Comm. 39. tertiæ partis.

Ex Comment. CXXXIX.

Cautionum quot ſunt ſpecies?

Duæ: Nuda, quæ ſimplex promiſſio vocatur: & idonea quum fideiuſſor, vel pignora ſunt accepta.

In hoc Tribunali quinam ſub cautionibus relaxandi?

Qui pro delictis ijs capti ſunt, pro quibus corporalis pœna non venit imponenda, ſed tantum pecuniaria, vel alia ſimilis. Menoch. de arbit. caſu 303. 304.

Deprehenſus in hæreſi poteſt cum cautione relaxari?

Vbi pœna corporalis veniat imponenda, nequaquam: quia fideiuſſores ad pœnam corporalem ſe obligare non poſſunt: cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum.

Si Iudex fideiuſſoribus Reum dimittat, & aufugiat, qua afficiendi pœna fideiuſſores?

Non corporali, ſed pecuniaria, ad quam ſe obligauerant. Si verò nullam certam pœnam promiſerunt adhuc pecuniaria, ſed iudicanti arbitraria: niſi vel conſuetudo, vel Ciuitatis ſtatutum certã pœnam ſtatueret.

Serui, & viles alij homines relaxandi ſunt fideiuſſoribus?

Difficillimè. Curent tamen Inquiſitores, vt quam cito cauſa abſoluatur: nec enim quicquam boni

euenite ſolet ex relaxatione è carceribus; cū facultatē habeant delinquētes alios alloquendi, & celandi, quod fortaſſe fuiſſent in carceribus cōfeſſi.

Quid ſi pendēte proceſſu appareat Reū non eſſe culpabilē.

Relaxari poterit, ſi noua indicia minimè futura credantur.

Quid ſi relaxandus, ob inopiā, non inueniat qui fideiubeat?

Adhuc relaxandus ſub iuratoria cautione.

Quid de viris Illuſtribus?

In aliquo tuto loco extra carceres ſidis cuſtodibus cuſtodiantur, vel fideiuſſoribus relaxentur, certo Palatio eiſdem aſſignato.

Qui ſi fideiuſſor debito tempore Reum non conſignet?

Promiſſam ſoluat pœnam, Fiſco, vel ſanctæ Inquiſitionis officio applicandam.

Ex Comment. CXL.

Redeuntium qualitates, & perſona conſideranda?

Etiam: an ſtatim, vel poſt longum tempus: an ſpontè, vel ab alijs denunciati, an Clerici ſint, vel Laici: an periti, vel ignari: an ſenes, vel pueri: an iuuenes, & imprudentes. Mitius enim agendum cum ſpontè reuertentibus, quàm cum his, qui coactè; & cum his qui ſtatim, quàm cum illis qui poſt longum tempus.

Ex Comment. CXLI.

Inquiſitores quoſuam

Quos ipſi excommunicarunt, quoſ

que

ab excommunicatio ne abſoluere poſsũt? que ob hæreſim contraxiſſe nouerũt. Quod tamen de foro exteriori accipiendum.

Epiſcopi poſſunt abſoluere hæreticos occultos? Minimè: ita ſæpè pronunciatum in ſupremo Romanæ Inquiſitionis Prætorio. Ita Pius V. ita Gregorius XIII. Nauar. Man. c. 27. n.275.

Ex Comment. CXLII.

Quinam hæretici perpetui carceris pœnam euitant? Qui nec accuſati, nec denunciati, ad Eccleſiam redeunt: quique capti tam de ſe, quã de alijs, quos hęreticos nouerunt, plenè, & integrè confitentur. Qui etiam priuſquam teſtium dicta fuerint publicata, puro corde redierint. Hoc tamen Epiſcoporum, & Inquiſitorum arbitrio relinquitur.

Quid ſi vxori propter hæreſim perpetuus carcer ſit iniũgendus? Mariti domus pro carcere aſſignanda; conſulto tamen Supremæ Inquiſitionis Senatu.

Ex Comment. CXLV.

Epiſcopus, & Inquiſitor diſpenſant in carcere perpetuo? Vtique Iure communi. Cap. Vt commiſſi, de hæret. in ſexto. Priuatis tamen Hiſpaniæ Inquiſitoribus non licet inconſulto Generali Regnorum Inquiſitore.

Ex Comment. CXLVI.

Petr. Cen. collect. 34. ad Decretum

Vti-

Pœnitentias non adimplentes remanēt Inquiſitoribus ſubiecti?

Vtique; quia malè ſentire videntur de fide, non adimplentes id, ad quod ſe iureiurando obligarunt.

Pœnitentias adimplentes cōueniri poſſunt coram Iudicibus laicis?

Vtique; tàm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus. In leuibus autem poterunt Inquiſitores ſe intromittere; non in grauioribus; videlicet, Si iſti leuiter inter ſe rixati fuerint; aut conuicia in alterutrum ſibi dixerint; aut ſimile quid in carceribus patrauerint.

Quid obſeruandū circa pœnitentias non adimplentes?

An non adimpleant ommittendo tantū, vel ommittēdo, & cōmittēdo.

Quid eſt non adimplere ommittēdo tātum?

Non orare, non ieiunare, Eccleſias non viſitare, & ſimilia. Hi enim nullo modo relapſi cenſendi; quia nihil committunt ex quo relapſi iudicari poſſint. Impœnitentes nihilominus iudicabuntur, & reſcipiſcentes admittuntur, & grauioribus pœnitentijs coercentur. Quod tamen procedit, quando nulla legitima cauſa fuere impediti, vt aduerſa valetudine, aut alio iuſto impedimento. Tunc enim nec peccant, nec impœnitentes cenſendi. Tutius tamen eſſet Inquiſitores conſulere, vt omnis mali ſuſpicionem excludant.

Quid eſt non adimplere ommittendo, & committendo?

Quid ommittendo, iam explicatum. Committendo bifariam accipi poteſt: Aut enim talia committunt, in quæ incidentes à iure putantur relapſi; vt hæreticos accepta-

ptare, viſitare, aſſociare, donare, fauorem impendere (qui excuſari non poſſint.) Hi namque non modò impœnitentes, ſed relapſi iudicabuntur. Ius enim præſumit delinquentes hæc agere ex conſequentia erroris à ſe prius approbati.

Quinam committentes relapſi non cenſendi?

Si eã committant, ad quæ vitanda nullo modo ſe obligarunt, nec hæretica ſunt; nec hæreſim ſapientia; licet alias prohibita: vt ſi hominem interficiant, adulteriũ cõmittãt, iniuriã quacunque ratione aliàs inferant.

Quid ſi ea committant, ad quæ ſpecialiter non committẽda ſe obligarunt?

Si enim promiſerunt vſuras non exercere; poſtquam abiurauerunt hæreſim, quæ dicit vſuram non eſſe peccatum; tunc, quamuis relapſus videri poſſit; quia tamen id à Iure non eſt cautum nominatim, relapſus non erit iudicandus.

Interrogandus ſuper credulitate?

Vtique; & ſi errorem habere deprehendatur in mente, tanquam relapſus poterit damnari. Si verò errorem non habuerit, tanquam deficiens in pœnitentia iniunĉta puniendus erit, ac recipiendus, vbi congruè ſatisfacere voluerit.

Damnatus ad carcerem perpetuum, vel ad Monaſteriũ, fugiens erit relapſus?

Nequaquam, ſed tantum impœnitens, & pro tali damnari poterit. Si autem ſponte reuertatur, vel comprehendatur, paratus Eccleſiæ ſatisfacere; etiam ſi fugæ rationabilem non afferat excuſationem; recipien-

piendus erit, maiori tamen coercendus pœna.

Quid ſi vel prioris, vel alterius erroris ſigna adfuerint?

Fugæ coniuncta ſufficient fortaſſis ad eundem, velut relapſum damnandum.

Quid ſi pœnitentias iniunctas non adimpleant, & adimplere omninò recuſẽt?

Vt impœnitentes iudicandi; & (niſi reſipiſcant) brachio ſeculari relaxandi.

Obligans ſe generaliter ad non faciendũ contra abiurata, ſi contrafaciat cenſebitur relapſus?

Promiſſio, ſecundum Iuris regulas, intelligitur facta, nec operari poteſt amplius, quàm Ius permittat. Vbi ergo relapſus pœnam contrafacientibus præſcripſit Ius, ibi, & in eo caſu tantum relapſi dicendi.

Ex Comment. CXLVIII.

Cur Eccleſia relapſos non recipit.

Multis rationibus; præcipuè verò quoniam qui ſecundò labitur, non præſumitur prius verè conuerſus. Ita in Concilio Narbonenſi cap. 11. Adde pœnam augendam ex conſuetudine delinquendi.

Ex Comment. CXLIX.

Relapſis cõuerſis brachio ſeculari relaxatis conceduntur Sacramenta?

Vtique, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ; ſi tamen veræ contritionis ſigna appareant; quibus Extremæ Vnctionis Sacramentum denegatur. D. Thom. 4. ſent. diſt. 23. q. 2. art. 2.

Ex Comment. CLII.

Vide Comment. 80. ſecundæ partis, & 40. tertiæ partis.

Inquiſitores poſſunt pęnas pecuniarias iniungere?

Etiam, ad Eccleſias ædificandas, ad alendos pauperes, ad dotandas inopes virgines, vel Sanctæ Inquiſitionis officio applicandas.

A quo facultatem obtinuere?

Ab Alexandro 4. reſcripto incip. Super extirpatione.

Quibus, & quando iniungendæ pœna pecuniaria?

Vehementer ſuſpectis de hæreſi, quum propter ætatem, valetudinem, vel aliam cauſam, nec torqueri, nec alia pœna puniri poſſunt. Iniunguntur etiam hæretica verba proferentibus in ludo, ex ira, ex fatua ſimplicitate, vel ignorantia. Item diuitibus, & auaris redeuntibus, non autem pertinacibus, & relapſis, quorum bona confiſcata cenſentur: cautè tamen imponendæ, ne fidei Iudices auaritiæ inſimulentur.

Clericis redeuntibus iniungi poſſunt?

Vtique, ratione patrimonij, vel fructus beneficiorum, quos ſuos faciunt.

Quid ſi mulctā ſoluere quis non poſſit?

Salutaribus plectatur pœnitentijs.

Ex Comment. CLIII.

Petr. Cened. collect. 28. ad Decretum.

Vti-

Inquiſitores accipere poſſunt eſculenta, et poculenta? Vtique: non tamen à litigantibus: at tutius erit ſi nihil accipiant, vel à Reis, vel à conſanguineis, vel Reorum amicis, vel à quibuſuis alijs.

Inquiſitores exigere poſſunt ab Inquiſitis expenſas? Vtique, etiam alimentorum; ne ex ſuo delicto commodum conſequantur. Vide Innocentij IV. Bullam duodecimam.

Statuta ſalaria Inquiſitionis officialibus in Hiſpania? Etiam, quæ ſtatis temporibus ipſis ſoluuntur ex bonis publicatis.

Epiſcopi poſſunt expenſas exigere in cauſis fidei? Minimè; cum habeant redditus ex Epiſcopali dignitate; & ideò proprijs ſtipendijs conuenit in hoc negotio laborare.

Ex Comment. CLIV.

Inquiſitores rationem reddent Epiſcopis, de acceptis titulo expenſarum? Minimè; cum ſint delegati, Epiſcopis maiores; & multum confidit Papa de ipſis; nec veriſimile eſt malè diſpenſaturos bona. Vide Innoc. IV. Bullam duodecimam.

Ex Comment. CLVII.

A quibus Inquiſitoribus prouidendum pro ſalario, & expenſis? Ab Epiſcopis, vel Dominis temporalibus loci, vel de condēnationibus, vel à Papa, aſſignando Inquiſitionis Prætorio aliquod dire beneficium. Vide Innocentij IV. Bullam duodecimam.

Ex

Ex Comment. CLVIII.

Sententia declaratoria ſuper bonorum cõfiſcatione per quẽ ferenda?

Per Epiſcopum, aut Inquiſitorem: ſæculari Iudice, non ſe intromittente, niſi per Eccleſiaſticum requiſito. Vide Innocentij IV. Bullam octauam.

Hæretici pœnitentes recuperant bona?

Minimè; tanta enim benignitate indigni cenſentur; licet ex ſola miſericordia quandoque reſtituantur.

Hæreticus nondũ accuſatus, nec condemnatus, tenetur in conſcientia fiſco bona reſtituere?

Nequaquam, vbi omninò occultus ſit, nec ſignis exterioribus hæreſim protulit; vel, ſi protulit, nullus audiuit. Idem dicas de hęretico emẽdato. Idem de hæretico Iudicialiter veritatem negante, & abſoluto.

Condonanda ei bona, qui conuertitur poſt quam Curiæ ſæculari fuerit relaxatus?

Nullo pacto; quia tanta bonitate indignus; nec iuſtum videatur, vt duo priuilegia adeo inſignia, vitæ ſcilicet, & bonorum, homini perditiſſimo conferantur.

In quibus caſib⁹ hæreticis penitẽtibus bona cõdonari poſſunt.

Quando pœnitent antequam brachio ſæculari relaxentur; & quando carceris perpetui pœna remittitur.

Inquiſitores cui rationem reddent bonorũ confiſcatorum?

Non Epiſcopo, cui non ſunt inferiores, c. Sanè, il 2. de offic. Iudicis delegati, ſed Apoſtolicæ Cameræ Præfecto, ſiue ei cui Summus Pontifex iuſſerit.

Principes peccantes puniri poſſunt à Papa?

Etiam. cap. Ad abolendam de hæreticis. Gloſſa, & DD. in cap. Vergentis, de hæreticis.

Vbi non ſunt Inquiſi-

Vtique, c. Ex eo, de hæreticis, & hæc

tores bona damnatorum, ſpectant ad Epiſcopos? hæc in vſus pios per Epiſcopos conuertenda. Vel dicas: Ad fiſcum Romanæ Eccleſiæ ſpectare.

Ex Comment. CLIX.

Iudices ſæculares cōpelli poſſunt ad exequendam bonorum confiſcationem? Vtique: immò, & hæredes, amici, & conſanguinei eorum, quorum fuerunt bona, ſi eadem relaxare noluerint. Vide Innocentij IV. Bullam octauam, & nonam.

Ex Comment. CLX.

Petr. Cened. collect. 169. ad decretales. c. Decreuit, de hæret. in 6.

Vxor hæretico nupta, perdit dotem? Etiam, ſi à principio ſciuit virum hæreticum; quia eius errori conſentire videtur. At ſi contracto matrimonio hæreticū tunc eſſe intelligat; dotem non amittet, niſi, & ipſa peccato eius deinceps conſentiat. Vide Comment. 78. ſecundæ partis.

Amittet ſi maritum hæreticū Iudicibus fidei non reuelet? Minimè; quia ex ommiſſa relatione, non hæreſis, ſed hæreſis ſuſpicio contrahitur. Punietur ergo mitiori pœna, quamuis excuſari poſſit ob arctiſſimam coniunctionem, quæ eſt inter virum, & vxorem.

Qualiter ergo reſtituenda dos vxori. Ea tantum, quam verè maritus hæreticus ab vxore habuit; non illam, quam in Inſtrumentis dotalibus maritus ſe habuiſſe confitetur.

Pro-

Probabit igitur legitimè numerationem dotis viro factam.

Præter dotem recuperabit alia bona? Bona paraphernа, & alia eiuſdem propria tantum, vt arrę, & alia munuſcula à conſanguineis mariti donata.

Acquiſita conſtante matrimonio adiudicantur Fiſco propter hæreſim? Pars eorum dote cum vxori eſt reſtituenda.

Vxor maritum hæreticum receptãs punienda? Nequaquam: quia potius id amore, & affectu maritali, quàm criminis affectu facere videtur. Vide Comment. 78. 2. par.

Ex Comment. CLXI.

Clarus §. hæreſis n. 11. Farinac. q. 190. n. 82. & conſil. 117. 118.

Clericorum bona cõfiſcari poſſunt? Poſſeſſiones, & domus Eccleſię ſuper quibus Clerici habent fundatos fructus confiſcari non poſſunt: fructus verò, quos ex Beneficijs percipiunt, pro rata ſibi aſſignata confiſcari vtique poſſunt. Idem dicas de bonis acquiſitis ex quotidianis Eccleſiaſtici beneficij diſtributionibus.

Bona confiſcata cui applicabuntur? Standum erit Prouinciarum conſuetudini, vel Supremus Inquiſitionis Senatus conſulendus.

Clericorũ hæreticorũ bona propria confiſcari poterunt? Vtique.

Quid ſi bona feudalia habeant? Non confiſcantur, ſed ad directos Dominos reuertuntur: condem-

nato tamen viuente ſuccedet Fiſcus in feudum, quoad vſumfructum. Idem dicas de bonis reſtitutioni ſubiectis.

Clericis redeuntibus pecuniariç pçnitentia imponenda?

Vtique; quamuis patrimonium non habeant, fructus tamen beneficiorum habent, in quibus habent dominium. Habent inſuper alia bona, vel proprio labore comparata, vel ab amicis, & conſanguineis donata.

Ex Comment. CLXII.

Vide Comment. 24. primæ partis.

Inquiſitor tenetur Epiſcopum requirere, quũ hçreticos, fautores, defẽſores, receptatores, et eorũ filios dignitatibus priuat?

Nequaquam: quamuis tutius ſit, & decentius, vt in priuatione ſæcularium officiorum, & dignitatum Epiſcopi conſenſus adhibeatur. Vide Vrbani IV. Bullam primam.

Hçc priuationis pçna habet locũ in pçnitẽtibus, et conuerſis?

Minimè.

Hçretici ſunt ipſo iure priuati, an potius ſententia declaratoria requiritur.

Ipſo Iure beneficijs Eccleſiaſticis à die commiſſi criminis priuati cenſetur.

Quid de receptatoribus, defenſoribus, et fautoribus.

Per ſententiam priuandi erunt.

Quid ſi Epiſcopus cõferat ſciẽter Eccleſiaſtica beneficia hçreticis?

Tanquam hçreticorum fautor puniri debet, & collatio ipſo Iure eſt nulla.

Si

Clerici, et Religioſi ab hæreſi reuertentes, ſunt ad priſtinas dignitates, & beneficia reſtituendi?

Si Epiſcopi ſint, aut maiores Prælati, ſummi Pontificis eſt videre, an, & quando expediat. Si Rectores animarum, & Religionum Præfecti fuerint, vbi ſubditos infecerint, nullo modo reſtituendi. Vbi verò peccatum eorum occultum fuerit, & ſeipſos detulerint; mitius cum eis agendum, conſulto prius Supremo Inquiſitionis Senatu. Si autem Religioſi, & Clerici ſimpliciter fuerint, & ſpontè reuerſi, facilius ad beneficia reſtitui poterunt; ſuſpendendi tamen ab ordinum exercitio per aliquod tempus.

Quid ſi poſt deprehenſionẽ tardius reuertantur?

Ad officia, & beneficia non tam facilè reſtituendi, immò verbaliter degradati in Monaſterium conijcietur, ad condignam pœnitentiam agendam, nec ad aliqua beneficia obtinenda facilè habilitandi.

Diſpenſari poteſt, cũ in minoribus ordinibus conſtituti hæreſim commiſerunt; vt maiores recipiãt ordines?

Summus Pontifex conſulendus.

Ex Comment. CLXIII.

Filij hæreticorũ, credentium, & fautorum inhabiles ſũt?

Vtique, ad obtinenda officia quælibet publica, & Eccleſiaſtica beneficia, vſque ad ſecundam generationem. Id enim, & illegitimos comprehendit. Vide Iulij III. Bul-

lam primam, c. Statutum de hæret. in ſexto.

Pœna hæc comprehendit filios ante delictum, & poſt delictum natos? Etiam; tam legitimos, quam illegitimos.

Filij hæreticorum priuantur beneficijs habitis ante Patris delictum? Minimè; neque per ſententiam priuandi. Sacerdotio tamen, & beneficijs, quæ poſt parentum condemnationem fuerint conſecuti, priuandi erunt.

Ex Comment. CLXIV.

Quomodo intelligitur inhabilitationis pœna? Vſque ad ſecũdam generationem, per lineam paternam: per maternam verò vſque ad primam.

Explices hoc idem? Si pater eſt hæreticus, filius eius, & filia, & nepos ex filio cenſetur inhabilis. Si verò ſit nepos ex filia, cum non ſequatur familiam patris, non eſt inhabilis. Item ſi Mater eſt hæretica, Solus filius, vel filia, exiſtens in primo gradu efficitur inhabilis.

Filij, et nepotes relapſorum pœnitentiũ, ſed Curiæ ſeculari traditorũ, infames erunt? Negant quidem, & mitior eſt ſententia: affirmant alij, & hæc verior.

Filij ſuſpectorũ propter fautoriam defenſionẽ, & receptionẽ, erũt inhabiles? Vtique; cum eorum parentes tales deceſſerint.

Mi-

Filij parentes hæreticos Iudicibus fidei deferentes erunt infames?

Minimè.

Filij eorũ,qui ob contumaciam damnãtur erunt inhabiles?

Vtique: ſi tamen paternam abominentur iniquitatem, ſuperioris auctoritate habilitandi erunt. Ad ſacros tamen ordines non facilè promouendi.

Ex Comment. CLXV.

Hæretici priuantur omni dominio?

Vtique: naturali, quod habent in filios: ciuili, quod habent in ſeruos: politico, quod habent in quoſlibet alios ſubditos; iure gentium, quo rerum ſuarum amittunt dominium.

Fautores, receptatores, & defenſores, amittunt ius patriæ poteſtatis?

Nequàquam.

Crimen hæreſis patris liberat ſtatim filiũ à patria poteſtate?

Vtique; nec pater hæreticus pro eo teſtamentum facere poteſt; cùm eius bona à die commiſſi criminis, ſint confiſcata. c. Cum ſecun. leges de hæret. in ſexto.

Ex Comment. CLXVIII.

Hæreticis obligati liberantur ob hæreſim?

Vtique: nec depoſitarius tenetur depoſitum reddere hæretico. Idq; verum eſt, quum in hæreſim inciderint manifeſtè: & vxor liberatur à

debito reddendo; & vaſſalli à iuramento præſtito.

Quid ſi occultum eſſet delictum? Si probari poſſet, non occultum, ſed manifeſtum diceretur.

Domino hæreticante ſerui fiunt liberi. Si Chriſtiani ſunt liberati reſtituuntur; ſi autem Chriſtiani non extiterint, in fiſcum tranſeunt.

Quid Domino ad Eccleſiæ gremium reuertente? Non recuperatur Chriſtianorum dominum: cathecumeni quoque ſui iuris efficiuntur: quia iuſtum eſt, vt Chriſtianorum priuilegijs gaudeant.

Serui infideles hæreticum dominum denunciantes, confiſcandi? Minimè; ſi veræ laudis ſtudio id egerint; & propterea donandi libertate, ſpe concepta, quod facilius ad fidem conuerti debeant.

Ex Comment. CLXIX.

Hæredibus ſuſpectorũ morientium, eſt aliquid iniungendum? Minimè: cum vehementes ſuſpiciones ſuſpectorum, delinquentium morte extinguantur: neque, ſi mortui fuerint lite pendente.

Quid ſi penitentia iniuncta, nõ perſonalis, ſed in bonis exequenda fuerit? Ad eam implendam compellendi hæredes defuncti: ſique bona ſua obligauit ad ſucceſſorem cum iſto onere tranſibunt.

Ex Comment. CLXX.

Admittendi excuſatores eorũ, qui morientes hæreticalia dicunt, vel faciunt? Vtique, dummodo defuncti, viuentes non fuerint de hæreſi ſuſpecti: Aut dum ſanæ mentis eſſent, hæreticorum conſolationem haud petie-

petierint. Vide Alexandri IV. Bullam tertiam.

Quid intelligis per hæreticorum conſolationem? Manus impoſitionem ſecundum eorum ritum, & conſuetudinem, vel ſpiritualem baptiſmum, vel alias ceremonias eius ſectæ proprias.

Quid ſi prius de hæreſi fuerint ſuſpecti? Defuncti, velut hæretici damnabuntur, ex hac præſumptione Iuris, & de Iure.

Vbi excuſari poſſunt, quibus teſtibus? Non domeſticis, veluti vxoribus, filijs, & familiaribus: ſed alijs omni exceptione maioribus.

Quot modis excuſari poſſunt decedentes, conſolationem petẽtes ab hæreticis? Duobus. Primus eſt, probando defunctum, dum viueret, non fuiſſe de hęreſi ſuſpectum, vel diffamatum: Immò Eccleſiæ Sacramenta tempore debito, Chriſtianorum more, recepiſſe; & cætera peregiſſe, quæ à catholicis viris fieri ſolent: Hæretica verò quę dixit, aut fecit, nõ animo deliberato, ſed per doloris acrimoniã irrepſiſſe, ſecũdus eſt, quod ſanæ mẽtis nõ fuerit quãdo talia fecit, aut dixit.

Qua ratione hęc probabuntur? Factis probationibus, quod aliquando fuerit furioſus: nam eo in caſu præſumitur, delictum tempore furoris factum, & durare. c. Indicas tertia q. 9. Quod ſi ante delictum furioſus non fuerit, tunc delictum præſumitur tempore ſanæ mentis commiſſum: Quia ſemper quis præſumitur eſſe talis, qualis naturaliter eſſe debet. Clementina prima de ho-

homicidio. Aliquando tamen iudicio priuantur homines ob grauiſſimos morbos; & ideò Medicorum iudicium adhibendum? Ætas etiam attendenda, ob quam aliquando delirant homines abſque morbo.

Creditur notario atteſtanti teſtatorē ſanę mentis fuiſſe?

Communis ſententia eſt; quod non credatur.

Ex Comment. CLXXII.

Menoch. de arbit. Iud. caſu 548.

Quomodo tractandi fautores hæreticorum, & ſacrum officium impediētes?

Grauiſſimam contrahunt hæreſis ſuſpicionem, quæ anno elapſo tranſit in violentam, ex qua poſſunt, vt hæretici, condemnari. Hæreticis tantum fauentes, non impedientes tamen ſacrum officium, non ita grauiter peccant; ideoque, niſi nominatim publicentur excommunicati, anno elapſo non videntur, vt hæretici cōdēnandi.

Ex Comment. CLXXIV.

Inquiſitores poſſint abſoluere eos, qui animo pertinaci per annum in excommunicatione durarunt?

Vtique; quia audiuntur ad excuſandum crimen; & miſericordiam implorātes recipiuntur. Non audiūtur tamen ad recuperandum bona.

Ex Comment. CLXXV.

Inquiſitores diſpēſant ſuper irregularitate, cum redeūtibus?

Vtique. Et Inquiſitores mutuo ſecum diſpenſare poſſunt, per re-

ſcriptum

ſcriptum Clement. VII. quod incipit: Cum ſicut, quod tamen reuocatum fuit à Pio V. ſexta Septembris 1567. ita vt non poſſunt Inquiſitores habilitare ad beneficia, nec ad ordines, nec ad altaris miniſterium. Nauar. Man. cap. 27. num. 205.

Ex Comment. CLXXVI.

Quoties actio fidei celebratur poſſunt Indulgentias concedere?

Etiam 20. vel 40. dierum. Et licet multi Pontifices Inquiſitoribus conceſſerint, vt Indulgentias concedere poſſint, nõ tamen eſt credendũ, quod Indulgentias multiplicauerint, ſed conceſſas confirmauerint. Vide Alexandri IV. Bullam ſextam.

Ex Comment. CLXXVII.

Officiales Inquiſitionis lucrantur Indulgentias?

Socij, & Notarij Inquiſitorum; Conſultores, Fiſcalis, & ſimiles hæreticorũ extirpationi incũbentes. Indulgentiam trium annorũ conſequũtur: atque in hoc miniſterio moriẽtes plenam peccatorũ remiſſionem aſſequuntur. Vide Alexandri IV. Bullã 6.

Ex Comment. CLXXVIII.

Inquiſitorum auxiliatores conſequuntur Indulgentias?

Etiam, trium annorum, non tantum ſemel in tota vita, ſed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo.

Ex

Ex Comment. CLXXIX.

Inquiſitores quam Indulgentiam conſequuntur?

In quolibet Inquiſitionis actu, quando fit aliquis reconciliationis actus per eos, vel aliqua executio, durante tempore officij plenariam aſſequuntur Indulgentiam, & in morte eandem.

Idem credendum de officialibus, & auxiliantibus?

Idem: videlicet in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo, trium annorum Indulgentiam ſingulis vicibus lucrantur.

Finis Commentariorum Tertiæ Partis.

DE

DE VARIIS PROPOSITIONVM GRADIBVS.

Vide Alex. Peſant. 2.2.q.101.art.1.diſp.1.

PRopoſitionum in fide peccantium gradus varios enumerauit Pegna Comment. 28. Secundæ Partis, quos tamen, breuitati addictus, nec explicauit, nec exemplis illuſtrauit, fontes nihilominus ex quibus hauriri poſſent explicationes inſinuauit. Hinc factum, vt quæ ipſe ommiſit, ex Arnaldi Albertini q. 6. de agnoſcendis aſſertionibus catholicis, & ex Simanca in Enchyridio violatæ religionis. tit. 24. mutuati fuerimus.

Quid eſt propoſitio hæretica? Ea eſt, quæ contrariatur, vel articulis fidei; vel ſcripturis diuinis rectè intellectis; vel traditionibus, ac deffinitionibus Eccleſiæ; vel Concilijs generalibus, legitimè congregatis, & confirmatis; vel deffinitionibus Sedis Apoſtolicæ; vel communi ſententiæ Doctorum Eccleſiæ, in his, quæ ad fidem pertinent. Dicas breuius, ea eſt, quæ contrariatur veritati catholicæ.

Quid eſt propoſitio hæreſim ſapiens? Ea eſt, quæ prima verborum ſignificatione ſenſum habet hæreticum; quamuis piè intellecta poſſit ha-

habere catholicum ſenſum. Vel ea eſt, quæ aſſerit dogma peruerſum, ex quo cum notorio vero, quod negari haud poteſt, ſequitur hæreſis propriè dicta. Vt ſi dicatur: omnis homo exiſtens Romæ eſt in peccato mortali. Hæc, inquam, ſapit hæreſim, quia ex ea, cum aliquo vero aſſumpto, videlicet, quod infans nouiter baptizatus eſt Romæ; ſequitur, quod idem infans ſit in peccato mortali; quod eſt hæreticum.

Quid eſt propoſitio impertinens? Ea eſt ex qua,nec directè, nec in conſequentia euidenti, nec probabili, nec certa, ſequitur quod repugnet veritatibus catholicis: vt exempli gratia: Quod Ioſeph ſponſus Virginis Mariæ, fuerit, vel non fuerit mortuus, tempore paſſionis Chriſti. Quia ſiue ſuperſtes, ſiue defunctus fuerit, nihil ad fidem pertinet, præcipuè cum inter catholicos vigeat ſuper hoc diſcordia.

Quid eſt propoſitio temeraria? Ea eſt, quando aſſeritur aliquid tanquam certum, quod nulla ratione, ſeu auctoritate efficaciter probari poteſt: vt quod mundus finietur intra centum annos. Hæc enim licet poſſit eſſe vera,id tamen aſſerens tanquam certũ,temerarius dicitur. Vel ea eſt, qua temerè contra modeſtiam Eccleſiaſticam aliquid aſſeritur.

Quid eſt propoſitio Ea eſt, qua id aſſeritur, quod eſt fal-

erronea, ſeu falſa? falſum. Vel quum aſſeritur aliquid contra veritatem ab Eccleſia nondũ planè definitam, vel non omnibus manifeſtam, vel ab eo ignoratam, qui protulit. Dicas clarius: Illam eſſe, quæ continet erorem contra veritatem aliquam obſcuram, nondum ab Eccleſia definitam.

Differũt propoſitio hęretica, & erronea? Vtique: hæretica enim eſt, cuius falſitas ſit notoria, catholicæ veritati repugnans: erronea verò eſt, qua diſceditur à via recta, & poteſt eſſe in quibuſcunque ſcientijs.

Quid eſt propoſitio iniurioſa? Ea eſt, quæ detrahit ſtatui alicuius fidelis, vel alicui notabili perſonæ, ſeù ſancto. Inde dicitur: Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre. Vel, ſi dicatur, Lex Moyſis ſuis vmbris, & victimis, fecit hypocritas. Hæc enim aſſertio contumelioſa eſt legi Moſaycæ, & ipſi Deo, qui vmbram, victimas, & ceremonias legis ad bonum inducentes inſtituit.

Quid eſt propoſitio ſcandaloſa, vel malè ſonans, vel piarũ aurium offenſiua? Ea eſt, quæ ruinæ occaſionem præbet auditoribus, ideſt cadendi facilitatem in hæreſi: vt aſſerendo ſimpliciter, Patrem eſſe maiorem filio: & Deum in Incarnatione creaturam factum: quæ ſunt exponendæ potius, quam extendẽdæ: quæ licet cum modificatione veræ ſint, per ſe tamen, & abſolutè prolatæ, fauere videntur propoſitionibus hæreticalibus. Vel,

ea

ea eſt,quæ licet nullum errorem fidei contrarium manifeſtè contineat; habet tamen neſcio quid abſonum, & hæreſi affine, quod pijs auribus malè ſonat. Piæ autem aures dicuntur, quæ penetrant intus audita præpoſitionis ſenſum, & quæ de rebus fidei catholicæ, & optimis moribus benè ſentiunt.

Quid eſt propoſitio ſchyſmatica, vel ſeditioſa? Ea eſt, quæ in Eccleſia, vel populo Dei diuiſionem, ſeditionem, & ſchyſma induceret: vt aſſerendo, quod malo Prælato, ſeu Regi non eſt obediendum.

Quid eſt propoſitio impia? Ea eſt, qua aſſeritur pro animabus in Purgatorio exiſtentibus non eſſe orandum. Vel Indulgentias à Papa illis conceſſas non prodeſſe. Hæc enim hæretica quoque eſt. Vel Impia propoſitio dicitur, quum eſt contra præcepta Dei. Nihil autem prohibet eandem propoſitionem varias ſimul habere qualitates: ſiquidem eiuſmodi non ſunt, vt ſe inuicem expellant, & concurrere nequeant.

Quid eſt propoſitio impia? Eſt irrogatio iniuriæ Deo factæ; quod ei non conuenit tribuendo, quod eſt contra miſericordiam, vel cum ab eodem, quod ei conuenit relegatur; quod eſt contra iuſtitiam: Vel cum creaturæ tribuitur, quod eſt proprium Dei; idque eſt contra maieſtatem. Dicas preſſius. Ea eſt,

quæ

quæ Deo, vel Sanctis iniuriam irrogat.

Quid eſt blaſphemia hæreticalis?

Ea eſt, quæ pugnat cum articulis fidei; vel negat Chriſtum, dictis, vel factis. Can. Aeſtimant, & Can. Non ſolum 11. q. 3. Farinac. q. 20. num. 29. & 30.

Hæreticū eſt dicere, quod ſenſus literalis Sacræ Scripturę ſit aliquãdo falſus?

Vtique: nam ille verè, & propriè eſt ſenſus literalis, quem Spiritus Sanctus ſpecialiter intendebat, quique ex circunſtantijs literæ trahi poteſt, & debet; vti Scriptores ſacri fecerunt, & docuerunt: Alioquin ſoliditas omnis probationis à ſcriptura periret.

Mendacia officioſa admittuntur in Sacra Scriptura?

Nequaquam: nihil enim auctoritatis in ea remaneret.

PRÆ-

PROPOSITIONVM

EARVMDEM QVALITATES

Ab alijs Doctoribus explicatæ.

Quid eſt propoſitio hæretica?

EST aſſertio contraria fidei; facta à Chriſtiano homine: Quod ſi concurrat pertinacia, tunc talem aſſerens propoſitionem erit hæreticus. Pertinacia verò eſt conſenſus deliberatus in errorem, quem certò ſcit eſſe contra doctrinam Eccleſiæ.

Quid eſt propoſitio erronea?

Eſt quæ continet aliquid falſum, non contra fidei veritatem, ſed contra doctrinam Eccleſiæ. Vel, ea eſt, quæ in materia fidei, & morum eſt contra rectam rationem, licet non manifeſtè, & apertè; ſed vehementi ſapientum opinione pugnat cum veritate fidei. Vel, ea eſt, quæ communi Sanctorum, & Doctorum ſententiæ aduerſatur, Can. lib. 12. cap. 11: vt qui negaret orationes ſpeciales alicui applicatas, non plus ei prodeſſe, quam generales. Vel qui negaret

garet licere Fratribus mendicare. Sunt enim eiuſmodi veritates, quibus negatis non ſubuertitur fides, ſed quatitur....

Quid eſt propoſitio ſapiens hæreſim?

Eſt, quæ prima verborum ſignificatione, & prima facie ſenſum habet hæreticum; quamuis piè intellecta poſſit habere ſenſum catholicum. Illa verò manifeſtam ſapit hæreſim, quæ prima fronte præſefert ſaporem hæreſis manifeſtè. Si autem eadem propoſitio conſideretur ex parte ſubiecti, tunc illa dicitur; quæ cum duplicem habeat ſenſum, catholicum videlicet, & hæreticum, indiſtinctè, & abſolutè profertur ab homine in fide ſuſpecto; Vel eo tempore, quo de tali re exiſtunt hæreſes. P. Aragon. 2.2.q.11.art. 2. Adde propoſitionem hæreſim ſapientem poſſe quidem habere ſenſum verum; qui tamen non debet eſſe confictus, aut commentitius, ſed qui ab Eccleſia, & Sanctorum explicatione ſit receptus.

Quid eſt propoſitio malè ſonās, & piarum aurium offenſiua?

Eſt quæ continet abſonum aliquid & abſurdum, & indignum pijs, & religioſis auribus. Illæ autem piæ aures dicuntur, quæ penetrant intus auditæ propoſitionis ſenſum; & quæ de rebus fidei, & optimis moribus catholicè ſentiunt: Vt, ſi dicatur: Graduationes, & Magiſteria vana gentilitate fuiſſe introducta: Plures

O coniu-

coniugatos ſaluari quam clericos.

Quid eſt propoſitio temeraria? Quæ ſine ratione vlla, aut auctoritate aſſeritur; Vel, Quæ inſolenter nimium, & audacter ſuſtinetur, contra Eccleſiaſticæ modeſtiæ regulam. Vel, Quæ pugnat cum Decreto celebris vniuerſitatis: Vt quod Beata Virgo non fuerit cum corpore aſſumpta: Quod Angeli ſint corporei; vel quod non ſint creati ſimul cum mundo corporeo: Diem iudicij ad certum diem vel annum certò futurum.

Quid eſt propoſitio ſcandaloſa? Quæ anſam, ruinæ, & erroris præbet puſillis, & præſertim pijs hominibus, licet aliquando poſſit eſſe vera: Vt enumeratio incommodorum auricularis confeſſionis ab Eraſmo recenſita, quæ magnum fuit toti Germaniæ ſcandalum. Item Indulgentias infrugiferas. Vitia Religioſorum in vulgus edere: Clerum vexare populum per Eccleſiaſticas cenſuras. Dantes eleemoſinam Fratribus Mendicantibus eſſe excommunicatos.

Quid eſt propoſitio ſchiſmatica? Quæ diuiſionem Eccleſiæ inducit.

Quid eſt propoſitio ſeditioſa? Quæ in Eccleſia ſeditionis eſt occaſio.

Quid eſt propoſitio blaſphema? Qua Deo, vel Sanctis irrogatur iniuria.

Quid eſt propoſitio iniurioſa? Quæ alicui fidelium ſtatui, illuſtri perſonæ, vel dignitati detrahit; quales,

quales, quæ contra Cardinales, & Monachos impij effutire ſolent.

Quid eſt propoſitio fauens hæreticis? Quæ perſonis, aut erroribus hæreticorum quoquomodo fauet; vt eſt hæc; Hæretici non ſunt puniendi: & hæc hæretica quoque dici poteſt; nam hæreticos puniendos ſanxere Concilia.

Quid eſt propoſitio periculoſa? Quæ abſolutè, & generaliter dicit, licitum eſſe, & fieri poſſe id, quod non niſi vix ab aliquibus, & ex multis circumſtantijs fieri poteſt: vt dicere, quod homo ſolus cum ſola in lecto manere; aut diù cum mulieribus, conuerſari licitè poſſit. Itē, quod ſine ieiunijs homo poteſt eſſe perfectus.

Notandum, quod ſi quis ita inordinatè loquatur, vt eius inordinatio ſit contra modum loquendi Eccleſiæ, quæ cum limitatione in rebus fidei ſtatuit eſſe loquendum; hic iam innuere videtur, Eccleſiam non eſſe normam certam, & nunquam errantem in definiendo modos loquendi circa res fidei.

Obſeruandum etiam ex Theologorum omnium ſententia; hæreticos omninò occultos, nec excommunicationem incurrere, nec exterioribus pœnis afficiendos, id, inquam, verum eſſe de hæreticis omnino primò, & per ſe occultis, cum nullo modo naturaliter ſciri poſſit, nec

probari, niſi per confeſſionem propriam, & ſpontaneam. E contrario verò Canoniſtæ, & Iuriſtæ arbitrantur hæreticos omninò occultos eſſe excommunicatos. Id enim intelligẽdum, quando non primò, & per ſe, ſed per accidens ſunt occulti; qualis eſt ille, qui hęreſim mente conceptam, ore, & voce expreſſit, quam nemo audiuit; immò nec moraliter audire potuit; propter quæ in iudicio probari nequit: quia per accidens eſt delictum occultum, licet primò, & per ſe probabile ſit.

INQVISITORES, AN PROCEDERE poſſint contra Confeſſarios ſolicitantes mulieres ad libidinem in actu, vel circa actum confeſſionis, ante, vel poſt; Praxis Archiep. Neapolitana cap. 81. Stephanus Quaranta in ſumma Bullarij, verbo Confeſſor, Rodriquez quæſt. regul. tomo 1. q. 59. art. 4. & tomo 2. q. 27. art. 3. Pegna 2. par. Comment. 81. Riccius deciſ. 369. Praxis Fori Eccleſiaſtici.

Quid eſt ſolicitatio?

EST delictum patratum à Confeſſarijs inducentibus, & interpellantibus mulieres pęnitentes, ad actus turpes, & libidinoſos, per verba, nutus, ſigna, facta, tactum; videlicet oſculis, & tactibus impudicis in actu Confeſſionis Sacramentalis, vel circa illum, ante vel poſt confeſſionem. Atque certum eſt puniendos eſſe pro tactu & ſignis, ac ſi ad effectum libidinis perueniſſent.

Quãdo committitur?

Tunc dicitur committi in actu proximo confeſſionis, quando taliter fit hæc ſolicitatio, vt redundet in iniuriam ipſius Sacramenti Confeſſionis. Et quamuis Confeſſarius ſolicitaret mulierem ad alia peccata in Confeſſione; talis ſolicitatio non pertineret ad Inquiſitores; quia ad carnalia tantum fuit Inquiſitoribus reſeruata.

Quo tempore incipit ſolicitatio?

Quando pœnitens incipit confiteri, ſcilicet quando per verba, nutus, ſcripturam, vel per alia ſigna,

detegit ſua peccata, ità vt poſſint innoteſcere Confeſſario, animo accuſandi ſe, & in ordine ad cõfeſſionem, & abſolutionem ſacramentalem. Henriq. lib. 6. c. 19. n. 8. Summæ mor.

Erit ſuſpectus tantù in ipſo confeſſionis actu?

Sanctum Officium habet ſuſpectum Confeſſarium ad libidinem inducentem pœnitentem in actu confeſſionis, & ſimiliter ſuſpectum habet ſolicitantem proſſimè confeſſioni, ante vel poſt; cum reuera paria ſint aliquid fieri in actu Confeſſionis, vel in continenti poſt. Et propterea Bald. in l. 1. n. 4. circa finem. C. de opere libert. colligit, quod quando aliquid debet fieri certo tempore, intelligitur eo tempore factum, quod eſt immediatè factum ante, vel poſt. Et tunc dicitur actus proximus confeſſioni ante vel poſt, quoties ad alios actus extraneos non recedit Confeſſarius; licet per aliquod temporis ſpatium duret ſolicitationis tractatus. Et quæ in continenti fiunt ineſſe videntur. L. Lecta verſic. dicebam. ff. de rebus credit. L. Legem, C. de pact. Cap. præterea de teſtibus cogend.

Cur de hæreſi ſuſpectus?

Sacerdos ſolicitans mulierem motus ardore carnis; licet ex natura huius actus, & ſceleris carnalis; non poſſit iudicari de hæreſi ſuſpectus, tamen propter Sacramentum adiunctum

ctum illi nequitiæ ſolicitationis, dignè præſumitur ſuſpectus: quia malè videtur ſentire de Sacramentis Eccleſiæ; quod videlicet non fuerint inſtituta in medelam animæ: & quod licitum ſit prophanare; prout fecerunt Nouatiani, & Montaniſtæ, cum Sacramento Pœnitentiæ; Qui ſanè confeſſionem iubebant, abſolutionem largiebantur nulla pœnitentia iniuncta: & ideò pœnitentes, quia per locum, & ludum confeſſionem à ſe exigi intelligebant, grauia peccata celabant; paucis & leuibus tantum confeſſis.

Quo ſuſpicionis gradu? Suſpicio, qua vrgentur Confeſſarij leuis eſt, & modica. cap. Accuſatus. cap. Vt officium, de hæretic. in ſexto. Simanca, de cathol. &c. cap. 50. num. 24. Albertin. de agnoſcend. &c. quæſt. 34. num. 46.

Hodie tamen de ſtylo Vrbis, & Orbis, immo Apoſtolico decreto Cōfeſſarij ſuſpecti ſunt vehemēter, hinc compellūtur ad abiurationem de vehementi, & tranſmittūtur ad Remū per quinquenniū, aut per ſeptenniū.

Solicitans puerū erit ſuſpectus? Suſpectus quoque Confeſſarius erit puerum ſolicitans ad nephandum peccatum in confeſſione: cum eadem irreuerentiæ Sacramenti ratio militet in hoc caſu. Crederem tamen Inquiſitores fortaſſis proce-

dere non poſſe: quia id eis non competit Iure communi, vt patet; nec de conſuetudine; cum in edictis nulla huius rei fiat mentio; nec ex priuilegio: cum in eo expreſſus ſit tantum Confeſſarius fœminam ſolicitans. Sed facta fuit per Sanctiſſimum Dominum Paulum Quintum declaratio, & extenſio ad ſolicitantes pueros, & ita practicatur vbique.

Quid ergo? Vtiliſſimum tamen Reip. Chriſtianæ eſſet, vt à Sum. Pontif. poſtularetur edictum extendi ad Confeſſarios pueros in confeſſione ſolicitantes, quia vbi eſt eadem ratio, & omnimoda ſimilitudo, debet eſſe eadem Iuris diſpoſitio, etiam in pœnalibus; quia tunc non dicitur fieri extenſio, ſed quædam declaratio. Gloſ. in c. 1. de temp ord. in ſexto. Panormit. in cap. Nihil. de elect. & cap. fin. de reſcript.

Ratio eſt, quia ſtatutum in vno videtur ſtatutum in altero, quando illa parificantur. Gloſſa in cap. fin. de electione in ſexto. Nauar. conſil. 2. de purgatione vulgari, & de pœnitentia diſt. 1. Cap. pœnæ n. 2. & ſequent.

Quibus inter erit denunciare, & teſtificari? Poſſunt mulieres hoc in caſu, & denunciare, & teſtificari; quia actus iſte ſolicitationis aliter dignoſci non poteſt, cum nullus interueniat præter Confeſſarium, & fœminam:

&

& duæ fœminæ plenè probant delictum. Neque inconueniens eſt, vt duorum vicem ſubeat mulier, accuſatoris videlicet, & teſtis. Non enim hoc fit peruersè, ſed Chriſtianæ religionis impulſu, per tex. in cap. In omni negotio de teſtibus.

Cur ita?

Quia quando verſamur in occultis negotijs, & difficilis probationis minor probatio requiritur. Alex. in addit. ad Bart. in l. fin. ff. de quæſt. tex. in l. Conſenſu, C. de repud. At in hoc caſu, non modo difficilis eſt probatio, verum etiam omninò occulta; tum reſpectu loci, & temporis; tum etiam reſpectu Sacramenti; & propterea Salycet. in l. Teſtium C. de teſtib. docet; quod, vbi agitur de certa ſpecie hæreſis, duo teſtes probant, licet loco, & tẽpore ſingulares. Quod tamen verũ eſt, vbi ſint cõcordes integrè, & conteſtes in ſpecie hæreſis, licet in ſerie, & contextu verborum ſingulares.

Nonne ad ſilentium obligantur eorũ quę in confeſſione tractantur?

Obligat arctius præceptum de integritate confeſſionis, quam de reuelando Confeſſore inducente ad actum libidinis; verum ab integritate confeſſionis excuſatur quis propter indemnitatem propriam, quam Deus, & natura homini conceſſerunt; quando periculum vitæ, infamiæ, vel ingentis damni timetur; ſed non tenetur ſilere peccatum

alterius propter eius infamiam, quãdo cedit in ruinam conſcientiæ eius, & redundat in perniciem boni communis, & religionis. Et ita non eſt verum quod ex genere ſuo, mala ſit detectio peccati confeſſionis; quia ordinatur in eius bonum.

Confeſſarijs & pœnitentibus præcipi poteſt, vt talia delicta reuelent?

Superiores præcipere non poſſunt Confeſſarijs, vt pęnitentes detegant: Iubent tamen pœnitentibus, vt delictum ſolicitationis Confeſſariorum manifeſtent; quia crimen hoc eſt contra reuerentiam, & puritatem Sacramenti; quia ad illius occultationem, pro bono nomine Confeſſarij non tenentur pœnitentes; cum illis non incumbat ſub ſigillo Confeſſionis Sacramentalis.

Cur ita, cum agatur de occultis?

Solicitationis delictum in actu cõfeſſionis, vel illi proximo, non eſt occultũ per ſe, & ex natura ſua, ſed per accidens, & ratione loci ſecreti, & confeſſionis: Neque tantum inhæret animæ, cum in opere externo exerceatur; & vt delictum externum per teſtes comprobatum iuſtẽ punitur.

Cur idem in actu cõfeſſionis, & ante vel poſt?

Quia in moralibus. Quod parum diſtat nihil diſtare videtur; Quare cum actus proximus confeſſioni, ſit via & vltima diſpoſitio ad ipſam confeſſionem; quod fit in illo actu proximo, factum cenſetur in ipſa confeſſione: Et quia eiuſdem eſt

ordinis,

ordinis, cum ea pari pœna meritò punitur delictũ perpetratũ in actu proximo, ac ſi fuiſſet commiſſum in illa.

Quę requiruntur antequã procedatur? Vt Inquiſitores procedant contra Confeſſarios, prius conſtare debet de delicto per duos teſtes ſaltem fide dignos, qui deponant Confeſſarium in ipſius Sacramenti pœnitentię actu, vel proximò illi ante, vel poſt, filiam ſpiritualem verbis, vel tactu, aut factis impudicis ſolicitaſſe.

Teſtes quales eſſe debent? Qualitas teſtium maximopere attendenda; an ſint mulieres viles, & inhoneſtæ, reo inimicæ; iuxta tex. in cap. In literis de teſtib. de quarum vita & moribus, accurate Inquiſitores apud graues perſonas verbotenus ſe informent, priuſquam ad capturam, & Rei cuſtodiam, cum voto Ordinarij, & Conſultorum, qui vxorati non ſint procedatur Rei qualitate, & delicti penſata.

Quo pacto ſententia ferenda? Completo proceſſu vocatis Conſultoribus non vxoratis publicatur ſententia coram Epiſcopo, Confeſſarijs, Parochis, ac Fratribus, & Religioſis perſonis.

Quomodo abiurabũt? Debent Confeſſarij regulariter abiurare de vehementi, & priuari confeſſionibus ſaltem mulierum: Et vbi relabantur, non pœna relapſorum puniendi, ſed grauiori, cum eadem abiuratione vehementi. Iuxta c.

Accuſatus, de hæret. in ſextò.

Quo iure proceditur? Inquiſitores procedunt in hoc caſu ex priuilegio Apoſtolico, videlicet Pauli IV. 1561. 16. Aprilis. Pij IV. 1564. 6. Aprilis. Clemen. VIII. 1592. 3. Decembris. Et ex Decreto Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium Generalium Inquiſitorum Romæ 1597. Rodriq. vbi ſupra. 1612. de menſe Aprilis, fuit Decretum à Santiſs. D. Paulo V. monendos eſſe Inquiſitores omnes, vt Confeſſarijs præciperent, quod cauerent ab omni, & quacũque ſollicitatione, aliàs procederetur rigoroſè contra quoſcunque, ita apparet ex litteris Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Cardinalis Arrigonij, ſcriptis Reu. Patri Inquiſitori Mediolani ſub die quinta Maij eiuſdem anni. Nunc autem extat Decretum fælicis recordationis Gregorij XV. vt infra.

-(§)-

-(§) (§)-

-(§) (§) (§)-

-(§) (§) (§) (§)-

-(§) (§) (§) (§) (§)-

-(§) (§) (§) (§) (§) (§)-

FLO-

FLORES DISPVTATIONIS DE AVCTORITATE,

Et vtilitate Extrauagantium,

Pro Officio ſanctiſsimæ Inquiſitionis eiuſdem Regnæ.

Extrauagantes in corpore Iuris non clauſæ contra hæreticos æditæ, ſunt validæ?

ANTique; ſi tamen alijs Conſtitutionibus in corpore Iuris contra hæreticos regiſtratis non obuient. Ita per Bonifac. VIII. in c. vlt. de hæret. in 6. & Clement. 1. de hæret.

Leges ſeculares in hæreticos ęditæ inuiolabiliter obſeruandæ?

Etiam. Ita Innocentius IV. Reſcripto incipiente: Orthodoxus fidei:

Eſt recens inuętum?

Minimè: ſed ab initio fermè naſcentis Eccleſiæ, anno videlicet 430. Theodoſius, & Valentin. Imperatores hoc idem ſanciuerunt.

Leges abolentur deſuetudine, aut longo temporis interuallo?

Minimè; & præcipuè quæ contra hæreticam prauitatem ſunt latæ. Si enim

enim ab initio fuerunt receptæ, licet per mille annos in Iudicijs non ſint allegatæ, non propterea in deſuetudinem abibunt, niſi nominatim, & expreſsè aliæ ferantur leges illas, aut reuocantes, aut immutantes, c. Contra 25. q. 1.

Extrauagantes quando dicuntur decretis titulorum de hæreticis obuiare?

Quum manifeſtè, & expreſsè eiſdem decretis contra dicunt, atque è diametro cum eis pugnant. Id enim ſignificat verbum obuiandi: & in ea tantum parte, in qua contradicunt, emendatæ ſunt, in cæteris verò validæ ſemper remanent.

Afferas ſi lubet exemplum?

Si per Extrauagantes, aut alias quaſuis Eccleſiaſticas leges aliquid caueatur, quod alicui communi non ſit prouiſum, aut non plenè deciſum, dummodò cum eo non pugnet expreſsè, ſiue id pœnas in hæreticos, & eorum complices augeat, ſiue modum inquirendi, interrogandi, euocandi, compellendi, torquendi, publicandi; aut ſimile quid præſcribat, id omninò ſeruandum eſt.

Quid de generalium Inquiſitorum ſtatutis, ac inſtitutionibus?

Si de omiſſis, aut parum explicatis à Iure communi agant, vbi faciliorem procedendi modum in cauſis fidei præſcribant, vel pœnas in hæreticos rationabiliter adaugeant, inſpecta locorum, atque perſonarum qualitate, proculdubio obſeruāda erunt.

Quid de ſtatutis in

Vim legis habent; ſi tamen fuerint

Concilijs Prouincialibus contra hęreticos latis? rint à Papa, vel à Sedis Apoſtolicæ Delegatis confirmata; vt Toloſanum, Narbonenſe, Biterrenſe. Ita Vrbanus IV. Reſcripto incipiente: Præcunctis.

Quid de Episcoporũ, & Inquiſitorum legibus? Ibidem tantum ſeruandæ, dum tamen Iuri communi non repugnent. c. 2. de Conſtitut. in ſexto.

Inquiſitores aliarum Prouinciarum poterunt ipſis vti? Maximè quando non diſcrepabunt à Iure communi, nec rationi erunt diſſonantes; conſideratis inſuper locorum, perſonarum, & negotiorum circunſtantijs.

Conſuetudo admittenda, & ſeruanda? Etiam, ſi tamen rationabilis, & approbata. c. Cum contingat, de foro compet.

Conſuetudinis quodnam robur? Legis, & canonibus præponderat, vbi rationabilis ſit, & legitimè præſcripta. cap. vltimo de conſuet. Gloſ. in c. Paſtoralis, de fide inſtr.

Quanta extrauagantium auctoritas? Tanta, vt ſi authenticæ ſint, & indubitatæ conſtitutionem in corpore iuris clauſam tollant, eidem præponderando. cap. 1. de conſtitutione.

Quid ſi dubitatur an authentica? Si eſt Iuri conſona ſecundum eam iudicandum, quod ſi à Iure diſcrepet Summus Pontifex conſulendus. cap. Paſtoralis, de fide inſtrumentorum.

Extrauagans ergo cõſtitutionibus Iuris præualebit? Etiam; quotieſcunque erit appoſita clauſula: Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus in contrarium.

Sententia lata contra Si contra extrauagantem in corpore

extrauagantem erit valida?

pore Iuris cauſam, nulla; quia perinde eſt ac ſi contra legem. cap. 1. &c. Cum inter de re iud. Si verò non ſit in corpore Iuris, valida. c. Paſtoralis, de fide inſtrum. Ratio quia ſi eſt incognita, non vitiatur. Incognitas enim leges Iudex cognoſcere non tenetur.

Quid ſi lata ſententia contra legem Iudici indicatam?

Si Iudex, ob ſummam difficultatem, & obſcuritatem, illam non intelligebat, nec putabat ad cauſam pertinere, ſummo Iure valet; & multò magis valebit contra diſpoſitionem extrauagantis ignoratæ, & non productæ.

Quid ergo agendum?

Liquere debet Iudici, fideſque eidem facienda de valore, & robore extrauagantis, vt lata ſententia contra ipſam ſit nulla.

Extrauagantium auctoritas quomodo probanda extra Curiam?

Pluribus modis; Primo per appenſum plumbum cum fune canapis, cum impreſſis ex vno latere Sanctorum Petri, & Pauli capitibus, & in altero cum nomine Pontificis reſcriptum concedentis. Secundo, ſi reperiãtur in publico loci alicuius Archiuio. Tertio Notarij publici ſubſcriptione,& perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ ſigillo.

Reſcripta Vaticana bibliotheca plumbo carentia erunt authentica?

Etiam, cum in his regiſtris nil deſcribatur, quod non ſit prius multa diligentia examinatum, præuiſum, ſumma auctoritate, ac veritatis ſinceritate

ceritate munitum, iuxta Romanæ Curiæ ſtilum.

Extrauagãtes pro ſancto Officio, vbique ſeruandæ?

Maximè, quoniam hæretica prauitas, aduerſus quam ſunt conditæ, & feruor fidei, quem reſpiciunt, & Iudices eiſdem vtentes, vbique eodem Iure cenſentur. Hoc enim deducitur ex perſona ſtatuentis. Cap. vlt. de conſtit. in ſexto. Nam Summus Pontifex generalem habet iuriſdictionem ſuper hæreticam prauitatem, & fidei negotia.

Extrauagantes intereunt cum conditore?

Quandoque. At quæ ſanctæ Inquiſitionis reſpiciunt negotia, nunquam: nec aliquis ex canoniſtis aliquando dixit extingui per mortem conditoris, ſed eas ſeruandas eſſe; præſertim viuente earum conditore. Neque ad eſſentiam legis pertinet, quòd ſit perpetua; ſiquidem id poſitum eſt in manu, & poteſtate legiſlatoris: Neque ad vniuerſitatem legis, quod ſit temporalis, cum in hoc ſola condentis attendatur voluntas. Cap. Nobis de ſententia excommunicat.

Refert Principem dicere, vt Extrauagãtes obligent omnes generaliter?

Minimè: quoniam leges communiter ita conduntur, vt omnes obligent, & perpetuæ ſint; & niſi contrarium caueatur (quod communiter fieri ſolet) voluiſſe putandum eſt.

Extrauagantium quę vtilitas?

Multiplex: ſed ea præcipuè quoniam ex illarum notitia melius fortè, quàm ex turbidis, & moleſtis in-

terpretum quorumdam commentationibus vniuerſa Pontificum reſcripta in titulis hæreticorum comprehenſa intelliguntur, & interpretum errores facilius euitari poſſunt. Adde, ex noticia extrauagantium vniuerſa Inquiſitorum priuilegia luculentius in eis, quam alibi perſpiciuntur. Pauciſſimæ enim oriri poterunt quæſtiones, ac difficultates, quæ vel apertè per extrauagantes non declarentur; vel non inuita conſecutione ex eiſdem non deducantur.

(§)
(§)(§)
(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)
(§)(§)
(§)

SVM-

SVMMARIVM BVLLARVM

Pro ſacro Inquiſitionis Officio ab Apoſtolica Sede emanatarum, iuxta Pegnæ ſeriem.

Quid Bulla Innocentij III. prima continet?

HOrtatur Epiſcopos, vt hæreticos omnes è ſuis Prouincijs excludant, atque reiecto appellationis remedio, eoſdem rigoroſè coerceant, qui cum hæreticis commercium, aut familiaritatem habent.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Vt hæretici ad nullas admittantur dignitates, & conſilia, nec actionem alios eligendi habeant, Magiſtratus ſæculares ad id ſeruandum iuratoria cautione compellantur; etiam per excommunicationis, & interdicti ſententias, vbi opus fuerit.

Quid eiuſdem Bulla tertia?

Iubet eos coerceri, qui ſacrorum

librorum vulgari tranſlationi dabant operam: ac ſecreta conuenticula celebrabant; atque ſuperioribus inconſultis prædicationis officium vſurpabant appellatione reiecta.

Quid Gregorij Noni Bulla prima?

Patarenos, & eorum complices perſequitur, pœnas, & ordinem ipſos puniendi docendo. Hoc idem reſcriptum, alij Pontifices, & confirmarunt, & ad alios hæreticos extenderunt.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Inquiſitores iubet eligi, qui vna cum ſocijs cauſis fidei incumbant; in hæreticos, ac de hæreſi infamatos inquirant; pœnitentes recipiant; in receptatores, defenſores, & hereticorum fautores, iuxta leges animaduertant: Quique prædicantes 20. dierum indulgentiam concedant; expugnantibus autem hæreticos, trium annorum; quæſtuarios per cenſuram Eccleſiaſticam coerceant.

Quid primi Innocentij IV. Bulla?

Confirmat combuſtionem libri Talmudi, Gregorio nono iubente factam: illud addendo, vt Rex Franciæ cæteros libros inquirat, & comburat: atque prohibet, ne famulos Chriſtianos, aut nutrices Iudæi habeant.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Vt Domini temporales exponant Banno quos Inquiſitores notauerint, & vbi non obediant compellantur per cenſuram Eccleſiaſticam.

Quid eiuſdem Bullæ tertia? Vt Inquiſitores Magiſtratus moneant, ac per Eccleſiaſticam cenſuram compellant ad conſcribendum in ſuis ſtatuarijs,& obſeruandū leges in hæreticos,& eorū complices latas.

Quid eiuſdem Bulla quarta? Idem prorſus,quod Bulla ſecunda hoc ſolo variato; quod in ſecunda inquit; Moneantur Magiſtratus: in tertia verò, eiſdem præcipiatur.

Quid eiuſdem Bulla quinta? Conſtitutiones, ordines, & capitula, ad quæ conſcribenda,& ſeruanda tenentur Magiſtratus ſæculares oſtendit.

Quid eiuſdem Bulla ſexta? Federici Imperatoris leges in hæreticos latas obſeruari præcipit; Magiſtratus compellendo &c.

Quid eiuſdem Bulla ſeptima? Concedit Inquiſitoribus, vt non obſtante literarum Apoſtolicarum contra hæreticos æditarum incorrectione, earum virtute procedant.

Quid eiuſdem Bulla octaua? Inquiſitores hortatur, vt in hæreticos diligenter inquirant; in eoſque, ac eorum complices, niſi conuertantur, iuxta canones procedant, inuocato ſæculari auxilio: Impeditores Sancti Officij acriter coercendo; atque 20. vel 40. dierum Indulgentiam concedendo.

Quid eiuſdem Bulla nona. Præcipit ſæcularibus Principibus, & Magiſtratibus, vt bonis publicatis, Banno quoque ſupponant eos, quos Inquiſitores, vel hæreticos, vel hæreticorum complices declarabūt.

Quid eiuſdem Bulla decima? Principes, & Magiſtratus Inquiſitoribus obediant, alias ſententias in eoſdem, ob hanc cauſam latas, Papa ratas habebit.

Quid eiuſdem Bulla vndecima? Inquiſitores per Eccleſiaſticam cenſuram compellant Magiſtratus, vt latas in hæreticos leges ſeruare iuret.

Quid eiuſdem Bulla duodecima? Inquiſitores pecuniariam cautionem exigere, ab hæreticorum complicibus redeuntibus, de fide tenenda.

Quid eiuſdem Bulla tertiadecima? Prouideant Epiſcopi Inquiſitoribus in expenſis de mulctis ab ijs exactis, qui data cautione pecuniaria Eccleſiæ mandatis ſtare promiſerũt.

Quid eiuſdem Bulla quartadecima? Iterum Federici leges in hæreticos, & complices æditas, ſeruari iubet; quibus multa Inquiſitoribus priuilegia conceduntur; & plurima ad ſacrum Inquiſitionis Officium ſpectantia traduntur.

Quid eiuſdem Bulla quintadecima? Quibus creandi Inquiſitores facultas competat; quaue ratione ſemel creati deponi debeant.

Quid eiuſdem Bulla ſextadecima? Catholicam fidem tum per ſe, tum per alios prædicent Inquiſitores: Audientibus 20. vel 40. dierum Indulgentiam concedant; Cruce ſignatos, hæreticos inſequentes recipiant. Hi enim plenariam adipiſcuntur Indulgentiam.

Quid eiuſdem Bulla decimaſeptima? Hæreticorum, & complicum pœnas continet, & ordinem aduerſus

eos

eos in iudicio ſeruandum pręſcribit.

Quid eiuſdem Bulla decimaoctaua? Prædicet Inquiſitores Crucis verbum contra hæreticos, & complices: recipiant eos, qui Cruce ſignari voluerint: contra impedientes officium procedant velut contra defenſores, & hæreticorum fautores: Cruce ſignatos à cenſuris abſoluant; eorundem vota commutent, tempore Interdicti generalis, diuinis intereſſe poſſunt; cum Clericis Cruce ſignatis ſuper Irregularitate diſpenſantes.

Quid eiuſdem Bulla decimanona? Compellant Inquiſitores Magiſtratus, vt Federici Imperatoris leges in hæreticos obſeruent.

Quid eiuſdem Bulla vigeſima? Hæreticorum domus vnà cum Turribus contiguis deſtrui iubentur.

Quid Alexãdri IV. Bulla prima? Procedant Inquiſitores contra hæreticos iuxta Innocentij conſtitutiones, reliquis ſtatutis in ſuo robore ſeruatis.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Ampliat, & declarat nonnulla capitula, in Bulla quarta Innocentij IV. Ad extirpanda &c. contenta.

Quid eiuſdem Bulla tertia? Procedant Inquiſitores iuxta Innocentij IV. ordinationes.

Quid eiuſdem Bulla quarta? Conſtitutionum Innocentij IV. Ad extirpanda &c. ampliat tria capita, quæ ob nimiam terminorum breuitatem haud commodè poterant abſolui.

Quid eiuſdem Bulla quinta? Statuta quibus Inquiſitionis officium directè, vel indirectè impeditur,

tur; moderari poſſunt Epiſcopi, & Inquiſitores, Ciuitatum Magiſtratus compellendo.

Quid eiuſdem Bulla ſexta? Quinque articulos in Conſtitutione Innocentij IV. Ad extirpanda, &c. contentos explicat; & explicationem in ſtatuarijs Vrbium regiſtrari præcipit, & ſeruari.

Quid eiuſdem Bulla ſeptima? Fratribus Minoribus Verbũ Dei in terris infidelium prædicantibus plurima confert priuilegia.

Quid eiuſdem Bulla octaua? Plurimæ explicantur difficultates in fidei negotio ſæpè contingentes.

Quid eiuſdem Bulla nona? Hæreticorum filij non admittendi ad probandum parentes hæreticorum conſolamentum petijſſe poſt amiſſam mentem: ſi conſtiterit eoſdem petijſſe dum ſanæ mentis eſſent.

Quid eiuſdem Bulla decima? Hæreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, defenſoribus, redeuntibus, ſub certa pœna pecuniaria iniungatur; quod fidem catholicam teneant, hæreticis non faueant, Eccleſiæ obediant, contrafacientes promiſſam pœnam ſoluant.

Quid eiuſdem Bulla vndecima? Superioribus omnibus, tàm ſæcularibus, quàm Regularibus præcipit, vt in negotio fidei exequendo Inquiſitoribus efficaciter aſſiſtant.

Quid eiuſdem Bulla duodecima? Iubet obſeruari leges Federici Imperatoris contra hæreticos, & eorum complices editas.

Quid eiuſdem Bulla [de]cima [tertia]? Inquiſitoribus plenariam Indulgen-

gentiam concedit: Socijs, Notarijs, & alijs negotio fidei incumbentibus, tres annos. Decedentes autem in huiuſmodi negotijs plenam peccatorum veniam conſequuntur.

Quid eiuſdem Bulla quartadecima? Iubet Magiſtratibus ſecularibus, vt obſeruent Conſtitutiones Innocent. IV.

Quid eiuſdem Bulla quintadecima? Cogant Inquiſitores Magiſtratus per excommunicationem, officiorum priuationem, & interdictum in terras; vt ſententias ab Inquiſitoribus contra Reos latas ſtatim exequãtur.

Quid eiuſdem Bulla ſextadecima? Inquiſitores compellant brachio ſæculari inuocato, obligatos ſub certis pœnis pecuniarijs, ad ſolutionem faciendam.

Quid eiuſdem Bulla decimaſeptima? Curent Inquiſitores, vt ſcripturæ omnes contra hęreticos, vel ſuſpectos factæ, ſibi conſignentur.

Quid eiuſdem Bulla decimaoctaua? Clerici, Religioſi, & Sęculares omnes tenentur ſub pœna excommunicationis Inquiſitoribus, & ſocijs prouidere de ſecuro conductu de loco ad locum.

Quid eiuſdem Bulla decimanona? Nobiles, Magiſtratus, & Communitates teneantur prouidere Inquiſitoribus, vt in Bulla immediatè præcedente.

Quid eiuſdem Bulla vigeſima? Præcipitur Prælatis, & omnibus tàm Eccleſiaſticis, quàm Sæcularibus, vt Inquiſitoribus opportuni fauoris præſidio aſſiſtant.

Ma-

Quid eiuſdem Bulla vigeſimaprima? Magiſtratibus Sæcularibus ſub excommunicationis pœna præcipitur, vt in immediatè ſuperiore.

Quid eiuſdem Bulla vigeſimaſecunda? Aduerſus Terras, vel Caſtrum ob hæreſim damnatorum defendentes, tanquam contra defenſores hæreticorum procedatur, niſi ab incepto deſiſtant.

Quid eiuſdem Bulla vigeſimatertia? Commendatur Viterbienſis Communitas, quod Inquiſitoribus promiſerit exercitum congregare contra Capellum de Chia ob hæreſim damnatum.

Quid eiuſdem Bulla vigeſimaquarta? Vendant Inquiſitores bona hæreticorum, fautorum, credentinm, receptatorum,& defenſorum: cõtradictores compeſcendo per cenſuram.

Quid eiuſdem Bulla vigeſimaquinta? Contra quoſcunque, etiam priuilegiatos, Inquiſitores procedere debent: Notarijs ſæcularibus deficientibus, Religioſos ad acta officij deſcribenda aſſumant: hiſque non habitis, duos viros idoneos ad ſcribendum eligant.

Quid eiuſdem Bulla vigeſimaſexta? Inquiſitores non tenentur obedire ſuis Prælatis in concernentibus officium Inquiſitionis.

Quid eiuſdem Bulla vigeſimaſeptima? Excommunicati ob hæreſim, vel alia de cauſa ſocij criminis, in fauorem fidei recipiuntur ad teſtificandum.

Quid Vrbani Quarti Bulla prima? Procedant Inquiſitore contra quoſcunque priuilegiatos; non impedian-

pediantur ab Epiſcopis; nec è conuerſo: redeuntes præuia abiuratione admittant: neminem abſque Diœceſanorum conſilio damnent. De Notarijs, idem quod ſupra. Teſtium nomina non publicentur: peritos aduocent; in abſentes inquirant; in impeditores, velut contra fautores procedant, brachiũ ſęculare inuocantes.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Superiores Religionũ ſocios prudentes; & alios Fratres Inquiſitoribus aſſignent.

Quid Clementis IV. Bulla prima?

Compellantur Magiſtratus, vt in ſuis Capitularibus conſcribi faciant, & obſeruari Conſtitutiones Innocentij IV.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Miniſter Prouincialis de conſilio diſcretorum Inquiſitores eligat, & vno amoto alium de conſilio eorundem conſtituat.

Quid eiuſdem Bulla tertia?

Federici Romanorum Imperatoris II. leges anno 1220. in hæreticos latas omninò ſeruari, mandat.

Quid Nicolai Tertij Bulla prima?

Feruntur multæ pœnæ in hæreticos, & complices; quæ continentur etiam in de hæreticis Decretalium, & ſexti.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Prædicari iubet Euangelium Iudæis in terris Chriſtianorũ commorantibus. Conuerſis Prælatis, & Dominis ſæcularibus commendantur; nec in perſonis, aut rebus moleſtentur: qui conuerti noluerint, Summo

Pontifici denuncientur.

Quid Honorij IV. Bulla prima? Parmenſis communitas coram Romano Pontifice ſe ſiſtat, debitas receptura pœnas ob impetum in Inquiſitorem factum, quòd hæreticam relapſam Curiæ relaxaret ſæculari.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Docet, quid agendum cum filijs hæreticorum, credentium, receptatorum, fautorum, reuerentium.

Quid Clementis IV. Bulla? Iubet Inquiſitionibus, vt Templarios capere faciant, & eorum bona ſequeſtrent, donec fuerit cauſa expedita, & ſibi nuntient quid actum fuerit.

Quid Ioannis XXII. Bulla prima? Fraticellorum errores enumerat, confutat, & in eos maximè inuehitur.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Caueant Inquiſitores, ne actus eorum ſcandalum pariant; pro familiari non niſi deuotum, & Eccleſiæ fidelem recipiant; atque deferendi arma familię ſuę tantum licentiam concedant.

Quid eiuſdem Bulla tertia? Procedant Inquiſitores contra fœdera cum hęreticis ineuntes, ac quoſcunq; culpabiles, vel ſuſpectos.

Quid eiuſdem Bulla quarta? Citat, & damnat Michaelem de Ceſena Generalem Fraticellorũ Miniſtrum vnà cum ſuis complicibus.

Quid Bertrandi Cardin. Legati litera? Inquiſitorem Auctoritate Apoſtolica inſtituit.

Quid Gregorij XI. Bulla prima? Iubet Archiepiſcopo Tarraconenſi, vt Raymundi Lulli libros omnes colligat,

colligat, & vbi hęreſibus ſint reſperſi, comburat.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?

Officialibus Barcinonenſis Epiſcopi pręcipitur, vt quendam Raymundi Lulli librum ad ſe quam primum tranſmittant.

Quid eiuſdem Bulla tertia?

Reprobantur articuli quidã Raymundi Lullis, libri eiuſdem interdictis, donec per Sanctam Sedem fuerit aliud decretum.

Quid Martini V. Bulla?

Ioannis Vuithleff, & Ioannis Huſz errores damnantur; de Sacramentis malè ſentientes coercentur; in hęreticorum complices: pœnę ſtatuuntur: hęreticos in terris ſuis habitare Principes non patiantur: Eccleſiaſtica ſepultura hęreticis denegetur; eorum bona à tempore commiſſi delicti cõfiſcata intelligantur: ſuſpecti de hęreſi, niſi ſe purgent, vt hęretici condemnentur: purgationem negligentes excommunicentur, & vt hæretici damnentur: conuicti abiurent publicè; recuſantes coerceantur.

Quid Calixti III. Bulla?

Extrauagantem Innocentij IV. Ad extirpanda &c. confirmat.

Quid Pij II. Bulla?

Quę in minoribus agens pro Concilio Baſilienſe, & contra Eugenium IV. prædeceſſorem ſcripſerat, omninò reuocat.

Quid Syxti IV. Bulla?

Reſponſa à dæmonibus expectare hæreticum eſſe adſtruit.

Quid Innocentij IV. Bulla prima?

Indulgetur, ac pręcipitur Inquiſito-

ſitoribus, vt procedant contra ſectam maleficarum.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Magiſtratus ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, exequi debet ſententias contra brachio ſæculari relaxatos latas.

Quid Alexādri VI. Bulla? Soli Inquiſitores cōtra maleficos, & incantatores procedere poſſunt.

Quid Leonis X. Bulla prima? Anima rationalis corporis forma immortalis, multiplicabilis pro corporum multitudine aſſeritur: contrariū aſſerentes, vt hæretici puniuntur.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? In Vrbe nullos libros imprimat, niſi Vicario Papæ, & ſacri Palatij Magiſtro approbante: nec extra Vrbem niſi de Epiſcopi, & Inquiſitoris conſenſu: contrafacientes libros amittant, excommunicationis ſententia innodentur.

Quid eiuſdem Bulla tertia? Nullus prædicet, niſi à ſuperiore approbatus: Euangelium iuxta ſanctorum Patrum interpretationem explicetur; multaque alia à Prædicatoribus omninò obſeruanda.

Quid eiuſdem Bulla quarta? Inquiſitores relaxare poſſunt brachio ſæculari falſidicos teſtes.

Quid eiuſdem Bulla quinta? Martini Lutheri, ac ſequacium errores refert, ac damnat.

Quid eiuſdem Bulla ſexta? In Martinum Lutherum, illiuſque complices, fautores, & ſequaces, & alios fidei inimicos iterum inuehitur.

Quid eiuſdem Bulla ſeptima? Procedant Epiſcopi, & Inquiſitores,

tores, contra maleficos, & ſortilegos; compellendo Magiſtratus, vt ſententias contra relaxatos latas omninò exequantur.

Quid Adriani Sexti Bulla prima? Federicum Saxoniç Ducem hortatur, ne Martinum Lutherum hæreticũ in ſuũ cliẽtem amplius retineat.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Inquiſitores vnà cum Epiſcoporum Vicarijs, ſi adeſſe voluerint, inquirant, in Lamias, & canonicè puniant.

Quid Clementis VII. Bulla prima? Indulget Epiſcopo Brixienſi, & Inquiſitori, vt appellatione poſtpoſita procedant contra hæreticos.

Quid Clementis VII. Bulla ſecunda? Inquiſitores, & eorũ Vicarij procedant contra quoſlibet Religioſos, etiam priuilegiatos: occultos hæreticos abſoluant, ſuper irregularitate diſpenſent.

Quid Pauli III. Bulla prima? Inquiſitores procedant contra prædicantes propoſitiones ſuſpectas, ſcandaloſas, periculoſas, erroneas, hæreſim ſapientes, ac bonis moribus non conformes (Epiſcopis exceptis) grauiter coercendo impeditores.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Quid cum Iudæis ad fidem conuerſis agendum, plenè docet.

Quid ſupremorũ Inquiſitorũ Decretum continet? Ne Bibliopolæ, librorum impreſſores, vel Doanarum officiales publicè, vel ſecretè vendant, imprimant, relaxent libros de hæreſi ſuſpectos, & damnatos: pœnis additis

tis contra quoſcunque etiam legentes, communicantes &c.

Quid Iulij III. Bulla prima? De reuocatione hæreticorum ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ gremium, ac de recipiendi modo agit.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Reuocat facultates legendi libros prohibitos, Inquiſitoribus,& eorum Commiſſarijs exceptis: taleſq; libros habentes realiter,& cum effectu eoſdem Inquiſitoribus conſignent: contradictores,velut hæretici coercẽdi.

Quid eiuſdem Bulla tertia? Coercendi Hebræi libros retinentes fidei catholicæ, vel Deo detrahentes.

Quid eiuſdem Bulla quarta? Nullus, quauis occaſione negotijs Inquiſitionis ſe immiſceat,niſi per Inquiſitores requiſitus: contrafaciens excommunicatur per ſolum Romanum Pontificem, articulo mortis excepto, abſoluendus.

Quid ſupremorũ Inquiſitorum edictum eiuſdem Iulij tempore emanatum? Talmud Hebræorum, tàm Hierosolymitanum, quàm Babylonicum comburi fecerunt, grauibus additis pœnis, ne vel retineatur; ne ve à partibus infidelium adducatur.

Quid Pauli IV. Bulla prima? Pœnam mortis ſtatuit in negantes, vel Trinitatem,vel Ieſu Chriſti Diuinitatem,vel de Spiritu Sancto Conceptionem, vel mortem, vel Virginis Mariæ virginitatem.

Quid eiuſdem Bulla ſecunda? Contra hæreticos,& ſchyſmaticos inuehitur.

Quid Pij IV. Bulla rima? Eligendi Notarios in cauſis fidei facultatem concedit.

In-

Quid eiuſdem Bulla ſecunda?	Inquiſitori Auenionenſi cõmittit, vt teſtium nomina, & cognomina nullo modo reuelet.
Quid eiuſdem Bulla tertia?	Inquiſitoribus indulget, vt cõtra religioſos omnes, etiã priuilegiatos, procedãt, vbi à ſuis Superioribus non fuerint præuenti.
Quid eiuſdem Bulla quarta?	Supremis cõcedit Inquiſitoribus, vt contra Epiſcopos, & Cardinales procedant; proceſſu tamen Summo Pontifici relato.
Quid eiuſdem Bulla quinta?	Reuocat facultates legendorũ librorum prohibitorũ conceſſas.
Quid eiuſdem Bulla ſexta?	Approbat librorum prohibitorum Indicem, cum regulis per Patres à Tridẽtina Synodo delectos, confectis.
Quid Pij V. Bulla prima?	Sentẽtias ab Inquiſitionis Prætorio in Reos latas; in rem non tranſire iudicatam, ſtatuit.
Quid eiuſdem Bulla ſecunda?	Beneficia ob hæreſim vacãtia, Sedi Apoſtol. omninò reſeruat.
Quid eiuſdem Bulla tertia?	Præcipit Principibus, ac Magiſtratib⁹, vt ſupremis Inquiſitorib. pareant, & reos pro alijs delictis carceratos, ſuſpẽſa criminũ cognitione, ad Inquiſitores deferant.
Quid eiuſdem Bulla quarta, Si de protegendis, &c.	Pęnã mortis, publicationis bonorum, ac infamiæ perpetuæ ſtatuit in impedientes, offendentes ſtatũ, res, perſonas, accuſatores, denũciatores, ac teſtes Sancti Officij, etiam effectu non ſequuto.
Quid eiuſdem Bulla quinta?	Cõfirmat creationẽ, ac priui-

IO. BAPT. PICCALEA,

Bibliopola, Lectori beneuolo.

EXpletis Commentariorum Floribus, non euaſit illius magnitudinis Libellus vti opinabar: propterea, cœpi rogare M. R. P. *Bariolam, vt pro folijs complendis præberet aliqua Floribus ipſis connectenda; intellexeram enim à fide digno viro, Patrem, vti Pænitentiarium, pro foro conſcientiæ aliquando conſuluiſſe, atque Conſiliorum exemplaria aliquot penes ſe habere.* Renuit quantum potuit, *excuſationibus propoſitis, nimirum, quod nec numero plura, nec multum elaborata, nec prælo digna haberet in promptu. Tandem, & meis, & amicorum precibus victus, quæ tibi proponuntur, (minima quidem, & leuia, vt illius vtar verbis) non ſine animi moleſtia tradidit: In quibus ſi quid profuturum repereris, in Deum bonorum omnium largitorem referendum putes; vbi verò nullum ex his commodum ſenſeris, ſtudium hoc meum boni æquique conſule, & Vale.*

CONSILIVM PRIMVM.

AN Confeſſarij Regulares approbati ab Ordinarijs locorum ad audiendas confeſſiones per annum tantum, anno elapſo teneantur ſe iterum præſentare pro confirmatione facultatis audiendi confeſſiones, vel potius attenta ipſa approbatione annuali poſſint audire confeſſiones, abſque noua confirmatione &c.

ET primò loco dicendum videtur, quod non indigeant noua confirmatione, ſed in vim approbationis ad annum ſibi factę, poſſint Chriſtifidelium confeſſiones audire.

Primò, quia Ordinarij locorum non poſſunt limitare iuriſdictionem conceſſam à Papa. Sylueſt. ver. Confeſſor 2. quæſt. 4. num. 5. Armilla verb. Abſolutio num. 25. & cap. inferior. diſt. 21. ſed Regulares tamquam priuilegiati, non ab Epiſcopo, ſed à Papa habent poteſtatem, & iuriſdictionem audiendi confeſſiones. *Iacobus de Graffijs* in Appendice primi, & ſecundi tomi lib. 2. cap. 5. num. 15. in fine Henriq. in ſumma Theologiæ Moralis lib. 3. de pœnitentia cap. 6. num. 5. & 8. Aegidius Coninchus diſp. de Miniſtro pœnitentiæ, dub. 6. num. 49. Franciſcus Suarez de pœnitentia diſp. 28. ſect. 4. num. 22. & ſect. 8. Gabriel Vaſquez de pœnitentia quæſt. 97. art. 3. dub. 3. num. 3. Emmanuel Rodriquez in expoſitione Bullæ Cruciatæ §. 9. num. 32.

dub. 1. Hyeronimus à Sorbo in Compendio Priuilegiorum Mendicãtiũ verb. Abſolutio quoad ſæculares ſecundo circa finem annotationis. Ioannes Baptiſta Confectius in Compendio Priuilegiorum Mendicantium in ſummario materierum tit. 17. ca. 5. Bartholomæus Vgolinus de officio, & poteſtate Epiſcopi cap. 20. nu. 6. Ioannes de Cruce lib. 2. cap. 6. dub. 3. Ludouicus Beia par. 4. caſuum &c. caſu 10. ergo &c.

Secundò, quia approbatio facta ab Ordinarijs locorum reuocari non poteſt, niſi ob delictum, quia hoc eſt in odium, & iniuriam ipſius approbati Emmanuel Rodriquez in expoſitione Bullæ cruciatæ §. 9. cum alijs ibidem citatis. Emmanuel Sà in Aphoriſmis Confeſſariorum num. 4. Ioannes à Cruce lib. 2. cap. 6. dub. 3. Iacobus de Graffijs vbi ſupra, ita Confectius, & Coninchius. Suarez de pœnitentiã. diſp. 28. ſect. 7. Reginaldus in ſua Praxi Sacramenti Pœnitentiæ lib. 1. quæſt. vltima. Rodriq. & Vgolinus locis citatis, ergo &c.

Tertiò, quia ſacra Congregatio Concilij ſeſſ. 23. cap. 15. cenſuit Regulares ad audiendas in Ciuitate, & Diœceſi ſæcularium confeſſiones ſemel ab Epiſcopo præuio examine approbatos, iterum ab eodem Epiſcopo non eſſe examinandos. Cœterum à ſucceſſore poſſe vtique examinari iuxta Conſtitutionem Sanctæ memoriæ Pij V. Datam octauo Idibus Auguſti, Pontificatus illius anno 6. quæ à Felicis Recordationis Gregorio XIII. non eſt reuocata per reductionem Priuilegiorum Regularium ad terminos Concilij Tridentini, ita atteſtante A. Cardinali Carafa, prout refert Stephanus Quaranta in ſumma Bullarij, verbo Confeſſor, fol. mihi 169. ergo cum ſemel Regulares Ordinarijs locorum

ſe præſentauerint, & ab eiſdem audiendi confeſſiones facultatem obtinuerint, non poterunt iterum examinari, nec tenebuntur iterum ſe præſentare pro confirmatione facultatis obtentæ; quia quòd ſemel placuit, amplius diſplicere non debet; & eò magis, quoniam totum Ius, quod Ordinarijs competit ſupra Regulares approbandos ad confeſſiones audiendas, reſpicit tantum examen, reſpectu litteraturæ, & doctrinæ, quo peracto, & facultate confeſſiones audiendi obtenta, nihil Ordinarijs ipſis agendum ſupereſt cum Regularibus &c.

Quartò, quia in Clementina Dudum de ſepulturis. *Clemens Quintus decernit, & ſtatuit, quod Ordinarijs recuſantibus exhibere licentiam Regularibus audiendi Chriſtifidelium confeſsiones, tunc intelliguntur auctoritate Apoſtolica admiſſi, & approbati*: Cùm ergo Regulares Confeſſarij licentiam petierint, & obtinuerint audiendi confeſſiones ab Ordinarijs locorum, non tenentur ſingulo anno ſe præſentare pro confirmatione, quia Summus Pontifex hoc non dicit, ſed tantum, vt petant; & vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, ergo &c.

Quintò, quia ita ſentiunt multi Doctores, nimirum Stephanus Quaranta in Summa Bullarij verbo Priuilegia Regularium. Ludouicus Miranda in Manuali prælatorum Regularium quæſt. 45. artic. 10. Bartholomæus Vgolinus de officio, & poteſtate Epiſcopi cap. 26. de gubernat. Regularium. Ioannes Baptiſta Confectius in Compendio priuilegiorum Mendicantium tit. 17. cap. 4. in fine. Et Petrus Martir in Summario Conſtitutionum Prædicatorum par. 2. cap. 64. &c.

Sed his non obſtantibus contraria opinio vti verior,

verior, ita communior, & tutior ſemper habita fuit, nimirum, vt Confeſſarij Regulares non poſſint anno elapſo Chriſtifidelium confeſſiones audire, quin prius ab locorum Ordinarijs obtineant ſuæ facultatis confirmationem, & ducor.

Primò, quia conceſſum ad tempus cenſetur prohibitum, & denegatum poſt dictum tempus. Ludouiſius deciſione 75. num. 1. & deciſ. 159. num. 3. & deciſ. 567. num. 1. Angel. conſil. 138. in principio, quia ſemper limitata cauſa limitatum producit effectum, l. in agris ff. de acquir. rerum domin. Cornens in l. admonendi nu. 4. de iur. iur. Geminianus conſil. 15. num. 18. Petrus de Ancharano conſ. 70. num. 8. Bald. conſil. 25. lib. 5. Bolognet. in additione conſilij 5. Ioannis de Annania verſ. plus dico. Bartol. & cęteri communiter in l. cœpta. quæſt. 1. ff. Si cert. pet. vbi Angel. & Alexand. Bart. conſil. 95. lib. 2. & Bald. conſil. 277. lib. 1. & facit lex prima, & lex fin. C. ſi non à compet. Iud. Bald. conſ. 339. lib. 1. Riminald. conſil. 494. numero 2. Surdus deciſ. 75. num. 1. & 5. cum ſequentibus, vbi ampliatiuè loquitur, etiam ſi corrigeretur Ius commune, & ideò ceſſante licentia, ceſſat approbatio, & iuriſdictio delegata: & ita docet Suarez tom. 4. de pœnitentia diſp. 26. ſect. 3. num. 2. & ratio eſt, quia licentia non excedit voluntatem concedentis; hinc poteſt imponere legem, quam vult. l. non quicquid ff. de Iud.

Secundò, quia Ordinarijs locorum licet limitare facultatem audiendi confeſſiones Regularibus, prout docet expreſsè Vgolinus de officio, & poteſtate Epiſcopi parte 1. capit. 20. num. 6. vbi reffert declarationem ſacræ Congregationis. Emmanuel Rodriquez in ſumma parte 1. cap. 60. con-

cluſione 4. Martinus Bonacina de Sacramentis diſputat. 5. quæſt. 7. puncto 4. §. 1. num. 7. Praxis Archiepiſcopalis Neapolitana cap. 59. num. 15. & ibidem reffert reſcriptum Sacræ Congregationis Cōcilij Tridentini huius tenoris, videlicet. *Regulares poſſe approbari ad tempus pro confeſsionibus audiendis, quo elapſo indigent noua licentia.* Rodriquez quæſtionum Regularium tom. 1. quæſt. 59. art. 8. Suarez tomo 4. diſp. 28. ſect. 4. num. 22.

Tertiò, valdè vrget obſeruantia præcipuè Mediolanenſis Diœceſis tot annorum ſpatio confirmata, adeò patens, & manifeſta, vt nulla egeat probatione: quæ ſanè obſeruantia; & acceptatio recipiendi ſcilicet licentias limitatas, intelligitur cum ſuis qualitatibus: Surdus conſil. 150. num. 20. Suarez tom. 4. diſp. 24. ſect. 3. cap. 2. Gratianus Diſceptationum Forenſium cap. 769. num. 25. communis autem obſeruantia eſt optima rei interpret. Bald. in l. 2. C. de fideicommiſſis libert. Menoch. conſil. 32. num. 44. & 45. Socin. Sen. conſil. 3. num. 4. & 5. Aretinus conſil. 11. Menochius conſil. 75. num. 56. & conſil. 192. num. 12. Corneus conſil. 93. num. 10. lib. 2. cap. cum dilectus, de conſuetudine, vbi Butrius, & reliqui. Caſtren. conſil. 347. lib. primo, Alexander conſil. 5. num. 7. & 9. Si enim conſtat aliquid magis fuiſſe obſeruatum attenditur illa maior obſeruantia. Decianus conſil. 12. num. 12. & conſil. 215. Menochius dicto conſil. 75. num. 76 & Decius conſil. 441. num. 15. Menochius de arbitr. Iudic. caſu 199. Quando vero ſuper aliquo articulo contrariæ ſunt Doctorum opiniones, illa amplectenda eſt, quæ fuit recepta à communi obſeruantia, non obſtante diſpoſitione Iuris communis. Latiſſimè Cephalus conſil. 220. nu. 31.

Quar-

Quartò, quia cum agitur de Sacramentorum adminiſtratione, & de proximi vtilitate, illa opinio eſt præferenda, quæ magis certa, & tuta apparet. cap. vt animarum periculo, de Cōſtitutionibus in 6. Vincentius Filiucius tom. 2. tractatu 21. cap. 4. nu. 138. 139. hic verò cum agatur, & de Sacramentorum adminiſtratione, & de vtilitate proximi, fatendum eſt, Confeſſarios Regulares ad tempus approbatos noua indigere confirmatione, eo magis, quia in rebus ad factum pertinentibus certa, & tutior via ſemper eſt elligenda. Suarez tom. 4. diſp. 26. ſect. 6. num. 5. & deinceps, vbi tandem ſubiungit, Ego certè ſemper admonerem Miniſtros, vt certiori via vterentur.

Quintò, quia abſoluere à peccatis eſt actus iudiciarius, per quem à Confeſſario tanquam à Iudice ſententia profertur. Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 6. hinc nullius eſt momenti abſolutio, quàm Sacerdos profert in illum, in quem ordinariam, aut delegatam iuriſdictionem non habet. Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 7. Gaietanus tomo primo Opuſ. tractat. 3. quæſt. vnica. Clementina prima de officio delegati. Adrianus 4. ſent. de confeſſione, dubitat. 8. cap. Adijcimus, & cap. generaliter 15. quæſt. 1. Martinus Nauarrus in Manuali cap. 4. num. 2. & cap. 1. num. 17. de pœnitentia, & in Manuali cap. 10. num. 1. Scholaſtici. 4. ſent. lib. diſt. 17. & cap. Omnis. de pœnitentijs, & remiſſionibus. cap. quem pœnitet de pœnitentia diſt. 1. & cap. 2. de Conſtitutionibus in 6. Si ergo Confeſſarij Regulares non impetrata facultatis obtentæ confirmatione confeſſiones audirent, proculdubio abſque auctoritate ordinaria, vel delegata ſententiam proferrent in ſibi non ſubditos, & hac ratio-

ne ex deffectu iuriſdictionis, abſolutio nulla eſſet: id quod clarius apparebit ex ſolutionibus, & reſponſionibus ad obiecta contrariæ opinionis in principio propoſita.

Ad primum reſpondetur, negando quod Ordinarij locorum non poſſint limitare iuriſdictionem conceſſam à Papa, quando tamen iuriſdictio conceſſa eſt à Summo Pontifice, cum aliqua conditione, & limitatione, prout in hoc caſu; ſiquidem concedit Papa, & habilitat omnes Regulares, vt poſſint ſe præſentare locorum Ordinarijs ad impetrandam facultatem audiendi Chriſtifidelium confeſſiones, ſed conditiones addit, quibus id fieri poſſit, nimirum, vt hoc fiat de licentia, gratia, & beneplacito Ordinariorum. Clementina Dudum. de Sepulturis. Item quod nullo pacto confeſſiones audire poſſint, niſi præuio examine, ſi ità Epiſcopo videbitur. Ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 15. ergo facultas conceſſa Regularibus audiendi confeſſiones limitata eſt ad hic, & nunc beneplaciti, & conſenſus Ordinariorum: & in huius veritatis confirmationem extat Decretum ſacræ Congregationis Cardinalium negotijs Epiſcoporum, & Regularium præpoſitæ ſub die 2. Iulij 1587. tenoris vt infrà.

Regulares qui ad confeſsiones audiendas idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumuè Examinatoribus reperti, & probati fuerint, generaliter quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporis, certorumuè locorum, aut generis perſonarum admittantur in Diœceſi propria. De cæteris verò qui non adeò idonei reperientur, ſi petierint ſe admitti arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipſos cum limitata facultate, prout eiſdem Ordinarijs magis expedire videbitur, probare, & admittere. Qui autem in domibus laicorum

confeſſiones ex cauſa audierint, ſtatim Parochum admonere teneantur, & fidem auditæ confeſſionis Medico adueniente relinquere.

F. Michel Bonellus Card. Alex.

Georgius Palleárinus Secret.

Hæc ex Stephano Quaranta in ſumma Bullarij ver. priuileg. Regularium fol. mihi 385. & ex Ioanne Baptiſta Confectio in Compendio priuilegiorum Mendicantium parte 2. tit. 17. cap. 4. & cap. 5. vbi docet Regulares per examen approbatos, nec plenè idoneos repertos, poſſe ad libitum Ordinarij cum aliqua limitatione loci, temporis, aut perſonæ admitti, quo tempore lapſo, per eundem Ordinarium à Confeſſarij munere ſuſpendi poſſe, & conceſſam licentiam reuocari, & ita ab officio ſuſpenſos remanere, cum iam amplius minimè approbati cenſeantur, ac ſint, purificata conditione ſub qua approbati, & admiſſi fuerunt, & ita Regularis limitatè, & ſub conditione approbatus, ea adimpleta, aut expirata, idoneitatem perdidiſſe dicitur, & tamquam ſuſpenſus munus Confeſſarij, neque licitè, neque validè amplius exercere poteſt. (Verba ſunt eiuſdem Confectij.) Habent ergo Confeſſarij Regulares iuriſdictionem à Papa, hoc eſt, habilitationem, & facultatem ſe præſentandi Ordinarijs locorum, quamuis beneficium Parochiale non habeant, & hoc ius tolli, reſtringi, vel limitari non poteſt per locorum Ordinarios; approbationem autem, & poteſtatem audiendi confeſſiones obti-

nere

nere debent ab ipſis Ordinarijs. Suarez tom. 4. diſput. 28. ſect. 4. num. 9. 10. 21. 22. qui ex Decreto Illuſtriſſimorum Cardinalium poſſunt illam reſtringere, & limitare, prout ſibi expedire videbitur, & ita intelligendi, & explicandi ſunt Doctores, in primo hoc obiecto citati, & producti.

Reſpondetur ſecundo, Regulares ab Ordinarijs approbantibus habere, & recipere iuriſdictionem delegatam, prout colligitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 15. de Reformatione, & ita docent in puncto Gutierez Canonicarum quæſtionum lib. 1. cap. 27. num. 28. Bonacina de Sacramentis diſp. 5. quæſt. 7. puncto 4. §. 1. num. 9. 16. & 29. Rodriquez Emmanuel quæſtionum Regularium tom. 1. quæſt. 59. artic. 8.

Reſpondetur tertiò, quod quando Doctores dicunt Regulares Cõfeſſarios habere iuriſdictionem à Papa, loquuntur de Bulla Cruciatæ, hac eſt eo ipſo quod ab Ordinarijs locorum ſunt approbati, habent iuriſdictionem à Papa, nimirum abſoluendi à caſibus Papalibus.

Reſpondetur quartò, approbationem importare conceſſionem iuriſdictionis. Gutierez Canon. quæſt. libro 1. cap. 27. num. 29. Suarez tomo 4. de pœnitentia diſputatione 28. ſectione quarta, num. 2. & 3.

Ad ſecundum reſpondetur ſuſpenſionem, ſeu priuationem audiendi confeſſiones, eſſe quidem in iniuriam, & in odium ipſius approbati, quando fieret contra approbatum ſimpliciter, abſolutè, & in genere, prout cauetur Decreto ſacræ Congregationis Concilij Tridentini, quæ fieri non poſſunt, niſi ob delictum, & ex noua cauſa ad confeſſiones pertinente, prout cantat Decretum Illu-

ſtriſ-

ſtriſſimorum Cardinalium negotijs Epiſcoporum, & Regularium præpoſitorum, 20. Nouembris 1615. prout alias ab eadem ſacra Congregatione reſcriptum fuit Epiſcopo Derthonæ 29. Ianuarij 1585. Si verò ſuſpenſio, aut priuatio fiat ex cauſa purificatæ conditionis, videlicet, quia tempus Confeſſario præfixum, & limitatum elapſum fuerit; tunc ipſa ſuſpenſio nec fit in odium, nec in iniuriam approbati, ſed bonis artibus, iure ita ſuadente, prout continetur in Decreto Concilij Tridentini, ſuperius allegato, & in his terminis loquuntur Doctores pro contraria ſententia citati.

Ad tertium reſpondetur, Decretum ſacræ Congregationis Concilij allatum, fuiſſe per eoſdem Illuſtriſſimos Patres interpretatum, & declaratum, nimirum prout fuit dictum in reſponſione ad primum, quod ſemel admiſſus, & approbatus ſemper habetur pro admiſſo, & approbato viuente eodem Epiſcopo, quando tamen fuit approbatus ſimpliciter, & in genere: Si vero fuerit approbatus ad limitatum tempus, tunc expirat approbatio, & ità indiget noua approbatione, ſeu confirmatiône, & ità ſcriptum reliquit etiam Oldradus conſil. 250. Gratianus Diſceptationum Forenſium cap. 264. nu. 35. tomo 2.

Ad illud autem quod ſubiungitur, quod ſemel placuit amplius diſplicere non debet. Cap. quod ſemel de regulis iuris in ſexto. Reſpondetur id habere locum in approbatione ſimplici generali, & abſoluta, non autem in approbatione limitata ad tempus, in qua reprobatio, elapſo tempore, eo ipſo reſoluitur, & pro non conceſſa habetur: regula autem non vendicat ſibi locum in habentibus tractum ſucceſſiuum, in quibus poteſt ex noua cauſa re-

pro-

probari, & impugnari ſemel placitum, & approbatum: Butrius conſil. 22. num. 3. præcipuè vero in illis quorum ars eſt periculoſa, vt in Medico, & alijs conſimilibus: hi enim approbati, poſſunt quoque reprobari ex legitima cauſa, l. 2. C. de profeſſ. & Medic. lib. 10. vbi Bart. idem dicit de Doctore ſemel approbato, qui male legit ſcholaribus &c. Verius ergo id dici poterit de Confeſſario legente, & opem ferente animabus ipſis magno prætio, hoc eſt Chriſti ſanguine, emptis, & redemptis &c.

Ad quartum reſpondetur, Clemētinam, Dudum de Sepulturis fuiſſe correctam, & reuocatam per Concilium Tridentinum. ita Suarez tomo 4. diſp. 28. ſect. 5. num. 5. & 6.

Reſpondetur ſecundo, Clementinam eſſe conditionalem, videlicet, in caſu requiſitionis ipſorum Regularium, & recuſationis Ordinariorum. Suarez loco mox citato, quod non contingit in Mediolanenſi Archiepiſcopatu, quoniam anno elapſo ſtatim confirmantur licentiæ, abſque nouo examine, & abſque dilatione.

Ad quintum reſpondetur, Doctores omnes in argumento citatos loqui de Confeſſarijs approbatis ſimpliciter, & in genere, iuxta Decreta ſacrarum Congregationum de Vrbe, non autem de ijs, qui fuerunt admiſſi, & approbati ad annum tantum, & ad tempus limitatum. Vt autem veritas iſta firmius credatur ab ijs, qui contrarium, vel dixerunt, vel ſcripſerunt, vel adhuc etiam fortaſſis firmiter credunt, placuit hic ſubnectere nonnulla Decreta Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium materiam hanc reſpicientia.

Primum, Regulares pro confeſſionibus audiendis non approbandi ad tempus, ſed generaliter, & ab-

& abſolutè. Vicario Camerini 7. Martij 1585.

Idem Archiepiſcopo Auinionenſi 1593. 22. Auguſti.

Idem Patriarchæ VENETO 15. Martij 1594. ſed in hoc decreto additur, ſi tamen ſint idonei admittantur, abſque præfixione temporis.

Secundum, Regulares Confeſſarij ob Pœnitentium multitudinem approbati, poſſunt ad tempus, non obſtantibus reſcriptis 15. Martij 1594 Archiepiſcopo Neapolitano, & 4. Iulij eiuſdem anni, & 7. Iunij eiuſdem anni Patriarchæ VENETIARVM.

Tertium, Confeſſarij Regulares approbati, poſſunt iterum examinari, & reijci, ſi reperiantur minus idonei. 7. Septembris 1594. Vicario Apoſtolico Ciuitatis Caſtellæ.

Quartum, Confeſſarij Regulares approbandi ſunt generaliter abſque limitatione loci, temporis, & perſonarum: verum ſi attenta inhabilitate petierint approbari, id fieri poterit ad tempus. 7. Septembris 1598. Epiſcopo Derthonæ &c. Et ita cenſeo de Iure dicendum, & ſuſtinendum, ſaluo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ infallibili iuditio, cui me ipſum, & ſcripta mea omnia ex toto corde ſubijcio &c.

CON-

CONSILIVM SECVNDVM.

DEceſſit Sempronius ſine filijs: cupiens autem vxorem bonorum ferè omnium futuram hæredem, eandem vſufructuariam vniuerſalē, & integralem conſtituit. Item conuenit cum Titio, quod domum; vnà cum ſuppellectilibus eidē legabit, pacto, vt bona ipſa fideliter, ac integrè vxori reſtituat, & conſignet. Annuit Titius, & re ipſa fidē ſeruauit. Cū autem ex ſtatuto Mediolani p. 1. c. 295. quartam tantum relinquere poſſit maritus vxori.

Quęritur, an Sempronij vxor tutà conſcientia percipere, ac retinere poſſit domum, & ſuppellectilia quartam excedentia; cum legatum, videatur Titio factum in fraudem legis, nec non in pręiudicium hæredum, videlicet cuiuſdam Hoſpitalis, & Societatis Sacratiſsimi Corporis Dñi noſtri Ieſu Chriſti.

Petr. Cened. collect. 1. & 2. ad Decretum, & ad decretales, collect. 2.

REſponderi poſſet affirmatiuè ob multas rōnes, quarum prima hæc eſt, leges, & ſtatuta, quæ legem Diuinam, vel naturalem nō inuoluunt, nō obligant in conſcientia. Nau. Man. conf. c. 23. n. 56. at ſtatutum de quo nunc agitur, eſt huiuſmodi; ergo &c.

Secunda, Legislatores nullam fecerunt mentionē de culpa mortali, ergo non eſt credendum, eorum intentionem fuiſſe ad illam obligare.

Tertia, Imperatores Gētiles de pęna æterna non cogitabant. immò quid culpa mortalis eſſet ignorabant, ergo &c. ita Nauarr. vbi ſup. num. 55.

Quarta, vſus, & conſuetudo habet, quod leges ciuiles, & ſtatuta, non obligent in conſcientia. Nauar. vbi ſupra num. 55. 58. & 59. ergo &c.

Quinta, quando duo iura concurrunt, illud omittendum, quod eſt minoris entitatis. Panorm. in cap. plerique de immunit. Eccleſiarum. At iure naturali quilibet poteſt teſtari, & legare cui voluerit, ergo iſtud ius naturale non poterit auferri per ius ciuile, ſiue per ſtatutum.

Confirmatur. Tenetur Titius ſeruare fidem Sempronio accommodatam iure naturali, cui derogari non poteſt per ſtatutum ciuile, ergo &c.

Sexta, iure diuino, & naturali, quilibet dominus eſt ſuæ voluntatis, & facultatum, ergo nullo pacto impediri poteſt per legem ne relinquat quibus voluerit, ſiue per ſtatutum.

Septima, finis, & ratio legis attendenda maximè videtur, at finis ſtatuti, de quo controuertitur, fuit ne coniuges donantes filios hæreditate fraudarent: qui ſanè finis hoc in caſu ceſſat, cum Sempronius non haberet deſcendentes, quibus relinqueret ergo &c.

Octaua, Teſtatoris diſpoſitio (vt tradunt omnes) habenda eſt pro lege, ergo ſeruanda.

Nona, vbi nulla interuenit falſitas, ceſſare debet diſpoſitio legis ciuilis, & ſeruari æquitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex diſpoſitione defuncti. l. cum amplius. §. is non debet. ff. de reg. iur. At in caſu nulla interuenit falſitas, cum non adſint deſcendentes, qui fraudari potuerint, & teſtamentum ritè, ac rectè fuerit ſtipulatum, ergo &c.

Decima: D. Greg. 13. q. 2. c. vlt. præcipit vt volũtas vltima defuncti modis omnibus ſeruetur, ergo &c.

His tamen non obſtantibus, dicendum eſt; negatiuam ſententiam veram eſſe, iuxta omnium ferè Theologorum, & Canoniſtarum doctrinam, vt infra dicetur.

Sciendum ergo, vt lex ciuilis, ſiue ſtatutum liget in conſcientia, neceſſe eſt, vt ſit iuſtum. ita Caiet. in Sum. verbo, lex. Tabie. in verbo, lex. nu. 24. Armill. in verbo, lex. num. 13. D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 186. art. 9. & 1. 2. q. 95. art. 3. in corp. Vt autem lex iuſta ſit, quatuor ſunt neceſſaria, ex doctrina D. Thom. 1. 2. quæſt. 96. artic. 4. & Summiſtarum in verbo lex.

Vnum eſt ex parte finis: debet enim inſtitui in bonum commune. D. Tho. 1. 2. q. 90. art. 3. Alterū eſt ex parte agentis: vt lex inſtituatur ab eo, qui habet ſuperioritatem, & poteſtatem; ita vt non excedat limites ſuæ poteſtatis. c. 2. de conſtit. lib. 6. & l. fin. ff. de iuriſd. om. iud. Tertium eſt, vt materia ſit bona: ideſt, vt non præcipiatur res mala, vel prohibeatur bona c. erit autem lex. diſt. 4. Quartum eſt, vt forma ſit bona, videlicet, vt lex ſeruet proportionem ciuium; non plus onerando eum, qui minus eſt onerandus c. cum omnis, de conſtit. Requiritur præterea, vt ſit promulgata: nam quamuis conſtet voluntas legislatoris, nihilominus obligandi vim non habet: vt probat Soto lib. 1. de iuſt. & iur. q. 1. art. 1. Requiritur inſuper vt ſit recepta, vt habetur Can. in iſtis diſt. 4. & Felyn. in cap. de treg. & pace. Item quod per aliam contrariam legem, aut conſuetudinem non fuerit abrogata c. 1. de conſtit. in 6. Requiritur tandem vt non ſit inuincibiliter, ſeu probabiliter ignorata. Ita Doct. omnes, & Card. Tolet. in tract. de ſeptem peccatis c. 18. Nauarr. Man. conf. c. 23. num. 40. & 41.

Cum ergo ſtatutum, de quo in caſu factum fuerit ab habente auctoritatem, in bonum commune, ſub bona forma, cum æqualiter omnes afficiat, & bonam, contineat materiam, videlicet, vt euitentur

tur lites, diſcordiæ, fraudes, cumque fuerit, & promulgatum, & receptum, & per contrariam legem, aut conſuetudinem non abrogatum, nec inuincibiliter, aut probabiliter ignoratum, vt ex legatarij depoſitione: dicendum eſt, Statutum ipſum conſcientiam verè afficere, atque ad ſui obſeruationem omninò ligare.

Confirmatur. Lex enim prohibere potuit, ne pueri bona ſua, quantumcunque ſpontaneè, alienarent: ne per eorum imprudentiam malè dilapidarentur: adeo vt, ſi puer 10. aut 12. annorum ducentum ſcuta donaſſet vni, tutore inuito, non eſſet in conſcientia talis donatio valida, vt patet. l. 1. de minor. C. ſi maio, fa. ra, ha. l. vlti. & l. Pupillus, ff. de acq. re, do. Tho. 2.2.q.32.art.7.ad ſecundum. Quia cum partes ſint propter totum, & quilibet ſit Reipublicę magis, quam ſuus; ſicuti poteſt, ob vlciſcenda maleficia priuare homines propria vita: ita ob æquitatis, & iuſtitiæ communis conſeruationem, quæ de iure naturali eſt, poteſt translationē dominij impedire; tā cohibendo domini voluntatem, ne det; quàm adimendo alteri facultatem ne recipiat, vt colligitur ex D. Th. 1. 2. q. 95. art. 2. & 3. Potuit ergò Princeps, aut Reſpublica ſtatutū facere, ne maritus vxori vltra quartā relinqueret; quod in conſcientia ad ſui obſeruationem obligaret. Accedit quod lex iuſta, & nō nutriens peccatū debet ſeruari in foro cōſcientiæ, quia edita eſt authoritate Dei à ſuis miniſtris, vt concludit Abbas in c. 1. de conſtit. & de hoc eſt gloſ. in cap. quæ in Eccleſias, de cōſtit. & idem Abb. concludit, in proęmio decretalium in 2. q. & dicit ſingulariter Bal. in c. in omni negotio, colum. 1. de teſt. quod ſi leges nō ſunt contrariæ legi diuinæ ſunt ſeruādæ in foro conſcientiæ, & Feder. de Senis, conſ. 21. multis

iuribus, & rationibus comprobat quod quis tene-tur magis, ſequi legis diſpoſitionem quam propriam conſcientiam.

Adde; leges ciuiles, quantum eſt ex naturâ ſua, obligare in conſcientia, niſi aliud ex intentione legislatoris conſtet; cum & à naturali detinentur, cō-ſtituentes in particulari ſpecie virtutis, quod illa in vniuerſali dictat; & quietum Reipublicæ ſtatum, in ordine ad ſempiternam felicitatem, tanquam ad vltimum finem, intendant, vt docet D. Tho. 1.2.q.96. art.4. & 2.2.q.12.art.2.ad primum. Immò à Deo ipſo poteſtatem habent Principes, & Reſpublicæ condendi leges, & ſtatuta faciendi: iuxta illud Prouerb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt. Prædicat hoc idem D.Paul.Rom.13. Omnis poteſtas à Deo eſt, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Cum ergo leges, & ſtatuta ex ſui natura obligent in conſcientia, & poteſtas, qua vtuntur Principes, & Reſpublicæ ſit à Deo; fatēdum eſt neceſſariò, cuiuſcunque contrauenientis conſcientiam ligare: & ita Sempronij vxorem abſq; peccato non poſſe Domum, & ſuppellectilia ſibi retinere. Quod autem ſine peccato fieri non poteſt, omninò abrogandum eſt. c. quoniam, de præſcript.

His accedit; legem accidentarios, & particulares cuiuslibet caſus non reſpicere, ſed communes, & ea quæ, vt plurimum contingunt, vt docet D. Tho. 1.2. q.84.& 85. art. 1. ad tertium. Quia iura (vt ff. de leg. Pōponius ait) conſtitui debent in his, quæ accidūt, & vſu venire poſſunt; non tamen in his, quæ præter opinionem, & inſperatò contingunt. Et ideò, cum ratio legis, & ſtatuti fuerit, vt fraudibus, & vxorum dolis obuiaretur; neuè deſcendentes, vel cognati ſuccedentes ex teſtamento, vel ab inteſtato, hæredi-

tati-

tātibus fraudārentur; neuè bona ipſa in aliam tranſirent cognationem: Hinc fit, vt quamuis in aliquo particulari caſu ratio finalis legis, & ſtatuti, aliqua ex parte deficere videatur (vt in caſu; cum deſcendentes non haberet Sempronius) lex nihilominus ſuum retineat vigorem. Vnde Theologicum eſt axioma: finem legis non cadere ſub lege, ſed actiones, quibus illuc tenditur, vt declarat D. Th 1. 2. quæſt. 100. art. 9. Sicut ergo puer 10. vel 12. annorum, ſub tutoris cura viuens, quantumcunque alias prudentia, & iudicio valeret, ſi prædium aliquod, iuſto etiā pretio, vel vendidiſſet, vel liberè donaſſet cōtractus huiuſmodi inconſulto tutore factus, eſſet in conſcientia inualidus ita, quamuis in legato, quartam excedente, vxori relicto, nō interfuerit dolus ex parte vxoris, ſed libera, & certa defuncti voluntas; Lex nihilominus, & ſtatutum, quæ inualida facit talia legata in ſuo permanebit robore, obligando in conſcientia & vxorem, & alios ad ſui obſeruationem, Nam quouſque ratio, quæ Principem mouit, vel Rēpublicam ad talem legem condendam non ceſſat in toto genere, nec legis vis, & robur ceſſare debet. diſt. 6. cap. ſtatuimus §. cauſas, vbi inquit Gloſ. quod ceſſante cauſa ceſſat conſtitutio; verum eſt, quando cauſa ceſſat actu, & exemplo: hoc eſt, vt non poſſit trahi in perniciem exempli. Vel, ceſſat non omninò; & ipſo actu, ſed ad hoc vt diſpenſari poſſit circa perſonam illam. Vel, Ceſſat quando hoc in iure exprimitur, quod ceſſare debeat. Vel, quando omnis cauſa ceſſat, & impulſiua, & finalis efficiens, & occaſionalis, tunc ceſſat conſtitutio ff. de poſtul l. prima, §. ſextum.

Nec obſtat ſi dicatur: finem legis prohibentis pueros bona ſua alienare, ne per eorum imprudentiam

diſſipentur, ceſſare cum puer prudens, & ſagax vendidit rem iuſto pretio: Quia etſi ceſſauit in illo euentu particulari, non tamen ceſſauit in communi. Veluti, qui maceratione carnis non indigeret, qui eſt finis ieiunij, non propterea à ieiunando deobligaretur: Ita, quamuis in caſu ceſſet finis iſte, videlicet, legatum fuiſſe ab vxore, vel precibus, vel dolo à Sempronio extortũ, nec in præiudicium ſit deſcendentium, cum non adſit; lex tamen robur ſuũ retinet.

Dico tandem: ſicuti rem alienam bona fide preſcribens tutus eſt in conſcientia, nec tenetur illam verò domino rurſus reſtituere: vt in ca. vigilant. & in c. fin. de præſcript. & ratio eſt: Quia Principes, vt occurrerent litigijs, & concertationibus, potuerunt pro bono communi ſubditorum bona, eiſdemmet inuitis, in alios traducere: vnde l. 1. ff. de vſucap. dicitur, quod pro bono pacis introducta eſt vſucapio. Ita cum eadem militet ratio in legibus teſtãdi, ſeù legandi, & pro bono publico, & communi pacis, vtq; multarum concertationum, & litium abſcinderetur occaſio, Principes, ſeù Reſpublicæ manifeſta lege ſtatuerunt, irrita, ac nulla legata quartã excedentia vxoribus facta, & propterea fatendum eſt neceſſariò, poſſe hæredem tuta conſcientia illegitima legata non adimplere: Immò legatarium ipſum non poſſe tuta conſcientia illa retinere; vt magis apertè inferius explicabitur. Vide Sotum de iuſtit. & iur. li. 4. quæſt. 5. artic. 3.

Ex his ergo rationibus luce meridiana clarius apparet; Leges ciuiles, & ſtatuta in materia graui (iuſta tamen) obligare in conſcientia ad ſui obſeruationẽ: quod tamen Reuerendus ille negabat in allegatione exhibita, cum haberet pro eius opinione, Mart. Nau. oppoſitum tenet, ibid. in Manual. confeſs. c. 23.

nu. 55.

nu.55. & Coronam confeſſ.c.1.reg.3.Vt autem ſciat omnes ferè Theologos, & Canoniſtas docere leges ciuiles in materia graui obligare ad mortale operæ pretium eſt libros, & tractatus, in quibus ita ſcripſerunt, allegare. Canoniſtæ omnes in c. 1. de conſtit. vbi Felyn.num.47. idem in capit. Nam concupiſcentiam. eodem tit.num. 1. Abb.in proem.decr. in verbo, Rex pacificus num.4.Tex.eſt in c.2.de maior. & obed.c.qui reſiſt.11.q.3. Gloſ. in cap. Quæ in Eccleſiarum,de conſtit. Archiep. Flor.in 1. par. tit. 18.c.vnic.Sylueſt.in verbo,lex q.9. Tabie.in verbo, lex nu.24.28.29.Alphon.de Caſt.de pœn.lib.1,cap.5. Sot.lib.1.de iuſt.& iure quæſt.6.art.4.concl. 1. Iſern. & Afflict. in proem.Conſtit.Regni in princip.Idem ſentit gloſ.3.in c.2.de conſtit.lib.6.& Felyn. loco ſupra cit.Caiet.& Med.1.2.q.96.ar.4.Innoc.Abb.Imol. & alij Canoniſtę in c.Quia plerique, de immun.Eccl. Ant. de Butr. in cap. venit.de iud.Bald.& Iaſon. in l. cum quis col.4.C.de iur.& fact.ignor. Alex. cōſ. 128.nu.16.lib.6.quos refert,& ſequitur Cabal.cap.2. l. Milleloq.266.Nauar.in Man.cap.23.nu.48.Et vide complures,quos citat Pet.Cened.in colle.ad ius Canon, 2.par.collect.2.nu.2.& 3. Mich.Salon. Tomo 2. in 2.2.D.Th.q.77.art.1.controu.7.& 8. Alex. Peſant. in 1. 2.D.Tho.q.108.ar.4.diſp.6. & 2. Fatentur multi quos refert,& ſequitur Couar.in reg.peccatum,de reg.iur.in 6. 2.par.c.7.§.7.nu.9.& in §.5.nu.2.& 3.vbi probat latiſſimè, legem pęnalem, præter ipſam pœnam,ſemper ad culpam obligare, quandoq; mortalem, quandoque venialem. D.Tho.1.2. q.96.art.4. Item 2.2.q.59.art.4. ad ſecundum,& q.66.ar.6.Item 2.2.q.107.art.3.& q.108.art.4. Sylu.in verbo,inobedientia in fine. Graſ.par.1.deciſ.Aur.c.10.num.1.& c.2.nu.48.eiuſdem lib. Card.Tolet. in tract. de ſept,

peccat. mortal. cap. 20. num. 6. vbi dicit; Nam ſi leges humanæ, & pœnales præſertim, non obligant ad culpam multa fient mala contra bonum commune, nec id affirmare eſt Doctoris, ſed Principis, aut alicuius Concilij. Simus ergò in communi ſententia. Hæc ille.

Verum, vt ad propoſitam facti ſpeciem accedamus propius; Legamus, & attendamus, quæ tradit Graf. p. 1. deciſ. aur. lib. 2. c. 2. nu. 46. & 47. vbi ſic habet. Ea lex, quæ impedit alicuius rei priuatam acquiſitionem, eiuſdemque dominij translationem in eũ, qui antea nullum ius priuatum ad eam habuit; profectò in conſcientiæ iudicio ſeruanda eſt, nec, hac lege conſtituta, poterit eandem rem retinere; quippè qui nullum dominium, nec ius in eam habeat, lege impediente eiuſdem acquiſitionem. Quæ quidem lex, & ſi pœnalis eſt, nullam requirit hominis executionem quoad pœnam ipſam; cum lege ipſa fiat plena, & integra executio. Hinc filius ſpurius, qui à lege humana, eademq; iuſtiſſima incapax iure ipſo conſtituitur paternæ hæreditatis, non poteſt bona poſt obitum patris obtinere in animæ iudicio; non alia ratione, quàm quod lex humana conſtituens, efficiens aliquem iure ipſo incapacem alicuius rei, eiuſque acquiſitionem impediens, ſiue id ſtatuerit ad pœnam, ſiue ob aliam cauſam, in foro conſcientiæ vim, & obligationem habet. Ita Couar. in reg. peccatum 2 p. §. 8. nu. 6. Hæc ille. Ex quibus apertiſſimè deducitur, Sempronij vxorem, nec recipere, nec retinere poſſe tuta conſcientia, quæ ſibi reliquit maritus contra formam ſtatuti.

Sed dicet quiſpiam: Statuto cauetur, ne maritus ex ſe, & directè relinquat vxori vltra quartam, non tamẽ dicitur, quod id fieri non poſſit indirectè, & alio

me-

mediante. Reſpondetur id falſum eſſe, & à iure reprobatum, l. oratio. ff. de ſponſ. cum ſex ff. de fidei, &c. Nauar. de ſenten. excommun. conſ. 56. ea nimirum ratio, quia; Nemo poteſt plus iuris in aliū tranſferre, quàm ſibi competere dignoſcatur, per reg. 79. in 6. At ex ſtatuto priuatus eſt Sempronius iure vxori relinquendi vltra quartā; ergò hoc idem haud poterit in Titium transferre; tum per reg. Nemo dat, quod non habet, tum etiam, Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia via non debet admitti, per reg. 84. in ſexto, vbi dicit Gloſ. ſi in prohibitione habeatur reſpectus principaliter ad prohibitum, & nō ad viam, vel ad modum, quo prohibetur; tunc ſufficit prohibitio vna via, vel modo facta, vt in eius fraudem alia via, vel modus admitti non debeat; vt in reg. Si autem prohibitio principaliter ſe habet ad viam, vel ad modum, & non ad rem, tunc alia via admitti debet. Vnde alteri Eccleſiæ alligatus Epiſc. nō eligitur ſed poſtulatur. Verum cum ex ſtatuto principaliter prohibeatur, res linquēda, deduci minimè poteſt, quod ſi Teſtator non poteſt relinquere vxori vltra quartam ex ſe, & immediatè, quod id facere poſſit mediatè, hoc eſt, alium inſtituendo; data fide de reconſignando illud vxori.

Accedit: Quia cum aliquid prohibetur, prohibentur, omnia quæ ſequuntur ex illo, per reg. 39. in ſexto, vbi, Dyn. Addit: quod Aliquo prohibito omne id prohibetur per quod peruenitur ad illud. Cum ergò Sempronio prohibitum ſit ex ſtatuto legatum vxori facere vltra quartam, prohibitum quoque erit omne id per quod peruenitur ad illud, alias, cum cōtra legis nitatur voluntatem, in legem ipſam peccare dicendus eſt, per reg. 88. in ſexto.

Nec excuſari poteſt Sempronij vxor dicēdo quod do-

domum, & ſuppellectilia non receperit de manu Sempronij,ſed de manu Titij legatarij.Nam reſpondetur, quod adhuc bonorum ipſorum illa eſt incapax. Couar.cap.8. §.5.num.3. vſque ad 8. & cap.6. §. 8.num. 16. Duen.reg. 366.& 367. Nauarr.de teſtamentis,conſ.8.Henricus Henriquez in ſumma Theologiæ Moralis lib.11.cap.20.nu.5. Imò ob fidem datam peccauit. Titius,volens fraudare legem bonam, & propterea tex. in l. Prędonis ff.de petit.hęred.habet,talem hęredem cēſendum Prędonis loco, & ita priuari poſſe præfatis bonis.

Accedit eodem quod Nauar. tit. vbi ſup. conſ. 2. diſputando. An hæres teneatur credere Confeſſario dicenti, defunctum ſibi impoſuiſſe, vt quatuorcentũ ſcuta eidem ſoluantur ad illa faciendum,quæ ſibi ſecretò commiſerat teſtator, præſertim cum in teſtamento adiecerit,vt hęres illa faciat,quæ Cōfeſſarius ei dixerit pro ſatisfactione obligationum, quibus tenebatur. Reſpondit Nauarr. quòd cum teſtator videatur tacitũ fideicommiſſum in fraudem legis relinquere.l.Lucius,§.fin.ff.de legat.primo,nō tenetur hæres ei credere,nec in foro cōſcientiæ obligatur ad quatuor illa centum ſcuta ſoluenda: Cum tacitum fideicommiſſum inſtituerit Sempronius in fraudem legis,non tenebuntur hæredes illud adimplere.Hãc eandem ſententiam tuetur Henr.Henriquez,in ſumma Theologiæ Moral. lib. 11. cap.20. num.5. vbi ſic habet. Si pater Presbyter ſub pacto taciti fideicommiſſi relinquat amico, tanquam hæredi, ingentem pecuniam,vltra quintum, vt poſt mortem ipſius patris teneatur reddere ea bona ſpurio, tam clericus, quàm amicus pacto conſentiens peccat mortaliter. Couar. c.8.§.5.n.8.ver.3.Perez li.8.pag.307.Anchar. cap.fin.de eo,qui dixit. Quia in re graui agit in frau

dem

dem legis nouæ Taur. quæ eſt iuſta, vt fatentur Iuriſperiti, & Theologi, & peccat ſpurius ſi inducat patrem, vel amicum in eam fraudem.

Addit ſecundò: ſpurium in foro conſcientiæ reuera eſſe incapacem, vt ex vi pacti, & paternæ donationis factæ ſub expreſſo, aut tacito fideicommiſſo, accipiat bona illa per interpoſitam perſonam amici. Ita Couar. cap. 8. §. 5. num. 3. vſque ad 8. & cap. 6. §. 8. num. 16. Anton. Gom. Soto, Duen. reg. 366. & 367. Et perinde eſt, ac ſi ea bona immediatè donarentur a patre. Quodque amicus fidem accommodans ſit incapax, tradũt Bern. Diaz pract. canon. c. 58. Ant. Gom. lib. 9. nu. 23. & 28. cum Bart. Segur. Idem Trouamalla, verbo, filius, §. 6. & Boſel. §. 6.

Addit tertiò, probabilius eſſe amicum acceptantem tacitum fideicommiſſum in fraudem legis, non poſſe ſibi retinere. Bernard. Diaz pract. canon. c. 58. Greg. lib. 13 tit. 7. pat. 6. Ant. Gom. lib. 9. cap. 23. & 28. cum Bart. Segur. Idem Trouamalla, verbo, filius §. 6. Boſel. §. 6. Vide Graf. parte 1. deciſ. aure. cap. 2. num. 48. 49. 50. 51.

Cum ergò æquè incapax ſit vxor ex ſtatuto, ſicut ſpurius ex l. 9. Taur. & ſpurius tuta conſcientia recipere non poſſit de manu amici, nec retinere præfata bona: ita Sempronij vxor citrà peccati mortalis labem, nec recipere, nec retinere poterit domum, ac ſuppellectilia à Titio legatario, taciti fideicommiſſi complice tradita; non tenetur tamen ea reſtituere fiſco antequam cognita fraude per ſententiam damnetur, quia ſtatutum pœnale eſt pro foro exteriori.

Quibus ſic ſtantibus, reliquum eſt, vt rationes pro affirmatiua ſententia in principio adductæ diſſoluantur.

Ad primam igitur dicitur: falſum eſſe, quod leges, & ſta-

& ſtatuta, diuinam, vel naturalem legem non inuoluentia, non obligent in conſcientia, etiam ex ipſius Nauar. ſententia, qui conſ. 2. & 8. de teſtam. mutauit ſententiam: immo in Manu. capit. 23. num. 40. aſſerit tranſgredientem legem humanam, iuſtam, promulgatam, receptam, non abrogatam, etiam ſecularem, mortaliter peccare, iuxta Gloſ. receptam in capit. quæ in Eccleſiarum de conſtitut. & confirmat hoc idem in eodem cap. num. 48.

Reſpondetur ſecundò, reiecta Nauarri opinione: quod omnis lex, quæ abſolutè fertur, hoc eſt, quæ contrarium non explicat, obligat ad culpam venialem, vel mortalem, ſecundùm pretiū operis. Domin. Soto lib. 1. de iuſtit. & iure quæſt. 6. artic. 4. Hoc idē tenet Graff. parte 1. deciſ. aur. lib. 2. cap. 10. nu. 12. Idem docet Tolet. in tractat. de ſept. peccat. mortal. tit. 20. nu. 3. & Couar. in reg. peccatum 2. parte §. 5. num. 4. inquit: quod, etſi non neceſſariò tamen plerumque colligi poteſt mens legislatoris, quod trāſgreſſorem velit obligare ad culpam, ex eo quod pœnam infert pro eo, quod alia lege, nec prohibitū eſt, nec præceptum. Quid enim ſi id quod fiat, vel ommittatur, non modo eſt ſimpliciter vtile communitati, cuius legis conditor curam gerit: ſed & maximè intereſt ob bonum commune id fieri? tunc à ratione alienum non videtur, legislatorem in hanc coniecturæ ſpeciem intendiſſe, vt ad mortalem culpam tranſgreſſorem obligaret.

Ad ſecundam dicitur: quod ex eo, quod non explicant ſe nolle obligare ad mortale, credendum, ac tenendum eſt, obligare ad mortale (cum tamen res grauis eſt) nam eo ipſo, quod aliquid graue præcipitur, includitur intentio obligandi ad mortale; niſi contrarium exprimatur, vt in Conſtitutionibus Domini-

minicanis, & aliorum Regularium, in quibus explicatur, quod nullo pacto obligant ad mortale. Ita D. Thom. 2. 2 quæſt. 186. artic. 9. & Caiet. ibid. Sot. lib. 1. de iuſti. & iur. q. 6. art. 4. Card. Tolet. in tract. de ſept. pecc. mortal. c. 20. num. 3. Graf. par. 1. deciſ. aur. libr. 2. ca. 10. num. 12. & 18.

Ad tertiam dicitur: Et ſi non conſtat præcipientis intentio, quod, videlicet, obligare intendat ad mortale: cum tamen vſus Eccleſiæ, & omnes ferè Doctores Theologi, & Canoniſtæ ſoleant interpretari de obligatione ad mortale tendendum eſt obligare. Cardinalis Tolet. vbi ſup. cap. 19. n. 7.

Reſpondetur ſecundò, quòd quamuis Imperatores gentiles ignorarent quid eſſet culpa mortalis reſpectu legis diuinæ poſitiuæ, quæ data eſt à Deo, nec lumen humanum eam diſtinguit, niſi prius per reuelationem aliquam eidem manifeſtetur; cuiuſmodi fuerunt in veteri teſtamento leges ceremoniales, & iudicales multæ; in Euangelio autem ſunt præcepta Sacramentorum, & fidei incognita ſecundum naturam, quæ haud innoteſcunt, niſi per diuinam manifeſtationem. Card. Toletus in tract. de ſept. pecc. mort. cap. 17. numero 5. Non tamen id ignorabant reſpectu legis diuinæ naturalis, quæ ſic à Deo data eſt homini, quod rationi hominis illam inſculpſit naturaliter; ita vt ratio hominis eam dictet: huiumodi ſunt præcepta Decalogi; ita enim Deus ea ordinauit, vt naturale rationis lumen attingat, & cognoſcat talia præcepta eſſe, & eſſe obſeruanda. Vnde infideles, qui nihil audierunt de Euãgelio, nec credunt Chriſto, non peccant peccatum infidelitatis in non credendo; excuſantur enim ob ignorantiam legis diuinæ poſitiuæ; Damnantur nihilominus propter alia peccata, quæ committunt contra ius diui-

num

num naturale,quod obligātur obſeruare. Lex enim naturalis nunquā ignoratur inuincibiliter, ſed craſſe. Syluest.in verbo,Præceptum §.7.Card. Toletus vbi ſupra,c.18.num.7.& 8.Et contra hanc legem diuinam naturalem peccabant Imperatores gentiles, ſcientes quid nomine culpæ mortalis intelligeretur. Tolet. vbi ſupra.

Sed eſto,quod forſan,nec meminerint,nec aduerterint quædam de intentione mortalis, vel venialis culpæ, ſed ſolum intenderent velle obligare; nihilominus dicendum eſt obligare ad mortale.Quanta autem ſit obligatio relinquitur, grauitati materiæ Tolet. vbi ſupra c.20.num.3.

Ad quartam. Reſpondetur primò,negando talem vſum, & conſuetudinem ab Eccleſia, eiuſuè miniſtris tanquam rationabilem, & culpæ mortalis expartem tolerari; quin potius Confeſſarij ſcientia, conſcientia, ac pietate inſigniti, hanc eandem pœnitentibus deteſtantur.

Reſpondetur ſecundò, peccandi conſuetudinem non excuſare à peccato. D.Thom.2.2.q.186.art.9.& Caiet.Nauar.Man.c.23.n.42. ibi; & præcipuè quoad forum interius,vbi ſola veritas conſideratur. c. Tua de ſponſ. Ea propter timoratæ conſcientiæ viri Doctores Theologos,& Canoniſtas conſulunt,qua ratione in conſimilibus ſe gerere debeant. Confeſſarium ergo conſulere tenebatur Sempronius, an id tuta conſcientia agere poſſet.

Ad quintam,& ſextam.Reſpondetur falſum eſſe, quod lex ciuilis, ſiuè ſtatutum iuſtum, & pro bono communi factum,dicatur repugnare iuri naturæ,ſed ipſum ius interpretatur,& moderatur; quia lex naturæ non cogit ſeruare fidem contra ius ciuile. Graſ. par.1.deciſ.aur.lib.2. cap.11. num. 48. Et propterea

iure

iure optimo aſſeruit Panorm. in c. Quæ in Eccleſiarum, de conſtit. Conſtitutionem Principis, ſiuè Reipublicæ ex rationabili cauſa factam, contra aliquid, quod eſt de iure gentium, vel de iure naturali, tenere, & illam obſeruantem non peccare. Videmus ſiquidem per præſcriptionem inductam à iure poſitiuo, priuari dominum proprio rei ſuæ iure; ſicut propter delictum confiſcantur tuta conſcientia bona alicuius, vt cap. vergentis, de hæret. & c. quorundam. de Iudæis, vbi Summus Pontifex inducit ſeruitutem contra libertatem, quæ eſt de iure naturali. Quare, cum ſtatutum prohibens ne maritus vxori relinquat vltra quartam, iuſtum ſit, & in bonum cõmune ordinatum; fatendum eſt illud iuris naturæ eſſe interpretatiuum: & cum natura ipſa pro communi bono conſeruando, particulare aliquando relinquat, & deſtruat. Et quamuis de intentione, cõſenſu, & defuncti voluntate plenè conſtet; non tamen ita conſtat, vt ad rerum ſuarum alienationem ſit ſatis: quemadmodum de pupillo diximus; quod, & ſi conſtet voluntatem ſuam eſſe; vendere, ſeu amico donare; hæc tamen alienatio non eſt licita; quia lex huiuſmodi naturalem conſenſum eſt interpretata, & moderata; non valere ad alienandum ſua, niſi concurrente tutoris voluntate. Vtrumque enim factum eſt, non modo in alienantium fauorem, ſed multò magis in publicum commodum; quod eſt iuſta cauſa ad ſtatuendum in præiudicium cuiuſcunq; priuati, l. Item ſi verberarum, ff. de rei vendic. Et notatur in l. Antiochenſium, ff. de priuileg. cred. Et propterea quantumcunque conſtet de volũtate defuncti, & ſit dominus ſuæ voluntatis, & facultatum, quando non conſtat modo à lege præſcripto, vt in caſu, non eſt eius intentio, & voluntas exequenda.

Neque

Neque obſtat quod Titius teneatur accommodatam ſeruare fidem: tum quia in malis promiſſis reſcindenda eſt fides, 22.queſt.4.can.5. tum quia promiſſio, & iuramentum contra bonos mores præſtitum non eſt obligatorium, per reg. 58. in 6. vbi gloſ. ſubdit. Iuramentum contra bonos mores in teſtamento eſt nullum, ſicuti turpe pactum, etiam quod agatur de moribus à iure ciuili reprobatis (Philip. ibidem) cuiuſmodi fuit pactum à Titio cum Sempronio initum.

Ad ſeptimam dictum eſt ſuperius, quod quamuis ceſſet finis legis, vel ſtatuti in aliquo particulari; nõ proptereà ceſſat vis, & robur eius, ſed requiritur, vt ratio, quæ mouit Principem, ſeu Rempub. ad faciendum ſtatutum, ceſſet in toto genere; id eſt, actu, & exemplo; & vt ceſſet cauſa impulſiua, efficiens, & finalis.

Ad octauam conceditur teſtatoris diſpoſitionem pro lege habendam: vt in Auten. de nupt. §. Diſponat teſtator, & erit lex &c. cum eſſet de teſtam. Id autem verum eſſe intelligitur, cum eiuſdem diſpoſitio iuſta eſt; vt ibidem habetur: & fallit quando eſt contra legem, l. filius §. de condic. inſtit. Nauar. lib. 3. conſil. 3. de teſtam. Cum autem Sempronij diſpoſitio in vxorem medio Titij facta, ſit contra ſtatutum, non erit pro lege habenda.

Ad nonam negatur, quod nulla in caſu interuenerit falſitas: nam facta fuit fraus ſtatuto iuſto, & in conſcientia (vt repetitum eſt centies) obliganti. Siquidem promiſſum, & iuratum fuit, quod ſeruari nec potuit, nec debuit; quia nullum iuramentũ contra iuſtitiam factum eſt ſeruandum. D. Thom. 2.2.q. 89. art. 7. pro quo habetur caſus in cap. Animaduertendum 21. q. 2. vbi dicitur: Vt licitum ſit iura-

mentum

mentum requiritur, vt iuſtitiam contineat, & quod promiſſum eſt, licitè poſſit ſine peccato ſeruari, c. quamuis peccatum, de pact. in ſexto.

Ad decimam reſpondetur. Vltimam hominis voluntatem modis omnibus ſeruandam, vbi rationabilis exiſtat. Ita gloſ. ibidem. Cum ergo Sempronij voluntas, nec iuſta, nec rationabilis extiterit, ſeruari nullo pacto debet. Et propterea exiſtimo eiuſdem vxorem non poſſe tuta conſcientia retinere domum, & ſuppellectilia, Titio mediante, ſibi relicta quartam excedentia, vbi fraude cognita per Iudicem in illam fuerit pronunciata ſententia. Salua quę iuſtior fuerit &c.

CONSILIVM TERTIVM.

Illumina Domine oculos meos ne vnquam obdormiam. Pſal. 12.

TITIVS mercator, cum eſſet debitor Sempronij occaſione mercimonij aureorum octocentum, & ad ſolutionem debiti cogeretur, vt ſe ab ea eximeret moleſtia, conſtituit cenſum ſuper fundo ſuo, qui erat vltimum pignus ſui patrimonij, quem creditori vendidit pretio aureorum biſmille, in inſtrumento dictum fuit integrum pretium fuiſſe in pecuniā numerata, licet reuera mille ducentum nummi aurei tantummodo fuerint numerati, & octocentum chirographo debiti, fuerint compenſati, ſeu dati inſolutum debitori: quod per teſtes in iuditio fuiſſe plenè probatum, ſupponitur, &

inter partes cōtrahentes expreſsè conuentum, nolle aliter contrahere quam iuxta Pij V. conſtitutionem, quæ dat formam conſtituendi cenſum, cum aliter &c. ad eam omninò ſe referentes: data eſt vlterius in contractu fideiuſſio de ſoluendo cenſu, & pro fundi manutentione.

Quæritur, an is contractus quoad omnia, aut ſaltem pro ea parte, qua fuit numeratum pretium in vtroque foro ſubſiſtat, an vero ſit totus fęneraticius ex quo integrum pretium nō fuerit vere in pecunia numeratum, & conſequenter totus corruat, & cenſus ſoluti ſint in ſortem computandi, fideiuſſioq; pariter ruat, corruente principali vſuræ vitio. Conſtitutionis verba ſunt huiuſmodi, quæ conditionem eſſentialem important. Rurſum (ſuple quod ſupra in alijs dixerat conditionibus) ſtatuimus cenſum creari conſtituiuè nullo modo poſſe, niſi &c. Rurſum niſi verè in pecunia numerata, præſentibus teſtibus, ac Notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius recepto integro, iuſtoque pretio, & infra additur contractuſque ſub alia forma poſt hac celebrandos fœneraticios iudicamus. Supponitur præterea conſtitutionem hanc eſſe omninò vſu receptam in ea Prouincia, etiam quoad vtrumq; forum, & inter laicos ad vngumq; omnino ſeruari, ſecūdò, contractū eſſe celebratum poſt hanc conſtitutionem, 3. Vnicum eſſe contractum, & ſub vna forma, re, pretio, & obligatione compactum, & propterea eſſe indiuiduum ex ſua ſubſtantia. Vltimo plenè eſſe probatum pecuniam integrè non fuiſſe numeratam, ſed fictè fuiſſe poſitum in menſa acerυum innumeratæ pecuniæ, fuiſſeque dictum Notario, & teſtibus eſſe totum, & integrum cenſus pretium, ſcilicet aureorum bis mille, & verè ſummam

illam

illam pecuniæ nõ fuiſſe vltrà aureos nũmos mille dũ centum, reliquum vero pretij fuiſſe illud chirographum, & compenſationem, & nominis ſui debiti, quod erga emptorem habebat, quodq; in ſolutum ipſe recepit.

Si fœneraticius contractus iudicabitur, dicatur vlterius, an quoad eam partem ſolum vitietur, quæ non eſt numerata pecunia, an vero quoad totum; non obſtante doctrina Feliciani à Sole, qui in ſuo tract. de cenſib. tom. 2. lib. 1. c. 4. num. 6. ex regula vtile per inutile non vitietur, firmat concluſionem, etiam in materia vſurariæ prauitatis, & in ſimili caſu, etiã poſt Bullam Pij V., & in materia Sacrorum Canonum, contractum pro parte valere, pro parte vitiari, quam etiam videtur tenere Salas, de contract. tit. de cenſib. dub. 8. ſub nu. 3. §. an vero, cum è contra in materia vſurarum, & vbi forma non ſeruatur integrè totus corruat contractus, qui ea ratione indiuiduus reputatur.

Attenta ſerie facti, prout in caſu videtur dicendum, contractum non eſſe fœneraticium, ſed iuſtũ, & legitimum, ſupponendo tamen quod debitum ſit verum, iuſtè, & legitimè contractum, quodque in Conſtitutione cenſus, nulla vis, dolus, aut fraus interceſſerit, etiam quod illa octocentum ſcuta non fuerint præſentialiter coram Notario, & teſtibus actu numerata: quia Lex fundata in præſumptione non obligat in conſcientia, quando veritas eſt in cõtrarium cap. Is qui, & cap. Tua de ſponſ. Nauarr. in Man. Conf. c. 17. nu. 381. At Conſtitutio Apoſtolica præcipiens totum prætium exhiberi in pecunia numerata, hoc ſolum intendit, nimirum occludere viam dolis, & fraudibus &c.

Non redolet vſurariam prauitatem, quia non au-

getur debitum ob moroſam ſolutionem, nec aliquid exigitur vltra ſortem, ſed verum iuſtumque debitum confertur in precium.

Nec continet iniuſtitiam, quia debitum eſt verum, & iuſtè contractum, & realiter datur iuſtum pretium.

Neque ſolutio anticipata facit vt ſapiat vſuram, niſi quando eſt in cauſa, quod venditor compellatur ad venditionem, vel quod vilius vendat: hiſque rationibus ductus, ſentio contractum eſſe iuſtum, & nullo pacto damnandum, ſed tanquam legitimum ſuſtinendum.

Verum, cum à viro fide digno acceperim octocentum ſcuta nequaquam fuiſſe in pecunia numerata exburſata, ſed fuiſſe quoddam collarium aureum datum venditori cenſus, loco, & ſcontro octocentum aureorum, hinc præſumenda fraus, & dolus, quoniam in venditione ipſius collarij prout fuit dictum ipſe venditor cenſus, multum perdidit de precio, & propterea exiſtimo hunc contractum iniuſtum, & ita nullum in vtroque foro. Molina de Contractibus diſp. 390. Salonius tom. 2. de Contractibus vbi de Cenſibus art. 3. contr. 8. Nauar. com... nt. de Vſuris nu. 88. 121. Bonac. de Contracti... q. 4. puncto vnico num. 21. Farin. deciſ. Rotæ ... iſ. 132. 189. 190. & ita fuit deciſum in Sacra Cõ... Pœnitentiariæ Mediolani die 16. No-

CON-

CONSILIVM QVARTVM.

Oculi mei ſemper ad Dominum. *Pſal.24.*

SEmpronio Mediolani mercaturam auri, argenti, & ſerici filati exercenti, Titius dedit ad ſocietatem duodecim mille libras Imperiales cum aſſecuratione capitalis, & lucri inde prouenientis, interueniente triplici illo contractu, de quo plurimi Doctores. Ex qua negotiatione, cum ex teſtimonio peritorum proueniant ſingulis annis duodecim pro centenario, ex dicto autem ipſius Sempronij proueniant quatuordecim, conuenerunt inter ſe (vt conſtat inſtrumento ſuperinde confecto) vt Titio quotannis ſeptem pro centenario darentur, ipſi autem Sempronio duo remanerent pro aſſecuratione capitalis (quæ quidem duo tantum dari ſolere ijdem periti teſtati ſunt) reſiduum autem remaneret eidem Sempronio, pro aſſecuratione lucri, & & pro eius labore, & induſtria.

Quæritur igitur, An hic contractus licitus ſit, & iuſtus, & an in perceptione ſeptem pro centenario ſit aliquis exceſſus.

Certum eſt apud Theologos licitè inìri poſſe ſocietatem, vt pecunia ſalua ſit ei, qui illam appoſuit, & tot m eius periculum ſubeat ille qui ponit operam, vel induſtriam. Idque fieri poſſe eodem tempore per vnum contractum virtute continentem duos vel tres, nempè contractum ſocietatis, contractum aſſecurationis ſortis, aut etiam, contractum venditionis lucri expectati pro certo pretio. Reginaldus par. 2. lib. 25. nu. 396. Praxis fori peni-

tentialis poſt Maiorem, Nauar. Couarruuiam, Petrum à Nauarro, Angelum, Syluest. Gabrielem, Leſſium, & Gregorium de Valentia, aſſerentem difficultate hac Romæ in nobili Theologorum conſeſſu agitata in hanc omnes fuiſſe ſententiam.

Nec obeſſe poteſt ſi dicatur in contractu iſto non ſeruari equalitatem, ſiquidem Sempronio aſſecuranti, & capitale, & lucrum remanent quinque tantum ſolutis Titio ſingulo anno ſeptem pro quolibet centenario, nam

Reſpondetur, quod in contractu ſocietatis diuidendum eſt lucrum ad equalitatem proportionis, ideſt pro quantitate partium collatarum, videlicet pecuniæ operarum, & induſtriæ, ita Caiet. Syl. Nauarr. Couarruuias, Molin. & alij omnes, ratio eſt quoniam equalitas quæ in contractu ſocietatis requiritur non conſiſtit in indiuiſibili, ſed habet latitudinem aliquando maiorem, aliquando minorem, quod relinquitur prudenti iudicandum ex concurrentibus circumſtantijs, & ita quando arbitrio prudentis continget egredi totam latitudinem equalitatis quam iuſtitia exigit, contractus cēſendus eſt iniuſtus, & inducens obligationem reſtituendi, quantum eſt opus, vt is ad eqnalitatem reducatur, Reginaldus vbi ſupra ſub nu. 387. Ludouicus Mol. de contractibus, diſput. 415. num. 3. Et ad hoc propoſitum exemplum adfert Caiet. 2. 2. quæſt. 78. art. 2. in reſponſione ad quintum. Ponat vnus mille ducatos, alter operas extimatas mille item ducatis, & tertius induſtriam extimatam quingentis, ita vt communis ſumma ſit duorum millium, & quingentorum ducatorum. Dum fiet diuiſio, ſiue lucri, ſiue damni ex ſocietate ſecuti, primus, & ſecundus parem portionem accipient, & tertius partem me-

dio

dio minorem alioquin erit inequalitas: Quamuis ergo Titius expoſuerit capitale duorum mille aureorum per Sempronium aſſecuratum, & eandem, vel maiorem recipiat Titius partem lucri, credendum tamen, & præſuponendum eſt id euenire, eo quod labor, & induſtria Sempronij non commenſuretur, & proportionetur capitali Titij; tum quia Sempronius erat vir prudens, & prouidus in arte negotiandi, nec contractum ſibi damnoſum iniijſſet, tum etiam quoniam eadem via, & ratione, qua multa alia negotia actitabat, & exercebat, illa eadem pecunias Sempronij negotiabatur.

Addo, quod ſi quis ex liberalitate pati velit inequalitatem, ſiue quia ſocius ſanguine, aut amicitia ei coniunctus eſt: Siuè quia vult remunerare obſequia ſibi exhibita: ſiuè quia vult eleemoſinam facere, nulla iniuſtitia committitur quia volenti, & plena libertate conſentienti nulla fit iniuria, & ita nulla iniquitas cenſetur in tali contractu. Molina de Contractibus diſput. 415. num. 3. Reginaldus vbi ſupra num. 387. Quis prohibet ergo quin Sempronius vno ex ſupra dictis titulis ductus voluerit remittere, & donare Titio partē lucri ſibi debiti etiā quod eius labor, & induſtria eſſet equalis capitali per Titium expoſito, quod tamen vſque modo non conſtat, tū quia merces nō erāt per mare (vbi maius periculum) traijciendæ, tum quia in facto non videtur veroſimile, quod induſtria vnius ſolius hominis poſſit cōmenſurari capitali duorū mille aureorum.

Adde ex eodem Molina de Contractibus, diſput. 417. nu. 7. & 8. concl. 1. Si quis operas prǽſtiturus dicat, da mihi tantum pecuniæ ad talem negotiationem, & ego in me ſuſpiciam periculum capitalis, & inſuper tibi dabo quotannis tantum lucri certi, mihique

nere exceſſum, poſſeq; Titium iuſtè exigere, recipere, & retinere alia ſeptem pro centenario non obſtante aſſecuratione capitalis, & lucri per Sempronium facta.

CONSILIVM QVINTVM.

Iuſtus Dominus, & iuſtitiam dilexit. Pſalm. 10.

TITIVS decoxit in longinqua quadam regione, ideo admonet Sempronium ſuum creditorem ſecreto de infortunio, & tranſmittit illi Notulam quandam debitorum, vt procuret exigere credita ſibi debita, vt ſe ſeruet indemnem.

Sempronius hoc audito conuenit ſtatim debitores Titij, & in ſpetie Petrum, qui illi promittit certo ſe omnia facturum, vt illum ſeruet indẽnem quoad id, quod Titius illi debebat, ſeq; illi ſoluturum, vel ſe debitorem illius conſtituere ſi id tuta cõſcientia facere poſſet, Sempronius acceptat promiſſionem.

Sequenti die comparent alij Titij creditores, qui etiam medio Iudicis ſequeſtrant omnia Titii in manibus Petri exiſtentia.

Sed antequam Sempronius adiuiſſet Petrum, Antonius nomine alterius creditoris pręuenerat Petrum, ab illo petens, an ipſe eſſet debitor Titij, cui cum reſpondiſſet Petrus ſe nihil debere Titio, ſtatim nulla alia adhibita diligentia diſceſſit, volens fortè Petrus magis gratificari alteri creditori

ſibi amico, quod poſtea præſtitit, promittendo Sempronio, vt ſupra dictum eſt.

Quæritur primò, an Petrus tuta conſcientia poſſit ſoluere debitum promiſſum Sempronio vero creditori non obſtante ſequeſtro, quod poſtea ſequutum eſt, illi inthimatum à creditore fortè etiam anteriore ipſimet Sempronio ipſo ſequeſtrante poſthabito.

Secundo, an ſub illa hora, qua promiſit prædicta Sempronio Petrus poſſet ſe inſcribere creditorem Titij, & debitorem Sempronij, & ſic reſpondere Iudici ſequeſtranti ſe nihil debere Titio, & hoc etiam adhibito iuramento.

Tertiò, an Petrus poſſit ſoluere prædictum debitum Sempronio poſthabito Antonio, qui vt ſupra dictum eſt prior illum adierat.

Ad primum, ſuppono tanquam certum, vt mihi narratum eſt creditores iſtos prætendẽtes eſſe eiuſdem, & paris conditionis, & perſonales, nec habere hyppothecam, vel priuilegium prælationis, niſi ratione temporis anteriores, vel poſteriores: nam licet qui ſequeſtrauit dicat ſe titulo depoſiti eſſe Titij creditorem, fecit tamen depoſitum illud ad negotiandum, & vſuras ex illo recipiendum, in quo caſu aiunt Nauarr. in Man. cap. 17. num. 51. & l. ſi hominum §. fin. ff. Depoſit.; & l. ſi ventri. ff. de priuil. creditor., Valentia 2. 2. diſp. 5. q. 6. puncto 10. verſic. 6. ex debitis, Ludouicus Molina tom. 2. de Contract. tract. 2. diſput. 536. & alij non gaudere huiuſmodi depoſitum priuilegio prælationis, eſſeque potius mutuum quam depoſitum. Hoc ſuppoſito.

Dico, potuiſſe Petrum tuta conſcientia promittere Sempronio ſe illi ſoluturum debitum, quod Titio debebat, & tunc potuiſſe de facto illi ſoluere, & poſſi-

poſita promiſſione, & Sempronij acceptatione teneri Petrum in conſcientia ſeruare promiſſum, non obſtante ſequeſtro, quod poſtea ſuperuenit, immo tunc contractum initum eſſe inter Petrum, & Sempronium per quem Petrus ſe obligauit Sempronio, nam licet contractus fuerit conditionatus, nempè ſi id tuta conſcientia fieri potuerit, purificata nunc conditione, & ſciens nunc ſe tuta conſcientia facere potuiſſe, obligatio incipit ab ipſomet tempore promiſſionis, & tunc ſe conſtituit debitorem Sempronij mutata perſona Titij primi creditoris in perſonam Sempronij, & hoc vt dixi non obſtante ſequeſtro creditoris, etiam in tempore anterioris.

Ratio huius eſt, quia licet ordo reſtitutionis verè obliget in conſcientia, cum ſtatuatur à legibus, & habeat fundamentum in natura, & qui hyppotecam habent, vel priuilegium præferri debeant alijs non habentibus, & inter creditores non habentes priuilegium, vel hypothecam, qui prior eſt tempore, potior ſit in iure, iuxta ſententiam multorum Doctorum, vel iuxta alios Doctores credita decocti debeant ad ratam diuidi inter huiuſmodi creditores, nulla habita ratione anterioritatis in tempore.

Tamen eædemmet leges concedunt, vt inter huiuſmodi creditores, qui eſt diligentior in petendo ſuo credito antequam ſub Iudicis veniat poteſtate poſſet illud exigere, & totum ſibi retinere etiam in aliorum creditorum anteriorum præiudicium, vt expreſsè habetur, l. qui autem, §. quod Labeonem, & §. Sciendum, & l. Pupillus ff. quæ in fraudem creditorum, & alijs iuribus quæ ibi citant Gloſæ, quæ leges id optimè ſtatuerũt, cum enim reuera id iam ſibi eſſet debitum, ſuaque diligentia, & vigilantia merue-

meruerit alijs præferri, accedente etiam affectione Titij, & Petri debitorum potius erga ipſum, quam erga alios, voluit ius concedere actionem reſciſſoriam, aut reuocatoriam eius, quod ita eſſet acceptū, quemadmodum eam conceſſit, quando ſcienter factus eſt de nouo contractus onerofus in fraudem creditorum. Nauar. Man. cap. 17. nu. 52.

Quod in foro conſcientiæ etiam omninò valet, quia lex iſta non eſt cenſenda iniuſta, quæ ita diſponit volens hoc modo præmio afficere diligentiorem creditorem, & eum cui magis creditor gratificari ſcilicet voluerit, & quia leges quæ præſcribunt ordinem reſtitutionis leges humanæ ſcilicet, & vim habent ex iure humano, & poſitiuo, limitari poſſunt per alia iura, vt in caſu noſtro.

Hæc omnia in terminis Ludouicus Mol. tit. 2. de Contract. tract. 2. diſp. 536. verſic. hoc loco eſt obſeruandum.

Eandem rationem affert Leon. Leſs. l. 2. c. 15. de ordine reſtitutionis dub. 5. nu. 36. quia diligentia poſterioris fecit eum potiorem, ſicut hypoteca, vel priuilegium, vnde ait, ſequitur, creditorem poſſe petere integrum debitum, quando tenet debitorem non fore omnibus ſoluendo, & retinere vbi acceperit.

Hoc idem aſſerunt Hoſtienſ. Monal. & Verúûc. apud Viguer. V. reſtit. 7. q. 8. quos ipſe refert, & ſequitur Nauar. in Man. c. 17. num. 52. in terminis eoſdem citant DD Valentia 2. 2 diſp. 5. q. 6. punct. 10. Azor. Inſt. Mor. p. 3. l. 4. cap. 36. q. 6. Coſmus Stella in 2. 2. D. Thom. q. 62. dub. vlt. de ordine reſtitut. dicto 5. & hæc ſententia reddit tutum in conſcientia Petrum, cum non ſolum habeat optimum fundamentum, ſed tot egregios DD. pro ſe, nec vllus

con-

cõntradicat. Nam licet aliqui DD. ponentes ordinem reſtitutionis in genere dicant obligare in conſcientia, tamen non deſcendunt ad hunc punctum, nec huic doctrinæ contradicunt.

Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis ad primum dubium, nam cum Petrus potuerit promittere, potuit etiam eodem modo, ac momento, & hora, qua promiſit ſeruare promiſſum, quod non præſtitit donec fuerit certioratus de ſecuritate conſcientiæ, & tunc præſtitiſſet, ſi tunc id ſciuiſſet. Cõſtituit ergo ex tunc ſe Sempronij debitorem, & deinde cum fuerit interrogatus à Iudice tuta conſcientia reſpondere potuit ſe nihil debere Titio, ex quo cum nunc ſciat, ſe tunc potuiſſe tuta conſcientia ea facere, optimè poteſt ſe tunc inſcribere in libro rationum Sempronij debitorem; Nam verba quæ Petrus ſe obligando dixit. *Io farò tutto quello, che potrò fare con conſcienza*, in hæc reſoluuntur. Si nunc me poſſum tuum facere debitorem, ex nunc facio; & pono te loco Titij creditoris mei, modo mihi cõſtet poſſe me id facere tuta conſcientia, liber ergo erit à periurio, & à quauis obligatione reſtituendi Petrus, ſi vtſupra iurauerit, & debitum Sempronio ſolueric; nec Petrus etiam poſito ſequeſtro potuit ſibi timere in foro exteriori, cum nulla concedatur à Iure actio cæteris creditoribus repetendi quod fuerit ſolutum, vel promiſſum modo ſupra dicto ante ſequeſtrum, tunc enim eſt virtualiter debitum ſolutum.

Ad tertium, Reſpondetur poſſe Petrum tuta cõſcientia ſoluere integrum debitum Sempronio, omiſſo Antonio, qui nomine alterius creditoris, prior illum adierat, inquirens, an ipſe eſſet debitor Titij, cui ipſe reſpondit ſe nihil debere Titio.

Ratio

Ratio huius eſt, quia licet concedatur creditori prius accedenti, vt poſſit exigere creditum ſibi debitum, & exactum retinere, & negetur actio repetendi alijs creditoribus, non tamen præcipitur debitori, vt prius illud ſoluat prius accedenti, ſed poteſt illud ſoluere alteri, qui habebat ius illud exigendi, vel expectare iudicis ſententiam, vel etiam ad ratam omnibus credentibus illud diuidere, vel anteriori in tempore ſoluere;

Secundò, diligentia creditoris non tantũ conſiſtit in temporis prioritate, quod ipſe prius acceſſerit, nihilque præterea geſſerit audita Petri reſponſione, cum præſertim Petrus non teneretur ſe manifeſtare debitorem Titij, nec teneretur credere Antonium, qui præuenit eſſe verè illius creditorem, ſed in multis alijs circumſtantijs; nam primo voluiſſent Titius, & Petrus gratificari Sempronio, qui ob diuturnitatem temporis, quo negotiatus eſt cum Titio, & ob multa merita illius id merebatur, ſciebat intercedere negotia inter Titium, & Sempronium, quod non ſciebat de Antonio; Præterea Antonius audito reſponſo nihil aliud præſtitit, Sempronius inſtitit, diligens fuit in elicienda promiſſione, adhibuit media, oſtendit Petro enixam Titij voluntatem ex litteris, & notula debitorum.

Accedit vltimo ad tollendum omne dubium, quod Sempronius eſt anterior in tempore ipſi Antonio.

Tandem ſic fuit deciſum in Prætorio Rotæ Romanæ, vt teſtatur Proſper Farinacius deciſione 110. voluminis deciſionum, quæ numero ſunt 372.

Et hæc vera eſſe in foro conſcientiæ cenſeo, poſſeque ſupradictis non obſtantibus Petrum ſoluere inte-

integrum debitum tuta conſcientia Sempronio. Saluo &c.

CONSILIVM SEXTVM.

VEronica, & filij, quorum duo erant minore 25. annis, cum diſpenſatione Senatus per inſtrumentum vendiderunt Procuratori Gabriellis, quędam bona immobilia, pretio ducat. 18. pro pertica, quod aſcendit ad ſummam ducat. 13509.

Ex quibus ſoluti fuerunt præſentialiter ſolummodo ducatoni quinquaginta. Pro alijs verò ducatonis quinque mille venditores dilationem emptori ſtatuerunt inde ad annum. Et pro reſtantibus ducat. 8459. inde ad annos vndecim.

Hac dilatione durante, venditores nullo reſeruato *a* dominio, nec iure fructuum, ſed immo eo cum effectu, ac ex integro translato, pacti ſunt, vt emptor ſoluat intereſſe pro parte non ſoluta in rationem quinq; pro centenario capitalis dicti pretij in duobus terminis ſingulo anno.

a Facit deciſio Romana quam refert, & ſequitur Antonuc. in ſua Cathech. Beato Carolo dedicata cap.21. vſq; ad cap. 32. Vgolin. de vſur. §. 1. cap.39. num.1. verſ. quid igitur. Summ. Corou. confeſſ. tit. de empt. & vendit. Corrad. caſ. conſc. quæſt. 32. Reuer. Beia. caſ. 19.

Alio etiam pacto adiecto, quod emptor eos reuelet, & indemnes ſeruet ab omnibus melioramentis, expenſis, & damnis, quæ eorum fictabilis ab eis prætendere poſſet, itaut ipſi venditores nihil pati haberent occaſione præmiſſorum, & ab alijs præten-

ten-

tentionibus, ſaluo à ſolutione onerúm Cameralium ſuper ipſis bonis occurſorum, & impoſitorum à die celebrati dicti contractus retrò, pro quibus voluerunt teneri, & obligatos eſſe ad releuandum ipſum emptorem.

Vlterius in narratiuis dicti inſtrumenti, ac in diſpenſatione memorata Senatus, leguntur etiam infraſcripta per ipſos venditores enuntiatá, vlz.

§. Bona vero nunc locata *b* ſunt pro ficto l. 4. ſs. 5. d. pro pertica, & vellent ipſi mater, & filij debita trium dotium ſororum ſanare, & ſe eximere à ſolutione fictorum, ſeu intereſſe. Si vero vendant tantum bona pro concurrenti quātitate debitorum iam contractorum, omnes eligunt meliorem *c* partem bonorum, quod ſupplicantibus non expedit. Reperuerunt autem vnum emptorem, qui contentatur ipſa bona cum edificijs, & iuribus etiam aquarum in pertica acquirere, ideo decreuerunt pro eorum etiam maiori beneficio *d* dicta bona eidem vendere dicto pretio: Exburſando de præſenti in ſumma ducat. trium mille, conuertendorum in ſanandis dictis tribus dotibus, & alijs debitis, ac ſuccurrendo eorum neceſſitatibus, & reliquum relinquere in manibus dicti emptoris, & interim, ne emptor gaudeat re, & pretio quod ſoluat loco fructuū, ſeu fictorum partis non ſolutæ, prout magis concordes eſſe poterunt. *e*

b Venditores fatentur bona locata niſi pro ficto lib. 4. ſol. 5. d. computatis oneribus, & periculis, ac alijs de quibus ſupra, & nihilominus conuenerunt de intereſſe ad rationem quinque pro centenario, quod importat lib. 5. ſol. 2. d. 6. pro ſingula pertica, ſine oneribus, & vt ſupra.

c Pretium meliorum erat eorundem ducat. 18 *pro pertica, & tamen omnia, & vniuerſa bona vendiderunt eodem, & equali*

æquali pretio, contemplatione dilationis, & ſic duplicem vſuram conſequuti fuere, ſcilicet in pretio cariori, quia bona ipſa non erant eiuſdem bonitatis, & in penſione, quia non fuit commenſurata vero valori bonorum, nec quantitati fructuũ locatorum, ſed ſtippulata vltra ſortem. Lupp. Gemin. in rep. l. curabit comm. 1. §. 7. num. 145.

d Ergo pro ſuis gerendis negotijs, & non ad inſtan. alicuius amici, vt conſideraui ipſa deciſio Romana.

e Detegetur venditores noluiſſe metiri intereſſe ad fructus locatos; ſed ſolum ad pecunias, & ad tempus.

Hæc ſunt quæ reſultant ex facto.

VErum quod obſtare videtur eſt potiſſimũm; quia in præſenti Ciuitate Mediolani, *f* vt plurimum conſueuerint celebrari ſimiles contractus venditionum cum tranſlatione dominij; habita fide de pretio, & taxato intereſſe à principio loco fructuum in rationem quinque pro centenario.

f Ex ſtatutis Mediolani non poſſunt allegari aliquæ conſuetudines contra iura ſcripta, & ex binis deciſionibus Sacræ Curiæ Romanæ ſancitum eſt, pacta vſuraria, & illicita non adiuuari aliqua conſuetudine, etiamſi in foro alias corroborata per reſcripta Pontificis dici poſſent, vt per Farinacium conſ. crimin. 15. in fin.

Contractus eſt vſurarius; tum quia vult extorquere penſionem, & fructus, ex re non ſua, cum in ipſum emptorem fuerit trãſlatum dominium etiam quò ad fructus: tum quia ratione temporis, & ſolius dilationis ad ſoluendum capitale prętendit interuſurium: tum quia ſubiacere non vult oneribus & periculis; tum denique, quia bona ipſa locantur ſolum ad rationem lib. 4. ſol. 5. pro pertica, & ita

habetur reſpectus, & principalis intentio non ad fructus ex fundo veriſimiliter colligendos, ſed ad capitale ipſius pecuniæ (quæ de ſe infructuoſa eſt) exburſandum. Ideò reſcindendus contractus, & fructus accepti in ſortem computandi, & ita fuit deciſum in Sacra Congregatione Penitentiariæ Mediolani.

CONSILIVM SEPTIMVM.

QVæritur vtrum ille, qui pro ſuis tantum gerendis negocijs, & non ad inſtantiam alicuius amici, vendit domum, aut fundum mille aureis, aut huiuſmodi, & non valens accipere in præſenti niſi quingentos, data dilatione ad triennium, aut eo amplius, conuentionem facit cum emptore, vt interim ratione fructuum det ſibi tot pro centenario, committat vſuram in foro conſcientiæ, necne, ſi tamen verè transferat dominium dictæ domus, aut fundi in dictum emptorem, ita, vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodo, & corruant emptori, non autem venditori?

Et item, quod idem eſt cum ſuperiore quæſtione. Vtrum opinio tantummodo vera (in foro tamen conſcientiæ) ea ſit, quam tuetur Gab. Biel. 4. ſent. diſtin. 15. q. 11. conſ. 4. caſ. 3. Summ. Silu. ver. vſur. 2. q. 11. & Aur. Roſ. in 9. impr. caſ. 27. & Roſel. Vſ. 1. §. 47. diuus Bernard. in ſuis Sermon. de contract. ſerm. 42. cap. primo, caſ. 4. ſub finem. Diuu. Anton. 2. part. tit. 1. §. 20. cap. 7. Plot. in repet. l. ſi quando, nu. 451. C. vnde vi. Abb. conſ. 5. & alij Theologi, ac Docto-

Doctores quos refert, & ſequitur Silu. vbi ſupra.

Et primo quidem hic caſus fuit tranſmiſſus ad RR. PP. Ieſuinos Pœnitentiarios S. D. N. Papæ apud Sanctum Petrum, vt eum examinarent, ac deciderent, qui quidem poſt maturam habitam conſiderationem, poſt multos dies, ſic congregati reſponderunt.

Præfatus caſus propoſitus eſt vſurarius, & bene ſentiunt præallegati Doctores, ſecundum doctrinam S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. ad ſeptimum.

Alius ſic reſpondit. In propoſito caſu puto venditorem vſuram committere, & in foro conſcientiæ ad reſtitutionem teneri, cum ſupponatur dominium rei eſſe tranſlatum in emptorem, & periculum eiuſdem rei ad eundem emptorem pertinere, & nullam conſiderari poſſe moram in emptore; neque vllum intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis in venditore, cum venditor ſponte vendiderit, & ſponte terminum ad ſoluendum emptori conceſſerit, per ea quæ tradunt Doctores allegati, cum quibus etiam concordant Summ. Roſell. ver. vſura primo, §. 47. & 16. Addit nu. 48. verſ. 6. & Armill. ver. vſura, §. 15. Idem Iacobus Vngarellus in add. ad Angelicam vſura. 1. §. 18. verbo, & de his patet: allegat Alex. Lombar. in 4. diſt. 15.

Martinus Nauarrus Vir inſignis poſt multos dies ſic reſpondit.

Ad primam quæſtionem reſpondeo in caſu propoſito vſuram committi, quia ratione dilationis accipit aliquid vltra ſortem, quod eſt peccatum vſuræ committere, cap. in Ciuitate, de vſur. cum concord.

Ad ſecundam reſpondeo, primò quod vt reſponſio ad primam quæſtionem ſit vera, non opportet,

quod opinio Angeli prædicta ſit falſa; quoniam Angelus loquitur in caſu in quo emptor à principio conſtituitur in mora, & conſequenter, quando non datur dilatio ad ſoluendum. In caſu autem propoſito palam eſt emptorem non eſſe in mora à principio, quia datur ei dilatio ad ſoluendum.

Secundo, quod illæ duæ opiniones poſſunt conciliari, vt opinio Angeli procedat in caſu, quo res venderetur præſente pecunia, nulla dilatione data, & tranſlatis dominio, & poſſeſſione per clauſulam conſtituti, quo caſu emptor à principio incipit eſſe in mora ſoluendi, vt ait Angel. Opinio contraria, quando expreſſe faciendo pacto, vt res detineatur à venditore, donec ſoluatur prætium, tacite datur ei dilatio ad ſoluendum, data in pignus re vendita, & fructibus pro ſolutione dilata, ſaluo ſaniore iudicio.

Plautius I. V. D. Vir celeberrimus, qui Romæ in ſapiētia publicè legit, poſt multos dies ſic reſpōdit.

Hanc puto tutiorem pro ſalutæ animæ, & magis receptam, quam etiam approbat Ambroſ. Vign. in tract. de vſur. nu. 265. & Corn. conſ. 59. lib. 3. Soc. conſ. 130. lib. 4. Dec. conſ. 119. col. 3. & in cap. cum venerabili, col. 6. de except. Cagnol. in l. curabit, nu. 52. verſ. quinto limita, C. de action. empt. Laur. Rodul. in tract. de vſur. q. 55. tutiorem putat Socin. conſ. 103. nu. 26. lib. 4. communem dicit Idem Soc. conſ. 88. nu. 19. eodem lib. 4.

Item non poteſt ab initio taxari intereſſe certum, etiam data mora irregulari, Cagnol. in d. l. cauſali, nu 54. verſ. ſed reſtat.

Franciſcus N. Doctor Canoniſta Egregius poſt plures dies ſic reſpondit.

Viſis, & diligenter diſcuſſis illis, quæ hinc inde

per

per Doctores adducuntur vtrinque atteſtantes de communi, caſus iſte valde redditur dubius ex equitate, l. Curabit, C. de action. empt. propter quàm Didac. Couarruu. Vir doctiſſimus in proprijs terminis voluit pactionem, de qua ſupra in dubio ſuſtentari poſſe. lib. var. reſol 3. c. 4. nu. 5. quam opinionem communem dixit additio, licet mali auctoris ad conſ. Dec. 114.

Ego tamen contrariam opinionem, & veriorem, & magis communem, & in foro conſcientiæ tutiorem iudicio. Nec enim video, quomodo tollantur illa obiecta, quod quis ex re non ſua fructus capere poſſit, adeò vt ipſe fructus percipiat, & rei periculum ad alium ſpectet: Ipſe verè omnino ſit certus de pretio ſibi ſoluendo, præſertim nulla emptoris mora interueniente poſt habitam fidem de pretio, verè enim videtur ſolummodo contemplatione dilationis temporis, illa tot pro centenario percipi, & hoc eo magis, quia in facto præſupponitur venditionem factam fuiſſe pro ſuis gerendis negotijs, non ad alterius inſtantiam: & veriſimile eſt emptorem vendidiſſe, data dilatione, quia non inuenit qui emeret pecunia numerata, ſicque dilatio non eſſet facta principaliter ad commodum emptoris, nec aperitur etiam an venditor ſit ſolitus negociari. Ideo conrariam opinionem quòd contractus ſit vſuraririus poſt alios plures tenuit, & communem dixit Plot. de in lit. iur. §. mihi 11. num. 15. Summ. Sylu. in ver. vſur. §. 2. num. 11. Abb. conſ. 5. lib. 1. Dec. conſ. 119. nu. 7. Aymo. conſ. 189. nu. 3. Cagnol. in l. curabit n. 52. C. de action. empt. cum alijs latè adductis per ſupradictos.

Et hoc præſertim in foro animæ, in quo tutiorem ſemper opinionem amplecti debemus. Felyn. in c.

in præſentia. nu. 18. De probation. Alciat. De præſumpt. reg. 3. in princip. & ſemper in dubio in foro animæ iudicari debet contractum eſſe vſurarium. Bald. conſ. 453. in fin. lib. 3. Arm. conſ. 48. verſ. 8.

Primo, vt ſi fiat pactum, quod loco fructuum quos ſibi venditor intendit retinere ex re vendita, debeant dari ab emptore quatuor, aut ſex, aut decem numeri aurei, aut tot (ſecundum quantitatem fructuum retentorum) eo caſu non debeat pecunia excedere valorem fructuum communiter percipiendorum, alias illicitus eſſet contractus, quia haberetur reſpectus ad pecuniam, non autem ad fructus, quod quidem eſſet vſura. Vnde ſi quis vendat domum valentem mille aureis, & conſueuerit eam ad ſummum locare viginti quinque, aut triginta aureis, & huiuſmodi, non licebit venditori petere pro vſu domus ad rationem quinque pro centenario, quia haberetur reſpectus tantummodo ad pecuniam, & non ad dictam domum, & ita eſſet vſura, quia vſus domus tanti non valet, ſed quanti locatur, debet peti ab eo.

Secundo, vt hoc pactum fiat à contrahentibus in ipſa traditione rei, puta domus, agri, ſiluæ, aut huiuſmodi, non autem poſt habitam fidem de pretio, alias fæneratitius eſſet contractus, & ratio eſt, quia res ipſa ſic affecta tranſit cum tali onere, quod quidem non eſſet ſi poſt traditionem fieret.

Tertio, vt venditor ſubiaceat periculis omnibus ſi quę euenerint circa dictos fructus, quamdiù eorum ratione recipit ſingulis annis dictam penſionem pro rata parte agri non ſoluti. Quocirca, ſi vno anno tempeſtas, aut turbo omnes fructus deſtruxerit, aut ſi pruina eos decoxerit, aut ſi repentinus caſus belli, peſtis, aut fluminis, aut huiuſmodi ingruerit, aut

gene-

generaliter quiuis cœlo inquietior ſtatus acciderit, propter quem fructus prædicti extinguantur, non poterit licitè illo anno, dictus venditor aliquid penſionis pro fructibus recipere: cum nulli extent fructus: At ſi procella, aut grando non in totum, ſed in parte fructus tollat etiam ad ratam debent fructus venditori perire. §. Qui vero oppoſitum faceret, vſuram committeret, quia ſignum eſt, quod ad ratam prætij non ſoluti, & non ad dictos fructus reſpectum habet, quod quidem omnes abhorrent Doctores, & hæc opinio plurimum mihi arridet, & nemmem vnquam talium ſic contrahentium condemnarem cum valdè rationi, & æquitati conſona eſſe videatur, ſed neſcio an ſic conſueuerint homines inter ſe contrahere, & vtinam ſaltem de cætero hunc in modum ſuos diſcat mundus celebrare contractus.

Qua eo caſu venditur res, ſeu proprietas, non autem fructus, quia propter non ſolutam pecuniam retinentur in ipſa traditione rei apud venditorem, & ſeparari poſſunt à proprietate ſecundum Diuum Thomam 2.2. q.78. art. 1. in corp. & ſecundum Tabien. in ver. Vſur. Nam res, & ius in re poſſunt ſeparari, & ita alterum ſine altero emi, ac vendi poteſt, vt patet in l. cenſibus, & in vſufructu. Prædicti autem fructus retenti poſſunt locari emptori pro tali, ac tanta penſione, ac præſtatione pecuniæ vſque ad tot, vel tot annos, quandiu durauerit dilatio conceſſa à principio, & propterea obligatus erit talis venditor ad exonerationem mercedis, ſi res locata periret, vel aliter (vt dictum eſt ſupra) conductor damnû pateretur, & non poſſet fructus illo, vel alio anno percipere, vt l. ſi vno. §. item cum quidam, & ibi plenè per Bart. & Doct. ff. locati, & in l. ex con-

ducto. § ſi vis tempeſtatis, & in §. ſed, & ſi labeō, & in l. ſi merces, §. vis maior, eod. tit. &c. propter ſterilitatem extra de locat. & ibi per Canoniſtas cum ſimilibus.

Quibus magis ſtandum ſit in deciſione caſuum vſurarum Theologis, an Canoniſtis.

Reſpondet Diuus Thomas in quolibetis, quod Theologi priore loco, & magis propriè pro foro conſcientiæ habent decidere caſus vſurarum, & concordat Sylueſter in verbo Vſura 1. Tabiena in verbo Vſura in principio. Sanctus Anton. ſecunda par. tit. 1. cap. 7. §. 4. & Anton. de Butr. Canoniſta. Quicquid dixerit Ancharanus, & poſt eum alij; quia magis credendum eſt Diuo Thomæ, cuius doctrinam Vrbanus V. veridicam, & catholicam eſſe dixit, & item cui Chriſtus oranti dixit. Bene ſcripſiſti de me Thoma, quàm mille Ancharanis, aut huiuſmodi alijs. Caue ergo ne decipiaris candide, ac Chriſtiane lector, & præ omnibus tanquam venenum dictum, Cæphali in conſ. 227. nu. vltimo euita. Hic enim, ibi non erubeſcit aſſerere, quod non appelletur vſura, illa, quæ communiter reputatur licita.

Quod tamen falſiſſimum eſt, erroneum, ac ſcandalouum, ne dicam Hereticum.

CONSILIVM OCTAVVM.

QVidam creditor iuditialiter proteſtatus eſt eius debitori moroſo tam per lapſū diei, quam per interpellationem hominis de omnibus, & quibuſcumque damnis, & intereſſe ob tardatam ſolutionem patiendis ſimplici iuramento creditoris iuxta conuenta liquidandis. Debitore verò perdurante in mora, coactus fuit creditor vendere eius frumentum viliori ad eius vrgentiſſima debita ſoluenda.

Quæritur, an prædicta proteſtatio generalis ſufficiat ad hoc, vt creditor poſſit à debitore moroſo, conſequi refectionem damni paſſi in venditione frumenti, An verò debitori fuerit ſpecificè denuntianda frumenti venditio.

Videtur, quod fuerit neceſſaria ſpecifica denuntiatio per l. primam, §. licet ff. de pericul. & com. vbi deciditur, ſtante mora emptoris non poſſe per venditorem effundi vinum, niſi in ſpecie vini effuſio emptori moroſo denuntietur.

Secundò probatur, quia creditor non poteſt ſumere pecuniam ſub vſuris damno debitoris moroſi, niſi de eo in ſpecie admoneatur debitor, ſic Angel. verbo Vſura nu. 20. quem ſequitur Plot. de in lite iur. §. 12. nu. 6. in fin.

Tertiò probatur, quia vbi agitur de maximo præiudicio ſemper eſt facienda interpellatio debitori etiam aliàs per lapſum diei moroſo; Sic Aretinus l. ſi ex legati cauſa colum. fin. ff. de verb. obligatione, & ibi Iaſon. n. 14. Gab. de ſolut. concl. 9. n. 13. Amb. de Vignat. c. ſalubriter de Vſur. n. 264. Menoch. de Arbitr. Iud. caſu. 119. n. 23. verſ. Verū à prædictis in add.

Ex

Exaduerſo verò contrarium de iure Ciuili deciditur l. nummis depoſitis, ff. de in lit. iur. l. ſi penam l. cum ſtippulatus, §. cum venderet, l. fundum, ff. de verb. obligatione, cum ſimilibus, quibus ſimpliciter habemus debitorem moroſum ad omne intereſſe paſſum per creditorem teneri, nulla iniuncta obligatione creditori de admonendo debitorem de qualitate ſpecifica damni futuri, & quòd à lege non exprimitur, neque nos exprimere debemus, l. de prætio ff. de publ. in rem act. Hinc communiter firmant Doctores creditorem data mora debitoris, abſq; alia monitione poſſe accipere pecuniam ſibi debitam ſub vſuris, vel cambijs damno debitoris moroſi, Inn. c. 1. nu. 2. Ant. de Butr. Abb. ibidem, *Iaſ.* in l. nummis ff. de in lit. iur. Curt. iun. in l. vnica C. de ſent. quæ pro eo. Rom. conſ. 101. & conſ. 517. num. 13. Alexander conſ. 221. lib. 2. & conſ. 141. lib. 5. Nat. conſ. 490. nu. 10. vol. 3. Præt. de interpretatione vlt. volunt. lib. 5. interpret. 2. dub. 2. num. 247.

Secundò probatur, quia debitor moroſus dat cauſam efficacem damni per creditorem paſſi, Contrad. de contract. tract. 2. q. 30. concl. 2. proinde tenetur ad refectionem eiuſdem, ac ſi fur eſſet, qui certè non eſt admonendus de damno futuro in ſpecie, cum detentio iniuſto habeat eandem malitiam, quã habet ablatio iniuſta, ex D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 3. Greg. de Valent. tom. 3. diſp. 5. q. 6. de reſtit. punc. 2. verſ. tertiò probatur, Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 17. dubit. 3. num. 16. & iniquam detentionem in conſcientia verè reputari furtum, firmat ſingular. Salon. q. 66. art. 3. verſ. ad vltimum reſpondeo tom. 1. maximè cum præceptum reſtitutionis vim negatiui præcepti habeat, in quo nulla admonitio requiritur,

quiritur, ſed obligat ad ſemper quando poteſt, Ita D. Thom. l. c. art. 3. ad ſecundum, Sotus de iuſtitia, & iur. lib. 4. q. 6. art. 7. Salon. q. 62. art. 2. controuer. 1. An reſtitutio ſit in præcepto concl. vnica, verſic. Dico 2. tom. 1. Rebell. de oblig. Iuſtit. parte 1. lib. 2. q. 17. ſect. 1. num. 2. quam ſententiam ſequitur etiam ex Iuriſtis Natt. conſ. 591. num. 11. vol. 3.

Proinde expreſſè nullam requiri admonitionem in ſpecie faciendam debitori poſt moram, ſecus ante moram docuerunt Riminal. Iun. conſ. 69. num. 19. vol. 1. Honded. conſil. 41. nu. 26. vol. 2. Menoc. de arbitr. Iud. caſu 119. num. 20. in addit. Nauar. in Comment. de vſur. nu. 55. verſ. ſed neque prius maximè in credito pecuniario, mora per ſolum diei lapſum inducente obligationem ad reficienda omnia damna, etiam in foro conſcientiæ, Leſſius de Iuſt. & Iure lib. 2. cap. 20. de mutuo dubit. 10. num. 69. Azor. inſtit. moral. par. 3. lib. 4. cap. 34. verſi. ſecundò quæritur.

Tertiò probatur, quia ſi metu reuerentiali creditor abſtineret non modo à ſpecifica intimatione damni futuri, ſed etiam ab omni interpellatione, vbi tamen debitor ex coniecturis cognoſceret creditorem optare ſibi ſatisfieri, teneretur debitor ad refectionem damnorum ex mora prouenientium, ſic ex Theolog. Ricard. in 4. diſt. 35. artic. 1. q. 2. Ang. verbo Mora, §. 1. Salon. q. 88. art. 2. tit. Conſtitutiones requiſitæ ad damnum n. 17. tom. 2. Azor. l. c. verſ. 2. quæritur in fin. ex Iuriſtis Barth. & Alexander in l. ſi quis mihi bona, §. ſed quid ſi mandauit, ff. de acquir. hæred. Iaſon. in l. vinum, ff. ſi cert. pet. Dec. ibidem num. 12. Cæphal. conſil. 51. nu. 15. vol. 1. Menoch. referens D. Thom. de arbitr. Iudic. caſu 220.

ſum nihilominus elapſa die pignora diſtrahere nullatenus debitore admonito de pignorum venditione, l. ſi conuenerit, ff. de pignor. act. ergò multò magis potero meas res vendere, non admonito debitore de venditione mearum rerum.

Nec valet ſi obijcias prædictam legem correctam eſſe de iure Cod. l. fin. in principio C. de Iur. dom. impetran. quò loci deciditur præcedere debere vnicam denuntiationem, quia Reſpon. dictam l. loqui in caſu quando dies adiecta non fuit; Nos verò ſumus in caſu vbi dies præfixa erat ſolutioni, ſic dictam legem limitat Rebell. de obligat. iuſt. part. 2. lib. 10. q. vnica de oblig. pignor. nu. 13. Soares de communi atteſtans in ſuo Theſaur. verbo Pignus verſ. 1.

Secundo reſpondetur, dictam legem Codicis requirere vnicam denuntiationem, vt ſoluat, non admonitionem de vendendo pignore, Gloſ. in dicta l. fin. verbo denuntiatio, referens ſe ad caſum, l. ſi conuenerit, vbi requiritur trina denuntiatio vt ſoluat, non trina monitio de vendendo pignus, quæ denuntiatio, vt ſoluat etiam in foro conſcientiæ ſufficere ad hoc, vt pignus vendi poſſit, docet Azor. par. 3. lib. 7. cap. 10. de diſtract. pignor. verſ. quintò ſi nihil conuenerit.

Tertiò, Reſpondetur dictam legem fin. non eſſe extendendam ad caſum, quo quis vendit res proprias, cum ſimus in diuerſis, ex quibus inuicem illatio fieri prohibetur, l. Papinianus exuli, ff. de minor. & ius correctiuum non extenditur contra ius commune, l. ſi verò, §. de viro, ff ſolut. matr. Rot. diuerſ. 1. par. deciſ. 475. nu. 6. etiam ex maioritate rationis. Ripa l. ſi conſtante, nu. 57. 59. ff. ſolut. matr. Grammat. deciſ. 37. nu. 11. proinde facultas

quia

quæ antea de iure communi competebat vnicuique creditori vendendi res proprias abſque vlla denuntiatione debitori facienda, non cenſetur correcta, aut reuocata per dictam l. fin. de ſola pignorum diſtractione diſponentem,

Septimò probatur, quia ſi ex conuentione data fuerit facultas creditori vendendi pignora, niſi ad ſtatam diem ſolutio fiat, poteſt creditor abſque vlla denuntiatione debitori facienda diſtrahere pignora, tam ex iure Digeſt. d. l. ſi conuenerit, quàm de iure Cod. d. l. fin. Gloſ. in l. creditor hyppothecas, verb. teſtato, C. de diſtract. pignor. communiter Summiſtæ verb. pignus, ſed per dictum pactũ nihil aliud conſequitur creditor, quam ſolam facultatem vendendi pignora, quæ aliàs citrà pactum eidem non competebat; ſed hæc facultas de iure communi competit creditori vendendi res proprias; ergo ſicut primò caſu creditor non tenetur admonere debitorem, idem in ſecundo dicendum erit, cum nulla ratio differentiæ aſſignari poſſit, proinde eadem iuris deciſio, l. illud, ff. ad l. Aquiliam l. à Titio, ff. de verb. oblig. Cephal. conſil. 413. nu. 27. lib. 5. Riminal. iun. conſ. 67. nu. 16. vol. 1.

Octauò probatur, quia fideiuſſor conuentus non tenetur intimare debitori principali ſe diſtracturũ eſſe vlz. frumentum proprium, niſi creditori ſoluat; ſed nec requiritur proteſtatio generalis de omnibus, & quibuſcunque damnis; verùm fideiuſſori quæcunque damna etiam extraordinaria veniunt per debitorem principalem moroſum reficienda abſque alia denuntiatione, c. peruenit de fideiuſ. ergò idem ſtatuendum eſt in creditore reſpectu eius debitoris moroſi, maximè præcedente proteſtatione generali, cum eadem ſit ratio fideiuſſoris,

ac

ac creditoris reſpectu eorum debitorum; Innoc. c. 1. num. 2. de vſur. Rom. conſil. 517. num. 17. Salon. quæſt. 78. art. 2. controuerſ. 8. nu. 5. tom. 2.

Nonò probatur, quia mandatarius ſuſcepto mandato, ſi illud adimplere non poſſit, tenetur mandantem monere ſe non poſſe explere, aut ſub conditione poſſe explere, l. ſi quis alicui, §. qui ſuſcepit, ff. mandati: ergo etiam tenebitur admonere mandantem ſi nollet explere, vel ſub conditione nollet, cum paria ſint nolle, & non poſſe, c. prudentiam, §. adijcimus, extrà de offic. deleg. Quod multò magis ſtatuendum in debitore moroſo, cùm mandatarius obligetur ſolùm tit. gratuito; l. 1. ff. mandati; debitor verò moroſus obligetur tit. oneroſo ex contractu inito inter creditorem, & debitorem. Ergo multò magis tenetur admonere creditorem generaliter proteſtantem ſe eſſe ſoluturum, quotieſcunque damna ab eo prætenſa, & proteſtata ſint aſcenſura ad tantam ſummam.

Decimò probatur, quia ratio cur in ſpecie ſit facienda inthimatio debitori moroſo, eſt ad hoc, vt debitor eius indemnitati prouidere poſſit, & excitetur ad ſolutionem faciendam, ſed proteſtatio generalis plura damna continet, cum extendatur etiam ad inopinata; Menoch. conſil. 38. nu. 42. vol. 1. & ſpecialia in generalibus inſint, l. generalibus. ff. de reg. iur. Ergo in conſcientia magis operari etiam debet, quàm ſpecialis proteſtatio venditionis frumenti, quæ poterat etiam debitori non fore damnoſa, cum prætium frumenti poſſet decreſcere, aut ſaltem non creſcere.

Ad obiecta facillimo negotio reſpondetur, ad l. 1. ff. de pericul. & com. dicimus effuſionem vini, ideò in ſpetie intimandam eſſe emptori moroſo, quia

quia continet inhumanitatem, effuſione cedente in damnum manifeſtum emptoris, ſine commodo venditoris, cum melius ſit vendi vinum, & prætium emptori reſtitui. In caſu verò propoſito non potuit melius creditor prouidere eius indemnitati, quàm vendere eius frumentum; Vnde ſi ſtante mora emptoris poteſt venditor diſtrahere vinum, abſque denuntiatione facienda in ſpecie emptori moroſo, multò magis poterit creditor vendere res proprias abſque vlla denuntiatione in ſpecie facienda debitori moroſo, maximè præcedente proteſtatione generali, vt habetur in d. l.

An Angelum, & Plotum, præterquam quod ſit eorum dictum contra communem, vt patet in prima ratione ſupra allata; adhuc dicitur, eoſdem non loqui, vbi præceſſerit interpellatio hominis, vel proteſtatio generalis creditoris facta debitori, prout eſt in caſu propoſito. Adde dictam doctrinam Angeli ſingulariter limitari à Molina diſput. 315. num. 4. verſ. quando item, ad caſum quando ſperandum erat intimationem ſpecificam effecturam, vt debitor ſolueret, ſecus vbi non erat ſperandum, prout in caſu propoſito, in quo præceſſerat generalis proteſtatio omnium, & quorumcunque damnorum ſimplici creditoris iuramēto liquidandorum iuxtà conuenta, quæ magis excitare debebat debitorem ad ſoluendum, quàm ſpecialis intimatio vendendi frumentum, vt ſupra dictum eſt.

Adde, quòd creditor offert ſtare debitoris iuramento quòd ſoluiſſet, ſi ſibi in ſpecie venditio frumenti denuntiata fuiſſet.

Ad Aretinum, Iaſ. Ambr. de Vignat. Gab. Menoch. exaduerſo allatos, Reſpondetur eoſdem loqui in caſu, vbi præceſſit ſola mora ex lapſu diei,

proin-

proinde dixerunt requiri interpellationem hominis, vbi agitur de maximo præiudicio debitoris, quæ in caſu propoſito fuit pluries facta; nihil autem dicunt de denuntiatione in ſpecie facienda debitori de damno futuro, prout in præſenti caſu quæritur.

CONSILIVM NONVM.

Deciſ. 86. 102. 120. *Congreg. Concilij Trid. Rotæ Rom. vol.* 4. *ex Proſp. Farin. Prax. Curiæ Archiep. Neap. cap.* 86. 87. *Cap. Si forte. diſtin.* 63. *Riccius collect.* 1602.

EPiſcopus Ciuitatis N. moritur extra ſuã Diœceſim, Attilius Canonicus, Vicarius Epiſcopi demortui conuocat Capitulum pro electione Vicarij Capituli, ſede vacante; renuit Præpoſitus cum quatuor alijs Canonicis, eò quòd certum adhuc nuncium non habebatur de morte Epiſcopi. Hoc tamen non obſtante Attilius cum quatuor Canonicis procedit ad electionem à quibus ipſe Attilius elligitur in Vicarium Capituli. Habito autem mortis Epiſcopi certo nuntio, Præpoſitus vocat, inuitat, & rogat Canonicos omnes, vt ad electionem Vicarij conueniant. Attilius cum illis quatuor Canonicis noluit conuenire; tunc Præpoſitus cum aliis quatuor Canonicis (erant enim numero

tantum decem) elegerunt in Vicarium Britium Archiepresbyterum oppidi N. Quæritur vtra iſtarum electionum ſit admittenda, & ſuſtinenda.

Dominus illuminatio mea.

PRæmiſſa Diuini Nominis inuocatione, Fateor me eum non eſſe, vt tantæ difficultatis punctum attingere valeam; altioris enim, ac perſpicacioris hoc eſt ingenij. Dicam tamen liberè in Domino, ac ſincere quæ certiora mihi videbuntur, ac veriora. Vt igitur negotium aperiatur dilucidius, in duas ſecabitur partes. In primâ namq; examinabitur electio Vicarij Attilij à quatuor illis Canonicis Priori loco facta. In altera verò, an idem Vicarius Attilius ritè, ac rectè citauerit, vocauerit, & pro excommunicato denûciauerit Dinum Locum tenentem Vicarij Britij ab alia parte Capituli electi. Et vt primum ingrediamur; procul dubio dicendum electionem ipſam, nec legitimè, nec canonicè fuiſſe celebratam. Tum quia non fuit facta à maiori parte Capituli, ſed tantum à quattuor Canonicis, quorum tres agnati erant præfati Attilij Vicarij, & alij quinque deerant; qui licet vocati fuerint, non tamen dicendi ſunt fuiſſe in mora, quoniam qui poteſt exceptione legitima ſe tueri, non dicitur eſſe in mora: per reg. 61. & Gloſ. in ſexto. Tum quia Capitulum, prout par erat, nôn fuit per Superiorem, (hoc eſt, per Dominum Præpoſitum) legitimè congregatum, ſed per Canonicum quendam Sacriſtam, cæteris Concanonicis minorem. Tum etiam ob mortis Epiſcopi incertitudinem; Licet enim aliqualis in Ciuitate rumor eſſet de mor-

te Epiſcopi, nullus tamen illam prædicare aſſeueranter auſus fuerat, præter Dominum Vicarium Attilium, qui interrogatus de mortis certitudine; Reſpondit ſe literas à tali Ciuitate ſuper hoc recepiſſe, quas tamen nec Præpoſito, nec alijs Canonicis oſtendere voluit. Cum ergo vnius dictum tantum (illius inquam, de cuius intereſſe agebatur vti probauit exitus) ſuper illo tunc haberetur, nullo pacto dici poteſt, Præpoſitum vnà cum alijs quatuor Canonicis, de morte Epiſcopi, ſatis ſuperque fuiſſe certioratos.

Sed eſto, quod Vicarij Attilij dictum, & aſſertum, pro certo habuiſſent, non propterea in illo inſtanti ad electionem cogi poterant. Primò quidem quoniam in te grauiſſima, diuina prius ſuffragia expetenda, & impetranda, vti fieri conſueuit in toto terrarum orbe. Secundò quia nullibi legitur, quod in eodem inſtanti in quò mors Epiſcopi nunciatur, fuerint aliquando Canonici ad electionem coacti. Et iſta conſuetudo Vrbi, & Orbi notiſſima erat omninò ſeruanda, vt diſtin. 8. de conſuetudine. Eò præcipuè cum non ſit contra, aut præter, ſed iuxta diuinum Ius, & poſitiuum; Itaut in Concilio Tridentino Seſſ. 24. cap. 16. octo dierum terminus prẹfigatur, intra quem liberum eſt Canonicis Cathedralibus Vicarium pro ſede Vacante eligere, Stephanus Quaranta, in Summa Bullarij, in verbo Blaſphemia prope finem. Si ergò, & de iure, & de inueterata conſuetudine, fieri conſueuit electio infra octo dies, à die certæ ſcientiæ mortis Epiſcopi, cur ad illam adeò feſtinanter venire fuit neceſſe? Succedit igitur reg. 64. in 6. vbi dicitur. Quæ contra ius fiunt pro infectis haberi debent. Ex his enim luce meridiana clarius apparet, ele-

ctionem ipſam tanto fuiſſe conatu agitatam, vt Vicario Attilio, Vicariatus officium relinqueretur, prout relictum. Certus enim erat, quod ſi ad electionem in illo inſtanti procedebatur, cum ex illis quatuor Canonicis tres eſſent eiuſdem affines agnati, & conſanguinei, vt atteſtationibus fide dignorum clarè conſtat, Vicarij electio in eiuſdem perſonam neceſſariò fuiſſet facta. Quamuis de iure ſubſiſtere non poterat, vtì non facta à maiori parte Capituli, iuxta Gloſ. communiter receptam, in cap. Quia propter de elect. Nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet per reg. *29.* in *6.* vbi Gloſ. ſubiungit. Ab omnibus approbatur, quod à maiori parte fit. Et tex. in c. Apoſtolica diſtinct. *56.* docet: electionem illam eſſe canonicam, quæ fit à maiori parte Capituli. & l. fin. C. de auct. præſt. Et ff. de eden. l. Si quis ex argentarijs, & ff. de pac. l. Suum hæredem §. Hodie. Cum ergo Vicarij Attilij electio, non à maiori parte, ſed à quatuor tantum, (alijs quinque Canonicis abſentibus) fuerit celebrata, viribus carere omninò dicenda eſt. Id quod D. Vicarius Generalis Metropolitanus ſubodoratus eſt, immo pro certo, & conſtanti credidit; ſiquidem in literis patentibus, quibus vti Metropolitanus, eundem Vicarium Attilium in Vicarium Capituli (ſede vacante) elegit, ſic habet ad literam, vt in proceſſu fol. 50. Cum nulla per Reuer. D. Canonicos, & Capitulum Cathedralis Eccleſiæ N. hactenus facta deputatione, ſaltem legitimè (quæ verba attendenda) Officialis, ſeu Vicarij &c. En Dominum Vicarium Metropolitanum apertè confitentem, præfati Vicarij Attilij electionem haud legitimè factam; nec propterea exinde ſequitur, quod eo tempore electio iam eſſet deuoluta ad

Vica-

Vicarium Metropolitanum. Quia eſto, quod certum mortis Epiſcopi nuncium fuiſſet habitum die 15. Ianuarij; dies tamen 23. eiuſdem menſis, in qua Vicarius Metropolitanus eundem Vicarium Attilium elegerat in Vicarium, erat dies octaua priuilegiata, vti notorium eſt, & à Trid. Synodo indulta; Indultum autem à iure beneficium non eſt alicui auferendum per reg. 17. in *6*. Concludendum igitur præfatum Vicarium Attilium, neque per electionem à quatuor Canonicis factam, neque per deputationem, ſeu Inſtitutionem à D. Vicario Metropolitano habitam, fuiſſe verè, ac legitimè Vicarium. Hoc enim virtualiter, & æquipollenter ſenſiſſe viſus eſt Beatiſſimus Pater Paulus Quintus, quippè, qui audita facti ſpecie mandauit Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. Cardinali Gallo, Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium Præfecto, vt reiectis cùm Capituli, tùm Vicarij Metropolitani, electionibus, tanquam illegitimis, alius in Vicarium eligeretur, ſecluſis tamen duobus illis ab vna & altera parte Capituli electis. Sed de primo hoc capite ſatis. Quamuis non ineptè ſubiungi poſſet Vicarij Attilij deputationem in Locumtenentem noui Epiſcopi N. factam fuiſſe, & eſſe contra Sanctiſſimi D. mentem. Si quidem ordinauit expreſsè Illuſtriſſimo Cardinali Gallo, vt nouus eligeretur Vicarius, ſecluſis tamen duobus illis vt ſupra. In id enim incubuiſſe viſus eſt Sanctiſſimus, vt hoc in negotio, neuter eorum fungeretur officio, quoniam ſi vni, vel alteri gubernandæ Diœceſis cura tradebatur perturbationes, & ſcandala oriri neceſſe erat; itaut mirum non ſit, quod defraudata Sanctiſſimi intentione, tot audiantur inconuenientia.

Alius ſupereſt punctus examinandus, videlicet, An Dnus Locumtenens Vicarij Brittij fuerit canonicè, ac iuridicè citatus, vocatus, & pro excommunicato publicè denunciatus per Vicarium Attilium. Negatiuè reſpondendum arbitror: quoniam ratio totalis, & fundamentalis citationis, vocationis, & excommunicationis, ea nimirum eſſe dignoſcitur, quod Dinus edictum pro ieiunio Quadrageſimali ſeruando Eccleſiæ Cathedrali de mandato Vicarij Attilij affixum dilacerauerit: quod tamen ſonare delictum nullo pacto poteſt. Id enim fecit Dinus non in odium ſanctæ Fidei, vel in Eccleſiaſticæ iuriſdictionis impedimentum, & contemptum, ſed vt iura ſua tueretur, cum eſſet Vicarij Britij Locumtenens, & vt contradiceret actitatis per Vicarium Attilium, ne tanquam Vicario eidem conſentire, & adhærere videretur. Et reuera credebat probabiliter id ſibi licere; immò cum publicè, & palam hoc idem egerit, & ad vnius Notarij præſentiam, quem, vt ſe rogaret de Edicti laceratione, interpellauit; non eſt aſſerendum, quod aliquatenus deliquerit; iuxtà vulgata iura: Quæ palam fiunt, licitè fiunt; Quæ verò clam fiunt non carent præſumptione doli, & fraudis. Prærerquàm quod addi poſſet: Dinum id egiſſe de mandato Vicarij Britij, itaut quod Iudicis mandato facit quis, dolo facere non videatur, cum habeat parere neceſſe, per reg. 24. in 6. & l. Non videtur, §. Qui iuſſu. ff. de reiur. & ff. ad Sicillæ, l. Si quis quaſi.

Sed eſto, quod Edicti laceratio aliqua ex parte pro delicto recipi poſſe, id tamen non eſt vſquequaque certum, ſed dubium, ac controuerſum, vti liquet rationibus ſuperius allegatis. In dubio autem vbi de pœnis, & delictis agitur, benignior ſem-

per

per eſt interpretatio facienda, vt delictum excludatur, & pœna; reg. 29. in 6. Et eo magis, cum Iura partium obſcura ſint, Reo fauendum eſſe tradit reg. 11. in 6. Cum ergò, An Edicti laceratio delictum importare poſſit, ac debeat, obſcurum ſit, ac dubium; pronunciandum neceſſariò in fauorem Dini; videlicet, quod Edictum lacerando nullo modo deliquerit, neque de manibus Nuncij Clerici illud abſtrahendo deliquit, quoniam excommunicationis ſententia 17. q. 4. Canone. Si quis ſuadente &c. ligat facientes iniurioſè, non autem iuridicè, ita Doctores ibidem: vbi Gloſ. Excipiuntur illi, qui leuem iniuriam fecerint Clerico. Cum ergo, leuis fuerit iniuria (ſi tamen iniuria,) & iuridicè id egerit dicendum eſt Dinum præfata non ligari cenſura; Nam quòd legitimè factum eſt nullam meretur pœnam, C. ad leg. Iulian. in adult. l. Gracchus.

Nec ſententiam hanc noſtram illud officit, ſi dicatur, quod Dinus cedere tenebatur Vicario Attilio, eò quòd in Vicarium fuerat electus, ante electionem Vicarij Britij, iuxtà reg. 54. in 6. Qui prior eſt emptore potior eſt Iure, l. Potior. ff. Qui pot. pign. hab. quia regulæ allatæ altera obijcitur, 18. nempè in qua dicitur; Non firmatur tractu temporis, quod de Iure ab initio non ſubſiſtit, & ff. de reg. iur. l. Quod ab initio, & ff. de pac. l. Si tibi decem. §. Si Pactus, electio enim Vicarij Attilij de Iure ab initio, vti ſuperius probatum, non ſubſiſtebat.

Eodem accedit, quod Gloſ. ſuper reg. Qui prior eſt tempore &c. veram eſſe illam autumat, vbi cætera ſint paria. At in caſu noſtro, licet Vicarius Attilius temporis prioritatem pro ſe habuerit. Vicarius tamen Britius potiora habebat Iura, vt ex fa-

ti ſerie apertè deducitur. Nimirum, quod per Capitulum legitimè congregatum ſcilicet per Dominũ Præpoſitum fuerit electus; Per Canonicos ſibi nec affines, nec conſanguineos, & de morte Epiſcopi verè certioratos: Infra octo dies à Tridentina Synodo indultos; re prius examinata, ac benè præmeditata, Spiritus Sancti gratia per aliquot dies iam inuocata, Canonicis omnibus ritè citatis, rectè vocatis, ac competenter expectatis. His igitur rationibus Dinus Locumtenens Vicarij Britij, potiora habebat iura, & propterea temporis prioritati haud cedere tenebatur.

Neque obſtat, quod à Vicario Attilio aſſeritur, videlicet, Incidiſſe Dinum in Caſ. 16. Bullæ Cœnæ Domini; eò quod Ordinarij iuriſdictionem impedierit, Edictum lacerando. Nam præterquam, quod Doctores omnes Caſum exponunt de Magiſtratibus ſecularibus, iuxta literæ tenorem (incarcerare, ſeu moleſtare Ordinarios, eorundem conſanguineos, domeſticos, ac familiares,) Graff. par. 1. deciſ. Aurea lib. 4. cap. 18. habet: Quod ſi quis dilaceraret, vel ſordibus macularet Edictum Eccleſiæ affixum; hic non diceretur impedire Iuriſdictionem: peccaret quidem, non tamen in Bullæ excommunicationem incideret. Et Nauar. in Manuali cap. 27. num. 70. hanc eandem Bullæ excommunicationem exponendo, inquit: Quòd in hanc excommunicationem non incidunt, niſi qui auctoritate Iudiciali, & laica, hic vetita, faciunt lege, Nauar. in conſ. 25. alias 1. de foro compet. & in conſ. 32. alias 2. de immun. Eccleſ. idque rationabiliter; nam ſecundum omnes excommunicatio non debet extendi de vno caſu ad alium, ſecundum Gloſ. receptam in Clement. 1. de ſepult. & in Clement. 1. de conſanguin. eò quod

pœnæ

pœnę ſunt reſtringendæ, l. pœn. ff. de pœn. & cap. Pœnæ. de Pœnit. diſt. 1. Quid hoc clarius, aut dilucidius in re noſtra, aut legi, aut deſiderari poteſt.

Neque Vicario Attilio proderit, ſi dicat: Dinum non in 16. Bullæ excommunicationem incidiſſe, ſed in comminatā in Edicto ſub illis verbis; Non amoueatur ſub pœna excommunicationis. Hinc enim obijcitur primò ſententiæ ſuæ tenor; vt in proceſſu fol. 100. in quo aſſeueranter dicit: Dinum in ipſam Bullæ Cœnæ Domini 16. excommunicationem omninò incidiſſe. Verum quod non in comminatam in ipſo Edicto inciderit, apparet duplici ex capite; Tum ex defectu Iuriſdictionis, & poteſtatis; ſiquidem vti centies repetitum eſt, legitimè, ac canonicè non fuerat electus Vicarius; Tū quia dato, ſed non conceſſo, quòd verè fuiſſet Vicarius, excommunicatio tamen Edicti erat tantum comminatoria, & non latæ ſententiæ; Nec ipſe Vicarius Attilius ad ſententiæ fulminationem, aut poterat, aut debebat tam celeri paſſu properare: Tum quia ſententia non præcipitanda; vt in Canone. Deus omnipotens. 2. q. 1. Tum quia ante latam ſententiam appellauerat Dinus ad Sanctam Sedem; cuius appellationis vis ac robur eſt; ſententias, ac cenſuras ſuſpendere, ac impedire ne feriant, per tex. cap. Venientes. de Iureiurando, & Gloſ. Solemnis, & recepta 11. q. 3. Canone. Sententia Paſtoris, dicit; Timenda eſt niſi in duobus caſibus: ſcilicet, quum ſententia eſt poſt appellationem lata; & quum continet intollerabilem errorem. iuxta tex. Per tuas. de ſent. excommunicat.

Et ex his omnibus colligo Vicarium Attilium, nec electum legitimè; nec potuiſſe, ac debuiſſe citare,

Secundum, quis Parochus Forenſium, ſiuè alienigenarum Matrimonio aſſiſtere poſſit.

Tertium, an valeat Forenſis, ſiue alienigena ſibi eligere domicilium, & contrahere Matrimonium etiam ſi id data opera in fraudem proprij Parochi præſtet.

Quartum, an poſſit Parochus alienigenarum, ſiuè Forenſium Matrimonio aſſiſtere non adhibita diligentia Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 7. de Matrimonio præſcripta.

Quintum, an dato quod Parochus Forenſium, ſiue alienigenarum Matrimonio aſſiſtat, non adhibita decreti Tridentini diligentia tale Matrimonium teneat.

Ad primum videtur, quod talis Miles careat firmo habitationis domicilio, modo hic, modo illic Superiorum iuſſu hoſpitando; & ideò vagum reputari poſſe; Verùm exiſtimo militem hunc in præſidio, ac comitiua militantem vagum appellari minimè debere, nam vagus dicitur, qui nullibi conſtantem ſedem, ac certum domicilium obtinet, huc, & illuc vagando; ita Tho. Sanch. de Matrim. tom. 1. lib. 3. diſp. 25. nu. 1. & 2. vbi docet, qui propriè vagi dicantur, & cum iſte Miles in decreto præſidio viuat, certam ſedem, donec aliud ſibi iniunctum fuerit habere dicitur. At ille licet vagus appellari ratione allata non poſſit, dicitur tamen Forenſis, & alienigena, cum nobis ignotus exiſtat, & alibi originis domicilium teneat, quare ob rationis identitatem æquiparatur vago, Sanch. vbi ſupra diſp. 25. nu. 8.

Ad ſecundum dubium, quinam Parochus poſſit Forenſium, ſiuè alienigenarum Matrimonio aſſiſtere. Reſpondetur cum Parochum illorum Matrimonio

monio de iure aſſiſtere, qui illorum Forenſium confeſſiones audire poterit, & cum quilibet Parochus, in cuius Parochiales tales forenſes reperiuntur illis Sacramentum Pœnitentię miniſtrare poſſit, & non ſit maior ratio de hoc Sacramento quàm de Matrimonio, quilibet Parocbus illorum intereſſe Matrimonio poterit; ita Martinus Bonac. de Matrimon. quæſt. 2. punct. 8. prima Prop. nu. 4. quodque apertè affirmat Sanch. d. diſp. 25. num. 2.

Ad tertium, an forenſis elligere valeat domicilium, & Matrimonium contrahere poſſit, etiamſi in fraudem proprij Parochi id faciat. Sanch. cit. diſput. 25. num. 11. hæc præciſe habet, ſi verò domicilio relicto, quamuis in fraudem proprij Parochi facti eſſent vagi, poſſunt coram quocunque Parocho Matrimonium inire, ſicut mutantes Parochiã in fraudem Parochi poſſunt Matrimonio copulari à Parocho noui parochiæ. Hæc ille. Quæ confirmat Bonac. loco cit. num. 2. de alienigenis præcipuè loquens, etiamſi data opera id præſtent, neque enim id docet in fraudem factum, neque fraus dicitur illi patrocinari, quia iure ſuo ille vtitur ſicut tradunt illi prædicti DD. de eo, qui in locum vbi non eſt receptum Conc. Trid. ſe confert, vt ibi Matrimonio contrahat, abſque Parocho, & Teſtibus, & validè illum contrahere docet Bonac. punct. 7. vnica prop. nu. 2. & Sanch, extra dentes tradit, etiam ſi eo ſe conferat per modum tranſitus, & in fraudem Concil. Trid. diſp. 18 nu. 28. & 29. ex quo inferri poteſt, dato quod miles iſte alienigena in Diœceſ. Derthoneñ. degens tranſire ad Alexandrinam voluerit, vt ibi Matrimonium contraheret, etiamſi per tranſitum, & in fraudem proprij Parochi id feciſſet re ſuo vtens, condemnandus non eſſet.

Ad quartum reſpondetur nullo iure poteſt Parochus aſſiſtere Matrimonio forenſium, non adhibita Tridentini præſcripta diligentia, eamque omittens peccat mortaliter; ita cit. diſp. 28. nu. 16. docet Sanchez, & ratio eſt quia violat decretum Concilij in re grauiſſima, & valdè neceſſaria; & ille Parochus ſuſpendendus erit per triennium.

Ad vltimum reſpondetur abſolutè, quod valet Matrimonium vagorum ſiuè forenſium, ſiuè alienigenarum, qui dicuntur ignoti coram Parocho; abſque dicti decreti Tridentini diligentia contractum; quia pro Matrimonij eſſentia ſolum deſideratur Parochi, & Teſtium præſentia; ita loc. cit. nũm. 16. Sanchez ex communi DD. ſententia.

His habitis propoſitæ quæſtioni reſpondetur; quod hic miles, qui vt ex primo dubio ignotus, & forenſis dicitur, iure ſuo vtens, vt per tertium patet, recedere à Dioceſ. Derthonen. potuit etiamſi per tranſitum id fecerit, vt cum muliere Dioceſ. Derthoneñ. Matrimonium contraheret, dummodo id de licentia Ordinarij Alexandrini præſtiterit, vti per quartum dubium præſertim adhibita diligentia Tridentini præſcripta, cum per informationes debito modo ſumptas illum liberum, nec habere impedimentum quò minus contrahere poſſet, atque ita de licentia Ordinarij Alexandrini id præſtitum conſtet. Quod verius dicendum erit, ſi per eaſdem informationes iudicialiter habitas Alexandrino Ordinario conſtet, vt in actis illius Curiæ, tunc temporis in ſua Diœceſ. habitaſſe, nam tunc omnis ratio dubitandi ceſſaret.

Et ſi dicas quod mulier illa non erat forẽſis, idcirco ad Alexandrinã Diœceſ. accedere non potuit, vt cum viro alienigina Matrimonium contraheret.

Reſpondetur cum Bonac. cit. quæſt. 2. punct. 8. prima propoſ. nu. 5. quod in paretia viri, vel mulieris poteſt celebrari Matrimonium, quare cum Miles hic in Diœceſ. Alexandrinam, ac in tali paretia habitare probauerit, ideò potuit illa fœmina eo accedere, vt vbi contraheret, nempe in Parochia viri; Ita Sanchez cit. lib. 3. diſp. 19. nu. 4. & Rebel. lib. 2. q. 16. cit. à Bonac. vbi ſupra tradit, ita Sacram Congregationem Cardinalium declaraſſe.

Et ſi validum iudicatur Matrimonium à D. Bonac. pun. 8. quæſt. 2. num. 1. cuiuſdam Amaſiæ, quæ ſe ad domicilium concubinarij tranſtulit, ibique coram Parocho illius domicilij Matrimonium contraxerit, non cum Amaſio, ſed cum alio extraneo, quare validum non erit hoc Matrimonium.

Dices informationes falſas fuiſſe, quia per teſtes falſum deponentes habitæ fuerant; reſpondeo ex doctrina in vltimo dubio allata, prædictas informationes falſas fuiſſe ſuper eo, quod eſſet Diœceſis Alexandrinæ, non autem quod eſſet vxoratus, aut quod haberet impedimentum dirimens.

Quod ſi obijcies omiſſas fuiſſe in Parochia mulieris Derthonen. denuntiationes, reſponderi poterit primo hoc ad Parochum ſpectare, quem aliqui DD. aſſerunt non peccare mortaliter illas omittendo, præſertim quando adhibuit ſufficientem diligentiã ad inquirendũ an aliquod adeſſet impedimentum. Ita Sot. diſt. 28. quæſt. 1. art. 2. ad primum. Secundo reſpondetur ex doctrina Sanch. vbi ſupra. diſp. 7. nu. 7. qui preciſè concludit, quod Prælatus alterius contrahentis, poteſt cum vtroque diſpenſare in denuntiationibus, quia eo ipſo, quod diſpenſat cum ſuo ſubdito, vt abſque denuntiationibus ineat Matrimonium, cenſetur conſequenter diſpenſare

cum

cum alio, cum denuntiationes hæ, & diſpenſatio illa ordinetur ad Matrimonium; quod indiuiduum eſt conſtans ex duplici extremo, ita Sanch. ibidem, & cum iuſta eſſet cauſa diſpenſandi in huiuſmodi denuntiationibus, cum dicti eſſent in concubinatu, vellentque Matrimonium inire, vt in bono ſtatu ſe conſtituerent, & periculum eſſet, vt dum denuntiationes præmitterentur de nouo inter ſe committerentur, quæ cauſa traditur à Sanch. vbi ſupra. diſ. 9. nu. 17. ideò Ordinarius Alexandrinus diſpenſans dictum militem, qui probauit illi ſubditum eſſe, cum muliere conſequenter diſpenſare cenſetur.

D. Martinus Bonacina propoſitæ difficultati ſic reſpondit: Validum eſſe Matrimonium, ſi Miles cum Amaſia ſe tranſtulit ad Diœceſim Alexandrinam, intentione ibi habitandi, ſeu commorandi maiori anni parte: Secus ſi ad illam Diœceſim acceſſit animo ſolum contrahendi Matrimonium, non enim ibi Paretiam acquiſiuit, vt cum Sanchez, Coninchó, Gutierez, Riccio, & Menochio, docuique 2. de Matrimonio pun. 8. nu. 1. in ſecunda editione.

Adde D. Bonacinæ ſententiam illam eandem eſſe, quam habet, & ſuſtinet Pater Sanchez tomo 1. de Matrimonio lib. 3. diſp. 23. quæſt. 1. num. 11. & 12. quamuis Emanuel Sà Aphoriſ. Confeſ. verbo Matrimonium nu. 2. referat ex voto Sacræ Congregationis Concilij, quod qui alicubi habitat animo non permanendi ſufficit illi illic habitare dum Matrimonium contrahit: ſed ni fallor hæc deciſio non militat in mutante domicilium fraudulenter, prout in hoc caſu?

Quod ſi vrgeas ex doctrina eiuſdem Sà, ver. Parochus, nu. 2. modicam habitationem ſufficere ad Matrimonium contrahendum; Reſpondetur id ve-

rum

rum quidem eſſe de vago, & non de alienigena, & fraude ceſſante; Vel dicendum cum Sanchez loco citato num. 15. deciſionem Concilij intelligendam ſi contrahatur in loco domicilij per multum tempus retenti, etiam quod animus ſit ferè ſtatim recedendi poſt Matrimonium contractum.

CONSILIVM VNDECIMVM.

PEtrus contracto per verba de præſenti Matrimonio cum Lucia antequam illud conſumaret, ſe abſentauit, & in aliam prouinciam ſe contulit, vbi Matrimonium cum Cæcilia de facto contraxit, & conſumauit, ſed ſecundo Matrimonio nullo iudicialiter declarato, Cæcilia alteri viro à decem annis, & vltra nupſit carnali copula, & prole ſuſcepta.

Succeſſiuè, Lucia nullitatem Matrimonij inter eam, & Petrum tanquam per vim, & metum, vt prætenditur contracti coram Iudice Eccleſiaſtico, intentauit, & declarari obtinuit.

Quæritur an Petrus, qui tempore contracti cum Cæcilia Matrimonij nullã de nullitate prioris matrimonij per Luciam prætenſa notitiam habebat, & conſequenter ſe priori Matrimonio ritè, & rectè ligatũ credebat, vnde nõ poterat ſecundò Matrimonio conſenſum præſtare, & dum illum præſtitit nulliter etiam in foro conſcientiæ præſtitit, ſtante iam declaratione nullitatis prioris Matrimonij per Luciam obtenta, teneatur redire ad Cæciliam, vel potius poſſit de eius perſona, ſicut ſibi in Domino expedire iudicauerit, diſponere.

Si Petrus, vt ſupponitur exiſtimabat prius matrimonium eſſe validum, cum non potuerit ignorare ius, ac proinde deberet credere ſecundum matrimonium non valere, non videtur potuiſſe validè cum Cæcilia contrahere, quo fit, vt hoc poſterius coniugium cenſendum ſit nullum, ac prorſus irritum iuxta l. 15. qui putat de acquir. hæred., & ea, quæ tradunt Angel. impedimentum, tertio impedimento 13. num. 5. Syiueſt. Matrimonium 8. q. 13. dicto 5. in fine vbi contrariam ſententiam cum hac conciliat Armil. verbo matrimonium num. 44. Nauar. in Sum. cap. 22. num. 56. in fine, Domin. Sot. 4. d. 37. q. vnica art. 5. concl. 3. Angleſ. in Flor. 5. par. de matrimonio q. 11. de impedimento Ordin. art. 3. dub. 3. & ex Canoniſtis Vincentius cap. cum in Apoſtolica de ſponſal. & ibi Io. Andr. num. 9. Butr. num. 9. Anchar. num. 5. Panorm. num. 6. & alij, quibus etiam videtur fauere Oſtienſ. ibidem, ſi attentè legatur; Neque obſtant, quæ in contrarium adducit Sanch. lib. 2. de matrimonio diſp. 33. num. 2. & deinceps, quia tàm ipſe, quàm Couar. & alij ab ipſo citati loquuntur, cum contrahens eſt dubius de impedimento ſecundi matrimonij, & alioqui quantum in ipſo eſt, validè intendit contrahere: hic autem ſupponitur Petrum fuiſſe certum de impedimento, adeoque mala fide contraxiſſe, cum non poſſet ignorare ſe validè non contrahere, atque idcircò, vt benè loco citato monet Sotus non potuerit habere conſenſum neceſſarium ad validè contrahendum, vt ante ipſo loco item citato benè monuerat Syl. qui videtur omnium optimè quæſtioni reſpondere, & reuera ſi benè legantur auctores contrariæ ſententię non videntur loqui in caſu noſtro, quia vt dixi, loquuntur de eo, qui dubitat.

X CON-

TItius Pater ſine cauſa Sempronium filium exhæredare tentauit; Sempronius tamen poterat multis iam annis Patrem priuari fäcere tota ferè ſubſtantia, eo quod contrauenerat cuidam fidei commiſſo in graue præiudicium Sempronij, & eius deſcendentium. Verum filius Sempronius paterna reuerentia ductus tacuit. Nunc autem decreuit litem contra Patrem mouere, & iuſtitia mediante dicta bona à Patre auuocare, quibus auuocatis intendit Patrem honorificè tractare. Quæritur an ſine peccato Sempronius id agere poſſit, tum quia præcepto naturali Diuino teneatur parentes honorare, tum quia ex hoc facto Patris exiſtimatio fortaſſis iacturam patietur, & præ dolore poſſet ab humanis excedere.

CErtum eſt, quod iure naturali Diuino Filij tenentur honorare parentes; qui ſanè honor aliud non eſt, quàm proteſtatio quædam reuerentiæ, & præminentiæ exhibita ab eo illi, qui honoratur, per aliquem actum interiorem, vel exteriorem. S. Thom. 1. 2. q. 2. art. 2. & 2. 2. quæſt. 63. art. 3.

Honor autem parentibus debitus in quatuor conſiſtit, nimirum in amore, reuerentia, obedientia, & ſuſtentatione. Sayrus lib. 7. cap. 5. num. 1. Clauis Regiæ.

Hinc ergo deducunt omnes, filium accuſare non poſſe parentes de aliquo crimine, quamuis graui, excepto crimine læſę maieſtatis, vel Diuinæ, vel humanæ. Sayrus poſt alios loco præcitato.

His iam non quæritur, an Sempronius Filius tuta

con-

conſcientia Titium patrem accuſare poſſit; ſed an iuſtitia mediante, & Iudice auctore, reuerentia paterna ſeruata, ac retenta, poſſit ſuam, & filiorum ſuorum vexationem redimere, quam ſibi minatam, & paratam intuetur à Patre.

Reſpondeo igitur Sempronium filium litem inſtituere poſſe contra Titium Patrem. Primò, quia id non eſt contra amorem parentibus debitum, quoniam Sempronius, nec parentem odio habet, nec malum alicuius momenti eidem optat; quinimmo amoris ſigna, & exhibuit, & exhibebit perpetuò. Azorius par. 2. Inſtit. moral. cap. 2. art. 2. poſt Angel. Syluest. Tabien. Armil. & Nauar.

Secundò, quia hoc non eſt contra venerationem, & cultum parentibus debitum: nam Sempronij mens non eſt in parentem maledicta conijcere, contumelia laceſſere, grauiter increpare, durè, & aſperè paſſim tractare, notabiliter lædere, vel manus eidem inferre. Azorius poſt multos loco præcitato.

Tertiò, quia filius ex præcepto ad tria dumtaxat tenetur erga parentes. Syluest. in verbo filij quæſt. 25. Primò ad dilectionem præcipuam, ſignis aliquando oſtenſam. Secundò, ad obedientiam circa rem familiarem, & multò magis in neceſſarijs ad ſalutem, citra contemptum, ideſt obſtinationem, & pertinaciam animi. Tertiò, ad ſubueniendum in neceſſarijs, & eis potius, etiam infidelibus, quam extraneis fidelibus.

Quartò; quia ſi filius coram Iudice poteſt contra patrem alimenta petere (ita omnes, & præcipuè Syluester in verbo Filij, quæſt. 24. num. 28.) Cur non poterit Sempronius iudicium inſtituere, & litem agere contra Titium patrem, cum id ferè aliud non

X 2 ſit,

ſit, quam ſibi, & Filijs ſuis prouidere de alimentis in futurum, ne deterioris conditionis ignauia patris, & incuria aliquando euadant.

Quintò, filius poteſt tuta conſcientia, etiam in iudicio, parentibus alimenta negare, in ijs tamen caſibus in quibus parentes alimentis Filios priuare poſſunt. Azorius par. 2. Inſtit. moral. lib. 2. cap. 3. q. 6. ergo filio licebit Iudice auctore litem mouere contra Patrem, vt bona ab aſcendentibus relicta, & iure naturali ſibi debita conſeruare, & obtinere poſſit, nè à Patre vulnerata, ſeu dilapidata aliquando repetiantur.

Sextò, quia (ſecluſo extremę neceſſitatis articulo) filius tenetur magis proſpicere, & auxiliari filijs ſuis quam Patri. Sylueſt. in verbo Filij quęſt. 22. num. 25. Azor. par. 2. cap. 2. q. 16. Sayr. poſt omnes cap. 5. num. 16. Clauis Regię. Cum autem Titius pater (vt mihi ſupponitur in facto) nec reperiatur, nec lite durante reperiri poſſit in extrema neceſſitate, ergo &c.

Dico tandem cum Syluestro in verbo Filij, quęſt. 24. num. 28. Filium litem inſtituere poſſe, & agere contra patrem. vbi citat Panorm. Gloſ. & alios.

Ad illud, quod poſtremo loco ſubiungitur, nimirum, quod occaſione litis, Titij patris exiſtimatio iacturam patietur. Reſpondeo, id veriſimiliter non timendum. Tum, quia filius piè, & reuerenter actitabit iudicium. Tum, quia hoc idem contra parentes fuit alias tentatum: neque hac ratione parentum exiſtimatio fuit imminuta. Tum deniq; quoniam hac via dirimentur expeditius prætenſiones, quæ morte patris ſequuta, immortales fortaſſe euadent, cum diſpendio corporis, & animæ; nec non cum maximo filiorum Sempronij damno.

Nec

Nec facilè credendum Titium patrem, præ litis dolore morte corripiendum, quoniam nullus adhuc legitur, aut traditur, talem ob cauſam extremum diem clauſiſſe; præterquam quod vigent iam diù inter Titium, & Sempronium lamentationes; nec hucuſque auditum, quod hac occaſione aliquali morbo laborauerit. Et ita ſentio &c.

CONSILIVM DECIMVMTERTIVM.

Initium à Domino.

AN Ordinarius poſſit citra notam Irregularitatis tradere Iudici Seculari inſtrumenta ad falſam monetam crudendam inuenta in domo Parochiali, vbi habitabant quidam Laici falſas monetas crudentes, qui tandem per Iudicem Laicum fuerunt carcerati, & ſuſpenſi.

RESpondeo non teneri Ordinarium tradere inſtrumenta ipſa Iudici. Primò, quia parochialis domus gaudet immunitate per textum in cap. Quiſquis 17. quæſt. 4. præcipuè ſi propè Eccleſiam ſit conſtructa domus per triginta paſſus Eccleſiaſticos, prout in caſu noſtro.

Secundò, quia ex hoc facto videretur Iudex ſecularis aliquod ius, aut placitum habere, & exercere in domibus Eccleſiarum, quod eſt contra textum in cap. vt placita Laicorum de immunit. in 6.

Tertiò, quia licet de iurè communi delicta enormiſſima reddant delinquentes incapaces Immunitatis Eccleſiaſticæ, teſte Remigio de Immunitate,

fallere. 28. nihilominus falſam monetam cudere non eſt delictum expreſſum in Bulla Gregorij XIV. de Immunitate.

Quartò, quia in Capitulo diffiniuit 17. q. 4. ſtatuitur ne confugientibus ab Eccleſias aliquid nocibilitatis, damni, aut ſpolij inferatur; ſi ergo reſtituerentur hæc inſtrumenta per Ordinarium Iudici Laico, hoc eſſet aliquid nocibilitatis inferre confugientibus ad ipſas Eccleſias.

Nec obijciatur Immunitatem conceſſam fuiſſe locis, & perſonis, non autem rebus, quia reſpondetur id verum eſſe; ſed vt res ipſæ non poſſint extrahi per Iudicem Laicum, ſufficit quòd reperiantur in loco exempto.

Si dicatur delinquentes data opera propè Eccleſiam animo confugiendi ad illam puniendos eſſe Immunitate, ex Nauarro in Man. cap. 25. num. 121. Reſpondetur Reos iſtos deliquiſſe non propè Eccleſiam, ſed in propria domo Parochiali, & ita reos eſſe priuandos Immunitate Eccleſiæ; hoc idem ſeruatur, quando offendunt exiſtentem propè Eccleſiam, aut in Eccleſia ex inſidijs, & proditoriæ; præterquam quod in argumento fit tranſitus à rebus ad perſonas.

Hinc non poteſt Ordinarius citra notam Irregularitatis tradere Iudici Seculari inſtrumẽta ipſa, & ratio eſt, quia traditio poſſet eſſe cauſa proxima deformationis, mutilationis, vel mortis: cauſa verò proxima eſt dictum, aut factum directum ſufficienter ex ſui natura, aut ex ſpeciali intentione in defformitatem, inde ſecutam. Nauar. in Man. cap. 27. num. 121. inſtrumenta igitur, apud Iudicem facerent inditium ad grauem torturam per quam ſi veritas haberetur, mors indubitanter Reis infligeretur.

Neque proteſtatione, quod non procedatur ad pœnam ſanguinis poſſet Ordinarius ſe tueri, quia de Iure Canonico hæc fuit adinuenta in fauorem querelantiũ tantum, & denuntiantium, qui vel propriam, vel ſuorũ iniuriã proſequuntur. Nau. in Man. c. 27. n. 213. & 216.

Obijcient quidam oppoſitum ſentientes, Cap. tua nos de Homicidio, vbi Summus Pontifex declarauit; Clericum Scolarem Irregularitatem non contraxiſſe, quia tradiderit Prætori inter ſignia funis, ſcilicet; cultellum, & ſottullotia cui furi ſatellites eruerunt oculos, abſcindentes virilia, & hac ratione exceſſit ab humanis.

Reſpondetur cum Panormitano ibidem, mortem furis non fuiſſe adſcriptam Scolari, quia non commiſit homicidium facto, præcepto, vel teſtimonio.

Reſpondetur, ſecundò quòd fur iſte ſe ipſum occidit, videlicet, non ſumendo cibum, & potum.

Sed adhuc inſtant ſcolarem poſſe immunem eſſem ab Irregulatitate ratione mortis, non tamen excuſari poteſt ob deformationem, cum fuerit in cauſa, quod apparitores, & oculis, & virilibus priuatum reddiderint furem, & ideo.

Reſpondetur tertiò, quòd propter inſignia tradita Prætori non fuit fur conuictus de furto, & ita excuſatus fuit Clericus ſcolaris ab Irregularitate.

Sed contra, Scolaris ſaltem dedit cauſam morti. Reſpondetur quartò, Clericum ſcolarem fuiſſe immunem ab Irregularitate, quia de Iure huic furto non debebatur pœna mortis, nec abſciſſionis alicuius membri, proinde, ſi exceſſit Prætor, non eſt mors ſcolari adſcribenda. Hoſtienſis verò contrarium ſentit, eò quòd fur intrauerat cum armis, & ſic debebat decapitari. Reſpondent alij, quod

pro tam modico furto ſequi non debebat pœna mortis.

Reſpondetur quintò, quod Scolaris dedit interſignia, vt recuperaret res ſibi furto ſublatas, & ſic egit modo ciuili. Cap. Prælatis de homic. in 6.

Reſpondetur ſextò, quod dedit interſignia, vt fieret ſibi iuſtitia de vulnere ſibi illato, non autem, vt fur ille moreretur, & ad propriam iniuriam proſequendam cum proteſtatione &c. de iure ita facere potuit.

Reſpondetur ſeptimò, cum Hoſtienſe, quòd ſcolaris Clericus non accuſauit, nec teſtimonium perhibuit, nec aliquo modo præcepit homicidium, ſed tantum requiſitus à Prætore reddidit illa ſigna, & ſic cauſa iſta fuit multum remota, & inſufficiens, ex quà non ſequitur irregularitas. Sayrus de cenſuris lib. 6. cap. 18. num. 8.

Reſpondetur tandem cum Felino ſuper hunc textum, quod ſcolaris egit modo ciuili tantum ad recuperationem rerum ſuarum; & quamuis textus habeat multos intellectus, nullum tamen vidit meliorem iſto: quamuis Innocentius per hunc textum dicat licere Clerico tradere interſignia latronis; id tamen verum eſt, quando interſignia, & ex ſui natura, & reſpectu delicti, cui inſeruiunt, non ſunt idonea ad inferendam mortem, vel mutilationem.

Illud tandem conſtitutiſſimum ſit euentus ſecutos ex aliquo opere, non præcogitatos ab operante, ſed præter eius intentionem contingentes, imputari operanti ſi illi euentus per ſe, & neceſſariò ſequuntur ex priori opere, aut ſaltem vt in pluribus euenire ſolent ex illo. S. Thomas 1. 2. quæſt. 20. art. 5. hinc fit, quod reſtituendo Ordinarius hæc inſtrumenta, licet non præcogitet mortem, aut mutilationem,

nem, ſed præter illius intentionem contingat, per ſe, nec neceſſariò hæc ſubſequantur, ex inſtrumentorum traditione, tamen cum poſſint eſſe cauſa confeſſionis delicti (ob grauem torturam) cui de Iure debetur pœna mortis, abſtinere debet ab inſtrumentorum reſtitutione.

Non vrget aliquorum dictum nimirum, ad incurrendam Irregularitatem ſemper neceſſariam eſſe cauſam immediatam, & propinquam, quia reſpondetur ſufficere aliam cauſam non omninò remotam arbitrio boni viri. Couarruuias Clem. Si furioſus 29. per refectionis §. 4. num. 9. Gloſa in cap. is qui, de homic. in 6.

Confirmatur, quia Clericus erit Irregularis, ſi conſilio, aut auxilio erit in cauſa, vt lis criminalis terminetur citius, vel notabiliter acceleretur executio mortis, aut mutilationis. Henriquez Theol. moral. lib. 14. cap. 12. §. 7. Sayrus de cenſuris lib. 6. cap. 18. num. 22. ergo inſtrumentorum traditio poterit eſſe auxilio, vt lis criminalis citius terminetur inter Fiſcum, & Reos, cum accelleratione mortis, vel mutilationis.

Confirmatur ſecundò, quia Clericus Irregularis erit ſi videndo furem fugientem cum rebus ſibi ſublatis, clamans vicinos vocando, qui furem occidant, etiam contra clamantis proteſtationem; quia debuit aduertere ita clamando priuatos homines concurrentes vix ab occiſione Rei poſſe ſe temperare: eadem ratione aduertere debet Ordinarius, quod miniſtri Regij obtentis huiuſmodi inſtrumentis ſolent ad grauiſſima tormenta procedere, quibus veritatem extorquentes Reos damnant vltimo ſupplicio.

Adde Innocentium III. declaraſſe Irregularem Mona-

Monachum, qui pietatis cauſa tumorem ferro aperuerat cuidam mulieri, quæ mortua eſt, quia vento ſe expoſuerat contra præceptum Monachi, & tamen non euaſit Irregularitatem, quia dederat operam chirugiæ prohibitæ ob periculum homicidij, quod frequenter ſolet exinde ſequi. Innocen. cap. Tua nos, de homicid. Sayrus de cenſuris libro 7. cap. 6. num. 9.

Adde Princeps cui defferuntur litteræ, quibus continetur, vt aliquem ad mortem damnet, vel mutilet, ignarus eorum quæ continentur, dat eas Clerico ſibi aſſiſtenti, iubendo vt eas aperiat, & legat, quibus apertis, & lectis ſi mors ſequatur, aut mutilatio Irregularis erit Clericus. Maiol. de Irreg. lib. 2. cap. 6. num. 9. Henriquez Theol. moral. libro 14. cap. 12. num. 2. & ratio eſt, quia ex lectura ſua ſequutum fuit homicidium, & præſtitit auxilium ad mortem. Innoc. Hoſt. Marianus. in cap. Sententiam. Ne Clerici, vel Monachi.

Adde tandem, qui non conſulit homicidium, ſed aliquid aliud vnde ſequi poteſt, ſi veriſimiliter potuit opinari, quod inde ſequeretur mors, eſt Irregularis. Sayrus de cenſuris lib. 7. cap. 4. num. 14. Gloſ. in cap. is qui, de homicidio in ſexto.

Hinc factum eſt, vt negotio iſto ſemel, & iterum propoſito Dominis Conſultoribus Pœnitentiariæ Mediolani, ex ſexdecim Conſulentibus, duodecim fuerunt in voto, non poſſe Illuſtriſſ. Ordinarium citra notam Irregularitatis tradere inſtrumenta hæc Iudici ſeculari illa enixè petenti, & ideò non fuerunt tradita.

CON-

SAcerdos obtinet Capellaniam, de cuius fundatione nullo modo conſtat, ſed illud tantum certum eſt teneri ad celebrandum quotidie in tali Eccleſia, & in tali Altari cum ſtipendio conuenienti.

Quæritur an Sacerdos teneatur applicare valorem Miſſarum pro fundatore Capellaniæ.

Reſpondetur, Sacerdotem teneri applicare valorem Miſſarum pro fundatore Capellaniæ; tum quia fundator cenſetur voluiſſe ſibi conſulere, & prodeſſe omni meliori modo, vt communiter teſtantur Doctores cum Syluestro, verbo Miſſa primo num. 5. 7. & 11. Tum quia Capellaniæ conſueuerunt inſtitui cum onere, vt Capellanus applicet Sacrificium Miſſæ pro fundatore, & fortiſſima præſumptio deſumitur ex conſuetis, & communiter accidentibus. Sanchez in Dialog. lib. 4. cap. 1. num. 13. & Menochius lib. 1. de præſumptionibus quæſt. 18. num. 1. & Syluester verbo Miſſa, 1. quæſt. 11.

Tum, quia priorum Legatorum interpretationem, a mente, & voluntate legantium petendam eſſe præcipiunt viri excellentes iuris Diuini, ac humani. Comitolos reſponſorum Moralium lib. 7. quæſt. 5. num. 2. & quando ex caſu ſuperueniente colligitur præſumptio quod ſi teſtator cogitaſſet, ita diſpoſuiſſet, talis mens debet attendi per textum in l. tale pactum in fin. & in l. a cutiſſimi, C. de fidei commiſſis iuncta gloſſa, & in l. generaliter, C. de inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus ſub conditione factis, Syluester verbo teſtamentum 1. quæſt. vlt. conc. 8. Comitolus reſponſorum Moralium lib. 7. quæſt. 8. num. 4.

nu. 4. Tum quia teſtatoris voluntas dicitur euidens quando colligitur ex coniecturis. L. licet Imperator ff. de leg. 1. & leg. non ad ea, de conditionibus, & demonſt. Abbas conſil. 68. 2. par.

Tum quia teſtatoris voluntas coniecturata idem operatur, quod expreſſa. L. ſi ſeruus plurium. §. fin. de legat. præſertim quando illam interpretamur coniecturis non captioſis. Comitolus, reſponſ. Mor. lib. 7. quæſt. 13. nu. 4. poſt Sylueſt. Couarruuiam, & Nauarrum, ibidem citatos.

Tum quia pium eſt, voluntatem teſtatoris piè interpretari, Comitolus reſponſ. Moral. lib. 7. q. 14. nu. 9.

Tum quia illa interpretatio ſemper facienda eſt, quæ fauet animæ. Conſtan. Roger. de iur. interpr. ver. 8. videamus nu. 2. immo cum de fauore animæ agitur, verba latè ſemper ſunt accipienda, vt notat Bart. in authent. Sacramenta puberum. C. ſi aduer. vend. Galarat. renuntiat. 23. nu. 4.

Tum denique quia cum tractatur de commodo, & vtilitate animæ recurrendum eſt ad veriſimilem teſtatoris voluntatem, quæ licet aperta non ſit, eſt tamen omninò ſeruanda. l. cum reſ. in prin. ff. de leg. 1. l. ſicut cæteri. C. de teſtament. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 19. nu. 1. & 2. Vbi probat in teſtamento ſi quid dubium, vel ambiguum ſcriptum ſit, illud benignè interpretandum, & ſeruandum, id, quod credibile eſt cogitatum. L. cum in teſtamento ff. de reb. dub. Bald. in l. fin. in vlt. not. C. de Hæred. inſtit.

Et licet veriſimilitudo non probet per neceſſe, probat tamen neceſſario bono viro. Aret. conſ. 126. col. pen. & conſ. 84. col. 3. verſic. & hoc maxime dicendum, quia quælibet diſpoſitio extenditur ad eum

caſum

caſum de quo veriſimiliter fuiſſet diſpoſitum, ſi teſtator cogitaſſet. Dec. conſil. 227. n. 11. & conſil. 189. verſic. ad hoc facit. Signorol. conſil. 183. n. 10. & conſil. 206. n. 3. & ita in hoc caſu interpretatio inſtituētis Miſſam quotidianam eſt intelligenda, vt veriſimile ſit intellexiſſe de Sacrificio ſibi applicando, quia id prouenit à ratione naturali, cū veriſimilitudo dicatur cognata naturæ, & veritatis. Bald. conſ. 363. lib. 3. & conſ. 380. n. 3. eodem lib. Oldradus conſ. 13. &c.

CONSILIVM DECIMVMQVINTVM.

A Ad ſubleuandam inopiam B. eius mariti vendidit cum diſpenſatione Senatus vltimum pignus dotale, C. fratri B. hac tamen lege, vt pecunia conſignaretur B. marito ſuo, quò poſſet iuxta literas Senatus mercimonium exercere: factum fuit Inſtrumentum venditionis, ſed pecuniæ remanſerunt apud C. emptorem, & fratrem B. qui nunquam voluit pecunias tradere B. eo prætextu, quod fideiuſſerat pro illo, & tamen pro ſoluendis fideiuſſionibus receperat à B. ducatonos quingentos, nec ideò voluit perſoluere prætium pignoris dotalis empti, ita vt A. fuerit coacta mouere litem contra C. vt poſſet conſequi prætium pignoris dotalis eidem venditi: Nunc

Quæritur primò an A. tuta conſcientia potuerit mouere litem contra C.

Secundò, an C. in foro conſcientiæ teneatur ad omnes expenſas, & damna, quæ verè paſſa eſt ipſa A.

Potuit, immo debuit A. ſalua honeſtate, & conſcientia mouere litem contra C. quando alia via,

ſcilicet vrbanitatis, & humanitatis non potuit conſequi prætium pigneris dotalis eidem C. venditi, quinimmò tenetur C. in foro conſcientiæ ad omnes expenſas, & damna.

Quia debitor moroſus tenetur de damno, & lucro ceſſante, Sylueſter verbo Moral. 4. Emanuel Sà Aphoriſ. Confeſ. ver. Debitum n. 12. moroſus autem eſt debitor cũ non ſoluit in termino conſtituto aduertens explicitè, vel implicitè creditorem velle ſibi fieri ſolutionem, Salonius 2.2. q.78. art.2. controu.8. n.18. Reginaldus lib.25. n.77. in ſua Praxi fori Penitentialis, Leſſius de iuſtit. & iure lib.2. cap. 20. dub. 17.

Et tenetur ad omnes expenſas, & damna. Molina poſt Couar. & Bartolum diſp. 312. n. 6. Rebellus de obligat. Iuſt. lib. 11. quæſt. 15. n. 6. Reginaldus vbi ſupra num. 383.

Idque magis verum eſt, quando creditor iniuſtè paſſus eſt ob culpam creditoris. Nauar. in Manu. Confeſ. cap. 17. num. 24. Petrus Nauar. lib. 4. cap. 1. dub. 3. n. 4. Rodriquez in Sum. part. 1. Cap. 151. n. 4. Clauis Regia lib. 10. tract. 2. cap. 3. n. 9. & tract. 3. cap. vnico art. 1. & 2.

Siue moroſus fuerit ob culpam latam, aut leuem, Rebellus, Leſſius, Molina, & Reginaldus locis ſupra citatis.

Et ante Iudicis ſententiam tenetur in foro conſcientiæ ad expenſas, & damna omnia, Nauar. in Man. cap. 17. n. 184. Azorius parte 3. Inſtit. moral. lib. 7. de commodato cap. 7. Leſſius de iuſt. & iure lib. 2. cap. 27. dub. 9. Molina diſp. 294.

His adde, quod quando res accepta cedit in vtilitatem debitoris, reſtitutio facienda eſt expenſis ipſius debitoris. Bonacina poſt alios, de contra-

ctibus

ctibus diſp. 1. quæſt. 5. puncto vnico propoſ. 3. n. 10.

Hinc qui ſcienter retinet alienum inuito Domino, & poteſt data opportunitate reſtituere manet in ſtatu peccati mortalis, quãdiu non reſtituit. Vaſquez part. 2. tom. 1. diſp. 75. cap. 2. & in Opuſc. cap. 5. §. 1. dub. 3. Aragonius 2.2. q. 62. art. 8. Clauis Regia l. 10. tract. 5. cap. 4. n. 13. Ratio eſt, quia præceptum reſtitutionis obligat ſub mortali data opportunitate reſtituendi.

Nec excuſari poteſt C. allegando, quod retinebat apud ſe pecunias, vt poſſet indemnem ſe conſeruare ob fideiuſſionem factam pro B. fratre, & ita intendebat ſatisfacere creditori ſui creditoris, quod licitum videtur in vtroque foro: quia

Reſpondetur primò, id eſſe licitum quando debitum eſt liquidum, & fit ex iuxta cauſa, nec tuus creditor ex hoc patitur detrimentum, Bonacina poſt alios de contract. diſp. 1. q. 4. puncto 3. propoſ. vnica, ſed quis non videt quantum damnum fuerit paſſa A. ob dilationem ſolutionis iſtarũ pecuniarum:

Reſpondetur ſecundò, B. vt mihi relatum, dediſſe C. quingentos ducatonos, quibus ſolueret fideiuſſionem pro ſe factam.

Reſpondetur ergo C. in actu celebrationis Inſtrumenti iuraſſe iuxta diſpenſationem Excellentiſſimi Senatus, videlicet pecunias iſtas ad alium effectum non deſtinandas, quam vt ijs ipſis exerceretur mercimonium per B. fratrem, quoniam hęc erat mens, & voluntas A. vxoris.

Reſpondetur quartò, quòd cum iſtæ pecuniæ ſint dotales, de iure poli ſanari non poſſunt ijs ipſis debita mariti, etiam quod proteſtaretur ſe multum impendiſſe in alenda, vel ornanda vxore. Nauar. Man. cap. 17. num. 155.

Et ex his omnibus cenſco in foro conſcientiæ A. potuiſſe, & debuiſſe mouere litem contra C. ipſumque C. in foro conſcientiæ teneri ad omnes expēſas,& dāna. Salua quæ iuſtior fuerit ſententia, & ita ſentio.

CONSILIVM DECIMVMSEXTVM.

AN vidua tuta conſcientia petere, & recipere poſſit alimenta ab hæredibus mariti præmortui, iuxta diſpoſitionem Statuti Mediolani 312. etiam, quod hæredes non ſint in mora reſtituendi dotem.

REſpondetur affirmatiuè, tum quia Statutum fuit factum in fauorem Viduarum, quæ ſi non haberent optionem recipiendi alimenta, potius quàm dotem ipſis non prodeſſet. Tum quia verba Statuti, ſi dotem non ſuſceperit explicantur à Carpano ibidem hoc pacto, ideſt ſi mulier ſpontè dotem non acceperit; Tum quia hæredes poſſunt iure communi poſt annum eximere ſe à præſtatione alimentorum, at ſtante ſtatuti diſpoſitione, non poſſunt, vt docet Carpanus ibidem. Tum quia vidua dotem non habens eſſet melioris conditionis, quoniam illa poteſt ſemper petere alimenta: Tum quia ſtatutum ex ordine Excellentiſſimi Senatus eſt in viridi obſeruantia. Tum quia hoc ſtatuto reficitur damnum viduis illatum per ſtatutum 296. per quod tollitur viduis beneficium iuris communis, nimirùm petendi aliquam partem bonorum mariti. Tum quia alimenta dantur, & debentur non intuitu dotis, ſed intuitu bonorum ipſius mariti, quia cum vxor fuerit

ritilli viuendo indiuidua comes, eidem in ſeruiendo, voluit ſtatutum, vt præmortuo marito aleretur vxor de bonis mariti, iuxta ſui ſtatus decentiam, & præcipuè dum mariti lectum honeſtè, & caſtè cuſtodierit; & ita fuit deciſum in Sacra Congregatione Pœnitentiariæ Mediolani.

Fuit etiam dictum, quod ex cauſa poteſt ſtatui in præiudicium ſingularium perſonarum, & quod lege, ſtatuto, & conſuetudine poteſt licitè, & tuta conſcientia, iuri priuatorum derogari ob bonum publicum, quodque Reſpublica pro bono publico, & communi poteſt rem vnius alteri dare.

Nec obſtat quorundam Canoniſtarum opinio, in Cap. Salubriter de Vſuris, & in Clementina prima tit. eodem, damnantium huiuſmodi ſtatuta, quia Summus Pontifex damnat ibi ſtatuta taxantia certam quantitatem alimentorum, quod non militat in caſu noſtro; ſiquidem non vult ſtatutum, nec determinat, quod omnibus viduis dentur tot pro alimentis, ſed tantum decernit quòd viduæ alantur, & alimententur de bonis quon. mariti ſui.

Reſpondetur ſecundò, textus præcitatos intelligendos eſſe attento Iure communi, cuius virtute, poterant viduæ petere aliquam partem bonorum mariti, quo attento Summus Pontifex damnat ſtatuta taxantia alimenta viduis; quoniam hac ratione nimis grauarentur hæredes, & hoc eſſet iniuſtum, & iniquum; vt viduæ haberent partem bonorum mariti, & alimenta.

CONSILIVM DECIMVMSEPTIMVM.

SVperioribus annis erecta fuit in quibuſdã Ciuitatibus ſocietas, quæ vulgo nuncupatur accomunita, in qua plures in vnum conferunt pecunias ad lucrum pro licitis negotiationibus exercendis, & vnum ex ipſis, vel alium negotiationi præficiunt, deſignata ei aliqua ſperati lucri parte. Huius ſocietatis natura eſt, vt omnes omnium, & quorumcunque fructuum, & lucrorum ſint participes iuxta ratam capitalis, damnis autem, & futuris euentibus nolunt ſubeſſe inſolidum, ſed vnuſquiſque tantum pro rata ſui capitalis, ita quod ſi negotiator exponat ſummam capitalis ſocietatis maiori periculo quam ſit ipſum capitale, & damnum eueniat, nullus eorum intendit pati maius damnum quam ſit proprium capitale, & ad ratam ſui capitalis: Si verò non eueniat damnum, & fiant lucra magna, volunt omnes participare iuxta ratam ſui capitalis tantum.

Quæritur primò, an hæc ſit vera ſocietas, an pura participatio lucri.

Quæritur ſecundò, an ſit licita, & iuſta.

Ad primam quęſtionem reſpondetur, quod eſt vera ſocietas. Probatur ex diffinitione ſocietatis, quæ eſt duorum, vel plurium conuentio ſuas pecunias, operas, & induſtriam in vnum conferentium ad vſum, & lucrum, vt videre eſt apud Summiſtas v. Societas. Nauar. in Man. cap. 17. n. 251. Molina tract. 2. diſp. 411.

Ad ſecundam quæſtionem. Reſpondetur, quod eſt licita, & iuſta. Probatur primo, ſocietas illa cenſetur licita, & iuſta quæ in commune bonum Ciuium, tum diuitum, tum pauperum reſultat, D. Th.

2. 2.

3. 2. q. 77. art. 4. Sed hæc talis eſt; nam inuenta eſt, vt patet ex intentione inſtituentium, vt Ciuitas abundaret magnis mercibus; vt diuites abſque periculo perdendi omnia bona ſua pecunias ſuas in commune ad mercaturam conferre poſſent, & vt pauperes haberent vnde cibum ſibi pararent.

Secũdò, ſicut in ſocietatibus apponi poſſunt pacta, quod negotiationis præfectus non negotietur cum talibus perſonis, non tali tempore, non in talibus mercimonijs pro bono ſocietatis, ita quod non exponat ſummã capitalis maiori periculo quam ſufferre poſſit, & ſi expoſuerit, & euenerit infortunium, luat de ſuo, ergo pactum iſtius ſocietatis non eſt iniquum.

Prima pars antecedentis amplectitur ab omnibus. Molina vbi ſupra diſput. 414. Graphius de ſocietate.

Secunda vero pars iuſta eſt, quia negotiatores frequenter ſunt pauperes, ne ergo indiſcretè ſe gerant, & imprudenter, apponitur tale pactum contra, quod ſi venerint tenentur de ſuo. Rodriquez 1. part. Sum. cap. 46. concl. 8.

Nec obſtat, quod velint eſſe participes lucri, & non damni &c. Primo, quia ſicut pro rata ſui capitalis volunt eſſe participes lucri, ita pro eadem, & damni; ſecundo diſtinguitur accomunita ab alijs ſocietatibus, quod in alijs tenetur vnuſquiſque ſociorum inſolidum pro alijs, in accomunita vero tantum pro rata ſui capitalis.

Non obſtat ſecundò, quod negotiator non poſſit perdere, niſi ſuas operas, verum eſt quando ipſe non eſt vnus ex ſocijs deponentibus capitale, quoniam tunc non poteſt perdere niſi operas. Corradus tract. 6. quæſt. 88.

Aliud reſponſum.

AD primum quæſitum reſpondeo eſſe contractũ verè ſocietatis; quia negotiatio iuſta eſt, & licita; quia capitale lucratur, & perit conferenti, quia ſeruatur æqualitas, & quia contrahitur ſocietas quædam certæ rei, quæ circa peculiaria negotia, & ita ſatisfactum cenſeo etiam ſecundo quæſito.

Verum duo hic examinanda; primũ, an pactũ, quod amiſſo capitali aliud damnũ ſubire nõ intendũt ſocij quã ipſius capitalis, an inquam pactũ iſtud ſit iuſtum.

Alterum eſt, an ipſo capitali expoſito maiori periculo poſſint ſocij eſſe participes maioris lucri quam requirat ipſorum capitale in ſocietatem collatum.

Ad primum, pacta lucri, & damni incerti ſeruanda eſſe, ſi tamen rectæ rationi, & æquitati non repugnent: clamant enim iura omnia nihil naturalius eſſe, aut æquius, quam vt honeſtæ conuentiones & pacta, mutuo, & libero contrahentium conſenſu inita ſeruentur: aliàs rueret humana fides, quæ præcipuum eſt fundamentum in omnibus iuſtitiæ, & æquitatis contractibus. Pactum autem in præſenti contractu poſitum, nec rectæ rationi repugnat, nec æquitati: quia recta ratio dictat, & æquitas ſuadet, vt nullus negotietur vltra vires ſuæ facultatis, & authoritatis, ne ſibi, vxori, & filijs, vel alicui tertio, graue damnum inferat, quod ſuſtinere nequeat. Neque ſocius negotiationi præfectus excedendo facultatem à conſocijs ſibi conceſſam, aut poteſt, aut debet eoſdem maiori iacturæ exponere, quam inter eos ſit conuentum: cum eiſdem licuerit paciſci, ne tali, aut tali mercimonio; nec in tali, aut tali loco, aut tempore, cum tali, aut tali homine, negotietur.

Etſi

Etſi rebus, loco, aut tempore, aut perſona pacto excluſis negotiatus fuerit, iactura eius periculo erit, qui contra pactum fecit. Ita poſt Sanctum Anton. Nauarrus in Manual. Confeſſ. cap. 17. n. 259.

Reſpondetur ſecundò, quòd licet ſocij teneantur æqualiter ad ſananda debita contracta per ſocietatem; id tamen debet intelligi de damnis, quæ ex ſocietate, tamquam ex cauſa proxima oriuntur. Damna enim quæ contraxerit aliquis eorum alia via à ſocietate diuerſa; & aliena non efficiuntur communia. Azor. inſtit. moral. par. 3. lib. 9. cap. 5. q. 4. Michael Salon. tom. 2. de contractu ſociet. art. 2. num. 10.

Reſpondetur tertio, culpam latam, & leuem obligare tranſgredientem, & delinquentem, non autem conſocios, vbi in ipſas culpas non conſenſerint; igitur negotiatorum, & mercium præfectus exponendo ſe maiori periculo, quam poſſit ſuſtinere capitale ſocietatis, ob talem culpam tenebitur de ſuo, ad refectionem damni excedentis ipſum capitale.

Nec iuuat ſi dicatur, eueniente maiori damno quã ſit capitale ob culpam leuiſſimam iure communi teneri omnes ſocios. Nam reſpondetur, quod ſocius negotiorum præfectus non debebat expendere, & implicare, niſi ſummam totius capitalis ſocietatis.

Addo, quod ſocius recipiens pecuniam ad negotiandum, poteſt illam ſocio conferenti aſſecurare; non quidem ex vi contractus ſocietatis (id enim vetitum per Bullam Sixti Quinti, Deteſtabilis auaritiæ &c.) ſed ex vi contractus aſſecurationis certo prætio ſibi conſtituto pro onere, & periculo, atque lucro magno incerto vendito pro minori certo. Nec hoc modo tranſit pecunia in mutuum; quia non recipitur ad vtendum vti libuerit, quod proprium

eſt mutui, ſed tantum ad negociandum. Azorius Inſtit. Moral. par. 3. lib. 9. cap. 4. poſt medium. Mich. Salon. tom.2. de contractu ſociet. controuer.2.n.14.& 21. Cur ergo non poterunt ſocij inter ſe paciſci, vt ſocius negotiorum præfectus non poſſit maiori damno eoſdem afficere, quam amiſſione totius capitalis? Eò magis cum damnum, aut lucri maius non intendant, quam oriri poſſit ex proprio capitali.

Dico tandem ex receptiori Doctorum ſententia; quod ſicuti in fine ſocietatis euenire poteſt, vtnu llo exiſtente lucro, capitale ſit ſaluum, & ſocius, qui operas, & induſtriam poſuit illam amittat; nec ideo ſocius pecuniæ dominus, tenetur ad aliquam refectionem erga illum: Tum, quia ſic pacti ſunt ab initio contractus; Tum, quia pecunia res eſt permanens, & manere poteſt ſine lucro, induſtria verò cum ſit res quædam fluens, & ſucceſſiua in motu conſiſtens non poteſt eſſe ſine lucro, quin pereat: Ita nullum erit inconueniens, ſi ſocius negotiorum præfectus maius damnum, quam alij conſocij ſuſtinuerit: Tum, quia ſic à principio inter eos conuentum: Tum, quia huic maiori damno, citra ſociorum conſenſum ſponte ſe expoſuerit. Et ita ſentio, Ego infraſcriptus, ſaluo &c.

Ad ſecundum dicitur, quod cum ſocij nolint eſſe participes maioris damni (ſi euenerit) præter capitale expoſitum, nec maioris lucrum ex hoc periculo prouenientis conſortes eſſe debent, quia non ſeruaretur æqualitas neceſſario requiſita in omnibus contractibus. Nec tale lucrum ſuſtineri poteſt titulo pœnæ conuentionalis; tum quia ex communi DD. ſententia, hæc imponitur tantum in mutuo, vel in compenſationem damni emergentis, aut lucri ceſ-

ſantis,

ſantis, vel ſaltem, vt per pœnam iſtam debitor ſit diligentior in ſoluendo mutuo, quæ non militant in noſtro caſu. Michael Salon. tit. 2. de contractib. q. 78. art. 2. controu. 11. vbi monet aſſuetos vſuris, & de tali vitio infamatos, apponentes hanc pęnã alicui mutuo, magnam afferre occaſionem ſuſpicandi, quod in fraudem vſurarum ab ipſis apponatur, & propterea ijſdem conſulendum, vt in ſuis contractibus huiuſmodi pœnis non vtantur. Dico ergo contractum iſtum iuſtum, licitum, & honeſtum, ita tamen, vt ſocij nec exigant, nec recipiant partem lucri prouenientis ex maiori periculo, cui expoſitum fuit capitale ſocietatis per negotiorum geſtorem pecunia numerata, vel credita.

CONSILIVM DECIMVMOCTAVVM.

AN Titius Cartuſianus ob delicta grauia, præſertim ob fugam, & Apoſtaſiam cum fractione carceris ſæpe repetitam, poſſit à Religione expelli, & habitu priuari.

Vt difficultas iſta examinetur legitimè, & diſcutiatur, tria ſunt explicanda.

Primum, an quilibet Regularis poſſit à Religione expelli. Secundum, à quibus expelli debeat, nimirum à Generalibus, à Prouincialibus, ſeu à Priore Conuentus de conſenſu Capituli. Tertium, quibus de cauſis expelli poſſit.

Ad primum reſpondeo, Regularem quemcumque poſſe ab ordine ſuo expelli, & habitu priuari. Cap. Cum ad Monaſterium, de ſtatu Monachorum, &c. Relatum ne Clerici, vel Monachi. Cap. vltimo de

Regular. iuncta Gloſa cum Panormitano. Alexander ſextus, prout legitur in lib. qui intitulatur. Monuméta ordinum primæ impreſſionis fol. 56. conc. 65. Pius V. anno 1566. 19. Septembris, Ordini D. Hieronymi in Hiſpanijs, prout in compendio priuilegiorum eiuſdem Ordinis, verbo Condemnatio. Nauar. conſ. 50. de Regularibus, & Commentario 2. de Regular. n. 33. & Comment. 3. de Regular. n. 52. Syluester verbo Abbas 5. n. 6. Menochius de arbitrarijs Iudicum, caſu 546. n. 43. 44. Emanuel Rodriquez quæſtionum Regularium tom. 1. q. 30. ar. 5. & 14. & tom. 2. q. 2. art. 5. Graffius deciſionum Aurearum par. 1. lib. 2. c. 24. n. 19. Eman. Sà lib. Aphoriſ. verbo Religio num. 40.

Ad ſecundum, facultas expellendi Regulares ab ordine non competit Prælatis omnibus Regularibus, ſed Generalibus, & Prouincialibus tantum. Generalibus per ſemetipſos dumtaxat, Prouincialibus vero cum conſenſu maioris partis Capituli. Ita Alexander. 6. Ordini Minorum reſcripto ſuperius citato. At Pius V. Ordini Diui Hieronymi conceſſit, vt in Capitulo generali, aut priuato tantum diffiniri poſſit, an Regularis ſit expellendus; ſed in alio reſcripto, conceſſit eidem ordini, vt Generalis de conſilio tamen Fratrum Monaſterij, poſſit indignos expellere, ita in Bulla in reſponſione primi dubij citata: & quamuis Syluester verbo Abbas 5. num. 6. docet Abbatem, vel Prælatum expellere non poſſe Monachum è Religione, ſubdit tamen id fieri poſſe in vim Regulæ, aut priuatæ Conſtitutionis per Summum Pontificem confirmatæ; & ita ſentit Nauar. conſil. 50. de Regular.

Ad tertium reſpondeo, quod idem Pius V. eodem reſcripto primo loc. cit. decreuit Regulares expellendos

dos pro delictis grauioribus tantum; aut grauiſſimis, nimirum inobedientiæ, contumaciæ; aut incorrigibilitatis. Sed Alexand. 6. præcitato reſcripto conceſſit Generalibus Minorum, vt poſſint incorrigibiles habitu expoliare, & ab ordine eijcere; nij autem ſunt qui notoriè, & delicta committunt, & incorrigibiles ſe oſtendunt, ita Sanctus Bonauen. q. 14. ſuper Regulam Minorum. Verum apud Patres Dominicanos, vt legitur in Conſtitutionibus eiuſdem Ordinis Romæ impreſſis anno 1566. diſt. 1. cauſa 19. ille declaratur verè incorrigibilis, qui culpas cōmittere non timet, & pœnas ferre recuſat; vel ex eorum ſæpius repetita inflictione cognoſcitur diſcretorum iudicio non proficere. Apud Minoritas verò ille dicitur incorrigibilis, vt habetur in Ordinationibus generalibus Toletanis cap. 6. titulo de incorrigibili, qui ter iuridicè conuictus fuit, & punitus de eodē graui crimine, nec ſe correxit, vel ſaltem incorrigibilis dicatur iuxtà eorundem Ordinationes in Capitulo generali Valiſoleti anno 1593. factas, qui ter conuictus fuit, & punitus de grauibus delictis, etiam diſtinctis, nec aliquando ſe emendauit.

Sed apud Patres Auguſtinenſes, vt legitur parte 6. cap. 12. Conſtitutionum Ordinis, ille dicitur incorrigibilis qui grauiſſimas culpas non veretur committere, & tamen pœnas ferre recuſat; vel de cuius correctione, & emendatione non eſt ſpes aliqua probabilis.

Sed dicamus cum Panormitano in cap. Cum non ab homine, de Iudicijs. Tribus modis dicitur quis incorrigibilis: primò, quando perſeuerat in criminibus, nec ab illis vult deſiſtere; ſecundò, & ſi ter monitus non deſiſtit. cap. Contingit el 1. de ſentent. ex-

com-

communic. Tertiò, quando pęnitentiam iniunctam non facit, & ſe occultat. Cap. Vt famæ de ſent. excommunicationis. Titius autem culpas grauiſſimas committere non timuit, pęnas inflictas ferre recuſauit, ex pęnis repetitis minimè ſe emēdauit, Diſcretorũ iuditio non profecit, frequenter per euidentiam facti iuridicè fuit conuictus, & punitus, ob iteratas fugas, & Apoſtaſias, effractis carceribus: cum autem de illius correctione, & emendatione nulla adſit ſpes probabilis, quoniam perſeuerat in Apoſtaſijs, quinimo pluries monitus reſipiſcere noluit, hinc neceſſariò dicendum eſt Titium verè fuiſſe, & eſſe incorrigibilem; prout ex proceſſu contra illũ fabricato liquidè cōſtat, & ideo habitu priuandũ, & ab Ordine expellendum.

Nec multum releuat, quod Titius non fuerit iuridicè ter conuictus, quia de illius criminibus, & Apoſtaſijs fortè proceſſus non fuit inſtructus, quia reſponderi poteſt, per euidentiam facti, & delictorum nottorietatem ab eo patratorum pro conuicto habendum eſſe, nam Clericus tunc incorrigibilis iudicandus eſt, ad effectum, vt degradatus poſſit tradi brachio ſeculari, quando venia bis fuit ſibi data, ita declarauit parlamentum Pariſienſe referente Claro §. finali quæſt. 36. & Salzedo in ſua Praxi criminali canonica cap. 40.

Accedit tandem, quod in pœnam fugæ cum fractura carceris repetitæ poteſt ad remum damnari. Prax. Archiepiſcopalis Neapolitana cap. 50. quamuis Farinaicus quæſt. 30. n. 8. dicat huiuſmodi reos pœnis arbitrarijs coercendos eſſe, loquitur tamen de ijs, qui ſemel tantum fugam tentarunt effectu non ſecuto. Eman. Rodriquez, quæſtionum Regul. tom. 2. quæſt. 25. art. 1.

Neque

Neque obeſt,quod Cardinalis Clementina prima, §. quia vero, quæſt. 1. de ſtatu Monachorum, ſecutus Mathæum ait, pro nullo crimine Monachum iuſtè à Monaſterio poſſe eijci, quia reſpondetur id eſſe contra regulas, & inſtituta Regularium, & contra ſtylum Vrbis, & Orbis. Cap. vltimo de Regularib. iuncta Gloſſa penultima cum Panormitano ibidem. Nauar. comment. 2. de Regularibus num. 33.

Immo ex Carthuſianorum Conſtitutionibus, & decretis part. 2. nouæ Collectionis de anno 1582. cap. 25. de Criminoſis, & fugitiuis n. 28. ſic legitur. Verum tamen non obſtantibus præmiſſis decernimus, ac declaramus Apoſtates criminoſos poſt tertiam apoſtaſiam non eſſe amplius requirendos, ſed nec in ordinem recipiendos.

Hinc non eſt audiendus Syluester, nec Armilla. Ille verbo Religio 6. §. 17. Hic ver. eodem vltimo, aſſerentes Regularem nullo pacto ab ordine reijciendum, quandiu ſe emendare voluerit; tum quia expulſio iuxta doctrinam Sancti Thomæ quolib. 12. in fine, eſt ſicut excommunicatio, quæ non niſi in contumaciam ferri debet, tum quia toties deliquit Titius, vt nulla ſuperſit ſpes emendationis, ita vt non poſſit habere locum Armillæ doctrina, & ſententia, nimirum quod loco expulſionis incarceretur, & ibidem puniatur, quæ ſanè militare poſſunt, cum arbitrio prudentis Viri, adhuc ſuperſit aliqualis correctionis, & emēdationis ſpes probabilis, & ita ſentio &c.

CON-

AN. Monialis illegitimè nata poſſit eligi, & aſſumi in Vicariam Monaſterij.

Reſpondeò affirmatiuè, quoniam omnis irregularitatis macula per Religionis ingreſſum abſtergitur, necnon per ſubſequentem profeſſionem. Gloſ.in auth. de Monachis, & præcipuè quę oritur ex natalium deffectu cap. 1. de filijs prębit. Nauar. comm. 2. de Relig. num. 6.

Confirmatur hoc idem neruoſius, quia ſi natalium deffectus obſtat, ne poſſit eligi in Vicariam, vel prohibitio ipſa continetur in iure Canonico, vel in extrauagantibus Summorum Pontificum, vel tandem Conſtitutionibus, & Decretis peculiaribus ſui Ordinis, ita cautum reperitur; ſed quod tale non reperiatur in iure Canonico probatur.

Quia non in titulis de Regular. transeunt. ad Relig. non de Relig. domibus, vel de Regularib. non de ſtatu Monachorum, & Canonicorum Regularium de electione, & electi poteſtate, nec in cap. Indemnitatibus in 6. tit. eodem, vbi Summus Pontifex longa verborum ſerie in illud præcipuè incumbit, vt eligendarum Monialium qualitates deſcribat, necnon electionis faciendæ modum ſtatuit, & decernit, nec tamen de natalium deffectibus verbum facit; immo nec Gloſ. nec Canoniſtæ ſuper eiſdem tit. & cap. 4.

Quod autem non deducatur ex Summorum Pontificum extrauagantibus probatur, nam aliæ allegari non poſſunt præter binas Sixti V. 27. Nouembris 1587. & 21. Octobris 1588. At bullæ ipſæ, vti luce meridiana clarius apparet de ſolis viris religioſis

gioſis Regularibus, non autem de Monialibus diſponunt, & loquuntur; neque aut poteſt, aut debet extendi ad Moniales, cùm lex ſit pænalis, & odioſa. Cap. pœnæ de pœnit. diſt. 1.

Confirmatur ex Moderatoria Greg. XIV. idibus Martij 1590. in qua ſub initio aperte dicit. Quamplures viri, & litteris, & pietate inſignes à Sancto propoſito vitam ducendi regularem adducti, eò quòd honorum, & dignitatum incapaces redditi fuerint Conſtitutione Sixti V. non enim dicit mulieres, fœminæ, ſeu Moniales, ſed Viri.

Adde Alphonſum à Sorbo Capucinum, in compendio priuilegiorum mendic. in verbo Nouitius fol. 252. referentem Sixti V. Bullas, vna cum moderatorio Greg. XIV. & aſſerentem in ijs ipſis Bullis ſermonem haberi de Viris tantum regularibus, non autem de Monialibus. Idem habet Io. Baptiſta Confectius in Compendio priuilegiorum Mendic. par. 2. cap. 4. de qualitate ad religionem recipiendorum fol. 329. & in calce eiuſdem 2. partis quæ ad Moniales ſpectant tradit accuratè, nec tamen verbum, quòd natalium deffectus impedire poſſit talem electionem; Ita Stephanus Quaranta in ſumma Bullarij verbo Monaſteria, & Conuentus Regularium virorum; Immò Gregorius XIII. prima Ianuarij 1583. pręcipit Abbatiſſas, & alias Monaſteriorum offitiales eligi debere per triennium, nec tamen verbum vnum de natalium deffectibus.

Sed neque ex Doctoribus, Monialium materiam examinantibus id deduci poteſt, nam Summiſtæ in verbo Illegitimus, Monialis, Abbatiſſa, profeſſio, Vicarius, Officialis, electio, nec verbum quidam de tali impedimento.

Adde Nauar. tàm in Commen. de regular. quàm

in Conſilijs de regul. adde Alphonſum à Sorbo Capucinum in verbo Abbatiſſa, Electio, Monialis, Profeſſio, Adde Confect. in Compen. priuilegiorum Mendic. locis præcitatis &c.

Sed iniquies fortaſſis tale impedimentum habetur in eorum Conſtitutionibus.

Reſpondeo primò, me id difficillimè credere, quia nulla eſt, quod ego ſciam, Regularium vtriuſque ſexus Conſtitutio, quæ talem prohibeat electionem.

Reſpondeo ſecundò, Patrem quendam eiuſdem ordinis, & inſtituti peritiſſimum, ac prudentiſſimum oretenus mihi retuliſſe, Moniales de quibus in caſu, non habere Conſtitutiones, & decreta, talem electionem reſpuentia.

Cum ergo, nec ex Iure Canon. nec ex Conſtitut. Pontificis, nec ex Doctoribus, nec ex eorumdem Conſtitutionibus inualidari poſſit talis electio, concludendum eſt, quod legitimè, & canonicè poſſit eligi, & aſſumi ad officium Vicariatus, & præſertim cum habeamus conſuetudinem fauorabilem, videlicet, quod Moniales illegitimæ fuerint ſemper electæ ad dignitates, & officia, & conſuetudo eſt optima legum interpreſ. cap. Cum dilectus, de conſuetudine, & dat iuriſdictionem, Cap. Cum contingat de for. compet.

Quinimò conſuetudo rationabilis, derogat Iuri poſitiuo humano, Cap. Cum tanto, de conſuetud. & quando eſt generalis ab omnibus ſeruanda eſt. C. Contra morem diſt. 100. Ratio eſt, quia conſuetudo eſt altera quædam lex, cap. Conſuetudo diſt. 10. Et cum eſt immemorabilis mutari non poteſt, Nauar. conſil. 1. de reſtitut. ſpoliat. nec lege humana tolli poteſt. Cap. ſuper quibuſdam de verbor. ſignific. Nauar.

Nauar. comment. 4. de Regularib. numero 42.

Cum ergo iſta conſuetudo, & ſit rationabilis (nam aliàs non tandiù perſeueraſſet) & ſit generalis vbique enim practicatur, & ſit immemorabilis, ſiquidem nullus ſcribentium aliquando inſinuauit, quod Moniales illegitimæ non potuerint eligi ad dignitates, & offitia, ergo conſuetudo iſta retinenda, amplectenda, & omnibus modis ſeruanda erit.

Addo etiam, quod in Monaſterio Moniallum S. N. Mediolani, Ordinis Sancti Benedicti Monialis quædam fuit per multos annos Abbatiſſa, & tamen natalium defectus patiebatur.

Addo finaliter Abbatiſſas quamplures N. Mediolani patientes defectus natalium officia cum regimine exercuiſſe, nec aliquando dubitatum, an id illegitimè fuerit factum.

Tandem Sac. Congreg. Epiſcoporum, & Regularium, multoties decreuit Moniales illegitimas poſſe eligi in ſuperiores, non obſtante Bulla Syxti V. ita Epiſcopo Spoleti 3. Ianuarij 1594. ita Epiſcopo Cortonæ 4. Octobris 1594. ita Epiſcopo Catari 21. Martij 1594. & ita ſentio &c.

CONSILIVM VIGESSIMVM.

PEtrus Laicus vxoratus, vellet pro filijs ſuis, & ſucceſſoribus in propria domo Iuſpatronatum inſtituere ex pecunijs tamen Regularis Sacerdotis.

Quæritur an tuta conſcientia id agere poſſit, an potius teneatur pecunias ad hunc effectum receptas reſtituere Religioni, cuius filius, & profeſſus eſt Regularis ipſe.

Reſpon-

Reſpondetur, quod indubitati Iuris eſt, Petrum omninò teneri ad reſtitutionem omnium pecuniarum ſub hoc titulo receptarum, quia per profeſſionem Ius diſponendi, ac diſpenſandi, tum alia quæcunque bona ſiue mobilia, ſiue immobilia acquiritur Prelato Religionis. Cap. non dicatis. 12. q. 1. & ibidem Canoniſtæ. Cap. Monaci de ſtatu Monac. & cap. Quidā eodem titulo. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. Cap. Abbates 18. q. vltima. Et quãuis Regularibus liceat habere aliquid cum licentia Prælati, id tamen intelligitur quò ad vſum ſimplicem facti, prout fuit declaratum in Concilio Lateranenſe. Cap. Monachi, de ſtatu Monachorum & cap. inſinuante, qui Clericum, vel Monachum: Obſtat quoque Bulla Clem. VIII. de Largitione munerum, Nauar. de hoc abundè comm. 2. de Regularibus. Neque ſub titulo eleemoſinæ ſine Prælati licentia poteſt Regularis aliquid elargiri. Nauar. vbi ſupra num. 8. & ita ſentio &c.

CONSILIVM VIGESIMVMPRIMVM.

AN Regularis Sacramentum Euchariſtiæ miniſtrans Laicis abſque licentia Parochi, ſit eo ipſo excommunicatus.

VIdetur dicendum, quod ſic primò, quia ſic ſtatuitur in Clementina prima de Priuilegijs, & exceſſibus priuilegiatorum. Secundò, quia huius ſententiæ videtur Martinus Nauarr. in Manuali Confeſſariorum cap. 21. num. 52. Attamen contrarium tanquam certùm credendum eſt; quia licet in Clementina recitata excommunicentur eo ipſo Regulares

gulares Sacramentum Euchariſtiæ ſine licentia Parochi miniſtrantes; nihilominus intelligitur de ijs, qui hoc non habent ex priuilegio ſanctæ Sedis: at Mendicantes omnes id agere poſſunt ex priuilegio Leonis X. Pauli IV. & Pij V.; nimirum, vt quotidie ſacram Communionem dare poſſint Chriſtifidelibus ſolo die Reſurrectionis Domini Noſtri excepto. Ita Nauarrus loco ſupra citato. Ita Capuccinus in Compendio priuilegiorum Mendicantium, ver. Communicare, cum eiuſdem annotatione.

Nec dicatur Mendicantium priuilegia per Gregorium XIII. fuiſſe reducta ad terminos Concilij; nam reſpondetur Concilium ſuper hoc puncto, nihil, aut ſtatuiſſe, aut innouaſſe; ſed tantum Chriſtifideles monuiſſe ad tanti Sacramenti frequentationem, prout habetur ſeſſ. 13. cap. 8.

Accedit, quod ſtilus Vrbis, & Orbis ita docet, & ſuadet; nec aliquando fuit dubitatum, an id Regularibus ipſis liceret; ſiquidem non eſt credendum, quod Ordinarij locorum, vſque ad hæc tempora ſiluiſſent.

Adde, quod ad incurrendam cenſuram Clementinæ huius requiritur præſumptio, & dolus, quia ſi quis ex ignorantia, credulitate, aut bona fide id ageret credendo, quod Parochus bono animo id acceptaret ſaltem quo ad forum conſcientiæ, pro vt mihi ſupponitur in caſu, non incurreret: Ita Cardinalis in recitata Clement. quæſt. 38. & ita Nauarrus in Manuali Confeſſariorum cap. 27. num. 101. ſaluo &c.

CONSILIVM VIGESIMVMSECVNDVM.

DVO Monachi loquebantur ad inuicem, & vnus dixit alteri tù dixiſti; & Patri N. retuliſti me tale quid commiſiſſe, & altero negante id eſſe verum, hoc autem replicante id certiſſimum eſſe, ille tandem qui grauabatur tale quid retuliſſe indignatus eleuando manum contra alterum, reiecit illum aliquantiſper de loco in quo morabatur. Quæritur an iſte Monachus ob talem actionem inciderit in excommunicationem maiorem.

AD quæſitum mihi propoſitum reſpondeo. Quòd vbi ſupponamus D. Conſulentem incidiſſe in Cenſuram latam 17. quæſt. 4. Canonis. Si quis ſuadente &c. benè potuit per Multum Reuer. Dominum Abbatem abſolui: tum iure communi; C. Monachi, &c. Cum illorum de ſenten. excomm. Tum reſcriptis fauorabilibus ad fauorem Mendicantium à S. Sede Apoſtolica emanatis, quibus potiuntur Monachi Benedictini: vt teſtatur Io. Baptiſta Confectius in Comp. Priuileg. Mend. par. 2. fol. mihi 308.

Non poterit tamen per D. Abbatem diſpenſari ſuper Irregularitate: quia ſic ligatus diuinis (non in contemptum clauium) ſe immiſcuerit; quoniam facultas conceſſa Prælatis Regularibus à Pio V. vt habetur ex Confectio libro ſupracitato, mihi fol. 226. diſpenſandi cum ſuis ſubditis, ſuper Irregularitatibus quomodolibet contractis, ſe extendit dumtaxat ad Irregularitates non publicas, & ad forum contentioſum deductas, ſed occultas, & ex delicto occulto prouenientes, cuiuſmodi non eſt ea de qua in caſu.

Neq;

Neq; obſtat, quod Bonifacius IX. prout in Bulla apud Confectium fol. mihi 27. indulgeat Prælatis Regularibus, vt poſſint diſpenſare ſuper Irregularitate, quam ſubditi Cenſuris innodati contraxerint Diuinis ſe immiſcendo, non tamen in contemptum clauium: Tum, quia ibi loquitur Summus Pontifex de interiori foro tantum, & non de exteriori, prout in caſu: Tum, quia huic Bullæ fuit derogatum per Concil. Trid. Siquidem eandem tribuit Pius V. facultatem Prælatis Regularibus, diſpenſandi ſuper Irregularitate cum ſuis ſubditis, quam habent Epiſcopi cum ſuis Diœceſanis, virtute Concilij Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. De reformatione, vbi dicitur, quod Epiſcopi diſpenſare tantum poſſint ſuper Irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus.

His tamen non obſtantibus exiſtimo D. Conſulentem non incidiſſe in excommunicationem, de qua ſupra, & propterea, nec abſolutione, nec diſpenſatione indigere arbitror.

Primò, quia percuſſio tàm ſubita, & tàm parua, quòd Laico illata non eſſet mortalis, excuſat ab incurſione Cenſuræ. Ita Caietanus in Summ. ver. Excommunicatio. capit. 10. iuxta doctrinam omnium. Et ita Nauar. in Man. Confeſ. c. 27. num. 85.

At quis non videat percuſſionem, de qua in caſu, adeo ſubitam, & modicam, quod re vera Laico illata, nec magnifieret, nec attenderetur.

Secundò, quod magis vrget eſt; quia excommunicatio maior non incurritur, niſi ob peccatum mortale. cap. Nemo. c. Nullus 11.q.3. Hæc autem actio, cum fuerit imperfecta, & inaduertenter producta, nullus ſanæ mentis, aut poteſt, aut debet, illam tanquam mortalem interpretari.

Tertiò, quia ſi ſenex percutiat principaliter non ex odio, malitia, aut ira, ſed vt corrigat tantum, non incurrit cenſuram de qua ſupra. c. 1. & c. Cum voluntate, de ſentent. excommun. iuncta Gloſſa. Idq; eò certiùs aſſeritur, quò percuſſio moderata eſt, ſaltem iuxta propoſitum percutientis. Nauar. in Man. Confeſ. cap. 27. num. 82.

Neque obſtat, quod D. Conſulens abſolutionem petierit à Prælato, & tanquam excommunicatum ſe geſſerit; quia pètens abſolutionem ab excommunicatione ad cautelam, nec ſibi præiudicat, nec dicitur confiteri delictum: quoniam bonarum mentium eſt culpam timere, vbi culpa non eſt. cap. Ad eius. diſt. 5. Et Panormit. ibidem poſt omnes. Gloſſa ſingularis in c. Venerabilem de electione, in ver. Poſtulauit. & Nauar. conſil. 5. de emptione, & venditione num. 13. & conſil. 1. num. 3. Ne Clerici, vel Monachi.

Si dicatur in foro conſcientiæ tutior pars eſt eligenda. C. Tua. de ſponſalib. & ita tutius eſt confiteri incidiſſe, quàm non incidiſſe.

Reſpondeo id verum eſſe, quando vtraque pars eſt æquè dubia: at quando vna eſt altera probabilior, & certior: fallit regula. Modo ex ſerie facti, maiores habentur præſumptiones, quod D. Conſulens non inciderit, quam quod inciderit: præterquam, quod indubio pronunciandum potius ad fauorem Rei, quã contra: cum in pœnis, & delictis, benignior interpretatio ſit ſemper facienda. Per regul. 49. Bonifacij VIII. in 6. Etſi quamplures velint regulam veritatem obtinere in foro exteriori, & contentioſo tantum, non autem inforo Poli, & interiori.

CON-

NPrior Regularis duos Fratres ex Dominio interdicto aufugientes recepit quos in ſua Eccleſia celebrare permiſit, eò quod aſſerebant interdictum non violaſſe.

Quæritur, an præfatus Prior, ex tali permiſſione cenſuram, aut pœnam aliquam incurrerit.

REſpondeo, præfatum Priorem, nec excommunicationem maiorem, nec irregularitatem aliquam contraxiſſe. Non irregularitatem; hæc enim non contrahitur, niſi in iure expreſsè habeatur. c. Is qui, de ſenten. excomm. in 6. at tale quid in corpore iuris non reperitur. Nam in Clemen. 1. de ſepulturis, & in Clement. 1. de ſenten. excomm. in 6. in quibus agitur, de violantibus interdictum, non habetur, quod admittens aliquem ad celebrandum, vel cenſuram, vel pœnam aliquam incurrat. Nec eſt dicendum præfatum Priorem excommunicationis maioris ſententiã incurriſſe, eò quòd communicauerit cum eo, qui interdictum (dato, & non conceſſo) violauit. Nam vbi quis, vel pro excommunicato, vel pro interdicto publicè denunciatus non fuerit; vel vbi in crimine cum tali non participauerit cum eodem communicare licet; nec excommunicationis maioris ſententia contrahitur. Ita Martinus V. in Extrauag. ad euitanda, &c. Nuper. &c. Si concubinæ, de ſentent. excommunicat. Cum ergo prædicti Patres ex Dominio Interdicto reuertentes, nec pro interdictis, nec pro excommunicatis tunc temporis fuerint declarati; nec præfatus Prior cum eiſdem in crimine communicauerit; dicendum neceſſariò nullam propter hoc excom-

municationis maioris ſententiam contraxiſſe. Accedit, quod nulla excommunicatio maior à iure, vel ab homine lata regulariter incurritur ſine peccato mortifero. Cap. Nemo. c. Nullus 11. q. 3. & nulla in præfato Priore apparet peccati mortiferi labes, &c. Accedit eodem, quod in hoc caſu quæſtio facti, & non iuris tantum agitatur, An videlicet præfatus Prior ſciuerit, aut ſcire potuerit ſupradictos Patres interdictum violaſſe; cum autem omni diligentia, arbitrio boni viri adhibita, id ſcire haud potuerit; & ignorantia facti excuſet. de reg. Iur. in *6.* ergo &c. quinimò præſumitur ignorantia vbi non probatur ſcientia. per reg. 47. in *6.* ergo præſumendum præfatum Priorem ignoraſſe prædictos Patres interdictum violaſſe; ſi tamen forte conſtiterit illos eoſdem in loco interdicto aliquando celebraſſe.

CONSILIVM VIGESIMVMQVARTVM.

IN Conuentu N. Regularium aſſeruabantur Sacræ Reliquiæ in quadam capſa parum decente, ſub quatuor clauibus à Priore, & alijs tribus Patribus retentis. Placuit Priori partem Reliquiarum extrahere quò decentius aptarentur, & in vno Altari ſtatuerentur; prout factum fuit.

Quæritur an præſ. Prior ob dictam ſacrarum Reliquiarum extractionem, cenſuram aliquam, aut pœnam incurrerit.

REſpondeo: nullam propter hoc præfatum Priorem contraxiſſe cenſuram, aut pœnam. Quia licet

licet in l. 1. & vlt. C. de relig. & ſumpt. fun. habeatur; corpus perpetuæ ſepulturæ datum ſine Principis licentia non eſſe transferendum, abſque cauſa, neque cum illa, abſque Præſidis licentia; in caſu tamen non agitur de tranſlatione corporis Sancti, ſepulturæ perpetuæ traditi, ſed de aliqua particula, & de Reliquijs, quæ ſepulturæ perpetuæ ibidem traditæ non fuere. Et ita intelligi debet. c. Corpora. de conſ. diſt. 1. vbi dicitur; Corpora Sanctorum, de loco ad locum non ſunt transferenda ſine Principis licentia. Nauar. de reliq. & vener. Sanctorum. conſ. 2. Armil. in verbo Reliquiæ, num. 3. & 4.

Nec obſtat, quod in Concil. Prouinc. 6. tit. de cultu Sanctorum, Mediolani habito legatur: Quicunq; ſine Epiſcopi conceſſu ſcripto ſacras Reliquias extra Diœceſim aſportarit; Qui item Reliquias vnius Eccleſiæ, alteri Eccleſiæ, etiam ſi particula tantum ſit, conceſſerit, donarit; Qui item acceperit, excommunicationis pœnam ipſo facto incurrat. Tum, quia Regulares ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti, cēſuris eorundem ligari non poſſunt. c. Quanto, & c. Cum capella, & c. Quoniam, de priuil. Tum, quia Reliquiæ de quibus in caſu, nec extra Diœceſim aſportatæ, nec alteri Eccleſiæ donatæ, nec ipſi Priori applicatæ fuere. Cum ergo id egerit Prior non occultè, ſed palam, ad Patrum deputatorum præſentiam; hinc vel dolus, vel fraus in ipſo præſumi haud poteſt: & propterea nullam meretur pœnam, cum ritè, rectè, ac legitimè id fuerit factum. l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. l. Sancimus. C. de pœnis. cap. 2. de conſtit.

Petr. Cened. collect. 12. ad Decretales. Praxis Curiæ Archiep. Neapol. cap. 71.

CONSILIVM VIGESIMVMQVINTVM.

CVM eleemoſinæ pro ſocietate Laicorum in Eccleſia Regularium erecta quæritari ſolerent per Quæſtorem Laicum ab ipſis Confratribus laicis inſtitutum; Prior Conuentus iuſſit quæritari per fratrem Conuerſum ſui Conuentus (vt tamen in eoſdem vſus, in quos prius expenderentur,) eò quòd videret dictos Confratres non ſoluere Monaſterio, quæ debebant pro Miſſis, & alijs inter eos conuentis, & quia non ſeruabant leges, & constitutiones dictæ Confraternitatis.

Quæritur, an Prior incurrerit excommunicationem latam contra vſurpantes bona, & iura Eccleſiæ, ſeu piorum locorum.

RESpondeo; præfatum Priorem nullam propterea contraxiſſe cenſuram: tum, quia nulla hic adeſt vſurpatio; ſiquidem vſurpare (iuxta Caiet. in Summ. verbo Excommunicatio, cap. 48.) eſt fraudibus exquiſitis, ſiue coloribus aliquid ſibi appropriare; iſte autem Prior, nec fraudibus, nec coloribus, nec ſibi, ſed Monaſterij indemnitati de conſenſu diſcretorum conſuluit: Tum, quia caſus 17. Bullæ Cœnæ excommunicat tantum vſurpantes, & ſequeſtrantes fructus Eccleſiaſticos, vt Eccleſiaſticos, ſine licentia Papæ, vel alterius ad quem ſpectat dare licentiam: & Bulla pœnalis ad alium caſum extendi non debet. c. Pœnæ, de pœnit. diſt. 1. Nauar. de ſenten. excommunic. conſil. 34. Cum ergo eleemoſynæ per Quæſtorem Conuerſum de Prioris mandato colligendæ, nullo pacto dici poſſint fructus, ſiue redditus Eccleſiaſtici, quoniam non ex fundo, ſeu

ſeu beneficio aliquo Eccleſiaſtico, ſed ex laicorum crumenis Eccleſiæ donantium liberaliter deducantur; ſequitur præfatum Priorem excommunicatione in Bulla Cœnæ contenta nullo pacto ligari.

Sed eſto, quod eleemoſinæ huiuſmodi poſſent aliquo pacto, fructus Eccleſiaſtici, ſiue redditus appellari; non propterea ligaretur præfata cenſura: ſiquidem eaſdem non cœpit, nec colligere fecit Prior auctoritatiuè, vſurpando auctoritatem tanquam Dominus, vel perſona publica, ſed tanquam creditor, qui putauit ſibi licere capere tantum de bonis ſui debitoris, quantum ſibi debebatur. Nauar. de ſentent. excomm. conſil. 35. & Caiet. in Summa in v. Excommunicatio. cap. 27.

Adde per impoſſibile, quod ſi pecunias illas, tanquam fur, & latro accepiſſet, ac ſibi retinuiſſet, non tamen Bullæ cenſuram contraxiſſet. Nauar. & Caiet. vbi ſupra, quia non auctoritate publica laica, ſed priuata, & ita ſentio ego.

CONSILIVM VIGESIMVMSEXTVM.

MONASTERIVM N. Regularium eſt in pacifica poſſeſſione ſupra centum annos cuiuſdam Oppidi, & conſecutiuè cauponæ, & Clibani, vt Conductores poſſint ad libitum fabricare panem, ac vendere carnes, & vinum. Oppidum exiſtit in vna Plebe cuius Feudatarius eſt Titius, & propterea (vt ipſe aſſerit) Dominus Datij panis, vini, & carnium omnium locorum dictæ Plebi ſubiectorum. Titius nunquam ſe oppoſuit præfato Monaſterio, & Conducto-

ductoribus quin carnium panis, & vini venditionem non exercerent.

Titius tandem vendidit Feudum Sempronio, qui per decem annos, nec Monaſterio, nec Conductoribus contradixit, quò minus panem, vinum, & carnes venderent. Idem verò Sempronius prætextu Priuilegij à Titio ſibi venditi,& collati prætendit nouiſſimè Conductoribus non licere panem, vinum, & carnes fabricare, & vendere, & ideò (Monaſterio, & Conductore non citato) aſſociatus Prætore, famulis, & alijs ſuæ Plebis, acceſſit ad præfatam Oppidi cauponam, panemque, & vinum ibidem repertum aliò tranſtulerunt, Piſtorem in ipſius Feudatarij carceres conijcientes.

Quæritur, an Feudatarius, Prætor, famuli, & alij cooperatores inciderint in aliquam cenſuram, & præcipuè in 17. Bullæ Cœnæ Domini.

FEudatarium de quo in caſu verè incidiſſe in caſum 17. Bullæ verè exiſtimo: tum, quia fructus redditus,prouentus, iuriſdictiones, & bona ab eo vſurpata non ſunt profana, ſed Eccleſiaſtica, & ad perſonas Eccleſiaſticas verè ſpectantia; tum quia, id egit auctoritatiuè, & poteſtate vſurpata; tum quia ſine licentia Papæ, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium; tum quia cenſura iſta verè, & directè fuit lata contra Dominos temporales, qui Bona Eccleſiæ vſurpant, aut ſequeſtrant,aut Eccleſias illis ſpoliant, & in proprium vſum conuertunt. Caietanus in Sum. cap. 27. Cardinalis Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ. cap.9.n.12.Nauar.in Man.cap.27.ſub n.70. Graffius p. 1.deciſionum Aurear.lib.4.cap.18.n.144. Gregorius Saytus in Theſauro Caſuum cōſcientiæ lib.

3. cap.

3.cap.21. Franciſcus Suarez tomo 5. de Cenſuris in explicatione Bullæ Cœnæ, caſu 17. Adde præfatum Feudatarium in aliam cenſuram incidiſſe nimirum in illã, quæ habetur in Concilio Tridentino ſeſs. 22. cap. 11. de Reformatione. Prætor autem famuli, & alij cooperatores non videntur incidiſſe, quia excommunicatio lata contrafacientes aliquid non includit procurantes, conſulentes, aut mandantes, niſi per alia iura id declaretur; & præcipuè, quia diſpoſitio Bullæ eſt pœnalis, quæ non debet extendi de vno caſu ad alium, ð cap. pœnæ, de pœnit. diſt. 1. Sed contrarium verius eſt de iure, videlicet, quod Prætor, famuli, & alij cooperatores in eandem excommunicationem inciderint. Ita Syluest. verbo excommunicatio n.73. Tabiena eodem verbo ſexto. n.12. Toletus vbi ſupra n. 15. Gregorius Sayrus vbi ſupra cap. 18. n. 3. rationibus, vt ibidem.

CONSILIVM VIGESIMVMSEPTIMVM.

AN Decuriones teneantur obedire Principi ſi aliquando præciperet aliquid præiudiciale Ciuitati, & repugnans Priuilegijs Ciuitati conceſſis ab Imperatore, vel à Rege.

REſpondetur negatiuè, & pro veritate concluſionis videndus.

D.Tho. 2.2. q.96. art.4. in corp. Item 2.2. quæſt. 96. art. 10. circa finem, & quæſt. 12. art. 2. ad primum, & quæſt. 43. art. 8. 6. & quæſt. 66. art. 8. ad ſecundum, & quæſt. 96. art. 4. circa finem. Item quæſt. 104. art. 6. 6. Item 2. ſent. diſtinct. 44. quæſt. 2. art. 2. 6. Item quolib. 2. artic. 9. Docet enim Chriſtianos teneri obedire

Principibus ſecularibus ſi habeant iuſtum dominium, & ſi licita præcipiunt, idem habetur 11. quæſt. 3. Can. Non ſemper, & de Sim. cap. Ne Dei, Monaldus in ſumma ver. Obedientia. D. Thom. 2. 2. quæſt. 104. art. 5. & in cap. 13. ad Rom. tradit, quod multa ſunt, ad quæ ſuperior ſubditum obligare non poteſt: quale eſt, cum præcipit contrarium præcepto Superioris iubentis, ſcilicet Dei, Papæ, Eccleſiæ, aut alterius Superioris, & hoc idem habetur C. Si Dominus, cap. non ſemper 11. quæſt. 3. Nauar. in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 38.

Accedit, quod 11. quæſt. 3. Can. Qui reſiſtit. habetur, quod cum duo Iudices præcipiunt contrarium, maiori ſemper eſt obediendum. Hoc idem adſtruit D. Thom. 2. 2. quæſt. 104. art. 5. & quæſt. 105. art. 2. & 2. ſentent. diſtin. 44. Item 2. 2. quæſt. *69*. art. 3. ad primum, & 2. ſent. diſt. 25. quæſt. 2. art. 1. Cardin. Toletus in Inſtit. Sacerd. tract. de ſeptem peccatis mortal. cap. 15. Ita Panormit. in cap. Inquiſitionis, de ſenten. excommunic. & Io. Andr. cap. Cum à Deo, de reſcript. Ad vulgatam illam Regulam, quod omnia ſunt Principum. Reſpondet D. Thom. quolib. 12. art. 25. in fin. intelligendam quoad dandum alijs, vel ſibi, ſiquidem leges, & decreta Principum, quibus ſubditorum facultates, vel pro ſe, vel pro alijs extorquent, ſunt leges tirannicæ, nec abſoluunt in conſcientia, art. 8. Adde illud, quod colligitur ex D. Thom. Opuſcul. 20. lib. 3. cap. 11. & ad Roman. cap. 13. lect. 1. in fin. ſub litera G. Princeps non poteſt auferre bona ſubditorum, niſi ratione delicti, aut ratione communis boni.

CONSILIVM VIGESIMVMOCTAVVM.

AN Regulares Mendicantes teneantur ad refe-ctionem Viarum, Murium, Pontium &c.

REſpondetur negatiuè. Videndi Iuriſtæ in l. ad Inſtructiones. C. de ſacroſanct.Eccleſ. Cyn. & Salycet. in auth. caſſa, & irrita. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Bald. in l. cunctos populos. C. eodem Socin. conſil. 55. lib. 1. Alexand. conſil. 209. lib. 2. Socinus conſil. 55. lib. 1. cap. vnico, de religioſ. domibus in 6. cap. Non minus, & cap. aduerſus, de immun. Eccleſ. cap. 1. & 3. de immunit. Eccleſ. Canoniſtæ ibid. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitut. Innocentij III. cap. Quæ in Eccleſiarum de conſtitut. Clement. 1. & 2. de cenſibus, cap. Conqueſtus, de foro compet. cap. fin. de rebus Eccleſiæ non alienandis. cap. vt dilecti filij. cap. Quanto de priuilegijs. cap. Quamquam de cenſibus in ſexto, cap. Decernimus de Iudicijs, diſtinct. 10. & 96. Sylueſt. verbo Immun. cap. 1. quæſt. 5. num. 19. 20. Tabien. verbo excomm. cap. 5. caſu 18. num. 3. Angel. verbo Immun. num. 38. Enriquez in ſumma Theologiæ moralis lib. 10. cap. 15. num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Michael Salon. de Iuſt. & Iur. tom. 2. q. 78. art. 5. controuerſ. 1. fol. 176. Praxis Curiæ Archiep. Neap. cap. 92. Graffius de arbitr. Conf. cap. 24. Azorius par. 1. lib. 5. cap. 19. q. 8. inſtit. mor. Item p. 3. lib. 5. cap. 19. q. 10. Couarr. pract. q. cap. 33. n. 7. Franciſ. Sarmient. lib. 7. ſentent. cap. 14. Item Lopez in repetit. c. Per veſtras, de donatione inter virum, & vxor. Anaſtaſius Germon. Aſſertio libert. & immun. Eccl. c. 7. fol. 62. Ioan. Beltr. Propugnac. libert. Eccleſ. §. 1. n. 8. 11. 22. & §. 5. n. 28. & §. 6. n. 57. 58. Bulla Cœnæ cum

Epoſit.

Expoſit. caſu 14. 15. 17. 18. Riccardus de Media Villa quolibet. 2. quæſt. 30. art. 5. Menoch. conſil. 800. Surd. conſil. 301. Marta, de iuriſdictione vol. 1. par. 4. cent. 1. caſu 9. Petr. Cened. in Collect. ad Ius Canon. Collect. 153. Camil. Borel. de tit. & regal. Regijs, cap. 7. n. 20. cap. 19. n. 82. c. 20. n. 46. 47. 48. cap. 63. n. 48. 49. 50. 52. 53. c. 71. n. 252. 293. Quaranta in Summ. Bullar. ver. Priuilegia Regular. Io. Baptiſta Confect. in compend. priuileg. mendic. fol. 361. Venetijs. 1603. Purpurat. conſil. 485. Molina de iuſt. diſp. 670. & 672. tom. 3. cap. Clericis de Immun. in 6.

Si Bulla Pij V. Dum ad vberes &c. non habet locum in hoc caſu, ergo malè citatur in hunc locum à Michaele Salono, à Quaranta, & à Confectió vbi ſupra, à Candelabro Aureo parte 2. in excommunicationibus 56. 57. 58. Epiſcopis reſeruatis, & à Sorbo Capuccino in Compendio priuil. Mendicant. ſub finem primæ partis.

Si dicatur: Diſpoſitio Iuris Ciuilis amplectenda quando contrarium non habetur in Iure Canonico, cap. 1. de noui operis nunciatione.

Reſpondetur id verum cum Iuris Ciuilis diſpoſitio non grauat Eccleſiam, nec Eccleſiaſticos; tunc enim non tenet, niſi approbetur ſpecificè ab Eccleſia. Ita DD. in c. fin. de for. compet. & c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtit. & c. fin. de reb. Eccleſiæ non alienand.

Adde Conſeruatores non poſſe recuſare electionem de ipſis in Conſeruatores factam ſub pœnis excommunicationis, & ſuſpenſionis à diuinis, ipſo facto incurrendis; atque ſub eiſdem pœnis officium exercere tenentur debitè, & plenariè, itaut quouis prætextu, à nullo impediri poſſint, quo minus officium

ficium adimpleant; Et à ſupradictis cenſuris non niſi à Summo Pontifice, aut in mortis articulo abſolui poſſunt. Ita Confect. vbi ſupra fol. 210. & 350. Leonardus Duardus in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 15. q. 19. n. 116. & can. 18. q. 12.

Regulares non tenentur ad refectionem viarum &c. Ita Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium 18. Nouembris 1583. Epiſcopo Ferrariæ.

CONSILIVM VIGESIMVMNONVM.

De vultu tuo Domine iudicium meum prodeat. Pſal. 16.

COnſueuit Auguſtiniana Religio à quibuſdam annis infra eligere, & deputare in Regentes ſtudiorum non Magiſtros, & Doctores, ſed Baccalaureos, qui titulo, & prætextu officij precedere volunt alios Baccalaureos non Regentes, ipſis tamen Regentibus habitu, profeſſione, & Baccalaureatus gradu priores. Quæritur, quid Iuris?

REſpondetur, de iure nullo modo deffendi poſſe, quod prior locus debeatur Regentibus Baccalaureis ſupra alios Baccalaureos non regentes.

Primò, quia ab initio Religionis, vſque ad hæc tempora ita fuit obſeruatum, vt nullum locum ratione officij habuerint Regentes, ſed illum tantum, qui ratione gradus illis erat debitus, & à practica antiqua numquam eſt recedendum. Bal. in L. illud vſita-

nam conſuetudinem, nec non ſtatutum, hoc eſt Conſtitutiones Ordinis, nullum locum aſſignantes Regentibus ratione officij, ergo &c.

Secundo, de his quæ non apparent, & nulla lege probantur abſurdum eſt iudicare, præſertim contra id quod eſt lege ſatis expreſſum C. de cola. L. Illa Lapus alleg. 101. num. 9. Sed nulla L. apparet, nec vnquam probabitur locum peculiarem, ſiue eundem locum, qui debetur Magiſtro Regenti deberi Regenti Baccalaureo, quia diuerſa ſunt Magiſterium, & Baccalaureatus, & à diuerſis non fit illatio, L. Papia ff. de minorib. cap. ad audientiam, tit. de decimis, ergo &c. Immo contrarium decernitur in Conſtitutionibus Ordinis, vt infra dicetur.

Tertio, conſuetudo immemorabilis habetur pro titulo, & tituli probatione, cap. Super quibuſdam §. præterea de verb. ſignif. & L. hoc iure §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiua. Nauar. de cenſibus conſ. 7. At conſuetudo immemorabilis ſemper fuit, vt Regentes haberent locum iuxta ſuum gradum, & non iuxta officium Regentis, præſertim cum in Conſtit. Ordinis parte 5. ca. 4. Baccalaurei cenſeantur digni, & officio Regentis, & publica ſacræ Scripturæ lectione, nec tamen ibidem aſſignatur illis locus ſupra quoſcumque Baccalaureos.

Quarto, quia conſuetudo rationabilis, & legitimè præſcripta habet vim priuilegij, & legis, Cap. fin. de conſuet. Mart. Nauar. de præbend. conſ. 36.

Nec dicatur conſtitutiones Ordinis de ſolis Magiſtris Regentibus ſermonem habere, quia Reſpondetur ex eo, quòd Baccalaurei non nominantur, pro Regentibus actualibus, non propterea debent eſſe melioris conditionis, quam ſint Magiſtri Regentes cum expreſſum fortius ſit, & extenſibilius,

quam tacitum. Not. in L. precibus C. de Imperator. & alijs in L. pen. ff. in quibus cau. pig. tac. contra in cap. quod à te de Cler. coniug. Abb. in cap. Dilecto de foro compet. Dec. in cap. Clerici col. fin. de Iud. Cum ergo Magiſtri Regentes expreſſi in Conſtitutionibus maiorem locum non habeant, quam ſui gradus, ergo neque Regentes Baccalaurei ratione officij regentis habere debent maiorem locum ſui Baccalaureatus, quia eadem eſt vis, & idem iudicium fieri debet taciti, & expreſſi L. ijs ſolis C. de reuoc. donat. in L. Gallus §. ſi ijs. ff. de lib. & poſth. Cur. Sen. conſ. 25, nu. 13. Cur. Iun. conſ. 63. nu. 13. Alex. conſ. 30. lib. 2. conſ. 14. num. 33.

Dicitur ſecundò, conſtitutiones ordinis generaliter loqui de Regentibus, & ea omnia explicare quæ illorum officio competunt, & Magiſtros illos appellant, quia in ijſdem Conſtit. parte 5. cap. 1. Suadetur Generalibus, vt Regentes ſint Magiſtri ſacræ Theologiæ, nec ibi (vt alias dictum eſt) locus peculiaris illi aſſignatur, ratione huius officij, & cum verba ſint generalia, generaliter etiam operantur. Butr. in cap. Olim de verb. ſignific. Cald. conſil. 1. de conſang. & affin. Dec. cap. 16. col. 2. de reſcript. Et hoc etiam verificatur in odioſis, & pœnalibus ſimul, Gloſ. vlt. in cap. contra Chriſtianos, de Hæreticis in 6. ergo Baccalaurei Regentes nullo modo fundare poſſunt intentionem ſuam ſuper cōſtitutiones Ordinis.

Sed examinemus Baccalaureorum regentium fortem, vt aiunt, Achillem; dicunt enim quod a 15. annis infra cæperunt eſſe Regentes in Religione, & proinde toto hoc tempore locum habuerunt vbique ferè, ſupra Baccalaureos non Regentes.

Reſpondetur primò, quod Baccalaurei non Regē-

tes toto hoc tempore vrbanitatis, & ciuilitatis cauſa locum illis ceſſerunt, exploratiſſimi autem iuris eſt, ea quæ fiunt ex ciuilitate, & vrbanitate quantocumque tempore non præiudicare iuri publico, aut priuato, nec in petitorio, nec in poſſeſſorio. L. Qui iure familiaritatis, & ibi per Bart. Imol. Paul. Alex. ff. de acq. poſſ. L. & habet §. Hoſpites, ff de praca. L. ſi mulier ff. Quibus modis vſufruct. admittatur. not. Innoc. Abb. in ca. Cum Eccl. Sutrina de cau. poſſ. & propriet. & in cap. Abbate Sancti Siluani de verb. ſignific. Anchar. in repet. cap. ſine poſſeſ. col. 21. de reg. iur. lib. 6. Pau. conſil. 179. in cau. col. 2. ver. item non obſtat lib. 1. vbi etiam dicit non præſumi derogatum iuri ſemel quæſito, ſi ex gratia, & ciuilitate ſit factum, niſi probetur tamquam ex neceſſitate, vel ex debito eſſe factum, per tex. in L. fin. ff. de itin. actuque priua. l. 1. §. an ita de acqua, quinimmo in dubio actus præſumitur factus ex veroſimiliori, ac minus præiudiciali. Rot. Roman. deciſ. 613. num. 3. parte 1. nouiſſimarum.

Reſpondetur ſecundò, conſuetudinem annorum quindecim allegatam non eſſe veram conſuetudinem, ſed illam veram eſſe quæ cæpit à principio Religionis, & ferè ſemper perſeuerauit, quæ quidem nullo tempore tolli poteſt per ſimplicem non vſum, vt not. Petr. Cened. in l. 11. C. quæſit. Io. Conſ. Albert. in rub. C. eodem, Bald. Angel. in l. hæc autem iura, per illum tex. ff. de ſeruit. vrb. præd. Io. And. Butr. Immol. Abb. in cap. Io. de Cler. coniug. vbi docent abſtinentiam, vel obſeruantiam certi, & determinati modi quantumcumque diuturnam non cenſeri implicare communem vſum, nec inducere diſuetudinem, & præſumptionem, & ita tenet Cal-

der. conſ. 1. & 3. in fin. ſub tit. de conſuet. & in cōſ. 19. de præben. & ſequitur Rocc. Cur. in repet. cap. fin. col. 66. verſic. redeundo ad primam in fin. de conſuetud.

Reſpondetur tertio, quod iſta conſuetudo quindecim annorum ſi alicubi reperitur derogat conſuetudini generali in loco illo particulari tantum. Bald. in L. & Prouinc. ad fin. C. de ſeruit. vbi dicit hoc eſſe tenendum quando eſt fauor Eccleſiæ, quod tamen non militat in caſu noſtro. Bald. in l. Sed ſi Lege §. de eo in fin. ff. de pec. hæred. & in L. Nemo §. temporalis ff. de rep. iur. Bald. in c. 1. §. Notandum, qui feud. dar. poſſ. dicunt quod conſuetudo poſterior tollit priorem, quando eſt præſcripta, quia præſcripta intenditur per non præſcriptam. Bald. in cap. 1. col. 1. de feud. cog. Io And. in cap. Cum Eccleſiam de elect. notat id verum eſſe maxime in petitorio, non autem in poſſeſſorio, cum autem Regentes Baccalaurei ſpatio quindecim annorum præſcribere minimè potuerit, iuribus vulgatis ergo &c.

Reſpondetur quartò, conſuetudo quindecim annorum debet recipere vt ſit bona; interpretationem à iure communi, L. 2. C. de noxa, cap. cum Dilectus de conſuetudine. Iaſ. plenè in auten. nouiſſima col. 6. C. de innouat. teſt. Alex. conſil. 19. & conſ. 29. lib. 1. & debet eſſe iuſta, & rationabilis, vt dicit Alex. conſ. 80. col. 3. ita vt excludatur prauus ſenſus Bald. L. quicumque col. ante pen. C. de ſer. fug. Socin. conſil. 31. col. 1. lib. 1. allegata enim conſuetudo caret huiuſmodi conditionibus, & iure noſtro hoc eſt Conſtit. Ordinis non confirmatur, & proinde in materia præcedentiæ conſuetudinem attendendam eſſe docet expreſſe Rot. Rom. dec. 438. n. 1. par. 1.

Reſ-

Reſpondetur quintò, quamdiu poſſidetur aliquid, ſub aliqua qualitate à iure reprobata numquam etiā per mille annos præſcriptio incipere poteſt not. in L. cum notiſſimi §. illud, & ibi Io. Fab. Bald. C. de præſcript. 30. ann. Abb. & Bald. in cap. Quoniam, conſequenter de præſcript. Corn. conſil. *166.* lib. *3*, qualitas autem à Iure hoc eſt à Conſtitutionib. Ordinis reprobata eſt, vt nullus locus peculiaris aſſignatus reperiatur Regentibus, vti Regentes ſunt, ſed locum teneant ſui gradus tantum.

Nec dici poteſt Conſtitut. Ordini hac in re correctione aliqua indigere, quæ fieri debeat per aliquod ſtatutum, nam correctio iuris communis induci non debet per ſtatutum, niſi quatenus expreſſe in eo dicitur Iaſ. in L. Omnes populi in 2. lect. col. pen. ff. de iuſt. & iur. & in L. fin. § In computatione in fine C. de Iud. del. nec in Conſtitutionib. Ordinis expreſsè dicitur quod poſſint corrigi per ſtatutum.

Reſpondetur ſexto, quod poſſeſſio prætenſa à Baccalaureis Regentibus cum præſcripta non ſit, non dat Iũs alicui toto titulo de cauſa poſſeſſ. vt autem præſcripta dicatur requirit ſpatium quadraginta annorum numquam intermiſſum. Nauar. de præb. conſil. *6.* cap. fin. de conſuetud. cum latè adnotatis per Roccam, Panormit. communiter receptus in cap. final. de conſuetud. numero 11. Nauarrus de conſuetud. conſil. *36.* & de ſtatu Monachorum conſ. 4. vbi concludit Prouincialem Aquitanæ ordinis Minorum debere præcedere Prouincialem Lugduni eiuſdem Ordinis, eo quod præſcripſit, & pacificè vſu cæpit locum ſupra Prouincialem Lugduni per annos quadraginta, & amplius.

Et in huius veritatis confirmationem, Canonicus Eccleſiæ Collegiatæ ſi ſit Vicarius Epiſcopi ſe-

dendo in choro cum alijs Canonicis eos tantum præcedit, qui Canonicatum poſt illum ſunt adepti, non autem eos qui ante illum facti ſunt Canonici. Nauarr. conſil. 3. de Maioritate, & Obedientia. Decanus quoque, ſiue Archidiaconus præcedit ſuum Epiſcopum, quando Epiſcopus intereſt capitulo, vt Canonicus. Gloſ. in cap. à collatione de appel. in 6. Nauar. de maiorit. & obed. conſ. 4. idque fieri dicunt Canoniſtæ præcitato tit. quia Epiſcopus ibidem ſedens, nihil agit vt Epiſcopus, cum ergo regentes Baccalaurei in Choro, Capitulo, Refectorio, Proceſſionibus, nihil agant quod ſpectet ad eorum officium Regentis, ergo tenere debent locum, ſui gradus, & profeſſionis, non autem officij, & ita fuit deciſum multoties per ſacram Congregationem Epiſcopis, & Regularibus præpoſitam 6. Iunij 1589. Epiſcopo Veroli 7. Martij 1592. Archiepiſcopo Auignioni 27. Auguſti 1593. Epiſcopo Ferrariæ 24. Auguſti 1594. Epiſcopo Sutrino.

Reſpondetur ſeptimò, Regentes Baccalaureos rationibus ſupradictis fuiſſe poſſeſſores malæ fidei, quia ſciebant, vel ſcire debebant, vel ſaltem dubij erant rem quam poſſidebant non eſſe ſuam. Dominicus Soto lib. 4. de iuſt. & iur. quæſt. 5. artic. 4. & ita poſſeſſores malæ fidei numquam præſcribunt. c. Vigilant. de præſcript. cap. poſſeſſ. de reg. iur. lib. 6. & Nauar. de Decimis conſ. 1.

Reſpondetur octauò, quod locus ſupra omnes, qui Magiſtri non ſunt ſolis Magiſtris eſt de Iure debitus, vt cantant Conſtitut. Ordinis part. 3. & 5. qui ſi Baccalaureis Regētibus aſſignaretur procul dubio aliud non eſſet quam facere ipſos Magiſtros re ſaltem, & ſi non nomine, quod tamen vetitum eſt, & Generalibus, & toti Religioni, tum Edicto Gre-

gorij

gorij XIII. tum declaratione viuæ vocis oraculo facta à Clem. VIII. tum reuocatione exemptionum Magiſtralium à Reuerendiſs. Magiſtro Alexandro Senenſe Generali, publicis literis facta, etiã de mandato D. Cardinalis Saulij Protectoris, & vt ijſdem literis aſſeritur etiam de mente Sanctiſſimi Domini. His addi poteſt nullã eſſe Religionem, quæ ſuis Regẽtibus, aut Lectoribus maioribus locum aſſignet ſupra aliquos, qui nõ ſint de corpore ſui ſtudij.

Reſpondetur nonò, quòd vigore Conſtitutionum Ordinis non dantur modo Baccalaurei præſentati, ſiue licentiati, eò quòd facultas licentiandi ad Magiſterium fuerit Generalibus ſublata per Diploma Gregorianum, ibique ſtatuitur Baccalaureos, qui iuxta diplomatis diſpoſitionem concurſum fecerint, nullam ex ipſo concurſu, aut prærogatiuam, aut vtilitatem ſortiri poſſe. Quod ſi de facto Baccalaureis locum præcipuerunt, & vſurparunt, à loco iſto debent expelli, & vlterius poſt alios poni. C. præcipimus 93. diſt. & L. Neminem C. de officio Magiſtri officiorum, Bart. Caſſan. in Catal. Gloriæ Mundi part. 1. conſid. 39. Riccius in Praxi Aurea reſolut. 103. poſſeſſio enim nulli eſt auferenda ante cauſæ cognitionem, cap. 1. de cauſa, & propriet, cap. In literis de reſtitut. ſpol. & cap. Conquerente tit. eodem. Mart. Nauar. conſ. 1. de Decimis, & Primitijs, & ad hoc facit, cap. Iulianus, & cap. Reſiſtit 11, q. 3. Nauar. conſ. 1. vt lite pendente, & Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 104. art. 1. & ita ſentio ſaluo &c.

Tandem negotio hoc in Capitulo generali 1602. Recineti propoſito, & examinato coram Reuerendiſſimo Patre Magiſtro Hippolito Rauennate ibidẽ Generali electo, & coram Multum Reuerendis Patribus Diffinitorij fuit dictum, & decretum, quod

Regentes Baccalaurei locum haberent ſupra omnes Baccalaureos illius Conuentus tantum, in quo ſunt actu Regentes, in alijs autē Cœnobijs locū haberent prioritatis, & antiquitatis, ſui Baccalaureatus tantū.

Io. Antonius Maſſobrius in tract. de Syn. Diœceſ. c.4.dub.6. Vinc. Grilenzonius conſ.50.58.121. Vinc. Francus dec.484. par. Andreas Molfeſius conſil.15. Aloyſ. Riccius Prax. fori Eccleſiaſtici dec.578.579.

CONSILIVM TRIGESIMVM.

FRanciſcus de anno 1580. dedit ſcuta mille auri menſæ Antonij, & Martini ſociorum numulariorum tenenda ſuper cambijs in modum, & formam infraſcriptæ appodiſſæ.

Confeſſiamo per la preſente noi Antonio, & Martino eſſer veri, & reali debitori de ſcuti 1000. d'oro di Franceſco, quali eſſo ne le dà; acciò le teniamo ſopra cambij reali di Biſenzone, ouero doue ſi faranno le fere à quella raggione del conto, che ſarà ſtabilita per generalità de Mercanti, così quà, come in fera, tutto à noſtro riſchio, ſenza ch'eſſo ne patiſca alcuna ſorte di ſpeſa, ne di ſenſaria, nè di altro, eccetto che haueremo da leuargli ogni fera la prouiſione del luogo oue ſi farà la fera à raggione d'vn terzo per cento, come ſi ſtila vniuerſalmente, & auanzando mobili, declaramo ch'eſſo Franceſco non ne habbi da ſentir danno alcuno delli contanti le ſi mandaſſero à Milano, ò altroue, & come è detto, vogliamo che il tutto ſia ſopra di noi, & ſi obblighiamo à reſtituirgli ad ogni ſuo piacere sì il capitale, come li vtili foſſero ſopra ciò ſeguiti, con dargli diſtinta, & particolar ragione di

quanto ſarà ſopra queſta cauſa negotiato in danari contanti, & non in altra coſa, & queſto ſotto obligo, & hipotheca di noi inſolidum, talmente, che ſiamo inſol. tenuti con le rinontie delle N. C. & d'ogni altra legge, obligandoli noi, noſtri beni, heredi, preſenti, & futuri pegno al detto Franceſco preſente, & che accetta, & in fede &c.

Quarum omnium pecuniarum vſuram ſub ſpecie lucri in fine cuiuſque] ſerie dictus Franciſcus à dictis Numularijs exigebat, & in fine anni, ſeu in alio ſibi commodiori tempore cumulata vſura cum aliquibus alijs pecunijs capitale conſtituebat, quaſi nouum. Iterumque dabat dictis Numularijs vt ſupra, & pro cautione fiebant aliæ appodiſſæ ad formam vt ſupra, ex quibus pecuniis exigebat Franciſcus pariter ſimilem vſuram prouenientem ex ipſamet vſura.

Anno poſtea 1583. factis calculis ſummæ contentæ in prioribus appodiſſis fuerunt reductæ in vnam ſummam, & facta fuit ſola appodiſſa tenoris vt ſupra, qua confeſſi ſunt dicti Numularij ſe debitores dicti Franciſci de ſumma librarum 59. mil. & anno 1584. ex aſſerto lucro exacto poſt aliam ſupraſcriptam apdodiſſam confeſſi ſunt recepiſſe alias libras 3000. & anno 1586. alias libr. 3000. vt conſtat ex duabus appodiſſis tenoris vtſupra.

Anno vero 1587. defuncto dicto Franciſco.

Papirius eius filio ſuo, & nomine aliorum fratrum omniũ eius hęredum voluit dictos Numularios facta prius per eos recognitione appodiſſarum in eo inſertarum ſe obligari per inſtrumentum, & computatis, vt ipſi appellant vtilibus tunc ſolutis retrocurſis, & etiam pecunijs per dictum Papirium ſuo, & vtſupra ab ipſis ſocijs exactis, quarum ſumma aſcendebat

debat ad libr, 13273. 11. de quibus factis calculis aſſertum creditum dictorum Papirij, & fratrum remanſit in ſumma lib. 60. mil. pro qua ſumma ſe obligarunt dicti Numularij per inſtrumentum rogatum die 26. Nouembris dicti anni 1587. ceſſionemque fecerunt dictis heredibus Franciſci de nonnullis effectibus ſocietatis exigendis contra Annam N. & prout in eo inſtrumento.

Euenit caſus quod dicti Numularij defecerunt in credito, & hæredes Franciſci inſtabant ſolutionem, quibus ſe obtulit Antonius vnus ex ſocijs eos cautos facere pro medietate dicti crediti, dum tamen diuideretur ſolidum, & terminus ad ſoluendũ daretur, & acceptata oblatione per hæredes Franciſci fuit rogatum inſtrumentum ſub die 2. Decembris 1589. in quo per ipſum Antonium fuerunt promiſſæ lib. 340300, ſoluendæ termino quinque annorum, pro quibus etiam fuit præſtita fideiuſſio, ea conditione, vt pro alia medietate crediti pertinente ad Martinum ſocium liberaretur, in qua ſumma adſunt etiam aſſerta vtilia curſa ab anno 1587. vſq; ad dictum diem 2. Decembris 1589. licet non fuerit negotiatum.

Quo inſtrumento explicato incontinenti ſub ijſdem hora, & loco, & coram ijſdem teſtibus, & Notario dicunt heredes Franciſci fuiſſe factam appodiſsã ab ipſo Antonio cum eadem fideiuſſione, in qua confeſſus fuit recepiſſe ex cauſa depoſiti veri, & realis, lib. 8639. quæ ſumma calculando intereſſe termini illorum quinque annorum ad rationem quinque pro centenario aſcendebat ad notatam ſummã in fine termini, & vlterius promiſit ſingulo fine anni ratam portionem ſoluere.

Poſtque dictum inſtrumentum, & dictam appodiſſam

diſſam de anno 1592. adhuc non maturato termino dato ad ſoluendum dicti heredes Franciſci exegerunt à debitore dictorum ſociorum lib. 20060. quarum medietatem poſuerunt ad partitam Martini, & aliam ad partitam Antonij, cuius partem computatur in cauſam dictæ vltimæ appodiſſæ, exegeruntque alias libr. 7000. & poſt alias lib. 26. mil. & hoc apparet ex inſtrumentis.

Quibus omnibus computatis, & etiam computatis vtilibus habitis per quitantias reſultant in ſumma lib. centum vnius mille, vltra etiam eas pecunias receptas à Martino alio ſocio, & eius fideiuſſore, quæ ſunt notabilis ſummæ, nuncq; etiam prætendunt lib. 28. mil. à fideiuſſoribus dicti Antonij vnà cum intereſſe curſo à dicto anno 1589. citra.

Hinc quiſque iuditij non expers colligere poteſt quam exorbitans prætenſio hæc ſit, & quam leproſi ſint iſti contractus.

Iuris Allegationes.

VT propoſiti contractus natura penitùs inſpici poſſit, tria videntur enucleanda. Primum ad quam contractus ſpeciem reducendus ſit. Secundum ſit ne aliqua in eo iniuſtitia. Tertiò, an vſuraria labe ſit infectus. Ex quibus manifeſtè patebit, ſit ne obnoxius reſtitutioni, qui pecuniam Campſario contulit Franciſcus, & in hoc contractu examinando breuiter, & reſolutoriè agam.

Quo ad primum caput ſpectat, res aperta videtur, atque extra omnem controuerſiam contractum

hunc

hunc eſſe contractum ſocietatis; Siquidem à Franciſco collata eſt pecunia ad cambiorum negotiationem, quod manifeſtum apparet ex verbis illis chirographi, *le quali eſſo me le dà, acciò le tenga ſopra Cambij reali di Biſanzone, &c.* Certum eſt autem cum pecunia numeratur mercatori, vt ea negotietur, & lucrum quod inde fit diuidatur inter pecuniæ Collatorem, & Mercatorem initi ſocietatis contractum. Siquidem ſocietas eſt duorum, vel plurium conuentio contracta ob commodiorem vſum, & vberiorem quæſtum, vt ex Marco Tullio tradit Ant. in ſum. in Rubr. pro ſocio, nu. 1. cui communi conſenſu Doctores, tàm iuris, quam Theologiæ periti ſubſcribunt glo. inſtit. de ſociet. in Rubr. Bal. in rubr. C. pro ſocio num. 4. Petr. Nauar. lib. 3. de reſtitut. cap. 2. nu. 436. Ioſeph. Ludou. in ſuis commun. tit. de ſociet. concl. 1. Capic. deciſ. 174. nu. 2. Corn. conſ. 134. nu. 6. lib. 1. latè Petr. Nicol. Mozzius de contract. tit. de ſociet. §. venio ad alium contractum nu. 4. Angel. de Clauas in ſum. verb. Societas 1. in prin. Mart. Nauarrus in ſumma cap. 17. ſub nu. 251. Ludou. Molin. de iuſt. & iur. Tom. 2. diſp. 411. num. 1. & colligitur, probaturque hæc ſocietatis definitio ex l. ſi non fuerint 29 §. ità Coint. ff. pro ſocio, eſtq; communis hominum animi conceptio, rationem huius contractus in eo ſitam eſſe, vt aliqui inito pacto, & coniunctis ſuis quibuſcunq; rebus, quæ ad lucrandũ idoneæ ſint, vt pecunia, induſtria, & opera, velint per negotiationem aliquam facere commune aliquod lucrum inter ſe diuidendum, ità eleganter Greg de Valent. comm. in S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad quintum, diſp. 5. quæſt. 24. punct. 1. col. 1. verſ. Ratio huius. Eſtque contractus hic de quo agimus ſocietatis illa ſpecies, in qua ex

ſo-

ſocijs vnus pecuniam confert, alter induſtriam de qua inſt. de ſociet. §. de illa ità inquit Imperator, Nam, & ità coiri poſſe ſocietatem non dubitatur, vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune ſit, quia ſæpe opera alicuius pro pecunia valet. Idem docet Vlpianus l. ſocietates §. ſocietas ff. pro ſocio, latè Ambr. de Vignate tract. de vſur. num. 163. & ſeq. Ludou. Lopez de contract. lib. 1. cap. 63. verſ. tàm verò.

Quo ad ſecundum pertinet cenſeo contractum hunc ſocietatis illicitum eſſe, & iniuſtum, & iniuſtitiam hanc ex multiplici capite patere, & multis ijſque fortiſſimis argumentis poſſe conuinci.

Primò, ex pacto illo appoſito de capitali ſaluo, quòd illis ſyngraphæ verbis continetur. *Tutto à mio riſchio &c.* ſiquidem iniquus eſt, & iniuſtus contractus ſocietatis, in quo alter contrahentium pecuniam, alter induſtriam apponit, quoties qui pecuniam confert paciſcitur ſibi ſaluum capitale ex vi ſocietatis, nullo pro tali aſſecuratione iuſto pretio perſoluto; nam pecunia ſocietati expoſita periculo conferentis ſtare debet quod pro communi axiomate recipitur à Theologis, Summiſtis, & Iuriſperitis. S. Th. 2. 2. q. 78. ad 3. ad S. Domin. Soto lib. 6. de iuſt. & iur. q. 6. art 2. Greg. de Valent. d. pun. 1. col. 4. verſ. circa tertium, Ludou. Molin. de iuſt. & iur. Tom. 2. diſp. 417. ſub nu. 7. verſ. Alio modo, & ſub nu. 9. Conrad. de contract. quæſt. 97. Michael Salon. comm. in S. Th. d. q. 78. de contract. ſociet. art. 3. controu. 2. S. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 7. §. 37. Franciſc. Garz. de contract. cap. 41. num. 3. Ludou. Lopez lib. 1. de contract. cap. 63. & cap. 64. verſ. circa tertiam, Nauar. in ſum. cap. 17. num. 252. Aſtenſ. in ſum. 1. par. lib. 3. tit. 12. art. 5. quæſt. 2. Angel. de

Clauas verb. Societas 1. nu. 7. Syluest. eod. q. 2. Armil. eod. nu. *6*. Tabien. in verbo Vſura 3. nu. *3*. Coſ. Philiar. de offic. Sacerd. Tom. 2. lib. 5. cap. *9*. verſ. vt ſocietas. Franciſc. Tolet. in inſtruct. Sacerd. lib. 5. cap. 41. verſ. Primum eſt, Caietan. in ſum. in verbo Societas, Iacobus de Graff. deciſ. Aurear. par. 1. lib. 2. cap. 1 1 *9*. num. *35*. Couar. lib. 3. var. reſolut. cap. 2. num. 3. poſt Petrum de Peruſio, Ioann. de Lignano, Cardinalem Abbatem, Panorm. Baldum, Romanum, Ancaranum, Salycetum, Laurentium de Ridolphis, Decium, quos citat, & communem fatetur cum Lupio, in cap. Per veſtras 7. de donat. inter virum, & vxorem §. 1 1. notab. *6*. ſub num. *6*.

Nec valet pactum, vt pecunia in ſocietatem collata periculo ſtet accipientis non conferentis, cum pactum eiuſmodi ſit contra naturam, & æquitatem ſocietatis, Cæpol. conſ. *39*. num. 2. in ciuilib. Alex. de Neuo conſ. *96*. art. 2. vbi latè Petr. Nicol. M. in d. tract. de ſociet. §. venio ad quintam, ſub num. *6*. Crauet. conſ. 173. nu. 1. lib. 1. & hoc pactum, vt iniquum eſt reijciendum, Ioſeph. Ludou. in ſuis commun. tit. de ſociet. col. *3*. verſ. ſed quid ſi quis: & in vniuerſum pactio ſocietati appoſita ex qua inæqualitas ſequitur non valet, vt communis eſt Doctorum Theorica in l. ſi paſcenda 8. C. de pact. quos congerit Couar. d. cap. 2. nu. 3. Et horum omnium ea eſt ratio, primo quia in ſocietate ſicuri in quolibet alio contractu ſeruari debet æqualitas ex communi lege iuſtitiæ, quod cum Ariſtotel. lib. 5. Ethic. cap. 3. & 4. docent Philoſophi omnes, & Theologi cum S. Th. 2. 2 q. *61*. at cum induſtriam apponens grauatur onere pecuniam receptam ſaluam præſtandi alteri ſocio nulla mercede, nullaque compenſatione, manifeſtè violatur iuſtitiæ æqualitas, onus

enim

enim illud, cum ſit pretio eſtimabile non alia ratione ſocio recipienti imponi poteſt, quam iuſto etiam prætio pro eodem onere perſoluto, quod tamen non fit in præfato contractu, in quo nihil emolumenti recipit ſocius periculum capitalis ſuſcipiens quo dictum onus recompenſari poſſit, ita docent Ioann. Maior. 4. diſtin. 15. quæſt. 48. & 49. Couar. d. num. 3. & 4. Nau. d. cap. 17. num. 253. Lud. Molin. d. diſp. 417. ſub nu. 1. & Tolet. d. cap. 41. verſ. Alterũ eſt, Michael Salon. d. controu. 2. reliquiq; auctores ſupra relati. Atque eiuſmodi ſocietas ea eſt, quam iura Leoninam appellant, & damnant l. ſi non fuerint 29. ff. pro ſocio, Ludou. Roman. conſ. 520. nu. 6. Rot. Genuenſ. deciſ. 183. nu. 4. Io. Petr. de Ferrar. in pract. Papienſ. in form. libell. in cauſ. ſociet. §. ſocietatem num. 10. nam ſocius pecuniam conferens, ſecurus eſt hoc modo de ſuo capitali, conferens verò induſtriam omni periculo expoſitus, & operarum ſi nullum ſequeretur lucrum, & capitalis ſi fortuito caſu periret, quodquam ſi iniquum nemò videt Alex. de Neuo d. conſ. 96. num. 7. Secundò pecuniæ in ſocietatem collatæ dominium manet pęnes conferentem, atque hæc eſt ratio cur ex pecunia ſocietati expoſita lucrum poſſit reportari, non autem ex pecunia mutuata, nam rei mutuatæ dominium cum periculo in mutuatariũ tranſfertur, at rei in ſocietatem collatæ dominium apud conferentem manet S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad Sanct. Nauar. d. cap. 17. nu. 251. Petr. Nauar. de reſt. lib. 3. cap. 2. num. 440. Angel. de Clauaſio verbo Societ. 1. nu. 4. in fin. & habetur l. ſi tibi rem. 13. §. Iulian. alias citari ſolet l. ſi tibi areæ ff. de præſcript. verb. Nemò, inquit Iulianus ſocietatem contrahendo rei ſuæ dominus eſſe deſinit, Bald. in d. l. 1. q. 1. C. pro ſocio

ſocio Ioann. de Anan. in cap. nauiganti 19. col. 3. de vſur. Tobiæ ver. Vſur. 3. num. 1. Ludou. Lopez d. cap. 63. verſ. ſecunda autem, atque adeò ſi caſu fortuito perit domino ſuo, perire debet vulgatis iuribus.

Verum poſſent obijci duo.

Primum eiuſmodi contractum ſi non valet iure ſocietatis ſuſtineri poſſe iure pactionis, cum contractus ex conuentione legem accipiant, C. Contractus 85. de reg. iur. lib. 6. vbi gl. lit. C. iura concordantia accumulat, idemque docet Vlpianus l. contractus 23. ff. de reg. iur. & l. 1. §. ſi conuenti ff. depoſit. niſi conuentum ſit de non præſtando dolo; hæc enim conuentio inquit Vlpianus in d. l. pri. contra bonam fidem, contraque bonos mores eſt, & ideo reijcienda, quod idem repetit de ſumma Celſi in d. l. contractus. Ac in alijs contractibus apponi poteſt pactum vt damnum ſpectet ad ſuſcipientem, vt de commodato eſt caſus in cap. vnic. de cõmodit. & in alijs contractibus, idem confirmat multis, Albericus cuius verba refert Hoſtien. in ſum. tit. de vſur. ſub num. 8. §. in alijs autem caſibus verſ. ſed quamuis talis ſocietas: Idemque probare videtur Ludou. Molin. d. diſp. 417. num. 2. & de hoc, caſum eſſet cenſet Alberic. inſt. de ſociet. §. de illa ſanè conuentione; vbi ità poſſe iniri ſocietatem dicitur vt vnus ex ſocijs nullam partem damni ſentiat, lucrum verò commune ſit. Atque ità ſocietati poſſe pactum apponi de ſaluo capitali, eiuſmodique ſocietatem ſuſtineri de rigore iuris defendere videtur Alberic. cuius opinionem refert gloſ. in d. l. ſi nõ fuerint, conſentit Gulielm. referente Azon. in ſum. ſub. pro ſocio num. 9. & accedit Roman. conſ. 475. num. 5. nec diſentire videtur Hoſtien. d. verſic. ſed

quam-

quamuis talis ſocietas, placuitq; eadem ſententia Ioann. de Lignano præceptori Laurentij de Redolphis, vt ipſe teſtatur in tract. de vſur. par. 2. quæſt. 19. num. 64.

Sed hæc obiectio multipliciter tolli poteſt, primo quicquid ſit de iure ciuili, de iure Canonico, & ſecundum Theologos pactum eiuſmodi de ſaluo capitali in ſocietate appoſitum eſt iniuſtum, cum ſit contra ſocietatis naturam, in qua tàm lucrum, quàm damnum debet eſſe commune vtſupra, tùm ratione, tùm auctoritate probatum eſt, confirmatq; Ioſeph Lud. in ſuis commun. tit. de ſociet. concl. 1. verſ. & in omnibus, & lex Iuſtitiæ manifeſtè conuincit, cum ſocietas ius in ſe fraternitatis habeat l. verum 63. in princ. ff. pro ſocio. ità huic obiectioni ſatisfacit Angel. de Clauas. verb. Societas primo, nu. 5. Iacob. Vngarell. in addit. ad Angel. d. nu. 5. lit. C. Syluest. eodem quæſt. 2. Cæſar Vrſill. ad Afflict. deciſ. 58. num. 4. Nicolaus de Auſm. Ord. Min. in ſumm. quæ dicitur Supplementum verb. Societas 2. §. ſed an poſſit paciſci de ſententia Angeli de Peruſio. Secundò dicimus, nec iure ciuili poſſe eiuſmodi pactum defendi; vt patet ex iuribus citatis, l. ſi non fuerint l. verum ff. pro ſocio; l. ſi paciſcenda, C. de pact. Rom. conſil. 520. nu. 6. Cart. Cæpol. conſil. 39. num. 2. in ciuilibus; & ſi tale pactum addatur, ſocietas eſt Leonina; vt patet ex ſupra citatis auctoribus. Nec obſtat d. §. de illa ſanè: cui multipliciter reſpondent DD. Hoſtien. d. verſ. ſed quamuis talis ſocietas, & Laurent. de Ridolph. d. quæſt. 19. num. 62. Intelligendum aiunt eſſe de damno, & lucro mercimonij, non de capitali. Verum niſi aliud addatur hoc quoque videtur eſſe iniquum, vt qui æque ad ſocietatem conferunt inæqualiter de lu-

ero participent, cum vbique eadem ratio inæqualitatis militet. Abb. verò in cap. Nauiganti 19. nu. 13. de vſur. aliter d. §. de illa explicat, quem ſequitur Couar. d. cap. 2. num. 2. verſ. ſexto poterit, nimirum quod loquatur de recipiente pecuniam, & operam tantum ponente, quia tunc fieri poteſt, vt ipſe damni pecuniæ ſi quod contingeret ſit expers, cũ ſatis ſit ſi damnum ſentiat operarum; at ſi pecuniam conferens illud apponi vellet pactum, iniquè ageret, & contra naturam ſocietatis. Etenim pecuniam recipiens duplici eſſet periculo expoſitus, & capitalis; cuius periculum in ipſum eſſet reiectũ, & operarum amittendarum; pecuniam verò conferens nullum ſentiret damnum cum eam ex pacto integrã haberet; ſed acutius reliquis omnibus videntur legiſlatoris mentem in d. §. de illa introſpexiſſe. Couar. d. cap. 2. lib. 3. var. reſolut. num. 2. verſ. ſed, & pactum Ludou. Mol. d. diſp. 417. nu. 2. & Petr. Nau. lib. 3. de reſtit. cap. 2. num. 446. & ſententiam Seruij Sulpitij contra Mutium, de qua in l. Mutius 30. ff. pro ſocio, & in d. §. de illa, longe melius declaraſſe nimirum fieri poſſe, vt vnus ex ſocijs damni nullam partem ſentiat, lucrum verò commune ſit, cum is, qui nullum ſentit damnum, tantum plus vel operæ, & induſtriæ, vel pecuniæ conferat in ſocietatem, vt exceſſus ille iure ſufficere poſſit pro pretio aſſecurationis, ſiuè certi lucri, ſiuè capitalis, quòd ſalua iuſtitia fieri poſſe, mox docebimus. Nec aliud ſibi voluiſſe videtur Rom. d. conſ. 475. num. 5. vt ſe ipſum idem met Rom. explicat conſ. 520. ſub nu. 6. ſi inter ſocios inquit conueniat, vt nullam partem damni alter ſentiat, lucrum verò commune ſit non aliter ea conuentio valet, quam ſi tanti ſi opera quanti damnum eſt, tex. in l. ſi non fuerit 29. §. ità

coiri

còiri ff. pro ſocio, & inſtit. eod. §. de illa, & eodem modo explicanda ſunt, dicta Alberici, Gulielmi, & Ioann. de Lignani, vt liceat paciſci ſaluum capitale, cum nimirum opera ſiuè induſtria mercatoris non tanti eſſet, vt ex æquo lucrum diuidi poſſet cum pecuniam conferente; quia exigua ſit opera, & pecuniæ vis ſocietati expoſita ingens; tunc enim proptereà ad lucrum æquis portionibus admitteretur, nam lucri ea parte, quam non meruit induſtria, compenſaretur periculum quod ſubit mercator de præſtando ſaluo capitali, hanc fuiſſe Alberici, ſententiã non inficiabitur qui eius dicta rectè ponderabit, nam ea videtur fuiſſe motus ratione quod pro maiori parte mercatores lucrantur, quaſi velit lucrum ex alterius pecunia reportatum eſſe iuſtã mercedem periculi ſuſcepti eiuſdem pecuniæ. At verò in noſtro caſu tantum abeſt, vt lucro campſoris compenſari poſſit periculum capitalis, vt nec duplicem quidem prouiſionem recipiat, quod paſſim fieri ſolet, ſed vnam tantum, & quicquid lucri fuit collectum totum id conferenti pecuniam perſoluerit. Nec obſtat quod ex conuentione legem accipiant contractus, & quod in commodato, & ſimilibus poſſit apponi pactum de ſalua re commodata, nam reſpondetur eiuſmodi pactum non eſſe contra naturam commodati, eſſe verò contra naturam ſocietatis, vt ſocius velit ſibi ſaluam pecuniam in ſocietatem collatam, cum ſocietas quoddam ius fraternitatis habeat d. l. verum 63. ff. pro ſocio, cui fraternitati repugnat pactum illud, at verò alij contractus ſicut non habent ius fraternitatis admittere poſſunt pactum de ſalua rè commodata, & ſimilibus, ità Hoſtienſ. in ſum. tit. de Vſuris ſub nu. 8. §. in alijs autem caſibus col. 3. Laurent. de Rodul,

d.quæſt.19. ſub nu.62. Azo.in ſum. in rubr. pro ſocio nu. 9. Quamuis aliter etiam poſſet reſponderi cum Ludou. Molin.d.diſp.417. num. 2. ſicut cum in contractu commodati apponitur pactum de ſalua re commodata eius periculo in commodatarium reiecto debet hoc onus aliqua iuſta mercede commodatario perſoluta compenſari; nec poteſt ſalua iuſtitia ex vi commodati tale pactum adijci; ita nec in ſocietate poteſt ex vi ſocietatis pactum apponi de ſaluo capitali, poſſet tamen iuſta compenſatione facta eiuſmodi periculi in ſocium reiecti; quod tamen in noſtro caſu præſtitum non eſt, in quo Franciſcus ſaluam ſuam pactus eſt ex vi ſocietatis, nulla facta ſocio compenſatione; vt infra pluribus fiet manifeſtum. Breuis reſpondet Sylueſter verb. Societas 1. quæſt. 2. d. cap. contractus, & cætera iura quæ ex conuentione aiunt contractus legem accipere, intelligi debere de pactis, & conuentionibus, quæ non ſunt de ſe illicita, & contra ipſa iura cuiuſmodi eſt pactum in ſocietate de ſaluo Capitali ex vi ſocietatis, ab Hoſtienſi verò etiam damnatum eiuſmodi contractum patebit infra.

Secundò obijci poſſet. Quamuis Dominicus Soto lib. 6. de iuſt. & iur. quæſt. 6. art. 1. quem ſequitur Albornocius lib. 1. de contractibus tit. 14. & poſt Bullam Sixti V. quæ incipit, Deteſtabilis. Coſm. Phil. de offic. Sacerd. tom. 2. lib. 5. cap. 9. neget iniri poſſe contractum aſſecurationis capitalis etiam iuſta ſoluta mercede cum eo, qui pecuniam recipit ad negotiandum; communior tamen, & verior ſententia eſt poſſe eiuſmodi aſſecurationem capitalis iniri cum ipſomet Socio; ità Couar. lib. 3. var. reſolut. cap. 2. concl. 3. Nauar. in ſum. cap. 17. nu. 156. quod iure probari vult in cap. per veſtras 7. de do-

nat. inter vir. & vxor. Lud. Mol. d.diſp. 417. per totam, Greg. de Valent. d.diſp. 24. p. 2. Sylueſt. verbo Societas 1. quæſt. 2. verſ. & idem eſt, Tab. ver. Vſura 3. num. 3. verſ. quod poteſt. Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 445. & alij communiter, non ergo pactum de ſaluo capitali tanquam iniuſtum, & iniquum eſt reijciendum. Reſpondetur enim, vt ijdem Doctores citati docent, duobus modis poſſe pactum fieri de ſaluo capitali cum ſocio; Primò, ex vi ſocietatis nulla compenſatione facta eiuſmodi periculi in ſocium reiecti, nullaque mercede pro tali aſſecuratione perſoluta, quod contingit quando ita ſocietas inita eſt, vt induſtriæ vnius, & pecuniæ alterius habita ratione, lucrum eſſet ex æquo partiendum, & tamen pecuniam conferens paciſcitur ſibi à ſocio capitale ſaluum. Et modus hic ſocietati repugnat eamque reddit Leoninam. Secundò, modo cum pro aſſecuratione capitalis, vel certum quid perſoluitur, vel tanta pars lucri ſocio relinquitur; quanta iuſtum poſſit eſſe pretium aſſecurationis, & de hoc caſu loquuntur citati auctores; qui ſocietati poſſe apponi pactum aſſecurationis capitalis tradunt, & hac ratione Nau. d. cap. 17. num. 257. poſt Abbat. in cap. Conqueſtus 8. de Vſur. num. 6. & Ant. de Butr. in cap. per veſtras 7. de donat. inter vir. & vxor. num. 5. tuetur contractus illos Viduarum, & pupillorum, qui mercatoribus pecuniam tradunt ad negotiandum pacti ſaluum capitale, non vi ſocietatis, ſed aſſecurationis, atque adeo minorem lucri recipiunt partem quam recepturi eſſent, ſi ipſorum periculo ſtaret capitale, quam lucri partem mercatori relinquunt tanquam aſſecurationis mercedem, vt egregiè declarat Angel. de Clauaſ. d. v. Societas 1. nu. 7. omninò videndus, & Sylueſt. ead.

quæſt. 2. Io. Baptiſta Lup. de Vſur. com. 3. §. 1. n. 24. vbi plures alios congerit. At in caſu noſtro tantum abeſt, vt iuſtum aſſecurationis pretium ſit perſolutum Campſori, vt etiam ex duabus prouiſionibus quæ paſſim ſolui ſolent Campſoribus, alteram pro loco in quo nundinæ, ſeu feriæ celebrantur, alteram pro loco in quo morantur Campſores, & artē exercent Campſoriam vna tantum Campſori conceſsa ſit, quæ quidem prouiſiones Campſoribus ſoluuntur, non pro aſſecuratione capitalis, ſed pro expenſis quæ fiunt à Trapezitis in nundinis, & itineribus quod manifeſtè patet, nam ſi Franciſcus ſuo periculo pecuniam cambiorum negotiationi expoſuiſſet, nihilominus eandem duplicem prouiſionem exſoluere debuiſſet Campſori; ſi ſalua iuſtitia contractum inire voluiſſet, vt communi vſu fori receptum eſt, quod quidem notius eſt, quam vt pluribus probari debeat quare bis à ſocio pecuniam conferente peccatum eſt; primo quod nullo pretio onus aſſecurationis in ſocium reiectum compenſarit; deinde quod parte mercedis iuſtæ laboribus, & induſtriæ ſocij debitæ vna ſcilicet prouiſione eundem defraudarit. Deinde iuſtum pretium aſſecurationis non eſt tertia pars aurei, tantum enim ſtat vna prouiſio pro ſingulo centenario, ſed vel quatuor pro centum, vt inquit Nauar. d. cap. 17. num. 255. & Salon. d. controu. 2. §. conditiones ſecundæ, verſ. vltima eſt, vel etiam amplius, vt Tolet. lib. 5. inſtruct. Sacerd. cap. 33. verſ. tertio. Ex quibus omnibus cōſtat nulla poſſe ratione ſuſtineri pactum, quod adiectum eſt à Franciſco ſaluo capitali, quin iniquum ſit, & contra naturam ſocietatis.

Secundo huius item contractus iniuſtitia patentior fit ex alio capite, & pacto adiecto, quo con-

uentū

uentum eſt, vt expenſæ omnes quæ in pecunia cambienda neceſſariæ eſſent non ex corpore ſocietatis fierent, ſed à ratione Antonij, & Martini ſocijs induſtriam conferentibus de proprio; quod patet illis verbis; *ſenza ch'eſſo ne patiſca alcuna ſorte di ſpeſa, ne di ſenſaria, ne d'altro &c.* & tamen indubitati iuris eſt expenſas quas in ſocietate facit induſtriam apponens eſſe faciendas de corpore ſocietatis, tex. expreſſus in l. cum duobus 52. §. quidam Sagariam, & §. ſi quis ex ſocijs, ff. pro ſocio. ſi quis ex ſocijs inquit Vulpianus propter ſocietatem profectus ſit velut ad merces emendas, eos dumtaxat ſumptus ſocietati imputabit, qui in eam penſi ſunt, Viatica igitur, & meritorium, & ſtabulorum iumentorum, carrulorum vecturas, vel ſui, vel ſarcinarum ſuarum gratia, vel mercium rectè imputabit. Bal. l. 1. quæſt. 7. num. 9. C. pro ſocio, citans in eandem ſententiam Iacobum de Aretio, & Cynum, Angel. de Peruſio tract. de ſociet. num. 10. Corad. de contract. quæſt. 94. col. 1. verſ. quarta concluſio, Angel. de Clauaſio verbo Societas 1. nu. 12. & 15. Syluester eod. q. 12. Bart. in l. ſocium 60. §. ſocius num. 1. pro ſocio. Armil. verbo Societas nu. 6. Petr. Nauar. d. lib. 3. c. 2. nu. 465. & 466. quod ita verum eſſe docet ſic auctor, vt num. 467. velit etiam moderatas eleemoſynas, quæ pro bono ſocietatis erogatæ fuerint ab vno ex ſocijs, eſſe illi ab alijs ex communi lucro compenſandas ad ratam ſocietatis, ratione ſanè firma, vt ibi per eum Lud. Mol. d. tom. 2. diſp. 418. per totam. Ambroſ. de Vignate tract. de Vſur. nu. 176. verſ. alia concluſio Lud. Lopez de contract. lib. 1. ca. 63. verſ. quoniam de relarciendis. Nec obſtat limitatio Angel. de Peruſio d. tract. de Societ. par. 1. nu. 16. vt refert Angel. de Clauaſio d. nu. 12. niſi conſuetudo

inquit haberet, vt expenſæ non de corpore ſocietatis, ſed de proprio fieri deberent ab eo, qui ponit operam. Nam reſpondetur primo non eſſe eiuſmodi conſuetudinem hic Mediolani, quod in ſocietate expenſæ debeant fieri à mercatore pecuniam recipiente nomine proprio, immo contrariam vigere conſuetudinem, vt eſt notorium. Secundo dictum Angeli de Peruſio intelligendum eſſe, niſi conſuetudo iniquitatem, & iniuſtitiam contineret cap. fin. de conſuet. Angel. de Clauaſio dicto nu. 12. Syl. d. quæſt. 12. Tabien. Vſura 3. num. 3. ac pactum hoc quod expenſæ fieri debeant à Campſore apertam continet iniuſtitiam; eſt enim onus pretio æſtimabile, & tamen nullo pretio compenſatur, & in terminis quod conſuetudo non valeat, vt expenſæ non ſint communes, tradit Petr. Nau. d. num. 466. nam ſicut ſi contractus ſine conſuetudine iuſtus eſt, conſuetudo iniuſtum facere non poteſt, ita ſi ſit vſurarius, & iniuſtus conſuetudine non iuſtificatur; hæc enim iuſtitia videlicet, & iniuſtitia in contractu non ſunt iura poſitiua, ſed naturalia, quæ conſuetudine mutari non poſſunt d. cap. fin. de conſuet.

At verò poſſet hic obijci. Nullam in hoc pacto ineſſe iniuſtitiam, cum enim à recipiente pecuniam liberè ità ſit conuentum, videtur interceſſiſſe donatio, vel remiſſio eius pretij, quo eiuſmodi onus compenſari poterat: ſicut in ſimili ferè arguit Crauet. conſil. 173. lib. 1. cum pacto ſtatuitur, vt æqualis fiat diuiſio lucri licet ab initio in ſocietatem fuerit inæqualis allegata portio. Nam reſpondetur, vt reſpondet Cæſar. Vrſill. ab Afflict. deciſ. 58. ſub nu. 4. & 5. eandem ſemper militare inæqualitatis rationem, nec præſumi donationem, ſiuè remiſſionem liberè, & ſponte factam: eſt enim certi iuris in du-

bio

bio nunquam præſumi donationem l. cum de indebito 25. ff. de prob. c. ſuper hoc 5. de renunc. Rom. conſil. 520. ſub nu. 1. Crauet. conſil. 142. num. 26. lib. 1. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 88. in princ. lib. 2. cent. 1. latè Ioſeph. Lud. in ſuis com. tit. de donat. concl. 1. quod ita verum eſt; vt præſumi potius fatuitatem quam donationem, ibidem doceat idem Ioſephus poſt Baldum, Menochium, Crauetam, & alios, quos adducit, Sicut in venditione facta cum læſione etiã ſi addantur illa verba, & ſi quid plus valet donat, non propterea tutus cenſetur qui emit, vt his non obſtantibus agi non poſſit de læſione, Dec. conſil. 181. & quamuis contrarium doceat cum Bartolo, & communi Cagnol. in l. 2. nu. 123. & ſeq. C. de reſcind. vendit. ſi vendens rei ſciebat æſtimationem; hoc tamen nihil contra nos facit, nam in contractu noſtro nullum eſt verbum, quo eiuſmodi remiſſio poſſit præſumi, vt ex ſyngrapha liquet, & in terminis noſtris de ſocio qui pecuniam recipit cum aggrauantibus pactis, non eſſe eiuſmodi pacta voluntariè inita tradit Thom. Mercat. de contract. ca. 8. num. 4. ſed, à neceſſitate extorta. Hac eadem ratione pactum non valet de vſuris non repetendis per cap. Ad noſtram 26. de iureiur. traditque pluribus Feder. de Sen. conſil. 184. qui enim promittit non petere, & de hoc pactum facit non omninò libere id facit, ſed metu potius, niſi neget tale pactũ vel mutuum non detur, vel datum repetatur. Ita Vgolin. d. tract. de Vſur. cap. 13. §. 3. verſ. Verum cur. vbi addit aliam rationem Ancar. in cap. fin. q. 3. de Vſur. lib. 6. quam ſequitur Lup. de vſur. comm. 434. num. 62. cur vſuræ futuræ remitti non poſſint; quia materia inquit delinquendi daretur; quæ rationes omnes in caſu noſtro illi pœne gemello militant, nã

remiſſio

remiſſio hæc facta præſumitur ex eo quod initio cāpſor cum eo pacto pecuniam recepit, & ſic metu ne pecunia negaretur, & cum pactum illud de ſaluo capitali ex vi ſocietatis, quo remiſſio facta præſumitur ſeges ſit, & materia delinquendi, vſuramque committendi ſpecie ſocietatis nullum eſſe debet, omniſque remiſſio quæ inde fingitur orta pænitus concedere,

Addo ad extremum ſi hæc præſumptio locum haberet nullum fore contractum vſurarium, in omnibus enim donationem, & remiſſionem intercedere facilè fingi poſſet, quod tamen nemò, vt arbitror affirmare audebit Crauet. d. conſ. 173. loquitur non de ſocietate particulari inita alicuius negotiationis cauſa, ſed de ſocietate omnium bonorum, in qua poteſt ſuſtineri pactum aliquando, vt diuiſio ſocietatis æqualiter fiat, licet partes in ſocietatem collatæ ſunt inæquales, non quidem ea ratione quod remiſſio præſumatur, ſiue donatio, ſed quia in eiuſmodi generali ſocietate, cum omnia vndecunque obuenientia debeant communicari, læſio pretendi non poteſt ratione inęqualitatis, fieri enim poteſt, vt ſocio qui minus immiſit maius quid obueniat durante ſocietate, quod Cornei auctoritate cōfirmat conſil. 187. col. 3 & conſil. 266. col. 2. lib. 3. & conſil. 310. col. penult. lib. 4. quamuis idem Crauet. contrarium tandem firmet etiam in ſocietate omnium bonorum, in d. conſil. 173. dub. 1 num. 1. in fine, quod ſanè multo magis dicendum eſt in ſocietate particulari, in qua fieri nequit, vt qui inæqualiter conferunt æqualiter participent, niſi pars illorum qui minus conferunt aliunde iuſta æquetur compenſatione,

Tertiò, & illud quoque pactum contra ius faſque adie-

adiectum videtur pro campſor pollicetur immunē ſe pecuniam conferentem ſeruaturum à quocunque damno, quòd ex bonis mobilibus contingere poſſet, illis verbis. *Et auanzando mobili, dichiaro ch'eſſo Franceſco non ne habbi à ſentir danno alcuno*, finita enim ſocietate quicquid reliquum eſt diuidi debet pro rata ſocietatis, non modo pecuniæ, ſed bona alia quæcunque ſuppellectilia, & vaſa. Syluester ſocietas 1. quæſt. 13. Angel. de Peruſio d. tract. de ſociet. ſub nu. 10. At verò ſi pacto firmetur, vt ſocius quod in bonis alijs mobilibus habere deberet, in pecunia præſenti habeat, negari non poteſt quin hoc pacto huius conditio melior, fiat, & per conſequens alterius ſocij deterior, quod onus nulla compenſatione reponitur, atque adeo non æqua lance, & fraternitatis iure onera ſocietatis diuiduntur; Thom. Mercat. d. cap. 8. num. 12. in quo ſocietatis contractum, vt ſæpe dictum eſt, pactum nulli apponi poteſt quod inæqualitatem contineat. Ambr. de Vignate tract. de Vſur. num. 183. Afflict. deciſ. 58. num. 5. Vrſill. ibidem nu. 3. Corn. conſil. 242. viſo ſupraſcripto Themate lib. 1. in lit. G. Tabien. v. Vſura 3. num. 2.

Quarto, probatur auctoritate eorum Doctorum qui in terminis noſtris agentes de eo contractu ſcilicet in quo aliquis mercatori pecuniam numerat, vt cum ea negotietur eo pacto, vt conferrenti ſemper ſalua ſit, & ſi aliquid lucretur partem habeat lucri, affirmant hunc contractum iniquum eſſe, & iniuſtum, ij verò ſunt permulti tum Theologiæ, tum iuris vtriuſque conſultiſſimi.

1 S. Thom. Opuſc. 73. cap. 11.

2 S. Antoninus in ſum. Theolog. 2. par. tit. 1. cap. 7. §. 37.

3 S. Ber-

3 S. Bernardinus Senenſ. Ord. min. to. 2. tract. de Contract. vſurariorum ſer. 39. cap. 3.

4 Thomas de Vio Caiet. tom. 1. Opuſc. tract. 31. reſponſ. 17. in 1. art. vbi ex profeſſo probat contractum eſſe illicitum, & iniuſtum.

5 Dominicus Soto, de iuſt. & iur. lib. 6. quæſt. 6. art. 2. col. 1. verſ. quæſtio licet.

6 Conrad. de contract. quæſt. 94. col. 5. verſ. primus caſus, quod ſi quæſt. 97. col. 4. verſ. contra ſecũdum modum, videatur impugnare ſententiam Azonis, & Baldi aſſerentium eſſe illicitum contractum ſocietatis cum pacto de ſaluo capitali, quia ſit contra naturam ſocietatis; attamen id ſibi tantum vult Conrad. d. quæſt. 97. non ita eſſe contra naturam ſocietatis pactum illud de ſaluo capitali, quin aliqua ratione iuſtificari poſſit, nimirum ſi eiuſmodi onus in ſocium reiectum iuſta mercede compenſetur, quod & nos ſupra in reſponſione ad ſecundã obiectionem concedimus cum ſententia communi; ſed eiuſmodi iuſtam compenſationem nullam eſſe in caſu noſtro ſatis ibidem probatum eſt.

7 Riccardus de Media Villa 4. Sen. diſt. 15.

8 Io. Maior. 4. diſt. 15. q. 48. & 49.

9 Ludouic. Molina de iuſt. & iur. to. 2. diſp. 417. per totam.

10 Gregor. de Valentia tom. 3. par. 2. diſ. 5. quęſt. 24. punct. 2. col. 7. in reſponſ. ad ſecundam obiectionem, verſ. eſſet enim.

11 Gabriel Biel. 4. diſtinct. 15. q. 11. art. 3. dub. 10. coroll. 2.

12 Barthol. Salon. comment. in S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. de contract. ſociet. controu. 2.

13 Petrus Nauar. de reſtitut. lib. 3. c. 2. ſub n. 440.

14 Franciſcus Tol. in inſtruct. Sacerd. lib. 5. c. 31.

verſic.

verſic. aliquando occurratur.

15 Ludouic. Lopez de contract. lib. 1. ca. 65. verſ. quæſtio hæc.

16 Ioſephus Angles in floribus lib. 4. ſentent. q. de contract. ſociet. verſ. qui dat pecuniam.

17 Franciſcus Garzia de contractibus cap. 41. nu. 5. verſ. quanto alla prima.

18 Thomas Mercatus de contract. cap. 8. num. 4.

19 Aſtenſis in ſumma lib. 3. tract. 12. art. 5. quæſtiuncula 3.

20 Nicolaus de Auſmo Ord. min. in ſum. quæ dicitur, Supplementum verb. Societas 2. §. ſed an poſſit paciſci.

21 Summa Roſella verb. Societas 1. nu. 4. & 5.

22 Pacificus de Nouaria Ordin. min. in ſumma quæ dicitur Pacifica, c. 17 pag. mihi 237. verſ. s'egli hà fatto.

23 Angel. de Clauaſio v. ſocietas 1. nu. 5. & 7.

24 Iacobus Vngarell. in addit. dicto nu. 5. lit. C.

25 Syluester de Prierate in ſua ſumma col. 1. q. 2.

26 Io. Tabien. ver. vſura 3. nu. 3.

27 Bartholomæus Fumus in ſum. Armill. verb. Societas num. 6.

28 Martinus Nauar. in Manual. cap. 17. ſub n. 252. & in cap. ſi fœneraueris 14. q. 3. nu. 32. & ſeq. & conſ. 13. nu. 2. lib. 5. tit. de vſur. vbi contrarijs reſpondet.

29 Antonius Maria Venuſtus in inſtitutione mercatorum cap. 18. pag. mihi 71. verſ. & ſe colui, che mette.

30 Ludouic. Carb. de reſtit. q. 54. verſic. qui ponit pecuniam.

31 Iacobus de Graffijs deciſ. Aurearum par. 1. lib. 2. cap. 119. num. 35.

Sequuntur nunc iuris vtriuſque periti, qui eundẽ

contractum, vt minimum iniuſtitiæ damnarit.
32 Gloſ. in c. plerique lit. E. 14. q. 3.
33 Hoſtienſis in ſum. tit. de vſur. ſub nu. 8. §. in alijs autem caſibus verſ. ſed quamuis talis ſocietas, vbi licet diſputando videatur adherere ſententiæ Alberici, eam tamen refellit tandem, & ſocietatem cum pacto, vt capitale ſaluum ſit, non eſſe æquam concludit, vt illum etiam explicat Couar. l. 3. varia. reſolut. cap. 2. nu. 3. verſ. Hoc item aſſerit.
34 Abbas Panormitan. in c. per veſtras 7. de donat. inter virum, & vxorem ſub nu. 8. & in c. nauiganti 19. num. 11. & 12. de vſur. & conſil. 77. per totum lib. 1.
35 Petrus Ancaran. in c. Vſurarum 1. quæſt. 3. n. 8. de vſur. lib. 6.
36 Laurent. de Rldulph. tra. de vſur. par. 2. q. 19. ſub nu. 61. & ſeqq. vbi latè quæſtionem diſput.
37 Ioan. Calder. in c. nauiganti q. 2. de vſur.
38 Ambroſius de Vignate in ca. Salubriter num. 166. verſic. quarta concluſio, & num. 171. verſic. octaua concluſio de vſur.
39 Ioannes de Anania in d. cap. nauiganti.
40 Ioannes Lupius in cap. per veſtras, §. 11. notab. 6. ſub num. 6. de donat. inter virum, & vxorem.
41 Io. Baptiſta Lupius tra. de vſur. comm. 3. §. 1. nu. 24. verſ. quinimò.
42 Azo. in ſumma rub. pro ſocio nu. 9.
43 Bald. in l. ſocietatem 1. quæſt. 9. c. pro ſocio.
44 Salicet. in d. l. pri. c. pro ſocio.
45 Angel. de Aretio inſtit. de ſociet. §. de illa col. 2. verſ. quando partes.
46 Decius in l. ſi paſcenda col. 2. C. de pact. & cóſ. 23. col. 1. & conſ. 116.
47 Angelus de Peruſio tract. de ſociet. par. 1. n. 11.

48 Aym.

48 Aym. Crauet. conſil. 145. numero 13.

49 Paulus Caſtren. conſil. 330.

50 Ludouicus Romanus conſ. 238. nu. 7. & conſil. 500. ſub num. 11. omninò videndus, & conſil. 520. num. 6.

51 Alexander de Neuo conſ. 96. ar. 2. n. 7. vbi late.

52 Antonius Gomeſ. to. 2. var. reſolut. cap. 5. n. 5. vbi concluſionem hanc dicit ligandam digito, ne in ea erretur.

53 Didacus à Couar. lib. 3. var. reſolut. c. 2. nu. 2. vbi fusè.

54 Ioſeph. Ludouicus in ſuis commun. opinio tit. de ſocietate col. 3. verſ. ſed quid ſi quis, vbi dicit communem.

55 Petrus Nicolaus Mozzius tra. de ſociet. §. venio ad quintam ſub nu. 6.

56 Bartholomæus Vgolinus tract. de vſur. c. 55. num. 1. & ſeqq.

Quo ad tertium verò caput, an contractus hic, de quo quærimus ſit etiam vſurarius. Couar. d. ca. 2. ſub num. 3. ſolum eſſe iniuſtum affirmat non autem vſurarium, & communem dicit cum Socin. conſil. 265. lib. 2. videtur etiam eiuſdem eſſe ſententiæ, Thom. de Vio. Caiet. in d. tract. 31. reſponſ. 11. art. 3. Franciſcus Garz. d. cap. 41. nu. 5. Hoſtienſ. d. nu. 8. Petr. Ancar. d. c. vſurarum num. 8. & ratio eſſe poteſt, quia nullum hic interuenit mutuum, nec explicitum, vt patet, nec implicitum, nam licet pecunia periculo ſtet recipientis, non tamen dominium eſt in illum translatum, quare nec ea vti poteſt ad libitum ſuum, ſed omnino in ea negotiatione eſt implicanda, cuius gratia eſt collata, vt contra Dominicum Soto probat Martin. Nau. in c. ſi fœneraueris num. 33. 14. q. 3. Greg. de Valent. d. q. 24. pun. 2. ferè per totum.

Verum communis opinio eſt in contrarium, nimirum quòd in hoc contractu non ſolum inſit iniuſtitia, ſed etiam vſuraria prauitas, vel vt alij loquuntur in fraudem vſurarium ſit celebratus, nã perinde eſſe videtur pecuniam conferre in ſocietatem reiecto in ſocio onere eam præſtãdi integram quocunque euentu, vt in noſtro caſu, atque eandem mutuare: quod ſanè confirmari poteſt, ex eo, nam vbi ſemel pecunia mercatori numerata eſt, cum eiuſmodi pacto nihil planè curat, qui eam contulit, an ſocius in conuenta negotiatione implicet, an in alia re impendat; nimirum quod eam, non pro ſua amplius habeat, ſed pro aliena, atque ita contractum hunc non ſolum eſſe iniuſtum, ſed etiam vſurarium docent plerique ex citatis Doctoribus, S. Th. S. Bernardinus, Dominicus Soto, Conradus, Riccardus, Gabriel, Petrus Nauarrus, Syluester, Armilla, Franciſcus Toletus, qui planè loquuntur in noſtris terminis. d.l.5.cap.31.verſ.aliquando occultatur ſub titulo vſura eſt talis inquit, ideſt ſub titulo ſocietatis occultata, cum aliqui dant pecunias cambiatori petentes lucrum, ſed nolentes exponere ſe vlli periculo capitalis pecuniæ. ſequuntur alij, Thomas Mercatus, Armilla, Baldus, Salycetus, Ambroſius de Vignate d.nu. 171. Angelus de Clauaſio d. nu.7. Iacob. de Graffi.d.c.119.n.35. Lud. Lopez d. lib.1.contr.c.64. verſ. quam probat, verſ. ſed conſequens, approbans rationem S. Bernardini aſſerentis in hoc contractu eſſe mutuum implicitũ, & ſic lucrũ vſurarium, quæ ratio inquit Lopez, hoc planè conuincit Dominic. Sot. d.art. 2. Syluester d.ver. Societas 1. quæſt 5 & quęſt.6.verſ.ſed S. Bernardinus Michael Salon.d.art.3.controu. 1. concl. 2. & tract. de Cambijs quæſt. 4. controu. 9. verſ. immediatè dam-

nan-

bantur vbi probat contractus hoſce ſiuè depoſiti, ſiuè ſocietatis, vt ipſe appellat Lupinæ tanquam vſurarios damnari in Conſtitutione Pij Quinti, quæ incipit in eam lata anno 1575. nam hic nil aliud eſſe videtur quàm mutuum ſocietatis nomine palliatum eundem contractum tamquam vſurarium damnat. Thomas Caiet. in ſum. ver. vſura implicitè commiſſa verſ. ſextus caſus. Roman. d. conſ. 500. num. 6. & ſeqq. & d. conſil. 238. num. 7. Alexander de Neuo d. conſ. 96. num. 8. Crauet. conſ. 95. num. 13. & 16. li. pri. vbi ex iniqua pactione quando vnus ex ſocijs damni nullam partem, ſed lucri tantum habere vult, argui vſuram in ſocietate probat multis adductis, & Ant. Gomeſ. qui d. cap. 5. nu. 5. propriam vſuram appellat, Io. Baptiſta Lupius in d. nu. 24. cum Abbate, & alijs quod adducit, & hanc opinionem communiter receptam à Theologis teſtatur, non enim propriè ſocietas eſt, ex quo qui pecuniam contulit eius periculum non ſuſcipit, ſed mutuum, & ſic lucrum quod inde fit vſurarium ſequitur qui nuperrimè ſcripſit Vgolinus d. cap. 55. num. 1.

Nec contrarium ſentit Couar. imò d. c. 2. 3. verſic. huic concluſioni fatetur apertè in ſocietate inita altero ex ſocijs pecuniam conferente, altero induſtriam ſi periculum capitalis reijciatur in ſocium ponentem operas pactionem eiuſmodi vſuram ſapere, cum præſumatur inquit pecuniam illam mutuo dari, & vltra ſortem mutuans partem lucri recipiat, & ità etiam Couaruuiam intellexit, Ioannes Baptiſta Lud. dicto §. primo, numero 24. Quare quando Couar. dicto num. 3. in princ. negat contractum eſſe vſurarium, de eo contractu loquitur ſocietatis, in quo non vnus pecuniam alter induſtriam appoſuit, ſed de eo in quo vterque ſociorum

pecuniam poſuit, in quo non ità præſumi mutuum, & vſuram fatetur dicto n. 3. verſ. Ego vero, & ità declarat Lup. d. num. 24.

Thomas de Vio Caiet. licet in d. art. 1. ſolum dixerit contractum eſſe illicitum, at in ſum. d. verſic. ſextus caſus apertè fatetur eſſe vſuram nomine ſocietatis commiſſam.

Franciſci Garziæ opinio, ex falſo fundamēto procedit, quod non poſſit eſſe ſocietas conferente vno pecuniam, altero operam, quod falſum eſt, & contra aperta iura, vt probatum eſt, & communem hominum ſenſum, & Garziam abundè refellit, Lud. Lopez dicto lib. 1. de contract. cap. 63. verſic. iam verò.

Hoſtienſis, & Ancaranus ſi attentè legantur communi opinioni non aduerſantur. Et licet contrarium demus ſenſiſſe, eorum nomen, & auctoritas reliquorum omnium auctoritate obrueretur. Adde eos ſcripſiſſe ante Conſtitutionem Sixti Quinti, de quā mox dicemus, ſed verè non repugnant, & ſententiam Hoſtienſ. interpretat. Lup. dicto §. 1. num. 24. verſ. hæc tamen opinio, vt locum habere poſſit, quando induſtria non eſt æqualis pecuniæ expoſitæ, & tamen conuentum eſt, vt lucrum ex æquo diuidatur, vt ibi per eum.

Martinus Nauarra, & Greg. de Valent. citatis locis loquūtur de ea ſocietate in qua capitale ſaluū reddendum eſt, non ex vi ſocietatis, vt in noſtro caſu, ſed virtute aſſecurationis adiectæ, pro qua aſſecuratione certa merces perſoluitur, quod in hoc caſu non fit, vt ſæpe iam dictum eſt.

Non obſtat ratio, nam falſum eſt, nullum eſſe mutuum implicitum, patet enim ex dictis, & communi opinione paciſci capitale ſaluum in ſocietate

nihil

nihil aliud eſſe, quam capitale illud ſocio dari mutuum, atque adeo quod vltra ſortem recipitur vſurarium lucrum eſt &c.

Sed rem hanc extra controuerſiã ponit Conſtitutio Sixti Quinti, incip. Deteſtabilis auaritiæ, in qua Pontifex eiuſmodi contractus, in quibus pecuniam conferens paciſcitur ſibi à ſocio ſaluum capitale, tanquam fœneraticios damnat, ſic enim inquit.

Damnamus, & reprobamus omnes, & quoſcũque contractus, conuentiones, pactiones poſt hac ineundos, ſeu ineundas, per quos, ſeu quas cauebitur perſonis, pecunias, animalia, aut quaſlibet alias res, ſocietatis nomine tradentibus, vt etiam ſi fortuito caſu quamlibet iacturam, damnũ, aut ammiſſionem ſequi contingat, ſors ipſa, ſeu capitale ſemper ſaluũ ſit, & integrum à ſocio recipiente reſtituatur, &c. ſtatuimuſque huiuſmodi contractus, conuentiones, & pactiones, vſurarias, & illicitos poſt hac cenſeri debere &c. Decernentes ſi qui contractus, conuentiones, & pactiones in futurum contra noſtram huiuſmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis tanquam per hanc conſtitutionem noſtram damnatis, & reprobatis, etiam ſi iuramento, aut in forma Cameræ Apoſtolicæ, vel alias quomodolibet roborati fuerint obligationem ciuilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut perſonalẽ, nec Iudicis officium, neque aliud quodcunque ius cuiquam competere, neque quoad ſortem, ſeu capitale integrum recuperandum, quod caſu fortuito perierit, aut ammiſſum erit, neque quo ad certas ſummas, & quantitates in ſingulos annos, aut menſes lucri ſocialis nomine promiſſos.

Si qui vero in poſterum ſub prædictis conditionibus, & pactis contrahere temere præſumpſerint,

aut prę textu ſimilium contractuum, conuentionum, & pactionum ſocietatis nomine initorum; qui hucuſque durant, ad exactionem dictæ ſortis, ſeu capitalis, ſiue illius pretij, & valoris poſtquam illud in toto, vel in parte caſu fortuito perierit, aut ammiſſum ſit procedere auſi fuerint, eos vniuerſos, & ſingulos in pœnas contra manifeſtos vſurarios, & fœneratores à Sacris Canonibus, & Concilijs generalibus latas, & promulgatas eo ipſo incurrere; & contra illos, vti manifeſtos vſurarios, & fæneratores via iuris, alijſque opportunis remedijs procedi poſſe, & debere.

Lata fuit hæc conſtitutio die 21. Octobris anni 1586.

At verò duo videntur poſſe opponi.

Primum eſt, eiuſmodi conſtitutione non affici, nec comprehendi contractum noſtrum, qui celebratus fuit de anno 1580. prout in facto, & conſtitutio lata eſt de anno 1586. & expreſsis verbis ſolū contractus, ſiue pactiones comprehendit, qui poſt eam ſunt initi, vt patet ibi, poſt hac ineundos, & ibi ſi verò in poſterum, & legis natura eſt, vt ad futura tantum trahatur, l. leges 7. C. de legib. c. Quoniam 13. de conſtit. vbi glo. lit. 9. concordant adducit, eſtq; communis theorica, tum ibi ſcribentium, tùm ad l. omnes populi 9. ff. de iuſt. & iur. quod multò magis habet locum quando in ipſa lege exprimitur, vt ad futura trahatur, ſicuti in hac conſtitutione exprimitur Bart. in d. l. omnes populi ſub nu. 43. non ergo noſtrum hunc contractum comprehendit, qui ſex annos ante illam conſtitutionem initus eſt.

Sed reſpondetur quamuis hic contractus de quo quærimus fuerit celebratus de anno 1580. & ſic ante

latam conſtitutionem durauit tamen etiam poſt ipſam conſtitutionem ad annum vſq; 1589. immò, & hodie durare cenſetur cum vi antiquæ illius pactionis, & capitale, & intereſſe decurſi tẽporis repetant hæredes illius, qui ab initio pecuniam contulit, quo caſu nemini dubium quin hic contractus ea conſtitutione comprehendatur, vt patet ibi, qui hucuſq; durant, non ſolum enim prohibet Pontifex pactiones quas enumerat de ſaluo capitali in poſterum fieri, ſed etiam prætextu ſimilium contractuum conuentionum ſocietatis nomine initarum, quæ inquit hucuſq; durant ad exactionem dictæ ſortis, ſiue capitalis in futurum procedere, Deinde reſpondetur contractum hunc damnari tanquam vſurarium etiam in citata cõſtitutione Pij Quinti in eam lata an. 1575. ita Michael Salonnius dicta quæſtione quarta de camb. controuerſ. nona, col. quarta, verſ. alter eſt iniqua vbi de ſecundo contractu quem dicit in d. conſtitutione damnari agens, ſic inquit. Alter nimirum contractus, qui in ea Bulla damnatur, eſt in qua quædam, & lupina ſocietas, in qua Petrus pecuniam ſuam confert Ioanni, quaſi apud illum eam deponens, ea lege, vt poſſit quidem Ioannes cum ea negotia aliqua, vel commercia exercere, ſed ità vt debeat ſtatutis temporibus aliquod lucrum, vel intereſſe ipſi perſoluere, manente tamen ſorte illa, ſeu capitali, ſaluo ſemper, & illæſo ipſi Petro, & poſt multa tandem concludens cõtractũ hũc eſſe vſurarium affirmat. Verba aũt Bullæ Pij V. quibus dictum cõtractum damnari vult, Salon. ea ſunt: Cui malo ſimile etiã illud eſt, cum pecuniæ, ſiue depoſiti, ſiue alio nomine ficti cambij traduntur, vt poſtea eodem in loco, vel alibi cum lucro reſtituantur hæc ibi, quibus ſanè verbis noſter ſic contractus

videtur planè deſcribi, ac depingi ſuis coloribus.

Secundum eſt, poſſe deffendi contractum hunc de quo eſt controuerſia non eſſe ſocietatis, ſed vel depoſiti, vel potius locati, quo pecunias recipiens non ſocietatem contraxerit cum conferente, ſed eidem ſuas operas locauerit in cambijs, cum illa pecunia exercendis quod jure fieri poſſe tradidere. Angel. de Peruſio d. tract. de ſocietate par. pri. num. 18. Angelus de Clauaſio verbo ſocietas pri. num. 6. Syluester eod. quæſt. 3. Armill. eod. num. 17. Martin. Nauar. in d. cap. 17. ſub nu. 257. latè Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 441.

Sed reſpondetur primò, non poſſe hic aſſignari propriæ depoſitum, nàm in depoſito idem in ſpecie ad nutum deponentis reddi debet, l. 2. in princ. ff. ſi cert. petat. l. Lucius 24. ff. Depoſit. at verò in caſu noſtro conuentum eſt, vt non idem ſpecie, ſed tantundem redderetur quod depoſiti fines egredi ait, tex. in d. l. Lutius, & nullo modo dici poſſe depoſitũ multis probat Michael Salon. d. cõtrou. 9. col. 4. verſ. hoc genus ſocietatis.

Secundo, quando deponitur pecunia facta facultate, vt ea ad libitum depoſitarius vtatur, tunc tranſit depoſitum in mutuum, Nau. in cap. 17. num. 180. in fin. & cum depoſitum mutui naturam induat de eo, vt de contractu mutui iudicandum eſt, Roman. conſ. 500. ſub num. 7. & qui ex tali depoſito in mutuum tranſeunte, & in numero, pondere, vel menſura conſiſtente lucrum percipit, cum re vera mutuum ſit, lucrum ex mutuo habet, & ſic vſuram committit. Nauar. d. cap. 17. nu. 181. Rom. d. conſ. 500. num. 10.

Tertio, nec dici poteſt contractum hunc eſſe operarum locationem, nàm licet verum ſit quod Angelus

lus de Peruſio,& alij auctores citati dicunt,poſſe ità conueniri, vt non ſit ſocietatis contractus ſed locationis, hoc tamen fit, vt ijdem declarant, quando qui pecuniam recipit, & operam pollicetur paciſcitur de certa mercede in menſes,vel annos ſingulos; ſed tunc capitale periculo ſtat conferentis, ſi caſu fortuito pereat,licet ſecus ſit ſi culpa recipientis periret,vt Sylueſter, Angelus, Petrus Nauar. notatis locis declarant,at in noſtro caſu, nec iuſta merces laborum,& operarũ ſoluitur,cum Campſor vnam tantum retineat prouiſionem, & periculo recipientis ſtat capitale, quare ad nullum aliud genus contractus poteſt reduci niſi ad ſocietatem, cumq; ſocietatis contractus nequeat eſſe licitus ſi ineatur, vt conferenti ſaluum ſit capitale, & cum ratio iniuſtitiæ conſiſtat in hoc quod collatio illa pecuniæ cenſeatur eſſe mutuum, & ratione mutui nihil capi poſſit vltra ſortẽ ſine labe vſuræ,neceſſario conſequens eſt,vt contractus eiuſmodi ſocietatis ſit vt vſurarius, ità in terminis Nau.conſ.13.nu.1. lib. 5.tit.de vſur. qui conſuluit in eo caſu, in quo capitale conferens voluit pro dimidia parte ſibi ſaluũ præſtari, reſponditq; Nau. contractum qnoad dimidium eſſe vſurarium ob illud pactum adiectum, atq; eandem eſſe rationem in hoc caſu partis ad partem, quo totius ad totum manifeſtius eſt quàm, vt probari debeat, & habetur diſertis verbis in l. quæ de tota 76. in princ. ff. de rei vendic.& in l. qui ſcit 25. ff. de vſur.& in terminis noſtris tradit Bartholom. Vgolin. tract. de vſur. capitulo 55. in princ. nu. 2. verſ. quarto vſura, vſuraria etiam labes in hoc contractu conuinci poteſt ex alio pacto adiecto,& in illis verbis, *mi cõtento, & m'obligo à reſtituirli ad ogni ſuo piacere il capitale &c.* oſtendit enim hoc pactum pecuniã non in ſo-

 cieta-

cietatem fuiſſe collatam, ſed mutuo datam, nam pecunia in ſocietate poſita, & negotiationi expoſita non poteſt repeti quandocunq; vni ex ſocijs placuerit, ſed finita tantum ſocietate, & ſocietas alicuius negotiationis contracta eatenus durat quouſq; finis negotio fuerit impoſitus per tex. in l. actione 65. §. Item ſi alicuius ff. pro ſocio, Inſtit. eod. tit. §. itē ſi alicuius, cum ergo prædicta ſocietas fuerit contracta ad cambiendum finiri non poterat, niſi cambijs feriæ perfectis, non ergo capitale repeti potuit, quocunq; tempore ſocio illud conferenti placuerit quid enim ſi quo tempore voluiſſet capitale repetere Franciſcus Campſori illud ad cambium pro ferijs proximis dediſſet, ſanè cum cambium non niſi ferijs perfectis poſſit, nec pecuniam ſuam iure Franciſcus tunc eo tempore ab eo, qui ad cambium recepiſſet repetere potuiſſet, & tamen ex pacto in ſyngrapha appoſito neceſſe fuiſſet Campſori capitale Franciſco numerare, quod ſanè conuincit, totū hoc negotiationis genus mutuum eſſe nomine ſocietatis palliatum, & verè vſurarium.

Ex his etiam patere poteſt ad id quod obijcere quis poſſit in dubio non præſumi contractum vſurarium in foro contentioſo, niſi quis ſolitus eſſet fœnerari, vt per Crauet. conſ. 48. nū. 8. li. pri. nam reſpondetur, non eſſe nos in dubio cum planè conſtet prædictum contractum eſſe vſurarium, vt probatum eſt, pateťq; ex ipſa contractus forma, cui ſtandum eſſe docet ib. Crad. cū Abb. in conſ. 15. in fin. & in conſ. 49. col. 2. lib. pri. & plenius idem Crau. conſ. 95. nu. 6. lib. pri.

Præterea illud inſtrumētum anni 1589. die 2. Decembris quod dicitur eſſe vſurarium propter originem, & radicem infectam procedentem ex inſtru-

mento

mento anni 1587. 26. Nouembris, ex alio etiam capite arguitur de vſuraria prauitate nempè propter ſequentem appodiſſam incontinenti celebratam, Nam vſura tam ex ſubſequentibus, quam ex præcedentibus, & conſecutiuis præſumitur l. ſi qui C. de adult. Bal. conſ. 311. n. 14. lib. 5. in qua appodiſſa dicunt Franciſci hæredes obligatos fuiſſe hęredes Antonij ex cauſa depoſiti pro ſumma lib. *8639. 16.* enũtiata in inſtrumento anni 15*92.* celebrato per N. vti procuratorem Antonij principalis debitoris, & vt dicitur recognita per eundem N. & quia dicta appodiſſa ex aduerſo negari videtur, Ideo reſpondetur quòd aut verùm eſt, quod realiter, & in effectu fuerit facta dicta appodiſſa vel non.

Primo caſu vbi vera ſit, apparet eam fuiſſe factam eadem hora die, & menſe, ac coram eiſdem teſtibus, & Notario quibus fuit celebratum inſtrumentum dicti diei 2. Decembris, & ideo propter vicinitatem actus oritur præſumptio fraudis not. Iaſ. in conſ. 33. vol. 3. arguit etiam ſimulationem, vt per Bal. in l. per diuerſas num. 1*9*. in fine verſic. 2. quęrit. C. mandati, Fulgoſ. conſ. *98*. col. 1. verſic. ex ciuitate labemq; vſurariam denotat, vt per Bal. in cap. officij verſic. & eſt argumentum de electione Rippa in l. ſi ventri §. fin. verſic. ſexto facit de priuileg. credit. not. Menoch. pręſumpt. 1*9*4. lib. 3. Rol. à Valle cõſil. 47. nu. 13. vol. 4. Ratio quam adducunt Doctores eſt quia actus factus incontinenti poſt alium cenſetur ineſſe l. lecta ff. ſi cert. pet. & quod vni ineſt alij ineſſe creditur, vt per Iaſ. dicto conſil. 33. nu. 14. Bero. in rub. de vſuris nu. 7*9*. & in materia vſuraria hoc eſt indubitatum, attenta hæc ætate corrupta in qua charitas eſt mortua, & vſura ſolet committi, vt tradit Lupus Gemin. in c. nauig. §. 4. nu. 8*9*. fol. 11*9*.

Et

Et eo magis quia pecunia enuntiata in illa appodiſſa non fuit præſentialiter numerata ſine qua obligatio, & actio non oritur l. non omnis ſi cert. pet. Ratio eſt clara cum actus verus vbi requiritur ſola confeſſio non ſufficit. Iaſ. conſ. 172. n. 6. lib. 2. ſed ad faciendum contractum depoſiti requiritur res præſentialis, qua ceſſante non poteſt in plus contrahi obligatio, quàm ſit datum l. rogaſti ff. ſi cert. pet. & per Mozium tit. quæ veniant appellatione rei col. 2. Imo ex confeſſione de recepto inducitur fraudis præſumptio l. 1. in fine, & l. ſequitur ff. quæ in fraud. credit. Bart. l. poſt contractum ff. de donat. Accedat, & illa coniectura ineuitabilis, quod ſcilicet debitori, qui non habet modum ſoluendi, voluerit creditor ingentis ſummæ poſtea deponere apud debitorem impotentem ad ſoluendum, & petentem dilationem tam egregiam pecuniarum ſummam, hoc enim eſt inueriſimile, & ideo arguit hoc depoſitũ manifeſtiſſimam vſuram, Alb. conſ. 512. nu. 56. lib. 3. Quinimo alia etiam vrget præſumptio vſuræ, ex quo datur dilatio debitori ad ſoluendum, nam iſtud pactum eſt contra naturam depoſiti, vt ſcilicet reſtitui debeat ad dilationem depoſitarij conceſſam cum debeat ad voluntatem deponentis reſtitui, & ita arguit Cæphal. conſil. 693. num. 33. lib. 4.

Dicendum eſt igitur vbi de ea conſtet fictam, & ſimulatam, ac nullam eſſe ipſam appodiſſam ſub nomine depoſiti contractam, loco intereſſe illius termini quinq; annorum dati ad ſoluendum quod intereſſe computando ad rationem quinq; pro centenario pecuniarum contentarum in obligatione dicti inſtrumenti conſtituit ſummam libr. 8639. 16. in quinq; annis, & ità vſura eſt, quia contenti fuerunt de mora continuanda, pro qua non debetur inte-

reſſe

reſſe Gaiet. in ſua ſumula in verbo, verbum viurarium Graff.cent, caſ.conſcient,cap.106.tit. de caſib. in quib. permit. vſur, nu. 5.

Augetur etiam ſuſpitio quia inuerisimile eſt hæredes Franciſci egentes pecunijs voluiſſe non ſolum dilationem quinquennalem concedere gratis, ſed etiam ei Antonio debitori fidemanco, & debitis onuſto ſummam libr. 8639. 16. in depoſitum tradere, vnde dicit Bal. inuerisimilitudinem etiam tollere probationem inſtrumento in l. ſcripturas circa medium C. de fide inſtrumentorum, Alex. conſ. 99. in fin.vol.1.& fidem non debere dari non verisimilibus.Pet.de Anch.conſ.257.Grat.reſp.59.nu.24.lib.2. & eſt coniectura probabilis, vt per Afflict.ſuper feud. tit. de feudo dato inuicem cap. 1.num. 58.

Aut non eſt vera illa appodiſſa, & conſequenter fictum eſt depoſitum, vt pluries ſaſſus eſt Franciſcus, & tunc quare volunt eam ſummam compenſare in eo inſtrumento anni 1592. ſuper pecunijs receptis ab Antonio licet realiter data non ſit, arg. bona fides de reg. iur.

Illatio.

CVM ex dictis conſtet manifeſte contractum de quo agimus non ſolum eſſe illicitum, ſed planè vſuſurarium, certiſſimi etiam iuris eſſe debet teneri Franciſcum, qui pecuniam cum dicto pacto contulit ad reſtitutionem omnium, quæ ex illo contractu acquiſiuit, aut ſi nondum capitale recuperauit in ſortem debere imputari quicquid lucratus eſt, quandoquidem extra controuerſiam eſt lucrum omne ex vſura acquiſitum eſſe reſtituendũ, S. Th.2.2.

Th.2.2.q.77.ar.3.Gab.4.diſtin.15.q.11.ar.3.concl.1. cap. quoniam 2. cap. conſuluit 10.cap. in Ciuitate 6.& toto tit.de vſur. Nau. d.conſ.13.num.1. & inter omnes Catholicos conuenit lucrum vſurarium eſſe reſtituendum,inquit Greg. de Valen.d.diſp.5.q.21. pun. 3. Neq; ſe tueri poteſt Franciſcus,quod cõtractum bona fide celebrauit, quem credebat eſſe iuſtum, atq; adeo nec peccaſſe, nec ad reſtitutionẽ teneri per tradita à Nau. conſ. 20. n.8.l.5.de vſur. quæ ratio magis vrget ſi accedat conſuetudo; vt in caſu noſtro,nam paſſim eiuſmodi contractus fieri ſolent hic Mediolani, vt qui ignoret planè videatur in vrbe peregrinari,& qui contractum re vera vſurarium fecit,ſed quem communis hominum opinio licitum ducit vſurarius non dicitur, & communi conſuetudine excuſatur, Bart.in l.quis ſit fugitiuus 17.§.apud Leonem num.1.ff. de Aedilit. edict. per textum illum,in quo reſpondet Vlpianus, eum non eſſe fugitiuũ,qui id facit quod publicè facere licere, arbitratur Bartolum ſequitur Natt.in conſ.498.num. 25. cum ſeq. lib. 3. & conſ.586.n.9.eod.lib. quod ſi culpa vacat,& pœna quoq; vacare debet, & obligatione reſtituendi arg. cap. 2. de conſtit. Nam reſpondetur primo ignorantiam hanc cum iuris ſit non facti,nec præſumi,nec excuſare cap. ignorantia 13. de reg. iur.lib.6.Gab. in ſuis comp. op.lib.6.concl.7.ſub nu.1.vbi de more innumeros Doctores coarceuat, & præſumitur potius dolus, & mala fides quam iuris error ibidem ſub num.2. & licet ſequutis Iacobũ de Butrio, & Paulum de Caſtro aliosq; num. 3. citatos non præſumi dolum, ſed potius latam culpam in non conſulendo peritiores, licet communior ſit in contrarium,attamen nec hoc ſuffragatur non ſufficit in contractu noſtro interueniſſe latam culpam

ex

ex parte eius; qui pecuniam contulit cum prædicto pacto, ad hoc vt peccarit, & conſequenter ad reſtitutionem teneatur. Couar. in reg. poſſeſſor malæ fidei 2. par. relect. §. 7. verſ. tertium. Nau. d. conſ. 20. ſub num. 13. vbi inquit, eum qui lucratur aliquid per cõtractum quem ſcit, vel ſcire debet vſuratium peccare, & teneri reſtituere totum lucrum.

Secundo, reſpondetur poſſe excuſari, qui contractum vſuratium iniuit bona fide, credens eſſe iuſtũ, quando erraret circa ius maximè dubium obſcurũ, & perplexum, vt cum communi tradit Anton. Maria Corat. tract. de commun. opin. lib. 3. tit. 13. num. 8. conſentit Silueſt. verb. ignorantia ſub num. 13. in fin. & in hoc ſenſu loquutus eſt Nauar. d. conſ. 20. vt ibidem ſe ipſum declarat num. 6. & nu. 8. verſ. quartum, & ità Nauarrum intellexit Io. Azorius lib. primo, inſtit. Moral. cap. 16. quæſt. 2. verſ. Item admittitur. At quod ſocietas iniri nequeat cum pacto de ſaluo capitali res non eſt dubij, ſed clariſſimi iuris, cum in manibus ſint leges ciuiles apertiſſimæ, & Pontificiæ conſtitutiones, vt patet ex citatis iuribus, quibus eiuſmodi pactum, & ſocietates prohibentur, & nihil tam ſit inter mercatores decantatũ ex ipſa naturæ lege animis noſtris inſcripta, quam iniquum eſſe in ſocietate velle ſibi capitale ſaluum non quidem virtute aſſecurationis adiectæ pro qua iuſta merces ſoluatur, ſed vi dumtaxat ſocietatis.

Tertio, ad id quod de conſuetudine affertur in cõtrarium reſpondetur. Primo nullam eſſe eiuſmodi conſuetudinem, & qui cauſam pro ſe adducit probare tenetur, vt iura ſunt vulgaria. Secundo etiam ſi citra veri præiuditium demus talem eſſe conſuetudinem, nihil omnino iuuari poteſt quoad reſtitutionem, vel culpam, nam conſuetudo ſi ea vigeret

quæ

quæ præſumitur excuſaret quidem à pœna, vt tanquam vſurarius puniri non poſſet, glo. communiter approbata in cap. ſanè 2. lit. D. de temp. ordin. quo ſenſu loquitur Bartolus in d. l. quis fugitiuus, vt Bartolum explicat Alex ibid. in addit. lit. H. eodẽq; ſenſu explicandus Natta recitatis locis, quemadmodum etiam reſpondit Crau. conſ. 6. num. 103. lib. 1. & in conſ. 145. nu. 12. eod. lib. Roland. à Vall. conſ. 75. num. 44. cum ſeq lib. 1. Bertazol. conſ. 2. num. 25. Tom. 1. poſt Iaſon. conſ. 178. num. 14. vol. 3. & conſ. 154. num. 16. vol. 4. At conſuetudo non excuſat à reſtitutione lucri vſurarij, ità in terminis Bartholomæus Vgolin. trac. de vſur. cap. 26. §. 1. num. 2. verſ. excipitur, in fine, & ratio eſt manifeſta, nam conſuetudo contra ius naturale vim nullam habet, nec iuſtum reddere poteſt quod natura ſua iniuſtum eſt, c. cum tanto 21. vbi glo. lit. A. de cõſuet. reſque adeo manifeſtè videtur, vt in eo textu verè dicat Greg. Nonus, Neminem ſanæ mentis intelligere poſſe iuri naturali quacunq; conſuetudine poſſe aliquatenus derogari; At iniuſtitia in contractibus, & vſura ipſo etiam iure naturali prohibita eſt. Didac. Cou. lib. 3. var. reſolut. cap. 1. num. 5. ex communi ſententia Io. Baptiſta Lup. tract. de vſur. commen. pri. §. 3. n. 20. Michael Salon. Com in S. Th. 2. 2. q. 78. ar. 1. conc. 2. nulla igitur conſuetudine excuſari poterit, qui vſurarium contractum fecit, quin, & culpæ reus, & reſtitutioni ſit obnoxius.

Atq; hęc breuiter dicta ſint de iniuſtitia, vſurariaque labe huius, qui venit in conſultationẽ cõtractus quæ cũ Pontificij iuris, ac Cęſarei ſtent munita pręſidio, Theologiciſq; firmis ſuffulta rationibus minimè videtur verẽdũ quin ea ſapientiſſimus Iudex pro ſua ſapiẽtia ſententiæ ſuę calculo ſit confirmaturus.

CON-

CONSILIVM TRIGESIMVM PRIMVM

N Laicus Mediolanenſis annum agens vigeſimum quintum, & in famulatu Epiſcopi Aptenſis Galliæ Narbonenſis exiſtens per biennium, habitum Religionis Sancti Franciſci Conuentualium in Monaſterium Ciuitatis illius aſſumpſit, cum licentia Commiſſarij generalis illius Prouinciæ die 17. Ianuarij 1601. & Is ibidem vti Frater illius ordinis ad ordines fuit promotus ſcilicet die 17. Martij ad primam Tonſuram, & quatuor minores ab Epiſcopo Aptenſi, ad Subdiaconatum die 7. Aprilis. ab Epiſcopo Minamenti, ſed abſq; titulo aut profeſſione, ad Diaconatum die 21. Aprilis ab Epiſcopo Agatenſi, Epiſcopis vltra montes, & Gallicanæ Prouinciæ, at Auguſtæ Prætoriæ intra montes ab Epiſcopo 22. Decembris eodem anno ad Præsbiteratum fuit item promotus pariter ſine titulo, & profeſſione, poſtea ſtatim Sacrorum ordinum functiones libere exercuit in habitu memorato manens, nulla tamen vnquam emiſſa profeſſione perſeuerans in ſeruitio præf. Epiſcopi Aptenſis vſque ad eius mortem, quo in Italiam venit. Vlterius anno 1603. die primo Februarij cum in Hiporediēſem Ciuitatem veniſſet, & ad Conuentum Fratrum ſuorum ſe præſentaſſet ſub prætextu Decreti Apoſtolici ne in Monaſterijs citrà montes reciperentur ij etiam Itali, qui vltra montes Religionis habitum ſuſcepiſſent, à Guardiano Conuentus non fuiſſet receptus, ea attenta licentia ibi dimiſit habitum Guardiano acceptanti, & habitum clerici ſecularis aſſumpſit datis à Guardiano ſuperinde litteris teſtimonialibus in forma.

Tandē ab Epiſcopo Hiporedienſi habens litteras

di-

dimiſſoriales atteſtantes eſſe Sacerdotem ritè promotum,& bonis moribus datas primo Martij 1604. Mediolanum redijt vbi tanquam Sacerdos Secularis fuit receptus, & prouiſus duplici beneficio, ex quibus habet vnde ſufficienter viuat.

Nunc dubitatur,an fuerit ritè promotus, an ſuſpenſus, an irregularis, an malè prouiſus de beneficijs.

Ratio dubitandi ea eſt,quia fuit promotus ad Sacros ordines non prius emiſſa profeſſione, & abſq; vllo titulo patrimonij, aut beneficij, & ab Epiſcopo alieno contra diſpoſitionem S.Conc. Trid. Seſſ. 21.c. 2. extenſam ad Regulares per Conſtitutionem Pij V. quæ incipit Romanus Pontifex publicat. Id. Octob. 1568. apud Quarantam in verbo Ordo, maxime recepta eorum ſententia qui tenent Concilium innouare pœnas antiquorum Canonum ſcilicet c. neminem, &c. Sanctorum 70. diſtinct.

Verum ad Concilium, & Conſtitutionem Pij V. dicebatur non eſſe receptam in Gallia, & diſpoſitionem c.neminem,& c.Sanctorum eſſe moderatam per c. cum ſecũdũ de prębend. & Concilium non innouare dictos antiquos Can. ſed ſolum c. cum ſecundum de præbend.

Replicari tamen poteſt non probari eam Cõſtit. non fuiſſe receptam in Regno Galliæ ſaltem apud Regulares,& non valere argumentum non eſt receptum Concilium,quod verum ſupponitur,ergo nec ea conſtitutio, licet habeat eam relationem ad Concilium. Item Conc.non eſſe quidem receptum quoad Gallos non quoad Italos illuc diuertentes ad Ordines,aliter eſſet locus fraudibus. Item hunc eſſe ordinatum ad Sacerdotium Auguſtæ Prætoriæ vbi, & Conc. & Conſtitutio vigent. Videatur omnino

nino ea Conſtitutio, quæ eſt fundamentum huius dubitationis, & pro veritate in foro exteriori conſulatur.

Secundum reſponſum.

N. Regularis, nec eſt ſuſpenſus ab Ordinum executione, nec eſt irregularis: ratio eſt, quia ordinatus ab Epiſcopo ſciente illum non habere titulum patrimonij, aut beneficij, nulla ſuſpenſione ligatur. Steffanus Quaranta in ſumma bullarij v. Ordo, & eo magis quando fuit ordinatus ab Epiſcopo ſine pacto, & ſine fallacijs. Mart. Bonacina de Sacramentis, diſp. 8. q. vnica, puncto 5. n. 24. poſt Mart. Nauar. in Man. cap. 27. n. 158.

Neque obſtat Bulla Pij V. Romanus Pontifex &c. quam reffert ad literam. Quaranta loco præcitato, quia bulla non loquitur de Regularibus omnibus, ſed de Clericis Regularibus tantum, & præcipuè de ijs, qui, vel numquam, vel niſi ad certum tempus profeſſionem emittunt, & ex Clauſtro liberè dimittuntur, vel exeunt, prout fit apud Clericos Regulares Ieſuitas, cuiuſmodi non ſunt Franciſcani prout cantat caſus propoſitus, nec dictum iſtud aliquam erigit probationem cum verba bullæ ſint nimis clara, & aperta, & huius ſententiæ videtur fuiſſe Pater Sanch. in Decal. lib. 4. c. 39. n. 19. 20. 21. vbi docet Nouitium Religioſum ſacris ordinibus initiari poſſe, cum litteris dimiſſorijs tamen Epiſcopi originis, vel habitationis, nec vllam mentionem ibidem facit huius Bullæ Pij V. quam tamen feciſſet ſi per Bullam ipſam Religioſi omnes ligarentur, & non ſoli Clerici Religioſi, & ideo dicendum eſt. N. ſic

ordinatum, nec ſuſpenſionem, nec irregularitatis maculam contraxiſſe &c. & ita fuit deciſum in ſacra Congregatione Pœnitentiariæ Mediol. die 6. Maij 1622.

CONSILIVM TRIGESIMVMSECVNDVM.

AN Cenſuræ in Concilijs Prouincialibus, aut Synodalibus per Ordinarios locorum promulgatæ, ligent etiam Regulares, præſertim quando Concilia non fuerunt per Sedem Apoſtolicam confirmata.

PARS negatiua vti communior, ita verior omnibus ferè ſemper viſa eſt, quia Epiſcopi non poſſunt Iure ordinario ligare Regulares cenſuris, cum eorum Ordinarius ſit proprius Prælatus, vel Superior iuriſdictionem Ordinariam in illos exercendo. Capit. cum ab Eccleſiæ Prælatis. De officio Ordinarij, & l. finali, C. de Iuriſdiction. omn. iud. Nauar. conſil. 22. de tempor. Ordinat. Neque iuriſdictione delegata poſſunt in Regulares animaduertere, quia talis auctoritas competit eis, aut Iure nouo, aut iure antiquo. Non antiquo ſiquidem in cap. Cum capella. C. Quanto, & cap. Quoniam de Priuilegijs, interdicitur Epiſcopis, ne cenſuras contra Regulares promulgare poſſint. Non Iure nouo, quoniam tale quid non repetitur in Concilio Tridentino, nam ſeſſ. 25. Concil. fusè de Regularibus agit, nec tamen Epiſcopis aliquando indulgetur, vt cenſuras contra Regulares exercere poſſint. Nec dicendum hoc illis tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatis executoribus competere, quia eadem ſeſſ. 25. cap. 24. præcipitur Generalibus, Abbatibus, Præpoſitis, Prioribus, & Regularium Superioribus,

non tamen Epiſcopis, vt Concilij Decreta à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruari faciant.

Non inficior tamen quoſdam in Conc. Trid. exprimi caſus, in quibus Epiſcopi tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati in Regulares animaduertere poſſunt, vt ſeſſ. 5. Regularibus hæreſes prædicantibus, ſecundum Iuris diſpoſitionem pœnam indicere poſſunt, & ſeſſ. 6. Epiſcopi exercere poſſunt in quæſtuarios, & ſeſſ. 25. Regulares manentes extra clauſtra punire poſſunt; Item matrimonio intereſſentes abſque licẽtia Parochi à ſuſpenſione ibidem lata abſoluunt; Item Regulares extra clauſtra notoriè delinquentes Epiſcopo inſtante, ſeuerè à ſuis ſuperioribus puniuntur; Itẽ ad proceſſiones ire compellunt, ſed nõ per cenſuras, c. 1. de Priuil. Io. Andreas c. 1. de conceſſ. præb. & de reg. iur. Regula ſciẽtis & c. Marian. Soc. in cap. Mulier, de ſent. excom.

Secundò, ex decreto ſacræ Congreg. de vrbe 10. Octob. 1586. referente Io. Bapt. Confect. in Compen. Priuil. Mendic. Non licet Epiſcopis in cauſis Ciuilibus, vel Criminalibus Regularium ſeſe ingerere, niſi quatenus illis permittitur à Conc. Trid. cuius virtute non poſſunt in Regulares animaduertere, niſi in caſibus ibidem expreſſis, vbi nihil de cenſuris.

Tertiò, Regulares adeo priuilegiati exiſtunt, vt non modo dicantur conſtituti ſub protectione ſanctæ Sedis, quinimò ſub illius iuriſdictione exiſtunt immediatè, icaut Ordinarius illorum immediatus velit eſſe Sum. Pont. prout apparet ex reſcriptis Clem. V. Nicolai V. Syxti IV. & V. Leonis X. necnon Pij V. prout legitur in Comp. Priuil. Mend. Io. Bapt. Conf.

Nec dicatur hæc priuilegia, vel abrogata fuiſſe, vel moderata in Concil. Lateranenſi, & Tridentino, quia per Trident. nullibi fuit Epiſcopis con-

ceſſum, vt cenſuris ferendis in ſuis Concilijs, afficere Regulares poſſint.

Quartò, non poſſunt compelli Regulares, vt ad Concilia Prouintialia, vel Synodalia accedant. C. Epiſcopis diſt.8.& cap.Quod ſuper his, iuncta gloſ.de maioritate, & obedientia, ergo cenſuris Synodalibus, vel Conciliaribus ligari non poſſunt. Conſequentia eſt Canoniſtarum in cap. 2. de Conſtitutionibus in ſexto.

Quintò, leges humanæ eatenus obligant in foro cōſcientiæ præcipuè; quatenus in eo ſunt receptæ. §.leges, de conſecratione diſt. 4. cum gloſſa. Nauar. in Man. cap.23.n.40.& 62. Item conſil.1.de iniurijs, & damno dato. conſil.8. de ſententia excommunicationis; conſil. 1. de Conſtitutionib. quæſt. 5. quia leges tunc firmantur, cum moribus vtentium approbantur; cenſuræ autem in Concil. Synodalibus, & Prouintialibus latæ numquam à Regularibus fuerunt receptæ, tum quia, nec fuerunt vocati, nec auditi, nec eis intimatæ; tum quia capaces non ſunt fauorabilium, ideſt beneficiorum, vel penſionum, & propterea odioſa ad ipſos non extendenda.

Sextò, textus in cap. Nimis el 2. de exceſſibus Prælatorum. Epiſcopis prohibetur expreſsè, vt cenſuras non ferant in Regulares.

Septimò, Nauar. conſ.8.de officio Iudicis Ordinarij quęrit, an Epiſcopus in vim Conc.Trid.poſſit abſoluere, & diſpenſare cum exemptis ſuæ Diœceſis; & reſpondet negatiuè, niſi Regulares exempti de licentia ſui Prælati renuntient exemptionis priuilegio, & ita ligare non poſſunt cum eiuſdem ſit ligare, & ſoluere.

Octauò, idem Nauar. conſil. 2. de ſepulturis docet extra dentes, Prouintialem Epiſcopi Conſtitu-

tionem

tionem non ligare exemptos. Idem docet Pater Henriq. in ſumma Theol. mor. lib. 7. cap. 24. & 25. Confeſſ. in Compend. Priuil. Mend. par. 2. tit. 5. cap. 2. 3. 4.

Non obſtat, quod Epiſcopus circa Sacramentum Pœnitentiæ recte miniſtrandum poſſit ferre cenſuras contra innobedientes, quia in Concilio Tridentino eo in loco, non appellatur Sedis Apoſtolicæ delegatus; neque tribuitur illi facultas ferendi Regulares cenſuris: neque Pius V. vel ſacra Congregatio Regularibus in hac delinquentibus aliquam indixit cenſuram, quia excommunicationis gladius ex Tridentino ſeſſ. 25. cap. 3. de Reformat. ſobrie in omnibus eſt exercendus.

Quod ſi reperiantur aliqui Canoniſtæ forſan oppoſitum ſentientes: Reſpondetur iſtos inquam ante Tridentinum ſcripſiſſe, nec Priuilegia ſanctæ Sedis ad fauorem Mendicantium emanata legiſſe.

Sed ponamus rem dubiam eſſe, quod Epiſcopi ligare poſſint Regulares ſuis cenſuris, nihilominus credendum eſt hoc in caſu Epiſcopos non poſſe pronuntiare ſe Iudices. Gloſſa Hoſtienſis, & Panormitanus in cap. Olim, de Accuſationibus, quia diceretur Iudex in propria cauſa. l. qui Iuriſdictione ff. de iuriſdictione om. Iud. lege Hieronymum à Sorbo Capuccinum in Priuil. Compend. Mendicant. ver. Accedere ad Monaſterium Monialium cum annotatione Capuccini in fine, & verb. Ingredi Monaſterium Monialium verbo Excommunicatio. Exemptio. Conueniri in iuditio Syluester Excommunic. 2. num. 12. Stephanus Quaranta in ſumma Bullarij ver. Monaſteria Monialium. Præcedentia. Canoniſtæ in cap. Si Clericos. de ſententia excommun. in 6. Clementina frequens de exceſſibus Prælatorum.

Nauar.conſil.4. & 23. de Priuilegijs. Sanchez de Matrim.tom.2.lib.7.diſp.33.num.21,22,23. Emanuel Rodriquez quæſt.Regul.tom.1.q.45.art.2. & tom.2. q.63. Praxis Neapol. c.59.& 89. Riccius in ſua Praxi aurea reſſolut.110. Naldus quæſtionum practicarum, ver. de prima, & in cap. Monialis n.16. & ratio eſt, quia excommunicatio generaliter lata ligat ſubditos proferentis tantum, niſi auctoritas Delegatis maiorem conferat auctoritatem. Cap. à Nobis lib. 1. de ſent. excomm. iuncta Gloſſa: quæ omnia dixiſſe volui rotrocinando potius,quàm diffiniendo, ſubijciendo me ipſum, & ſcripta mea cenſuræ, & correptioni Sanctæ Matris Eccleſiæ,& cuiuſuis melius ſentiẽtis,& docentis &c.His addi poteſt Nauar.conſ.de Sepul.& cõſ.8.de offitio Iudicis Ordinarij.Henriq.Theol.mor. lib.7.cap.24.25.cap. nimis el 2.de exceſſ.Prælatorum, & cap.Romana Eccleſia de ſent. excommun.in 6.

CONSILIVM TRIGESIMVM TERTIVM.

QVæritur qua pœna puniri debeant ſtercorantes alicuius fores. &c.

REſpondet Farinacius quæſt.105.num. 469. quod puniri debent ad inſtar facientis libellum famoſum, cui de iure Ciuili debetur pœna capitis, prout ſcribit Farinacius quæſt. præcitata num. 422. & 423. vbi ex mente multorum dicit hanc pœnam eſſe mortis naturalis. De Iure vero Canonico Auctor libelli famoſi flagellatur per textum in Cap. de p. & in cap. Quin alterius 5. quæſt. 1. iuncta gloſ. & Canoniſtæ ibidem, quamuis alij dixerint pœnam

libelli

libelli famoſi de conſuetudine non eſſe mortis, ſed extraordinariam iuxta facti, & perſonarum qualitatem. Clarus in ſua Praxi criminali §. fin. quæſt. 68. num. 26. Alij vero voluerunt de Iure Canonico pœnam ſtercorantium eſſe flagellorum, fuſtigationis, degradationis, & depoſitionis. Farin. quæſt. eadem num. 430. 431. & conſ. 30. num. 25.

Verùm in coercendis huiuſmodi delictis attendendæ ſunt circumſtantiæ loci, perſonarum, & reiterationis, ſi tamen iteratum fuit delictum, nam loci qualitas, nempe ſi ſit domus inſignis, vel Monaſterium id auget delicti attrocitatem, vt in ſpetie reſpondit Farinac. conſ. 30. num. 3. qualitas etiam perſonæ inducit facti grauitatem, nimirum ſi ſit perſona in dignitate, aut in officio conſtituta, ſi ſit Sacerdos, aut alicuius Cænobij ſuperior, & in hoc caſu iniuria dicitur illata non Superiori, ſed Monaſterio, & ideò puniendus venit non vt infamator priuati, ſed vti infamator Monaſterij, prout docet Farin. in dicta q. 105. n. 293. 294. 295. & conſ. 30. ſub n. 27. 70. Reſpectu quoque reiterationis delicti iniuria grauior redditur, & attrocior, vt per eundem Farin. in conſil. 30. ſub n. 28. & 67. Hinc huiuſmodi delinquentes tranſmittuntur ad remum, vt teſtatur Farinac. dicto conſ. 30. ſub num. 25. vbi ſubiungit etiam mortis pęnam imponi poſſe ea ratione, quod in temporalibus pœnis repræſentandis ob delicti grauitatem, & attrocitatem, licitum eſt tranſgredi leges Canonicas, & tunc ratione huius tranſgreſſionis ſeruanda ſunt Iura Ciuilia, quæ ſaltem de conſuetudine ita ſeruant. Farin. eodem conſil. 30. ſub num. 26. 69. 125. Menochius autem de arbitrarijs Iudicum caſu 385. ſcripſit pœnam fœdantium homines eſſe Iudici arbitrariam.

CONSILIVM TRIGESIMVMQVARTVM.

AN ſtatutum Laicorum prohibens generaliter librorum impreſſionem, abſque illorum auctoritate compræhendat, & afficiat Eccleſiaſticos.

VIdetur dicendum, quod ſic ex Doctrina Bartoli in l. cunctos populos, num. 29. C. de ſumma Trinitate, & Fide Catholica, vbi ait Statuta generalia Laicorum ſi non ſint contra ea, quæ competunt Clericis, & eorum Eccleſijs in priuilegium, non ſolum alligant Seculares, ſed etiam Eccleſiaſticos, ſed cum non appareat Eccleſiaſticis fuiſſe conceſſum priuilegium imprimendi ſuos libros abſque facultate poteſtatis ſecularis, ergo &c. & in huius ſententiæ confirmationem Romanus Pontifex in cap. 1. De noui operis nunciatione, præcipit cauſam inter duas Eccleſias vertentem, dirimi iuxta Canones, & leges: quia, ſicut leges non dedignantur ſacros Canones immitari; ita Canones ipſi Principum Conſtitutionibus adiuuantur. Cap. ſi in adiutorium diſt. 10. ergo ſtatutis Ciuilibus ligantur Eccleſiaſtici.

Secundò, poteſtas ſecularis ex Dei ordinatione poteſt condere ſtatutum ob bonum publicum, quia finis poteſtatis ſecularis eſt Rempublicam gubernare in omni eo, quòd ſpectat ad bonum commune, ſed ſtatutum de quo agitur tendit in bonum publicum, videlicet ne quid contra bonum Ciuile, ac Reipublicæ ſtatum imprimatur, ergo poteſtas ſecularis, ex Dei ordinatione potuit ſtatutum condere, per quod etiam Eccleſiaſtici ipſi compræhendantur.

Tertiò,

Tertiò, Ordinarij locorum ſtatuunt ne quis libros imprimat abſque illorum facultate, quò ſanè ſtatuto ligantur non modo ſeculares, ſed etiam Regulares exempti, ergo & poteſtas ſecularis poterit idem ſtatuere, ligando non modo ſuos ſubditos Laicos, ſed etiam Eccleſiaſticos exemptos, aliàs non ſeruaretur ratio æqualitatis contra textum in l. fin. C. de fruct. & lit. expenſ.

His tamen non obſtantibus contraria ſententia verior eſt de Iure. Primò, quia ſtatutum vires acquirit à poteſtate ſtatuentium, l. fin. ff. de iuriſd. om. Iudic. & cap. à nobis, de ſenten. excommun. Secularibus autem ſupra Eccleſiaſticos, & eorum bona nulla eſt tributa facultas eum obſequendi, & non imperandi maneat illis neceſſitas. Cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtit. cap. Bene quidem, diſt. 96. & cap. Inter hæc 33. quæſt. 2. Hinc fit, vt defectu poteſtatis non poſſint Eccleſiaſtici Laicorum ſtatutis ligari: ſiue ſtatuta expreſsè, & in ſpetie diſponant ſuper Clericos, ſiue tacitè, & in genere, quoniam ſtatuti generalis diſpoſitio non traditur de his quæ fieri non poſſunt in ſpetie. Dec. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. & alij ibidem relati, & ſecuti à Marta de iuriſd. par. 4. caſu 4. 5. & 53. Rocchus in tract. de conſuetud. caſu 8. n. 55. & Marta loco citato caſu 98. Baldus in l. generali. C. de Sacroſanctis Eccleſijs. Marta de iuriſd. par. 4. caſu 52. & 88. Diſpoſitio pariter legis cum opportet C. de Bon. quæ liber. per quem datur Patri vſusfructus bonorum aduenticiorum filij non habet locum in filijs Eccleſiaſticis ſiue bona acquiſita ſint antè, vel poſt Clericatum, quoniam Eccleſiaſtici non ligantur legibus ciuilibus. Cap. quia nos, iuncta gloſſa cum Innocen. & alijs. Bart. conſ.

61. num.

61.num.3.par.1.Panor.in c.in Præſentia n.56. & alij de probat.& Marta vbi ſupra caſu 26.etiam ſi prima tonſura tantum fuerint initiati.

Secundò, ſi libri Eccleſiaſticorum tractant de Religione, de Cenſuris, aut de rebus ſpiritualibus,& Eccleſiaſticis, ſecularis poteſtas nullo pacto de illis cognoſcere poteſt, etiamſi Rex ſit, aut Imperator. C. ſi Imperat. diſt. 96. vbi legitur ſi Imperator Catholicus eſt; filius eſt, non Præſul Eccleſiæ. Quod ad Religionem competit diſcere ei conuenit, non docere. Idem habetur in cap. Decernimus de Iudicijs.

Tertiò, ſi Eccleſiaſticus in ſummam D. Thomæ, vel in Bullam Cœnæ Domini Commentaria imprimere contendat, ſi poteſtas ſecularis velit in vim ſui ſtatuti facultatem imprimendi concedere, id aliud non erit, quam in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis ſeſe intromittere, & perſonas Eccleſiaſticas ad ipſius forum non modo indirectè, ſed directè trahere contra Canonem 15. Bullæ Cœnæ, quia Eccleſiaſticis illud facere prohibet, quod iure Diuino, vel humano eis non interdicitur, nec eiſdem ſubijciuntur. Caiet. in ſumma ver. Excommunicatiò, cap. 31. & quamuis ſtatutum loquatur de ſubditis ſtatuentium tantum, non autem de perſonis Eccleſiaſticis, nihilominus ſi ſeruetur ſtatutum contra Eccleſiaſticos dicitur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Marta de iuriſdict. parte 4. caſu 62. num. 9. cum alijs quos allegat Alterius in Bullam Cœnæ, Canone 15. cap. 5. dubit. 9. Et ad obiecta in contrarium.

Ad primum reſpondetur opinionem Bart. in dicta l. communiter à Doctoribus reprobari, & propterea Panormit. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitut. num. 1. dicit textum eſſe apertè contra

Bart.

Bart. ſententiam, & Antonius de Butrio in explicatione eiuſdem Canonis n. 20. inquit ſtatuta Laicorum non ligare Clericos ex defectu poteſtatis, non autem, quod diſponant contra Eccleſiæ priuilegia; quando vero Laicorum ſtatuta generaliter diſponentia Eccleſiaſticis ſunt fauorabilia, tunc etiam ſeruantur inter Eccleſiaſticos, non quia emanata à poteſtate Laica, ſed ex præſumpta Romani Pontificis approbatione. Panormit. in cap. Conſtitutus n. 4. de integr. reſtitut. & alij. Dec. Felin. & Butrius in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſt. Iaſ. in l. de q. C. de pactis. Hinc ſtatutum, quod Agnati excludant matrem, compræhendit Clericos, quia eſt ipſis fauorabile. Benedictus in c. Rainutius, de teſtamen. Marta de iuriſdict. par. 4. caſu 29. num. 7.

Ad ſecundum reſpondetur, quod aut loquimur quo ad vim directiuam, aut quo ad vim coactiuam. Cum ergo dici poteſt Princeps ſecularis condere ſtatutum ob bonum publicum; concedimus quoad vim directiuam; & hoc non eſt contra libertatem Eccleſiaſticam quoniam tenetur quilibet viuere ſecundum rectam rationem, ex textu in l. ſcire oportet §. qui non iuſte. ff. de excuſ. tutor. Si vero intelligit quoad vim coactiuam negamus quoniam perſonæ, & res Eccleſiaſticæ ſunt exemptæ à poteſtate, & iuriſdict. ſeculari. Alterius can. 15. Bullæ Cœnæ capit. quinto.

Nec publica vtilitas iuriſdictionem tribuit principibus ſecularibus in Eccleſiaſticos, quia ſi hoc verum eſſet, quælibet lex, aut ſtatutum ligaret Clericos.

Ad tertium negatur conſequentia, quia Ordinarij locorum poſſunt ita ſtatuere ad finem ſpiritua-

lem

lem Clericos, & ſeculares propriæ diœceſis ligando, tum ex vi ſui muneris, tum ex Concil. Lateranen. ſeſſ. 10. de librorum impreſſione, tum ex Concil. Trid. ſeſſ. 4. de Editione, & vſu ſacrorum librorum facultatem illis concedente, quinimmo præcipiente, vt ita obſeruari faciant; tum etiam ex reſcriptis Apoſtolicis, & ex decretis Illuſtriſs. Cardinalium Inquiſitorum hoc illis competit; & propterea non eſt attendenda ratio inæqualitatis militantis inter poteſtatem Eccleſiaſticam, & ſecularem: & in huius rei confirmationem, quod poteſtas laica non poteſt exercere iuriſdictionem in Eccleſiaſticos, Innocentius III. in cap. non minus, & cap. Aduerſus, de immunit. Eccleſiarum ſtatuit, vt tempore neceſſitatis, vel publicæ vtilitatis Principes ſeculares non poſſint auctoritate priuata compellere Eccleſiaſticos; ſed teneantur adire Ordinarios locorum, qui Reipublicæ vtilitati, ac neceſſitati conſulere ſtudebunt, ſed cum cauſæ cognitione, & ex his clarè conſtat ſtatutum laicorum generaliter prohibens librorum impreſſionem, niſi obtenta prius ab ipſis imprimendi facultate nullo pacto comprehendere Eccleſiaſticos.

BVL-

BVLLÆ APOSTOLICÆ

Sancto Officio deſeruientes hic nouiter additæ.

LEO PAPA X.

Dilecto filio noſtro Hadriano tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Presbytero Cardinali.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis, teſtes falſidicos in cauſa fidei deponentes; & alios de quibus agitur in hoc reſcripto, tradere poſſunt curiæ ſæculari, irregularitatis, aut alicuius pœnæ vel cenſuræ Eccleſiaſticæ ſecuri.

DILECTE fili noſter, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. INTELLEXIMVS, quod in Hiſpania, cæteriſque Regnis, & Dominijs Chariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Ioannæ Reginæ; & Chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli Regis Hiſpaniæ Catholicorum ditioni ſubiectis, in quibus tu hæreticę prauitatis Inquiſitor Generalis per Sedem Apoſtolicam deputatus exiſtis, multi perditi ingenij homines, in teſtimonijs, quę perhibent ſuper dictę prauitatis veritate inquirenda falſitatem quandoque prece, precio, odio, vel amore, & quandoque metu committere, aut ſe eamdem falſitatem commiſiſſe publico, licet falſo fateri non

ri non verentur: ſicque huiuſmodi diabolicæ artis miniſterio plerumque vel damnantur inſontes, vel Diuinæ Maieſtatis Dei, & orthodoxæ fidei ſub Chriſtiano nomine deriſores veniam conſequuntur. Ad quæ facinora perpetranda ipſi falſi teſtes tam propria improbitate, & inconſtantia, quam audacia, & impunita temeritate eorum, qui illos ad talia committenda minis cogunt, aut pecunia alliciunt, impelluntur. Nos igitur ſceleſtum hoc hominum genus, qui in diuinam humanamque ſimul naturam conſpirant, & in nefandi criminis cauſa, vel iniuſtæ abſolutionis, vel iniquæ condemnationis actores exiſtunt acriori longe ſupplicio, quàm cæteri falſidici teſtes plecti ſoleant, dignum cenſentes: circumſpectioni tuæ, & Vniuerſis, & ſingulis alijs per te, & pro tempore exiſtentem generalem dictæ prauitatis in Regnis, & dominijs prædictis Inquiſitorem, ad ipſum Inquiſitionis officium pro tempore deputatis, contra omnes, & ſingulas perſonas cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, & conditionis exiſtant, quas tibi, aut alijs Inquiſitionibus prædictis in crimine hæreſis falſum ſcienter depoſuiſſe, aut alium ad falſum deponendum, aut verum tacendum induxiſſe, vel quempiam ob perhibitum veritatis teſtimonium, vel propter falſum non atteſtatum occidiſſe, aut membro aliquo mutilaſſe, aut bonis ſuis omnibus, vel maiori parte illorum ſpoliaſſe, vel ſpoliari feciſſe, ſeu attrociſſima iniuria affeciſſe legitimè conſtiterit, tuo aut à te deputando, ſeu deputandis, & ſubdelegandis arbitrio procedendi, & eos pœnis de quibus tibi vel illi videbitur condemnandi, ſuper quo tam, & illorum quibus negotia huiuſmodi commiſeris, & conſcientiam oneramus abſque alicuius pœnæ, ſeu cenſuræ Eccle-

ſiaſticæ metu, aut irregularitatis nota tradendi, vel relaxandi, etiam curiæ ſæculari plenam, & liberam concedimus facultatem. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die 14. Decembris 1518. Pontificatus noſtri anno ſexto. Ex Archiuio Inquiſitionis Romanæ. Vide ſuper Directorio Inquiſit. par. 3. q. 73. Euangeliſta.

PIVS PAPA V.

Sanctiſſimi D. N. Pij Papæ V. præceptum, quod Principes, iudices, & iuſtitiæ miniſtri mandatis Cardinalium Inquiſitorum generalium in concernentibus Officium Sanctiſſimæ Inquiſitionis pareant: & reos quoſlibet de hæreſi Inquiſitos, pro quibuſuis alijs delictis carceratos, ſuſpenſa aliorum criminum cognitione, ad Inquiſitores deferant, vt cauſa fidei prius cognoſcatur, inde pro alijs delictis à ſuis Iudicibus puniantur.

SAnctiſſimus D. N. D. Pius diuina prouidentia Papa Quintus, ſtatuit, decreuit, & ordinauit, ac mandauit, vt negotia fidei omnibus, & ſingulis alijs præferantur, cum fides ſit ſubſtantia, & fundamentum Chriſtianæ Religionis. Idcircò omnibus, & ſingulis almę Vrbis, eiuſque diſtrictus Gubernatori, Senatori, Vicario, & Cameræ Apoſtolicę Auditori, & quibuſcunque alijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Prouinciarum, & terrarum ſuę Sanctitati, & S. R. E. mediatè, & immediatè ſubiectarum, ac eorum Locatenen. officialibus,

bus, bariſellis, & alijs miniſtris, necnon alijs locorum Ordinarijs, cæteriſque Magiſtratibus, & officialibus, ac cuiuſuis conditionis, & ſtatus hominibus in omnibus, & ſingulis terris, oppidis, & Ciuitatibus, ac in tota Republica Chriſtiana exiſten. ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac indignationis ſuæ Sanctitatis, & alijs arbitrio ſuæ Sanctitatis, & Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium Inquiſitorum generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis in quibuſcunque officium Sanctæ Inquiſitionis huiuſmodi concernen. pareant, & obediant. Reges vero, Duces, Comites, Barones, & quoſuis alios Principes ſæculares in Dei nomine rogauit, vt eiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, eorumque officialibus faueant, auxiliumque præbeant, & à ſuis Magiſtratibus ſubditis auxilium præberi faciant in negotijs ad dictum officium ſpectan. Necnon carceratos quoſcunque pro quibuſuis delictis, & debitis etiam attrocibus apud dictum Inquiſitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, ſuſpenſa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eoſdem Cardinales, & Inquiſitionis carceres, ibidemque ad criminis hæreſis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & poſtea ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, ſine mora tranſmittant.

Sanctiſſimi D. N. D. Pÿ Papæ V. Conſtitutio contra offendentes ſtatum, res, & perſonas officÿ Inquiſitionis hæreticæ prauitatis.

Quicunque quacunque dignitate ſæculari decoratus Inquiſitorum, aut quemlibet Sancti Officÿ Miniſtrum, aut accuſatores, denunciatores, & teſtes in cauſis fidei offenderit, aut perterrefecerit: ſiue res quaſcunque Sacri Officÿ priuatas, aut publicas inuaſerit: vel captos pro crimine hæreſis liberarit, prohibueritue ne caperentur, aut occultauerit, aut deniq; quocunque alio modo cauſis fidei nocuerit, etiam ſi nihil ſit mali ſubſecutum, anathemate percuſſus eſt, & velut reus læſæ maieſtatis, omni dominio, & dignitate eo ipſo priuatur. Filÿ etiam talium infames ſunt, & omni hæreditatis ſucceſſione, & donationis iure, aut alia liberalitate carent. Idem pænitus obſeruetur in perſonis Eccleſiaſticis, quæ ſi tale quid commiſiſſe conſtiterit, degradentur, & curiæ ſæculari relinquantur; Pontificum tamen cauſæ Romano Pontifici reſeruantur, qui pro talibus intercedit, in fautorum hæreticorum pœnas ipſo facto incidit, qui hæc delicta adhuc occulta manifeſtauerit, ſupplicio liberatur; nullus ex prædictis à præfatis pœnis liberetur, niſi poſtquam per ſex menſes Pontifices Romani in Sede Petri ſederint: idque precibus prius in Sancto Inquiſitionis Senatu verificatis, aliter quidquid geſtum fuerit, irritum eſt & inane. Prælati has conſtitutiones publicent, Principes ſæculares miniſtris Sacri Officÿ omne auxilium præſtent, & fauorem, & ſententias in reos hæreſis latas exequantur.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, ad perpetuam rei memoriam.

SI de protegendis cæteris omnibus Eccleſiæ Miniſtris, quos in fidem, & clientelam noſtram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana inſidet, quanto maiore ſtudio eam nos ſolicitudinem, capeſcere neceſſe eſt, vt qui in ſacro Inquiſitionis hæreticæ prauitatis officio verſantur, ſub tutela inuiolatæ auctoritatis huius ſedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei catholicæ exequantur? Cum itaque eius generis impiorum vis quotidie magis inualeſcat, qui omnibus malis artib. prædictum officium ſubuertere, miniſtroſque functionibus diſturbare moliuntur, eò iam nos detruſit neceſſitas, vt nefariam, & ſceleſtam illorum audaciam accerbiore caſtigationis verbere reprimamus. Hac igitur generali conſtitutione de Fratrum noſtrorum conſilio ſancimus, vt quicunque ſiue cuncta Ciuitas, ſiue populus, ſiue Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illuſtris, quemuis ex Inquiſitoribus, Aduocatis, Procuratoribus, Notarijs, alijſque Miniſtris prædicti officij, vel Epiſcoporum id munus in ſua Diœceſi, aut Prouincia obeuntium, ſeu accuſatorem, denunciatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocunque productum, vel euocatum occiderit, verberauerit, deiecerit, ſeu perterrefecerit, quiue Eccleſias, ædes, aliaſue res ſiue publicas, ſiue priuatas, officij, aut miniſtrorum expugnauerit, inuaſerit, incenderit, expilauerit, aut libros, litteras, auctoritates, exemplaria, regeſta, protocolla, exempla,

ſcri-

ſcripturas, aliaue inſtrumenta, ſiue publica, ſiue priuata vbicunque poſita combuſſerit, diripuerit, ſeu interuerterit, ſeu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, ſeu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione etiam inermis, ſiue capiendi, ſiue comburendi, ſiue ſupprimendi cauſa fuerit, ſiue res aut perſonas ſeruari, defendiuè prohibuerit, quique carcerem, aut aliam cuſtodiam, ſeu publicam, ſeu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, ſeu emiſerit, capiendum prohibuerit, captumue eripuerit, receperit, occuluerit, ſeu facultatem effugiendi dederit, ſeu iuſſerit id fieri, qui cœtum concurſumue fecerit, ſiue vt aliquid prædictorum fieret homines accommodauerit, ſiuè aliàs auxilium, conſilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter præſtiterit, licet nemo occiſus, nemo verberatus, nemo extractus, emiſſus, vel ereptus; nihil expugnatum, nihil effractum, ſuccenſum, direptumue, nullum denique damnum re ipſa ſit ſecutum: nihilominus is ſit anathemate præſentis Canonis auctoritate ligatus, idem quoq; læſæ maieſtatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunq; alio beneficio temporali, & perpetuo, eo ipſo priuatus, ſæcularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipſas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per conſtitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebuſq; omnibus Fiſci iuribus applicatis, vti etiam eſt de damnatis hæreticis per ſanctiones canonicas conſtitutum; eius filij paterna infamia ſubiecti, omnis, & cuiuſcunque hæreditatis, ſucceſſionis, donationis, & legati, ſiue propinquorum, ſiue extraneorum omnino ſint expertes, eiſdem præterea portæ nunquam pa-

teant dignitatum. Nemo autem expurgationem habere, aut cauſam vllam proponere, vel prætendere poſſit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiſſerit, niſi contrarium per claras probationes docuerit ſe feciſſe. Quod porrò de prædictis, eorumque filijs ſtatuimus, illud idem de omnibus Clericis, & Presbyteris ſæcularibus, & quorumuis ordinum, etiam exemptorum Regularibus, & quacunque etiam Epiſcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunque ſuffultis, decernimus exequendum, itaut ipſi beneficijs, & officijs omnibus Eccleſiaſticis, præſentium auctoritate priuati, per iudicem Eccleſiaſticum, hęreticorum more degradentur, demum poteſtati ſæculari traditi, pœnis prędictis laicorum inſtar ſubijciantur: Pontificum tamen cauſis nobis, & ſucceſſoribus noſtris reſeruatis, vt re quęſita, & nobis renunciata, contra eos ad depoſitionem, & aliàs pœnas prædictas procedamus, vti criminis attrocitas videbitur poſtulare. Quicunque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in eaſdem illas pęnas, quæ in hæreticorum fautores, à ſacris Conſtitutionibus inferuntur, ipſo facto ſe nouerint, incidiſſe. Verum ſi quis etiam huiuſmodi criminum conſcius, vel affinis, ſiue religionis ſtudio, ſiue pęnitentia ductus rem adhuc incognitam retexit, ſupplicio liberetur. Cęterum eam omnium, & quarumcunque abſolutionum rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationum, & reſtitutionem etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt ſucceſſores noſtri nullas niſi ſaltem ſemeſtri poſt cuiuſque aſſumptionem ad huius dignitatis faſtigium excurſo, ac precibus apud ſupremum Officium Inquiſi-

tionis

tionis hic inſtitutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quaſcunque huiuſmodi abſolutiones, habilitationes, & reſtitutiones, quę precibus ſic non verificatis de cętero fient, nemini prorſus prodeſſe, ſed nec pręſentibus, niſi toto ipſarum tenore ad verbum inſerto, & gratia ex certa Romani Pontificis ſcientia facta, & propria manu ſubſignata, vlla in parte derogari, nec derogatum cenſeri debere, & ſi illis ex quacunque cauſa aliter derogari contigerit, derogationes huiuſmodi nullius prorſus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuerſos, & ſingulos Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & cęteros Eccleſiarum Pręlatos per vniuerſum orbem conſtitutos, vt per ſe, vel alium, ſeu alios pręſentes litteras, aut earum exempla in ſuis quiſque Prouincijs, Ciuitatibus, Diœceſibus, & locis ſolemniter publicare, & quantum in ſe eſt, firmiter obſeruari procurent, contradictores quoſcunque per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, ipſaſque cenſuras, & pœnas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſęcularis. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cęteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem, vt pręſentium exempla etiam impreſſa edantur, eaque Notarij publici manu,& cuiuſcunq; curię Eccleſiaſticę, vel Pręlati ſigillo obſignata, eandem illam prorſus fidem vbique locorum faciant, quam ipſę pręſentes facerent,ſi eſſent exhibitę, vel oſtenſę. Cęterum omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij ſęcularis poteſtas ad malorũ vindictã eſt permiſſa, per eã quã ſe tueri promiſerũt fidẽ,obteſtamur,ita ſuas quiſque par

tes ſiue in preſtando miniſtris prædictis auxilio, ſiue in criminum poſt Eccleſiæ ſententiam animaduerſione, interponere, vt eorum quoque præſidijs miniſtri ipſi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento fœliciter exequantur, ampliſſimum à Domino præmium recepturi, quod fidei prædictæ aſſertoribus in æternæ beatitudinis conſortio præparauit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, legationis, ſtatuti, decreti, iuſſionis, obteſtationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto.

Ego Pius V. Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

† *F. Cardinalis Piſanus Epiſcopus Hoſtien.*
† *Io. Card. Moronus Epiſcopus Portuen.*
† *Chriſtoph. Madrucius Epiſcopus Præneſt.*
† *Ottho Card. Truchſes Epiſcopus Albanen.*
† *A. Card. Farn. Vicecan. Epiſcopus Tuſc.*
† *Io. Bapt. Cicada Epiſcopus Sab. Card. S. Clem.*
† *Ego Iulius Cardinalis Vrbinus.*
† *Ego Fuluius Cardinalis Peruſin.*
† *Ego Io. Riccius Card. Politianus.*
† *Ego Scipio Card. Piſarum.*
† *Ego Iacobus Card. Sabellus.*
† *Ego Aloyſius Card. Cornelius.*
† *Ego Ph. Cardin. a Burdiſera.*

Ego

† *Ego Antonius Card. Granuellanus.*
† *Ego Franciſcus Card. Paciecus.*
†
† *Ego Hieronymus Card. de Corrigio.*
† *Ego Io. Franciſcus Card. de Gambera.*
† *Ego Nicolaus Card. de Sermoneta.*
† *Ego Innic. de Aualos Card. de Aragonia.*
† *Ego M. Antonius Card. Columna.*
† *Ego Ptolomæus Card. Comenſis.*
† *Ego P. Card. de ſancta Cruce.*
† *Ego Z. Card. Delphinus.*
† *Ego Hu. Card. S. Sixti.*
†
† *Ego Alexander Card. Cribellus.*
† *Ego Guido Card. Vercellus.*
† *Ego Guilielmus Card. Sirletus.*
† *Ego F. Michael B. Card. Ale. Cam.*
† *Ego Hieronymus Card. de Caraualle.*
† *Ego Ludouicus Card. Madrucius.*
† *Ego Innoc. Card. de Monte.*
† *Ego Hieronymus Card. Simoncellus.*
†
† *Ego Ferd. Card. de Medicis.*
† *F. Cardinalis Alciatus.*
† *Io. Paulus Cardinalis ab Eccleſia.*
† *A. Cardinalis Carafa.*

Anno à Natiuitate Domini, Milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimonono, Indictione duodecima, die vero ſecunda menſis Maij, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, & D. N. D. Pij, diuina prouidentia Papæ V. Anno quarto, retroſcriptæ litteræ Apoſtolicæ, lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ, vt

eſt moris, dimiſſis in locis præfatis præſentibus literis per aliquantulum temporis ſpatium affixis, & deinde amotis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Bornotum prælibati S. D. N. Papæ Curſores. Ex Bullario Pij Quinti Romæ impreſſo.

Locus ſigni. Vtinam dirigantur viȩ meȩ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.

Ant. Clerici Mag. Curſ.

BVLLA GREGORII XIII.

Contra Miſſas celebrantes, confeſſiones audientes, & abſolutionem impertientes, nec tamen ſacris Ordinibus inſignitos.

GREGORIVS Papa XIII. ad perpetuam rei memoriam, officij noſtri partes ſedulo preſtare tenemur, vt dubia, quȩ varijs Doctorum opinionibus hinc inde diuerſa ſentientibus agitantur, ea ad iuriſdictionem Sanctiſſimi Officij Inquiſitionis hȩreticȩ prauitatis pertinent, noſtrȩ declarationis oraculo (prout ratio ipſa ſuadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occaſio in poſterum relinquatur; ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe qui dubitent, an contra eos qui in ſacro Presbyteratus ordine non conſtituti, Miſſas celebrare, confeſſiones audire, ac abſolu-

ſolutionem impartiri, aut ſi fuerint per officium Sanctiſſimę Inquiſitionis hęreticę prauitatis in Hiſpaniarum Regnis inſtitutum, & illius Inquiſitores procedendum, vel etiam animaduertendum ſit, ac hi, qui talia patrauerint, per Inquiſitores prędictos puniri debeant. Nam etſi multorum ſententia affirmetur prędictum delictum ab Inquiſitoribus plectēdum eſſe, hiſce pręſertim temporibus, quibus hęretici temere audent proferre, vel ſęculares eorum Sacramentorum miniſtros eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrarię adhęrent opinioni, vnde plerumque per eorundem regnorum Inquiſitores diuerſę feruntur in huiuſmodi cauſis ſuffragia. Nos itaque (vt omnis difficultas dubitatioq; tollatur, animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine, non ſunt inſigniti, & ſe in adminiſtrandis dictis Sacramentis ingerunt, facto Catholicam veritatem impugnare, quę ſolos Presbyteros, Miniſtros eorundem Sacramentorum conſtituendo illos duntaxat, quibus eadem munera congruere exiſtimauit, committi voluit, eorum qui in presbyteratus ordine non conſtituti Miſſas celebrant, ac confeſſiones audiunt) vt pręfertur, cognitionem, & punitionem etiam ad Inquiſitionum officium, & Inquiſitores antedictos pertinere, ita eiuſmodi delicti ratione, aduerſus eos inquirere, procedere, ac culpabiles repertos punire, officium, & Inquiſitores prędicti, valeant Apoſtolica authoritate pręſentium tenore perpetuò declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus, & ſingulis ordinarijs, & delegatis Iudicibus ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari ac definiri debere, irritumquoque, & inane, ſi ſecus ſuper hoc à quoquam, quauis authoritate ſcienter,

vel

vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, nec non iuribus municipalibus legibus Regnorum prædictorum, pragmaticiſque ſanctionibus, ac ſtatutis, & conſuetudinibus Ciuitatum, & locorum quorumcũq; dictorum Regnorum etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque indultis, & literis Apoſtolicis forſan per nos, ac quoſcunque alios Romanos Pontifices, prædeceſſores noſtros ſub quibuſuis verborum formis, & inſolitis clauſulis irritantibuſque, & alijs decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ſeu de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, vel ad ſupplicationem Regum, Ducum, & aliorum Principum conceſſis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præſentibus, pro expreſſis habentes illis in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo piſcatoris, die ſexto Auguſti, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, Anno à natiuitate Domini, Pontificatus noſtri anno tertio.

Emmanuel Rodriquez quæſtionum Regularium tomo 2. quæſt. 28. articulo 2.

BVLLA

BVLLA CLEMENTIS VIII.

Contra Miſſas celebrare vſurpantes, & Sacramentum Pœnitentiæ miniſtrare præſumentes cum Sacerdotes non ſint.

Etſi alias fel. rec. Paulus Papa IV. prædeceſſor noſter ad nefariam, & ſacrilegam quorundam hominum temeritatem coercendam, qui cum ad ſacrum presbyteratus ordinem minime promoti ſint, Sacerdotis tamen auctoritatem ſibi temere aſſumentes, Miſſarum celebrationem vſurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ miniſtrare præſumunt decreuerit huiuſmodi delinquentes à Sanctæ Inquiſitionis Iudicibus tradi debere curiæ ſæculari, debita animaduerſione puniendos, & poſtea rec. mem. Sixtus Papa V. etiam prædeceſſor noſter prædictum Pauli Papæ Quarti decretum innouari, ac ſerio obſeruari mandauerit, eo tamen dictorum hominum prorupit audacia, vt prætextu ignorationis huiuſmodi decretorum, ac pœnarum contra ipſos, vt præfertur, inflictarum, illis ſe minimè ſubiacere, & obnoxios eſſe putent, ac propterea ſe ab eiſdem liberari, & abſolui poſſe prætendant. Nos igitur animaduertentes huiuſmodi perditos, & nefarios homines ad ſacrum Presbyteratus ordinem non promotos Miſſarum celebrationem vſurpare præſumentes, non ſolum actus idololatriæ ſaltem extrinſecè, ſeu per externa, & viſibilia Religionis, & pietatis ſigna exercere, ſed etiam quantum in

ipſis

ipſis eſt efficere, vt Chriſtifideles, qui credunt eos ordinatos eſſe, & ritè conficere Sacramentum Euchariſtiæ, idololatriæ crimen ignoranter incurrant, purum videlicet Panem, & Vinum tanquam verum Chriſti Domini noſtri Corpus, & Sanguinem eiſdem adorandum proponentes. Confeſſiones autem audientes, non ſolum Sacramenti Pœnitentiæ dignitatem contemnere, verumetiam Chriſtifideles decipere, dum ſcilicet iniquè ſibi aſſumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem abſoluendi à peccatis, magno cum periculo, & ſcandalo plurimorum; Propterea, vt grauiſſima hæc ſcelera committentes, poſt hac debito ſupplicio puniantur; Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac matura deliberatione, deq; Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine S. Inquiſitionis Iudicum conſcientiæ conſulere, & ne in futurum de pœna hiſce delinquentibus imponenda dubitari poſſit prouidere volentes, ſupradictorum prędeceſſorum noſtrorum veſtigijs inherentes, hac perpetuo valitura Conſtitutione decernimus, atque ſtatuimus, vt quicunque non promotus ad ſacrum Presbyteratus ordinem repertus fuerit Miſſarum celebrationem vſurpaſſe, vel Sacramentalem confeſſionem audiuiſſe à Iudicibus Sanctæ Inquiſitionis, vel locorum Ordinarijs tanquam Eccleſiæ miſericordia indignus à foro Eccleſiaſtico abijciatur, & ab ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habuerit, ritè degradatus, ſtatim Curiæ ſæculari tradatur per Iudices ſæculares debitis pœnis plectendus. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Concilijs, etiam generalibus editis, etiam in corpore iuris clauſis: Quibus omnibus, & ſingulis illarum tenores pro ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, ſpecialiter, & expreſsè derogamus,

gamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Vt autem huiuſmodi Conſtitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam poſſit, atque vt præſentes literæ omnibus innoteſcant, volumus illas ad valuas S.Ioannis Lateranen.& Principis Apoſtolorum de Vrbe Baſilicarum, & Acie Campi Floræ more ſolito publicari, & affigi, atque ijs inde amoris earundem exempla, etiam impreſſa ibi affixa relinqui, factaque huiuſmodi publicatione omnes, qui in Vrbe poſt menſem,qui verò extra eam,& citra Montes,poſt quatuor menſes,qui demum vltra Montes fuerint poſt decem menſes à die publicationis præſentium computandos afficere, & arctare, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent. Ac præterea mandamus earumdem præſentium literarum exemplis etiam impreſſis, & manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Officij Sanctæ Romanæ Inquiſitionis, vel alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eandem prorſus fidem haberi, quæ hiſce præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Dat.Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, Die prima Decembris 1601.Pontificatus noſtri Anno Decimo.

Stephanus Quaranta in Summa Bullarij verbo Ordo.

S. D. N.

S. D. N. D.
CLEMENTIS
Diuina prouidentia Papæ VIII.

Innouatio Conſtitutionis fel. rec. Pauli Papæ IV. contra negantes Trinitatem, aut Diuinitatem IESV CHRISTI, aut eius Conceptionem de Spiritu Sancto, aut eius mortem, vt nos redimeret, aut Virginitatem Beatiſſimæ ſemper Virginis DEI Genitricis MARIAE.

Adiecta forma in publicatione eiuſdem Conſtitutionis ſeruanda, ne de cætero illius ignorantia à quoquam quouis prætextu poſſit allegari.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis Diuina Prouidentia nobis, licet meritis imparibus commiſſi, ſolicitudo poſtulat, vt Romanorum Pontificum prędeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones, quę pręſertim ad fidei Catholicę integritatem conſeruandam, & impios homines, ac prauarum hęreſum aſſertores debitis pœnis plectendos pertinent, innouemus; ne qui eiuſmodi errorum labe infecti ſunt earundem Conſtitutionum, & pęnarum in eis inflictarum ignorationem vllo modo prętendere, aut quauis ratione excuſare ſe poſſe

prę-

prȩſumant. Cum itaque fel. rec. Paulus Papa IV. Prȩdeceſſor noſter, ad quorundam hominum iniquitatem coercendam, qui non ſolum diuerſas hȩreſes profiteri, ſed etiam ipſius fidei fundamenta negare prȩſumebant, ſuoque exemplo multos in interitum animȩ trahebant, quadam ſua perpetuò valitura Conſtitutione, quȩ incipit, Cum quorundam hominum prauitas, vt huiuſmodi homines à ſuis erroribus intra certum eis tunc prȩfixum tempus reſipiſcerent paterna monitione, & requiſitione, necnon cum ipſorum reſipiſcentium à quibuſcunque cenſuris, & pȩnis Eccleſiaſticis, & temporalibus pleniſſima abſolutione ſanciuerit, vt quicunque tàm eatenus lapſi fuiſſent, & intra tempus prȩfixum non reſipuiſſent, quàm qui in poſterum prolaberentur in hos errores, aut eorum aliquem, qui nimirum aſſeruiſſent, dogmatizaſſent, vel crediſſent Deum Omnipotentem non eſſe Trinum in perſonis, & in compoſita omninò, indiuiſaque vnitate ſubſtantiȩ, & vnum vnamet ſimplici Diuinitatis eſſentia, aut Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum non eſſe verum Deum eiuſdem ſubſtantiȩ per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto, aut eundem ſecundùm carnem non eſſe conceptum in vtero Beatiſſimȩ, ſemperque Virginis Mariȩ de Spiritu Sancto, ſed ſicut cæteros homines ex ſemine Ioſeph, aut eundem Dominum, & Deum Noſtrum Ieſum Chriſtum nõ ſubijſſe accerbiſſimam Crucis mortem, vt nos à peccatis, & ab ȩterna morte redimeret, & Patri ad vitam ȩternam reconciliaret, aut eandem Beatiſſimam Virginem Mariam non eſſe veram Dei Matrem, nec perſtitiſſe ſemper in Virginitatis integritate ante partum ſcilicet, in partu, & perpetuo poſt partum, pro ſubuerſis, & relapſis

in

in hæreſim haberi, & vt relapſi Curiæ ſæculari tradi, & per ipſam Curiam debitis pęnis in relapſos ſtatutis puniri poſſent in omnibus, & per omnia perinde, ac ſi verè, & realiter in hæreſim relapſi eſſent, & eos relapſos eſſe conſtaret, prout in prędicta Conſtitutione ſub Datum Romę apud Sanctum Marcum ſeptimo Idus Auguſti, Pontificatus ſui anno primo edita plenius continetur: Eò tamen huiuſmodi impiorum hominum prorupit temeritas, vt prętextu ignorationis huiuſmodi conſtitutionis, ac pœnarum in eadem conſtitutione inflictarum, ſe illis minimè ſubiacere, nec obnoxios eſſe putent, ac propterea ſe ab eiſdem pęnis liberari, & abſolui poſſe prętendant. Nos igitur animaduertentes (vt idem quoque Paulus prędeceſſor benè animaduertit) huiuſmodi errores, tàm graues, ac nefandos exiſtere, vt illi qui in eos incidunt, nullam prorſus excuſationem habeant, ſed ſubuerſi potius, & immanes, quàm hęretici meritò dici poſſint, propterea, vt illi debita animaduerſione omninò puniantur, nec à pręfatis erroribus vlla excuſatione de cætero ſe tueri valeant, Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, deque Apoſtolicę poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione, dicti Pauli prędeceſſoris veſtigijs inhęrentes, ac eius conſtitutionem prędictam quoad pœnas in ea contentas innouantes, ac perpetuò confirmantes, & approbantes, ſupradictos omnes, & ſingulos, qui hactenus in ſimiles errores, aut eorum aliquem lapſi ſunt, aut in poſterum prolabentur, attenta dictorum errorum grauitate, & enormitate, cuiuſcunque dignitatis, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, nulla illis etiam ignorantię ſupradictę conſtitutionis excuſatione

tione

tione ſuffragante, pro ſubuerſis, & relapſis in hæreſim haberi, & tanquam relapſos Curiæ ſæculari tradi, ac per eandem Curiam debitis pœnis in relapſos ſtatutis puniri poſſe, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſtatuimus. Non obſtantibus omnibus illis, quæ prædictus Paulus prædeceſſor voluit non obſtare, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Vt autem huiuſmodi conſtitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam poſſit, atque vt præſentes omnibus innoteſcant, volumus illas ad valuas Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in Acie Campi Floræ, more ſolitò publicari, & affigi, atque ijs inde amotis earundem exempla, etiam impreſſa, ibi affixa relinqui, factaque publicatione huiuſmodi, omnes qui in Vrbe poſt menſem, qui verò extra eam, & citra montes, poſt quatuor menſes, & qui demum vltra montes fuerint, poſt decem menſes à die publicationis huiuſmodi computandos, perinde afficere, & arctare, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent. Et nihilominus, vt ipſæ præſentes literæ eo notiores fiant, & omnibus magis innoteſcant, necnon pro potiori cautela volumus, vt Inquiſitores contra hæreticam prauitatem, in ijs Ciuitatibus, Terris, & locis in quibus conſtituti ſunt, vbi vero huiuſmodi Inquiſitores non ſunt locorum Ordinarij publicationem præſentium, vt infra dicetur, fieri curent, ac propterea vniuerſis, & ſingulis Venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs locorum Ordinarijs, necnon dilectis filijs Inquiſitoribus præfatis contra hæreticam prauitatem vbilibet conſtitutis, per eaſdem præſentes committimus, & in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtrictè præcipiendo manda-

 mus,

mus, vt per ſe, vel alium, ſeu alios haſce noſtras literas; poſtquam earum exemplum receperint; ſeu earum notitiam habuerint, ſemel, aut pluries prout eis magis expedire viſum fuerit, ipſi quidem Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij locorum Ordinarij in eorum Cathedralibus, & maioribus reſpectiuè Eccleſijs Ciuitatum, Oppidorum, & locorum quorumcunque eorum Diœceſum, vbi Inquiſitores non fuerint, vbi verò Inquiſitores fuerint, ipſimet Inquiſitores in eiſdem Eccleſijs, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, ſolemniter publicent, & publicari auctoritate noſtra mandent, & faciant. Cæterùm, quia difficile foret eaſdem præſentes ad ſingula loca, vbi opus eſſet deferri, volumus, & ſimili auctoritate decernimus, vt earum tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Inquiſitoris contra hæreticam prauitatem, vel cuiuſcunque perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem vbique in Iudicio, & extra, fides habeatur, quæ ipſiſmet literis haberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, Die 3. Februarij 1603. Pontificatus noſtri Anno Vndecimo,

M. Veſtrius Barbianus.

In Nomine Domini Amen. Anno à Natiuitate eiuſdem Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Milleſimo ſexcenteſimo tertio, Indictione prima, Die verò decimaquarta Menſis Februarij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Clementis Diuina prouidentia Papæ Octaui, Anno eius Duodecimo; Retroſcriptæ literæ affixæ, & publicatæ

fuerunt

fuerunt ad Valuas Eccleſiæ Sancti Ioannis Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Aciei Campi Floræ, relictis ibidem copijs impreſſis affixis per nos Auguſtinum Braccherium, & Catherinum Menandi Apoſtolicos Curſores;

P. Aloyſius Peregrinus Mag. Curſ.

DECRETVM CLEMENTIS PAPÆ VIII.

Quo confirmantur literæ Pauli Papæ IV. & Pij IV. contra Confeſſarios ſollicitantes pœnitentes in Confeſſionibus.

IN Nomine Domini Amen. Per hoc præſens publicum decreti inſtrumentum cunctis pateat euidenter, & ſit notum, quod in generali Congregatione Officij Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita coram Sanctiſſimo Domino Noſtro D. Clemente Papa VIII. ac Illuſtriſſimorum, ac Reuerendiſs. D. D. Iulio Antonio Sanctorio Sancti Bartholomæi in Inſula Sanctæ Seuerinæ: Petro Sancti Hieronymi Illyricorum Deza: Dominico S. Chryſoſtomi, Pinello: fratre Hieronymo Bernerio Sanctæ Mariæ, ſupra Mineruam Aſculano: Fratre Coſtantio. Sancti Petri, in Monte Aureo Sernano: & Paulo Sanctæ Cœciliæ Sfondrato nuncupatis, Titulorum Præsbyteris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, in vniuerſa Republica Chriſtiana, ad-

uerſus hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus. In negotio Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniarum, ſuper literis fel. rec. Pauli Papæ IV. & Pij Papæ IV. facultatis procedendi contra Præsbyteros ſæculares, & Regulares in Sacramentis pœnitentiæ, ſeu in actu Confeſſionis Sacramentalis, ſolicitantes mulieres pœnitentes ad impudicitiam, ſeu peccata carnis, Inquiſitori Generali Hiſpaniarum, aliàs conceſſæ, an priuatè, vel cumulatiuè quò ad Superiores Regularium dicta Inquiſitio, contra huiuſmodi deliquentes procedere poſſint. Sanctiſſimus Dominus noſter re diligenter, ac maturè diſcuſſa auctoritate ſua Apoſtolica, declarauit, & decreuit, declarat, & decernit circa huiuſmodi facultatem procedendi nihil eſſe attendendum, aut innouandum, ſed Inquiſitionem prædictam, in omnibus Regnis, & Prouincijs ſibi ſubiectis ea iudicialiter vti poſſe, & debere, ſicut in alijs cauſis ad ſanctiſs. Inquiſitionis Officium pertinentibus, vti hactenus fecit etiam priuatiuè quoad ſuperiores Regularium cuiuſuis Ordinis, & Congregationis, etiamſi Mendicantium exiſtant, ipſoſque Regulares non eximi ab onere deferendi, ſeu denuntiandi huiuſmodi delinquentes eidem Sancto Officio, quemadmodum in alijs caſibus, & cauſis Sanctæ Inquiſitionis, in quibus alij Chriſtifideles de iure tenentur, ſed ad ipſum ſicut aliàs teneri, & obligatos eſſe. Et ita Sanctitas ſua declarauit, & decreuit, atq; perpetuò ſeruandum eſſe ſtatuit omni meliori modo, & forma quibus potuit, poteſtque, & debet, latum, datum, & pronunciatum fuit ſupradictum Decretum, per ſupradictum Sanctiſſimum Dominum noſtrum D. Clementem Papam VIII. pro tribunali ſedentem in ſolio maieſtatis ſuæ, in

Gene-

Generali Congregatione dicti Sancti Officij, habita Romæ in Palatio Apoſtolico apud Sanctum Petrum, anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti 1592. die verò tertio menſis Decembris feria 5. Pontificatus Prælibati D. N. Clementis diuina prouidentia Papæ VIII. Anno primo, ibidem præſentibus Reuerendiſſimo Patre Fratre Vincentio, Ordinis Fratrum Prædicatorum Epiſcopo Agnetino: & Reuerendiſſimo Patre D. Anſelmo Dandino Cæſenatenſi, I.V.D. vtriuſq; ſignaturę eiuſdem Sanctiſſimi D.N.Papę Referendario, dictique Sancti Officij Prelatis, & Conſultoribus teſtibus, ad prędicta omnia, & ſingula vocatis, habitis, ſpecialiter, atque rogatis.

Ex Ludouico Paramo de Origine ſancti Officij, quęſt. 10. de Solicitantibus, prope finem &c.

S. D. Noſtri

PAVLI PAPÆ V.

Conſtitutio, qua reuocantur facultates Superioribus quorumcunque Ordinum conceſſe, cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum, ad Officium Sancta Inquiſitionis pertinentes.

PAVLVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI. *Ad perpetuam rei memoriam.*

ROMANVS Pontifex, ea interdum quę á prędeceſſoribus ſuis temporum, & rerum qualitate id tunc expoſcente prouidè pro hęreſum extirpatione ſancita ſunt, nouis emergentibus rationibus reuocat, & immu-

tur, aliaque deſuper diſponit, & ordinat, prout in Domino ſalubriter conſpicit expedire. Dudum ſiquidem fel. rec. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter, ſua perpetuo valitura Conſtitutione, ſtatuit, ordinauit, & declarauit, quòd ex tunc deinceps in omnibus Chriſtiani Orbis partibus Inquiſitores hæreticæ prauitatis, tam generales, quam in quibuſuis Prouincijs, Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & Locis pro tempore deputati particulares, contra omnes quorumcunq; Ordinum etiam exemptorum, etiam Mendicantium profeſſores, & Religioſos, ac etiam alios quoſcumque quouis modo priuilegiatos, & exemptos de hæreſis crimine quomodolibet ſuſpectos, aut culpabiles, dummodo ab eorundem profeſſorum, & Religioſorum Superioribus, vel Prælatis in cauſis huiuſmodi præuenti non fuiſſent, iuxta facultates officij Inquiſitionis ipſius prauitatis inquirere, & procedere, ac culpabiles, & delinquentes repertos ſecundum Canonicas ſanctiones caſtigare, atque punire poſſent, & valerent, ac alias prout in literis ipſius Pij Prædeceſſoris latius continetur. Cum autem rerum vſu compertum ſit, occaſione præuentionum huiuſmodi nonnulla interdum impedimenta orta eſſe, quo minus cauſæ huiuſmodi ea, qua decet diligentia cognoſcantur. Nos de conſilio Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum illa de medio tollere volentes. Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac matura deliberatione, hac noſtra etiam perpetuò valitura Conſtitutione omnia, & quæcunque priuilegia, indulta, facultates, & conceſſiones Generalibus, Superioribus, & Prælatis quorumcunq; Ordinum, ſiue Mendicantium, ſiue Clericorum Re-

gularium

gularium cuiuſuis ordinis, & inſtituti, etiam in dicta Conſtitutione non expreſſorum, & quantumuis exemptorum,& quocumque nomine nuncupentur per dictum Pium; ac quoſcunque Rom. Pont. Prædeceſſores noſtros, & Sedem Apoſtolicam conceſſa, approbata, & innouata, & quantumuis, etiam longiſſimo tempore obſeruata, cauſas ad dictum officium quouis modo ſpectantes cognoſcendi, & terminandi, ſeu in illis quoquomodo ſe intromittendi,quorum omnium, & ſingulorum tenores, etiamſi de illis ſpecialis, & expreſſa mentio habenda eſſet præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuo caſſamus, reuocamus, & abolemus, ipſiſque Generalibus, Superioribus, & Prælatis, vt de cætero quouis quæſito colore, vel prætextu præuentionis, vel conſuetudinis, & præſcriptionis immemorabilis, ſeu cognoſcendi, an delationes huiuſmodi calumnioſæ ſint, necne, in eiſdem cauſis, tam motis, quam mouendis quoquomodo ſe intromittere, ſeu immiſcere, denunciationes recipere, teſtes examinare, proceſſus conficere, cauſas ipſas cognoſcere, definire, vel terminare minimè audeant, ſeu præſumant, ſimili auctoritate diſtrictius inhibemus, volentes, & expreſsè mandantes, vt ipſi Religioſi poſſint, & debeant omnes, etiam Ordinum huiuſmodi profeſſores, de hæreſi ſuſpectos Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus liberè denunciare, abſque eo, quod Superiores prædicti perſonas denunciandas, & cauſas perquirere, vel quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, ſeu præſumant. Inſuper omnes, & quaſcunque cauſas ad dictum officium quomodolibet ſpectantes, & pertinentes coram

Generalibus Superioribus, & Prælatis huiuſmodi in quibuſcunque locis exiſtentibus, ac contra quoſcumque Religioſos, vt præfertur, exemptos motas, & pendentes ad nos harum ſerie auocamus, eaſque omnes in ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti repeṙiuntur ipſius prauitatis Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus terminandas committimus. Præterea ipſis Generalibus Superioribus, & Prælatis pari auctoritate præcipimus atque mandamus, vt omnes proceſſus, & acta cauſarum huiuſmodi Inquiſitoribus, ſeu Ordinarijs prædictis reſpectiuè remittant, & conſignent; necnon Profeſſores, Fratres, & Religioſos ſupradictos, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos, etiam in viſitatione eſſe nouerint, abſque alia conſultatione cum proprijs Superioribus facienda, eiſdem Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus reſpectiuè denuntient; quod ſi Generales, alijque prædicti præſentibus literis non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumq; dignitatum, ſeu prælaturarum, vel officiorum ſuorum ordinum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, perpetuæq; inhabilitatis ad eaſdem, necnon contra fautores hæreticorum, & impeditores officij ſtatutas, & inflictas pœnas, aliaſque cenſuras Eccleſiaſticas, etiam excommunicationis maioris latæ ſententiæ, à qua non niſi à Nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo abſolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipſo incurriſſe, necnon præſentes literas licet Generales Superiores, & Prælati prædicti, aut quicumque alij, quauis auctoritate, dignitate, vel officio, ſeu honore fulgentes in præmiſſis quomodolibet intereſſe habentes, vel habere prætendentes ad hoc vocati non fuerint, ſemper,

per, & perpetuo validas, & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab omnibus inuiolabiliter obſeruari, ſicq; per quoſcumque Iudices, & Commiſſarios quauis auctoritate fulgentes, etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari,& definiri debere; irritum quoque, & inane,ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus, & declaramus. Non obſtan. prædicta, ac quibuſuis alijs Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon Ordinum, & inſtitutorum quorumcumque iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, etiam Mare magnum, vel aliàs quomodolibet nuncupatis eiſdem ordinibus,eorumque Generalibus, Superioribus,& Prælatis,ac perſonis,etiam per quoſcumq; Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac Sedem prędictam, & per nos quouis modo conceſſis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus, ac alijs omnibus, quę pręſentibus quomodolibet obſtare poſſent, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quęuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, eorum tenores pro plenè, & ſufficienter pręſentibus expreſſis, & totaliter inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cęteriſque contrarijs

trarijs quibuſcumque. Vt autem præſentes literæ ad omnium notitiam deducantur, neue aliquis ignorantiam earum pręrendere, aut contra eas ſe excuſare valeat; illas in Valuas S. Io. Laterañ. & Principis Apoſtolorum Baſilicarum de Vrbe, necnon Cancellarię Apoſtolicæ, ac Acie Campi Floræ de more affigi, & publicari, earumque exempla inibi affixa dimitti, ac poſt publicationem huiuſmodi omnes, & ſingulos, quos concernunt, & concernent in futurum perinde arctent, & afficiant, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent, quodq; earum tranſumptis etiam impreſſis Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Prælati, ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis, eandem prorſus fidem in iudicio, & extra vbique gentium, & locorum adhiberi volumus, & mandamus, quę eiſdem originalibus literis adhiberetur, ſi eſſent exhibitę, vel oſtenſę, & nihilominus, vt ad maiorem notitiam ſingulorum, & quorumcunque Religioſorum prędictorum pręſentes deueniant, etiam volumus, & in virtute ſanctę Obedientię pręcipimus, & mandamus Generalibus, Superioribus, & Pręlatis prędictis, vt in primis proximis futuris Capitulis, ſeu Congregationibus Prouincialibus, vel Generalibus cuiuſcumque Prouincię, tàm in Italia, quàm extra, pręſentes noſtras literas legi, & publicari faciant, & procurent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę caſſationis, reuocationis, abolitionis, inhibitionis, mandatorum, auocationis, commiſſionis, pręceptorum, decreti, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum

Petri,

Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romę apud S. Marcum, Anno Incarnationis Dominicę 1606. Kal. Septembris, Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

P. PRODAT.

Regiſtrata apud Scipionem Secretarium.

Scipio Cobellutius,

S. de Vrſinis

Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti 1606. Indictione 4. Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Pauli Diuina prouidentia Papæ V. Anno ſecundo Die verò tertia Menſis Octobris, ſupradictæ literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Io. Baptiſtam Menochium eiuſdem Sanctiſſimi D. N. Papæ, & Sanctiſſ. Inquiſitionis Curſorem.

Feria v. Die 31. Auguſti, Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti 1617.

In Generali Congregatione S. Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico in Monte Quirinali coram Sanct. D. N. D. PAVLO Diuina prouidentia Papa V.

SANCTISS. D. N. poſt longam, & maturam diſcuſſionem auditis votis Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium contra hęreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum re accuratè, ac diligenter

ligenter perpenſa prouidè conſiderans, quod quamuis in Conſtitutione fel. rec. Syxti IV. ſuper Conceptione Beatiſſimę Virginis Marię pro ſubmouendis inter Chriſtifideles ſcandalis, rixis, & contentionibus edita, à ſancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia Conſtitutione ſanctę mem. Pij V. ſuper eadem re, quas ſimiliter Sanctitas ſua innouauit cum quibuſdam prouiſionibus, & adiectionibus pęnarum pro efficaciori earum obſeruatione, relinquatur vnicuique libera facultas tenendi, & etiam aſſerendi vtramque partem, quòd ſcilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato Originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut hęretica damnetur, nihilominus ex occaſione aſſertionis affirmatiuę in publicis Concionibus, Lectionibus, Concluſionibus, & actibus publicis, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit cum peccato Originali concepta, oriuntur in populo Chriſtiano cum magna Dei offenſa, ſcandala, iurgia, & diſſenſiones. Propterea volens huiuſmodi ſcandalis ex debito ſui muneris prouidere, decreuit, & pręcepit, ac pręſentis Decreti virtute mandat, & pręcipit omnibus, & ſingulis cuiuſuis ordinis, & inſtituti Regularibus, & alijs quibuſcunque tàm Eccleſiaſticis, quàm ſęcularibus perſonis cuiuſuis conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tàm Eccleſiaſticę, quàm ſęcularis etiam, ſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſario mentio facienda, vt in poſterum donec articulus huiuſmodi à S. Sede Apoſtolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis Concionibus, Lectionibus, Concluſionibus, & alijs quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod eadem Beatiſſima

Virgo

Virgo fuerit concepta cum peccato Originali. Contrafacientes autem eadem Sanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit Cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus ſuorum Prædeceſſorum,& ſua ipſo facto incurrendis. Per huiuſmodi tamen prouiſionem Sanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorſus prǫiudicium inferre, eam relinquens in eiſdẽ ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperitur, præterquam quoad ſupra diſpoſita. Vlterius ſub eiſdẽ cenſuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet, quod non fuerit concepta cum peccato Originali in prædictis publicis actibus aſſerentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent. Inſuper voluit, & expreſſe mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ Conſtitutiones firmæ, & illeſæ remaneant, & exactè obſeruentur perinde, ac ſi præſens Decretum non emanaſſet. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte ſupradictis Conſtitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obſeruatione, & executione præſentis Decreti,& omnium in eo contentorum, quod contra huiuſmodi tranſgreſſores etiam Regulares cuiuſuis Ordinis, & Inſtituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quaſcumque Eccleſiaſticas, & ſæculares perſonas cuiuſcumque ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, tàm Epiſcopi, & Prælati, Superiores, alijque Ordinarij locorum, quam hæreticæ prauitatis, vbique locorum deputati Inquiſitores procedant, & in eos ſeuerè animaduertant,

tant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eoſdem tranſgreſſores procedendi, ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demum, ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, quòd præſens Decretum, ſeu illius exempla ad Valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Flore affixa omnes ita arctent, & afficiant, perinde, ac ſi vnicuiq; perſonaliter intimata fuiſſent; quodq; præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Andreas de Pettinis Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Not.

Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti 1617. Indictione xv. Die verò 12. Menſis Septembris, Pontificatus autem Sanctiſs. in Chriſto Patris, & D. N. D. Pauli Diuina prouidentia Papæ V. Anno 13. præſens Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Baſilicę Principis Apoſtolorum, & in Acie Campi Floræ, per me Franciſcum de Clericis Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

Siluerius Pontirolus Magiſ. Curſ.

Feria

Feria iij. Die xxiv. Maij, Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti M. DC. XXII.

In generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Uniuerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico, in Monte Quirinali coram S. D. N. D. GREGORIO Diuina prouidentia Papa XV. ac Illuſtriſs. & Reuerendiſs. DD. S. R. E. Card. aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SANCTISSIMUS D. N. auditis votis Illuſtriſs., & Reuerendiſs. DD. Cardin. contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum Decretū aliàs editū à fel. rec. Paulo V. eius prædeceſſore, Tenoris ſequentis, videlicet.

Sanctiſſimus Dominus Noſter poſt longam, & maturam diſcuſſionem auditis votis Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum re accuratè, ac diligenter perpenſa prouidè conſiderans, quòd, quamuis in Conſtitutione fel. rec. SIXTI IV. ſuper CONCEPTIONE B. V. MARIÆ pro ſubmouendis inter Chriſtifideles ſcandalis, rixis, & contentionibus edita à Sancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia Conſtitutione ſan. mem. Pij V. ſuper eadem re, quas ſimiliter Sanctitas ſua innouauit cum quibuſdam prouiſionibus, & adiectionibus pœnarum pro effi-

efficaciori earum obſeruatione, relinqatur vnicuiq; libera facultas tenendi, & etiam aſſerendi vtramq; partem, quòd ſcilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato Originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut hæretica damnetur. Nihilominus ex occaſione aſſertionis affirmatiuæ in publicis Concionibus, Lectionibus, Concluſionibus, & actibus publicis, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit cum peccato Originali concepta, oriuntur in populo Chriſtiano, cum magna Dei offenſa, ſcandala, iurgia, & diſſenſiones. Propterea volens huiuſmodi ſcandalis ex debito ſui muneris prouidere, decreuit, & præcepit, ac præſentis Decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſuis Ordinis, & Inſtituti Regularibus, & alijs quibuſcumque, tàm Eccleſiaſticis, quàm Sæcularibus perſonis cuiuſuis conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tàm Eccleſiaſticæ, quàm Secularis, etiam ſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſariò mentio facienda, vt in poſterum, donec articulus huiuſmodi à Sancta Sede Apoſtolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis Concionibus, Lectionibus, Concluſionibus, & alijs quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato Originali; Contrafacientes autem eadem Sanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus ſuorum Prædeceſſorum, & ſua ipſo facto incurrendis: Per huiuſmodi tamen prouiſionem Sanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorſus præiudicium inferre, eam relinquens

in

in eiſdem ſtatu,& terminis, in quibus de præſenti reperitur, prӕterquam quoad ſupra diſpoſita. Vlterius ſub eiſdem cenſuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato Originali, in prædictis publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent. Inſuper voluit, & expreſsè mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ Conſtitutiones firmæ, & illæſæ remaneant, & exactè obſeruentur perinde, ac ſi præſens Decretum non emanaſſet. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte ſupradictis Conſtitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus &c.

HOC ſuo præſenti DECRETO ex eiſdem cauſis euitan. ſcandala, diſſenſiones, atq; diſcordias in populo Chriſtiano, quæ pari ratione oriri poſſunt, & vt accepit, in aliquibus Regionibus iam orta ſunt ex ſermonibus priuatis occaſione aſſertionis affirmatiuæ, extendit, & ampliauit etiã ad priuata colloquia, & ſcripta, mandans, & præcipiens omnibus & ſingulis ſupradictis, ne de cætero donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſtolica diffinitus, vel per Sanctitatem Suam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, neque etiam in ſermonibus, & ſcriptis priuatis audeant aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato Originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare, exceptis tamen, quibus a ſancta Sede Apoſtolica fuerit per hoc ſpecialiter indultum. Per hoc tamen Sanctitas Sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum prorſus præiudicium inferre, eam relinquens in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperitur, præterquam quoad in ſupradicto fel. record. Pauli V. &

hoc ſuo Decreto diſpoſita; Eadem Sanctitas Sua voluit, & expreſſè mandauit, vt in reliquis omnibus, vbi huiuſmodi Decretis non aduerſantur, Conſtitutiones Syxti IV. Alexandri VI. & Pij V. ac Pauli V. eius Prædeceſſorum ſuper Conceptione Beatiſſimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, ac exactè obſeruentur, perindè, ac ſi huiuſmodi Decretum non emanaſſet. Et inſuper eadem Sanctitas Sua cum Sancta Romana Eccleſia de Beatiſſimæ Virginis Conceptione Feſtum ſolemniter, & Officium celebret, omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, tàm Sæcularibus, quàm cuiuſuis Ordinis, & Inſtituti Regularibus mandat, ac præcipit, vt in Sacroſancto Miſſæ Sacrificio, ac Diuino Officio celebrandis, tàm publicè, quàm priuatim, non alio quàm Conceptionis, nomine vti debeant. Contrauenientes autem Sanctitas Sua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus, ac præfato Decreto ſuorum Prædeceſſorum ipſo facto incurren. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte Conſtitutionibus ſupraſcriptis, Decreto præfato Pauli V. conſuetudinibus etiam immemorabilibus, necnon omnibus, & ſingulis, quæ Prædeceſſores prædicti voluerunt non obſtare, ac alijs quibuſcumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obſeruatione, & executione præſentis Decreti, & omnium in eo contentorum, quòd contra huiuſmodi tranſgreſſores etiam Regulares cuiuſuis Ordinis, & Inſtituti, etiam quomodolibet exemptos, & aliàs quaſcumque Eccleſiaſticas, & Sæculares perſonas cuiuſcumque ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tàm Eccleſiaſticæ, quàm Sæcularis, tàm Epiſcopi, & Prælati Superiores, alijque Ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis, vbique locorum deputati Inquiſitores procedant, & in eos ſeuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra coſdem

tranſ-

tranſgreſſores procedendi, ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demum, ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, quod præſens Decretum, ſeu illius exempla ad Valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, perindè ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent; quodque præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Andreas de Pettinis S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſit. Not.

Anno à Natiuitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Milleſimo, ſexcenteſimo, vigeſimo ſecundo, Indictione quinta, die verò ſecunda menſis Iunij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius ſecundo ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Brandimartem Latinum S. D. N. Papæ Curſ.

Octauius Spada Mag. Curſ.

Santiſs. D. Noſtri

GREGORII PP. XV.

Conſtitutio contra ſollicitantes in Confeſſionibus.

GREGORIVS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

VNIVERSI Dominici gregis curam, quamquam immeriti, cœleſti diſpoſitione gerentes, ſedulo inuigilare tenemur, vt ab omnibus prauis contagijs conſeruetur immunis, multoque maiori ſtudio prouidere, vt omnis peſtis ab ijs auertatur, quibus aliós ſanandi officium eſt commiſſum, ne quod Euangelica ſcripta Nos admonent, ſale infatuato non ſit in quo ſaliatur, & ad nihilum proſit vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quoniam autem à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris quibuſdam in locis prouiſum fuit, vt impium, ac nefandum ſcelus, quod non ſolum inter Chriſtifideles non eſſe, ſed nec etiam nominari debet, procul ab ijs arceatur, videlicet vt aliquis Sacerdos ad ſacras audiendas confeſſiones deputatus, Sacroſancto Pœnitentiæ Sacramento, ſollicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aſpidem porrigat, & ex cæleſti medico infernalis veneficus, ex patre ſpirituali proditor execrabilis

bilis animarum reddatur: idcirco Nos ea, quæ his perniciofiſſimis Diaboli inſidijs arcendis certis locis ſalubriter conſtituta ſunt, vt nullibi deſiderentur, quantum ex alto conceditur, prouideñ. duximus. Aliàs ſiquidem à fel. rec. Pio Papa IV. prædeceſſore noſtro emanarunt litteræ tenoris ſubſequentis videlicet. Pius Papa IV. Venerabili fratri Archiepiſcopo Hiſpaleñ. in Regnis Hiſpaniarum hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali. Cum ſicut nuper, non ſine animi noſtri moleſtia, accepimus diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarum, atque etiam in eorum Ciuitatibus, & Diœceſibus curam animarum habentes, ſiue eam pro alijs exercentes, aut aliàs audiendis confeſſionibus pœnitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones abutantur, nec illi, & qui id inſtituit Domino Deo, & Saluatori noſtro IESV Chriſto iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet, pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum huiuſmodi Creatori noſtro reconciliationis grauiori peccatorum moleeas onerando, & in manibus Diaboli tradendo, in Diuinæ Maieſtatis offenſam, & animarum perniciem, Chriſtifidelium ſcandalum non modicum. Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de Fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, Fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, ſeu alios à te depu-

tandum, ſeu deputandos contra omnes, & ſingulos Sacerdotes dictorum Regnorum; ac illarum Ciuitatum, & Diœceſum de præmiſſis quomodolibet diffamatos, tàm ſæculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum Ordinum, Regulares cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant tàm ſuper præmiſſis, quàm ſuper Fide Catholica, & quid de ea ſentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quouis modo ſuſpectos à Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam; & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, iuxta exceſſuum ſuorum qualitates, prout iuris fuerit, pecunias, eas etiamſi, & prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione ſæcularis Iudicis arbitrio puniẽdos tradendo. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac Eccleſiarum, & Monaſteriorum, necnon Ordinum quorumlibet, quorum ipſi Sacerdotes fuerint etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apoſtolicis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis etiam Motu proprio, aut alias quomodolibet conceſſis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Dat. Romæ apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die xvj. Aprilis M D L XI. Pontificatus Noſtri Anno Secundo. Igitur, vt literæ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & vbique

loco-

locorum inuiolabiliter obſeruentur. Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, ac de conſilio Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum præinſertas literas huiuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis contenta Apoſtolica auctoritate tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis inuiolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adijcimus, illaſque non ſolum in prædictis Hiſpaniarum Regnis, ſed in quibuſuis Chriſtiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipimus, & mandamus: Ac præterea, ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eoſdem procedendi ab aliquo dubitari poſſit, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & ſinguli Sacerdotes tam ſæculares, quàm quorumuis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum ordinum, inſtitutorum, ſocietatum, & Congregationum Regulares cuiuſcunque dignitatis, & præeminentiæ, aut quouis priuilegio muniti exiſtant, qui perſonas quæcunque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum alijs quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſiue ante, vel poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi etiam ipſa confeſſione non ſecuta, ſiue extra occaſionem confeſſionis in Confeſſionario, aut in loco quocunque vbi Confeſſiones Sacramentales audiantur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem Confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint in Officio Sanctæ Inquiſitionis ſeueriſſimè, vt infra puniantur.

Et præterea omnes hæreticæ prauitatis Inquiſitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominorum, & locorum vniuerſi Orbis Chriſtiani in ſuis quemque Diœceſibus, & Territorijs per has noſtras literas etiam priuatiuè quo ad omnes alios ſpecialiter, ac perpetuo Iudices delegamus, vt ſuper his contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus, prout in cauſis fidei iuxta Sacrorum Canonum formam, necnon officij Inquiſitionis huiuſmodi conſtitutiones, priuilegia, conſuetudines, & decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex huiuſmodi nefarijs exceſſibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumſtantijs, ſuſpen. ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſi regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratiæ, aliaſque pœnas decernant, eos quoque ſi pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione Curiæ ſæculari puniendos tradant. Dantes etiam facultatem Venerabilibus Fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus Generabilibus Inquiſitoribus, ne delictum tam enorme, & Eccleſiæ Dei tam pernicioſum remaneat, ob probationum defectum impunitum, cum difficilis ſit probationis, teſtibus, etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis delictum probatum eſſe arbitrio ſuo iudicandi, & Curiæ ſæculari, vt præfertur reum tradendum eſſe pronunciandi. Non obſtan. omnibus, quæ dictus prædeceſſor in ſuis literis prædictis voluit non obſtare, cæteriſque contrarijs quibuſcunque.

que.

que. Mandantes omnibus Confeſſarijs, vt ſuos pęnitentes, quos nouerint fuiſſe ab alijs vtſupra ſolicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu vt præfertur tractantes, Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinarijs prædictis, quod ſi hoc officium prætermiſerint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confeſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, vt ſupra ijdem locorum Ordinarij, & Inquiſitores illos pro modo culpæ punire non negligant. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in iudicio, & extra vbique habeatur, quæ præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, quodque eædem præſentes literæ ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicarum S. Ioannis Lateranen. ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixæ omnes ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die xxx. Aug. MDC XXII. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

S. CARD. S. SVSANNÆ.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo, Indictione quinta, die vero prima menſis Septembris, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, & D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius Secundo Retroſcripta Conſtitutio, ſiue literæ Apoſtol cæ affixæ fuerunt ad valuas S. Ioannis La-

Lateranen. & Principis Apoſtolorum Baſilicarum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris eſt per me Brandimartem Latinum Apoſtolicum Curſorem.

Octauius Spada Mag. Curſ.

Pro explicatione, & executione præſentis Conſtitutionis Illuſtriſs. Cardinalis Millinus de mandato Sanctiſs. D. N. Papæ VRBANI VIII. & Illuſtriſſimorum Cardinalium ſupremorum Inquiſitorum, literas dedit ad Illuſtriſſimum Cardinalem Federicum Borromæum Mediolani Archiepiſcopum, tenoris ſequentis videlicet.

Illuſtriſſimo, e Reuerendiſſimo Sig. mio oſſeruandiſſimo.

Doppò eſſerſi hauuta longa, e matura conſideratione ſopra il dubio ſignificato da diuerſe bande: ſe i Penitenti ſiano obligati a denunciare i Confeſſori, da quali ſono ſtati ſollecitati nel loco, ò atto della Confeſſione; quando hanno conſentito alla ſollecitatione; N. Signore, e queſti miei Signori Illuſtriſſimi in Congregatione tenuta auanti S. Santità à 25. di Luglio paſſato, doppò hauer anco inteſo il parere d'vna particolare Congregatione deputata per queſt'effetto, hanno riſoluto, che qualſiuoglia Penitente è tenuto a denunciare il Confeſſore, dal quale ſarà ſtato ſollecitato nel loco, ò atto della Confeſſione, ancorche gli habbia conſentito, & non è tenuto a propalare il proprio conſenſo, ne ſopra ciò s'interroghi dal Veſcouo, ò dall'Inquiſitore, ò loro Vicarij, auanti quali deporrà, ne meno il Confeſſore denuntiato, procedendoſi

ſtoſi poi contra di lui, ne i Coſtituti, che ſe gli faranno, s'interroghi ſopra detto conſenſo, & in caſo, ch'egli voleſſe dirlo da ſe, non ſi ſcriua il ſuo detto, come coſa in ordine alla perſona ſollecitata non ſpettante all'Officio della Santa Inquiſitione; le parti dunque di V. S. Illuſtriſſima ſono di ſignificare a i Confeſſori detta riſolutione, & incaricargliene ſtrettamente l'oſſeruanza, acciò ne i caſi, che occorrono alla giornata, conforme al tenore della Conſtitutione publicata da GREGORIO XV. S. M. *contra i Confeſſori ſollecitanti, ſignifichino a i Penitenti l'obligo, che hanno di denunciare i Confeſſori, da quali ſaranno ſtati ſollecitati, & hauendogli conſentito, & facendo difficoltà in ſcoprire il proprio conſenſo, conforme alla riſolutione, che ſi è fatta, gli dichino apertamente, che non ſono tenuti a propalare il detto conſenſo, e che tanto i Penitenti, quanto i Confeſſori ſollecitanti, procedendoſi contra di loro, non ſaranno di ciò interrogati, & dicendolo da ſe, non ſi ſcriuerà, ne riceuerà il loro detto, e quando il Penitente tuttauia perſiſteſſe nella medeſima renitenza, N. Signore ſi contenta, che dal Veſcouo, ò dall'Inquiſitore ſi dia auttorità al Confeſſore di riceuere per ſcrittura, & con giuramento la denuntia per portarla ſubito a chi gli hauerà data auttorità di pigliarla; & ſe oltre le coſe ſudette, occorrerà altro caſo graue, per il quale non ſi poſſa il Penitente indurre a denunciare, vuole Sua Santità, che ſi ſcriua quì, e s'aſpetti la riſpoſta, & in tanto ſi ſopraſeda nell'aſſolutione; E tanto ſi contenterà V. S. Illuſtriſſima di far oſſeruare nella ſua Dioceſe, facendo regiſtrare la preſente ne gli atti di coteſta Corte per informatione ſua, & de ſuoi ſucceſſori, quali hauranno mira, che la preſente riſolutione riguarda ſolo quei Penitenti, che per hauere conſentito, fanno difficoltà in denunciare; ma a quei, che non hanno conſentito, ò hauendo conſentito, non ſono in cio renitenti, non deue il Confeſſore porre difficoltà alcuna, ma laſciare, che indifferentemente, & liberamen-*

te ſodisfaccino all'obligo, che hanno di denuntiare, conforme alla Coſtitutione: Si compiacerà anco V. S. Illuſtriſſima di mandare copie della preſente a i Veſcoui ſuoi ſuffraganei, acciò da eſſi ancora ſia fatta la preſente riſolutione. Et a V. S. Illuſtriſsima per fine humiliſsimamente bacio le mani. Di Roma li 27. di Settembre 1624.

Di V. S. Illuſtriſs, & Reuerendiſsima.

Sottoſcritta, Humiliſsimo, & obligatiſsimo ſeruitore Il Cardinal Millino.

A tergo. All Illuſtriſsimo, & Reuerendiſsimo Sig. mio oſſeruandiſsimo, il Sig. Cardinale Borromeo.

Pro hac materia vide Emmanuel Rodriq. quæſtionum Regularium, & Canonicarum, tomo 1. q. 9. art. 4. in fine, & tomo 2. quæſt. 27. art. 3. vbi docet ſollicitantes pueros ligare Conſtitutionem Pij IV. Stephanus Quaranta in ſumma Bullarij, verbo Confeſſ. Anton. Nald. in ſua ſumma Practicarum quæſtionum, ver. Confeſſio num. 26. Marcel. Megal. Inſtitut. Confeſſariorum par. 1. lib. 1. cap. 5. Barthol. Gipti de Caſibus reſeruatis cap. 14. Anton. Sanctarel. Soc. Ieſu, tractatu de hæreſi capitolo 44. 45. 46.

S.D.N.

Santiſs. D. Noſtri

GREGORII PAPÆ XV.

Conſtitutio contra Hæreticos in Italia commorantes, eorumq; fautores.

GREGORIVS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis Beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſoris munus exigit, vt pro incumbente Dominici gregis cura, & ſollicitudine prædeceſſorum ſuorum Conſtitutiones, eas præſertim quæ ad Sacroſanctæ Fidei Catholicæ conſeruationem pertinent, quo ſuum perpetuum ſortiantur effectum, & inuiolabiliter obſeruentur, inuouet, & extendat, prout rerum, & temporum qualitatibus debitè compenſatis, conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Aliàs ſiquidem à fel. recor. Clemente Papa VIII. prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſubſequentis videlicet.

CLEMENS PAPA VIII. Ad futuram rei memoriam. Cum ſicut non ſine magno animi noſtri dolore accepimus, quamplures Chriſtifideles ex diuerſis Italiæ partibus, eorum Patrijs, vbi vera, & Sancta Catholica, & Apoſtolica Religio viget, & publicè prædicatur diſcedentes, abeant in lon-

longinqua loca, vbi non ſolum hæreſis impunè graſſantur, ſed quod peius eſt. Catholicæ Religionis vſus publicè interdicitur, & prohibetur, quo fit, vt perſonæ ibi permanentes, etiam ſi Catholicæ ſint, cogantur tamen contra eorum pia deſideria Sacroſanctæ Miſſæ Sacrificio, alijſque Diuinis Officijs, ac Sanctorum Sacramentorum perceptione in ſuarum animarum diſcrimen diutius carere. Quare Nos his, & alijs malis, & periculis inde prouenientibus, quantum cum Domino poſſumus, obuiare cupientes, hac noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, vt de cætero nullus Italus, ſiue Mercator, ſiue cuiuſuis alterius conditionis, vel ſtatus exiſtat, quouis quæſito colore, prætextu, vel ingenio audeat habitare, vel domicilium tenere in Ciuitate, Oppido, ſeu loco vbi aliqua Eccleſia cum Parocho, vel Paſtore, ſeu Sacerdote Catholico non exiſtat, in qua liberè, & ſine omni periculo palam; & publicè celebrari, & audiri poſſint Sacroſanctæ Miſſæ, & alia Diuina Officia, & conciones, ac Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrari, mortuorum corpora ſepeliri, & cætera fieri iuxta Ritum S. R. E. Vtq; ijdem Itali abſtineant à matrimonijs cum hæreticis mulieribus, & ab hæreticorum ſepulturis, filios ſuos de ſacro Fonte leuari per hæreticos non permittant, nec ipſi viciſſim hæreticorum filios, niſi per Catholicum Sacerdotem Catholico more baptizentur leuare præſumant, Medicorum quoque hæreticorum opera neceſſitate ceſſante, & vbi adſit copia Catholici medici idonei, non vtantur. Cum vero Itali prædicti ex Italia recedunt ad morandum, ſeu inhabitandum in partibus prædictis, id ſignificent ſuis Ordinarijs, vel Inquiſitoribus locorum, à quibus ſerio admoneantur;

tur; vt in eis perpetuo Catholicam, & Orthodoxam Fidem conſtanter retinentes, & profitentes, piam, & Catholicam vitam ducant, Dominicos, & Feſtos dies, abſtinentias, & ſacra ieiunia ab Eccleſia præcepta religiosè colant, atque omnem hæreſim, & errorem, hæreticos, ſchiſmaticos, & ab Orthodoxa Fide aberrantes fugiant, & euitent, ac vt ſaltem ſingulis annis de eorum Sacramentali peccatorum confeſſione, & Sanctiſſimæ Euchariſtiæ perceptione per eos facta fidem, ſeu teſtimonium ipſis Ordinarijs, vel Inquiſitoribus in Italiam tranſmittant, ad quod, & Nos dictos Italos tenore præſentium teneri, & obligatos eſſe decernimus, & mandamus. Quod ſi quis propriæ ſalutis immemor cõtra præmiſſa facere præsũpſerit, poſſit aduerſus eum per locorum Ordinarios, & Inquiſitores hæreticæ prauitatis vti de hæreſi ſuſpectum procedi. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque cõtrarijs quibuſcunque. Volumus autem, vt earundem præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quę ipſiſmet pręſentibus haberetur ſi eſſent exhibitę, vel oſtenſę. Dat. Romę apud S. Marcum ſub annulo Piſcatoris die 26. Iulij 1596. Pontificatus Noſtri Anno Quinto. Nos inuiolabili dictarum Clementis literarum, & in eis contentorum quorumcunque obſeruationi, quantum Nobis ex alto conceditur peramplius prouidere volentes. Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione, noſtris deque Apoſtolicę poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuo valitura Conſtitutione eaſdem Clementis prędeceſſoris literas,

cum

cum omnibus, & ſingulis in eis contentis, tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illaſque innouamus, ac inuiolabiliter obſeruari mandamus. Inſuper ne vllus Hæreticus in locis Italiæ, & Inſularum adiacentium, neq; etiam ſub commercij, mercimonij, aut alio quouis prætextu domicilium contrahere, ſeu domum apertam habere propriam, vel conductam, aut gratis conceſſam, ſeu habitare, aut morari poſſit, eatundem tenore præſentium prohibemus, ac reſpectiuè ſtatuimus, & ordinamus. Contra prohibitioni autem, ac ſtatuto, & ordinationi noſtris huiuſmodi non parentes, ſeu contrauenientes cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis tàm Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis exiſtentes, iuxta formam iuris procedatur, & puniantur. Et ſimili modo eos, qui hæreticos prædictos receptauerint, eiſque quoquomodo contra præſentium literarum tenorem, fauorem, opem, ſeu auxilium præbuerint, vti fautores, & receptatores Hæreticorum puniri, ſicque per quoſcunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & de Latere Legatos, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari auctoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur in iudicio, & extra, quæ præſenti-

bus

bus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtẽſę, quodque eadem præſentes poſt duos menſes à die illarũ publicationis computandos, omnes, & ſingulos ad quos ſpectat, arctent, & afficiant, perindè ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die ij. Iulij M DC X X I I. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

S. CARD. S. SVSANAE.

Anno à Natiuitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo, Indictione quinta, Die verò prima Menſis Septembris, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. GREGORII *Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius Secundo; Retroſcripta Conſtitutio affixa, & publicata fuit ad Valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris eſt per me Brandimartem Latinum Apoſtolicum Curſorem.*

Octauius Spada Mag. Curſ.

Sanctiſs. D. N.

GREGORII XV.

Conſtitutio, reuocans omnes, & ſingulas licentias legendi, & habendi libros prohibitos.

GREGORIVS PAPA XV.

Ad futuram rei memoriam.

APoſtolatus officium Nobis, nullo licet meritorum ſuffragio, diuina prouidentia commiſſum poſtulat, vt ad ea vigilantiæ noſtræ partes propenſius intendamus, per quæ religio Catholica, vbi diuina gratia illæſa viget, conſeruetur, & vbi reſtitutione indiget, reſtituatur. Quapropter cum librorum prohibitorum lectio magno eſſe ſinceræ fidei cultoribus detrimento noſcatur, & ſicut accepimus, licentiæ libros huiuſmodi legendi nimis exercuerint; Nos, vt huic malo maturè occurratur, & imposterum quam cautiſſimè licentiæ huiuſmodi concedantur, quantum cum Domino poſſumus prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes, & ſingulas licentias legendi, & habendi libros quoſcunque ob hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, vel aliàs quomodolibet prohibitos, quibuſcunque perſonis cuiuſcunque gradus, & conditionis exiſtentibus, etiam per litteras Apoſtolicas ad tempus, ſeu ad vitam, & aliter quomo-

docunque, & ex quacunque cauſa tam per literas in forma Breuis, quam aliter quomodocunq; à Nobis, ſeu Prædeceſſoribus noſtris Rom. Pontif. ſeu ab habentibus à Nobis, vel ab eis facultatem, & auctoritatem conceſſas, earũ tenorem præſentibus pro expreſſis habentes, tenore præſentium, reuocamus, caſſamus, & annullamus, ac pro reuocatis, caſſis, & annullatis haberi, nulliquе in poſterum ſuffragari, quinimo libros per licentias huiuſmodi permiſſos legentes, aut habentes pœnas in ſacris Canonibus, Conſtitutionibus Apoſtolicis, & Indicibus librorum prohibitorum contentas incurrere volumus, & declaramus. Decernentes, vt præſentes literæ, poſtquam in Valuis Baſilicarũ S. Io. Lateraneñ. ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon in Acie Campi Floræ affixæ fuerint, infra duos menſes ex tunc proximos, omnes, & ſingulos ad quos ſpectat, arctent, & afficiant, perinde ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent, quodque dictis duobus menſibus durantibus ij, qui libros prohibitos huiuſmodi habuerint, eos ad Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem, qui illos quanto citius comburere debeat, deferre, quinue aliquos ſimiles libros prohibitos habere ſciuerint, eos denuntiare teneantur, neque de cetero ſimiles licentiæ, niſi à Congregatione Sancti Officij, quæ ſingulis hebdomadis coram Nobis haberi ſolet, concedantur, ac quod earundem præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſ-

catoris die xxx. Decembris M D C XXIII. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

S. Card. S. Suſanæ.

Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti, milleſimo ſexcenteſimo vigeſimotertio, Indictioneſexta, die verò ſecunda menſis Ianuarij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ X V. Anno eius ſecundo, Retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ affixæ fuerunt ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranẽ. & Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, nec non in acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Brandimartem Latinum Apoſtolicum Curſorem.

Octauius Spada Mag. Curſ.

S. D. N. D. GREG. PAPAE XV.

Conſtitutio aduerſus Maleficia, ſeu Sortilegia committentes.

GREGORIVS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

OMnipotentis Dei Saluatoris noſtri, qui, vt hominem à laqueis Diaboli liberaret, Crucem ſubire dignatus eſt, vices, quamquàm immeriti, gerentes in terris, in id ſummo ſtudio, iuxta creditum Nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officium, incum-

cumbimus, vt gregem Dominicum, inæſtimabili pretio redemptum, aduerſus Sathanæ fraudes defendamus, eiuſdem officij partes deſuper interponendo, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Sanè nonnulli ſuæ conditionis obliti, & ſolemnis ſponſionis ab ijs factæ, cum in Chriſti gregem per Sacrum regenerationis lauacrum adſciti fuerunt, Sathanæ, cui renunciantur, artibus, maleficijs, ſuperſtitionibus, ac nefarijs inuentis operam dare non verentur, quimmo Magiſtrum imitantes, qui capitali odio, quo humanum genus proſequitur, hominibus inſidiari nunquam ceſſat, proximum varijs modis lædere, animas verò ſuas perdere, non timent. Quapropter, vt tam exitioſa ſcelera à Chriſtifidelibus arceantur, grauioribus pœnis vindicanda duximus. Motu itaque proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium decernimus, præcipimus, & mandamus, vt conſtito, quòd aliquis pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apoſtatando, maleficijs, ſiue ſortilegijs vnam, ſeu plures perſonas ita læſerit, vt ex maleficio, vel ſortilegio mors ſecuta ſit, etiam pro primo lapſu, Curiæ ſæculari tradatur, debitis pœnis puniendus; Qui verò, ſimiliter appoſtatando, pactum cum Diabolo, vt præfertur fecerit, & maleficium, ſeu ſortilegium commiſerit, ex quo, licet mors ſecuta non ſit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, ſiue animalibus, frugibus, vel alijs fructibus damnum notabile prouenerit, muro claudi, ſiue perpetuis carceribus in Sancto Inquiſitionis officio, vbi illud exiſtit, fabricandis, mancipari debeat: Qui verò ſimilium delinquentium notitiam habuerint, eos Epiſcopo, ſiue In-

quiſitori denunciare teneantur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæterisque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ; quodque eadem præſentes, poſtquam in valuis Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon in acie Campi Floræ affixæ fuerint, omnes, & ſingulos, ad quos ſpectat, arctent, & afficiant, perinde ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 20. Martij 1623. Pontificatus noſtri Anno Tertio.

S. CARD. S. SVSANNÆ.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI milleſimo ſexcenteſimo vigeſimotertio, indictione ſexta, die vero vigeſimatertia menſis Martij, Pontificatus Sanctiſs. D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius tertio, retroſcriptæ litteræ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranen. Principis Apoſtolorum de Vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, & in Acie Campi Floræ, per me Bernardinum Brandimartem Latinum Apoſtolicum Curſorem &c.

FEDE-

FEDERICVS

Miſeratione diuina, Tit. S. Mariæ Angelorum, S. R. E. Presbyter Cardinalis Borromæus, S. E. Mediol. Archiep.

AVENDO Noi riceuuto vna letterà dell'Illuſtriſſimo Sig. Cardinale Millino, inſieme con vn Decreto della Sacra Congregatione della Santa Inquiſitione di Roma, l'vn', e l'altro del tenor ſeguente.

Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Sig. mio oſſeruandiſſimo.

LA licenza di molti troppo auanti traſcorſa nel culto, & veneratione di perſone morte con fama di Martirio, & Santità, prima che della vita, & attioni loro, ne ſia conforme alla diſpoſitione de Sacri Canoni preſa informatione, & decretatoli honore di Santo, ò di Beato, hà data occaſione alla Santità di N.S. di porui freno con vn Decreto generale ſtabilito nella Congregatione del Sant'Officio, ne rimetto a V. S. Illuſtriſſima con queſta gli eſemplari, acciò vno ſi compiaccia publicarlo in coteſta ſua Dioceſe, & de gli altri ne mandi vno à ciaſcun ſuo Veſcouo ſuffraganeo con la copia della preſente lettera,

acciò ſe ne procuri inuiolabilmente l'oſſeruanza; procedendo in ſimili occaſioni nella forma preſcritta, & caſtigando chi vorrà contrauenire ſecondo la diſpoſitione del preſente Decreto. Et à V. S. Illuſtriſſima per fine humiliſſimamente bacio le mani. Di Roma li 26. d'Aprile 1625.

Di V. S. Illuſtriſſima Reuerendiſſima

Humiliſs. & affettionatiſs. ſeruitore
il Cardinale Millino.

Feria V. Die 13. Martij Anno à Natiuitate D. N. IESV Christi 1625.

In Generali Congregatione S. Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico in Vaticano coram S. D. N. D. Vrbano Diuina prouidentia Papa VIII. ac Illuſtriſs. & Reuerendiſs. DD. S. R. E. Cardinalibus, aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſs. D. N. ſolicitè animaduertens abuſus, qui irrepſerunt, & quotidie irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam cum Sanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione defunctis, qui, etſi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore inſigniti ſint ab Apoſtolica Sede, eorum tamen Ima-

Imagines in Oratorijs, atque Eccleſijs, alijſque locis publicis, ac etiam priuatis cum laureolis, aut radijs, ſeu ſplendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliaque beneficia, à Deo per eorum interceſſiones adepta, in libris rerum ab ipſis geſtarum enarrantur, & ad illorum ſepulcra, tabellæ, imagines, & res aliæ ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volenſque proinde huiuſmodi abuſibus, pro debito Officij Paſtoralis, occurrere, re etiam cum Illuſtriſs. & Reuerendiſs. DD. Cardinalibus, contra hæreticam prauitatem in Vniuerſa Republica Chriſtiana Generalibus Inquiſitoribus communicata, & maturè conſiderata, ac diſcuſſa, declarauit, ſtatuit, & decreuit, ne quorumuis hominum, cum ſanctitatis, ſeu martyrij fama (quantacunque illa ſit) defunctorum imagines, aliaq; prædicta, & quodcunque aliud, venerationem, & cultum præſeferens & indicans, in Oratorijs, aut locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſijs tàm ſæcularibus, quam regularibus, cuiuſcumque Religionis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apoſtolica Sede Canonizentur, aut Beati declarentur, & (ſi quæ appoſitæ ſunt) amoueantur, prout eas ſtatim amoueri mandauit. Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorundem hominum, qui Sanctitatis, ſiuæ Martirij fama, vel opinione (vt præfertur) celebres è vita migrauerint, geſtæ, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcumque beneficia tanquam eorum interceſſionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in ijs recognoſcendis, Theologos, alioſque pios, ac doctos viros in conſilium adhibeat, & ne deinde fraus,

aut

aut error, aut aliquid notum, ac inordinatum in re tàm graui committatur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittat, eiuſdem reſponſum expectet: Reuelationes verò, & miracula, aliaque beneficia ſupradicta, quæ in libris, horum hominum vitam, & geſta continentibus, hactenus ſine recognitione, atque approbatione huiuſmodi, impreſſa ſunt, nullo modo approbbata cenſeri vult, mandatque Sua Sanctitas.

Ad horum hominum ſepulcra, vetuit etiam, ac inhibuit, tabellas, atque Imagines, ex cera, aut argento, ſeu ex alia quacunque materia tàm pictas, quàm fictas, atq; exculptas appendi, aut affigi, & lampades, ſiue alia quæcunque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino, prout ſupra, facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac probanda.

Declarans, quod per ſupraſcripta, præiudicare in aliquo non vult, neque intendit ijs, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarij coluntur.

Vt autem præmiſſa diligentius obſeruentur, Vniuerſis, ac ſingulis tàm Ordinarijs, quàm hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt in ſua quiſque Diœceſi, vel Prouincia ſedulo peruigilent, ne ſine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliaue contra ſuperiùs diſpoſita fiant, tranſgreſſores verò, ſi Regulares fuerint, priuationis ſuorum officiorum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, necnon & ſuſpen-

ſuſpenſionis à diuinis, ſi vero Clerici ſæculares, priuationis pariter ſuorum officiorum, ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione Sacramentorum, executioneque ſuorum ordinum reſpectiuè, alijſq; arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut Imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquomodo effinxerint, vel formauerint, cæterique Artifices circa præmiſſa qualitercunque delinquentes, prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniarijs, alijſq; etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem, eorundem Ordinariorum, ſeu Inquiſitoribus arbitrio afficiantur. Contrarijs quibuſcunque non obſtantibus.

Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit, vt decretum huiuſmodi, ſeu illius exemplum ad Valuas Baſilicę Principis Apoſtolorũ Vrbis, ac in Acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatum fuiſſet; quodq; præſentiũ tranſumptis etiam impreſsis manu Notarij publici ſubpſcriptis, ac ſigillo alicuius perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur, quæ præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Io. Ant. Thomaſius Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Not.

Anno Milleſimo, ſexcenteſimo, vigeſimo quinto, Indictione viij. Pontificatus Sanctiſſimi D. N. D. VRBANI Diuina prouidentia Papæ VIII. anno eius ſecundo, die verò quarta menſis Aprilis,

Supra-

Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium Inquiſitorum Generalium.

PRÆCEPTVM

De Hæreticis, ſeu de hæreſi ſuſpectis S. Officio propalandis.

OCTAVIVS Epiſcopus Præneſtinus Bandinus, Carolus Tit. S. Cæſarei Madrutius, Io. Garſia Tit. SS. Quatuor Coronatorum Millinus, Fabricius Tituli S. Auguſtini Verallus, Gaſpar Titul. S. Crucis in Hieruſalem Borgia, Fr. Fellix Centinus Tit. S. Anaſtaſiæ Aſculanus, Scipio Cobellutius Tit. S. Suſannæ; Fr. Deſiderius Scaglia Tit. S. Clementis de Cremona, Ludouicus Tit. S. Laurentij in Damaſo Ludouiſius Presbyteri, & Ludouicus S. Adriani Diacónus de Lauallette nuncupati miſeratione Diuina S. R. E. Cardinales in vniuerſa Republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitores Generales à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputati.

Vniuerſis, & ſingulis Chriſtifidelibus, tàm Eccleſiaſticis, quam ſecularibus vtriuſque ſexus, cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præminentiæ exiſtentibus, & quacunque dignitate, & auctoritate, etiam maxima fulgentibus, harum ſerie, ac tenote auctoritate noſtra, & huiuſmodi noſtri officij, quà fugimur in hac parte, præcipimus, & mandamus, quatenus infra duodecim dies proximè computandos, quorum primos quatuor, pro primo, & reliquos quatuor primis quatuor immediatos pro ſecundo, & vltimos quatuor pro tertio

termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica aſſignamus, omnes, & ſingulos Hæreticos, ſeu de hæreſi quomodolibet ſuſpectos, de quibus notitiam habuerint, debeant Nobis, vel Reu. Commiſſario noſtro, quoad habitantes in Vrbe, quo verò ad alios extra Vrbem, & vbiuis locorum degentes, Inquiſitoribus, vel locorum Ordinarijs, vel eorum Vicarijs generalibus, ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ pœna, quam in contrarium facientes ipſo facto incurrant, iudicialiter propalare, cuius excommunicationis maioris abſolutionem S. D. N. Papæ, & Nobis reſeruamus. Certificantes huiuſmodi conſcientiæ ſuæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quòd contra ipſos, tanquam contra hæreticorum fautores, alias, prout melius viſum, & iuris fuerit procedetur. Ideò &c. Dat. in noſtra, & Officij Sanctæ Romanæ Vniuerſalis Inquiſitionis Congregatione, die iij. Ianuarij 1623.

Oct. Epiſc. Præneſtiñ. Card. Bandinus.
C. Card. Madrutius.
Io. Garſia Card. Millinus.
F. Card. Verallus.
G. Card. Borgia.
Fr. Felix Card. Aſculanus.
S. Card. S. Suſannæ.
Fr. D. Card. de Cremona.
L. Card. Ludouiſius.
L. Card. de Lauallete.

Andreas de Pettinis S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſit. Not.

BVLLA

BVLLA INNOCENTII VIII.

Ædita anno Domini 1486. ex. Pegna in fine Directorij.

INNOCENTIVS PAPA VIII

Venerabili Fratri noſtro Epiſcopo Brixienſi, & dilecto filio Inquiſitori hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ.

Sententias ab Inquiſitoribus latas contra hæreticos impœnitentes, ſeu alio brachio ſæculari traditos, Magiſtratus ſæculares ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurrunt, exequi debent, abſque reuiſione proceſſuum per Inquiſitores fabricatorum contra tales hæreticos.

VEnerabilis Frater, & dilecte fili, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius frater Antonius de Brixia Ordinis Prædicatorum, in partibus Lombardiæ Inquiſitor hæreticæ prauitatis, vna cũ venerabili fratre Epiſcopo Brixienſi, ſeu eius Vicario Generali, ſicuti nobis nuper fecit exponi contra nonnullos vtriuſq; ſexus hæreticos (vt accepimus) quos culpabiles vt hæreticos impenitentes repertos, pœna debita iuris puniendos condemnauit;

ac officiales Ciuitatis Brixienſis, vt iniunctam executionem adimplerent, requiſiui: qui officiales iuſtitiam miniſtrare, & dictas ſententias exequi, (niſi prius proceſſus per Epiſcopum, & Inquiſitorem agitatos non viderent) in non paruum Orthodoxæ fidei ſcandalum recuſatur. At cum huiuſmodi crimen hæreſis ſit mere Eccleſiaſticum, & delicta nullo pacto impunita remanere debeant; tenore præſentium vobis committimus, atque mandamus, vt ſi eſt ita, eiſdem officialibus ſæcularibus Ciuitatis Brixienſis, ſub excommunicationis pœna, & alijs cēſuris Eccleſiaſticis, præcipiatis, atque mandetis; vt infra ſex dies, † poſtquam legitimè fuerint requiſiti, ſine aliqua dictorum proceſſuum, per vos agitatorum viſione ſententias per vos latas contra huiuſmodi hæreticos promptè exequantur appellatione remota. Quam excommunicationis pœnam ipſo facto volumus, & tenore præſentium declaramus incurriſſe: ſi quod mandatum fuerit infra dictum ſex dierum ſpatium, ceſſante legitimo impedimento, cum effectu non impleuerint. Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ſtatutis Ciuitatis Brixienſis, cæteriſque in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque, Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die trigeſimo Septembris, Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, Pontificatus noſtri Anno Tertio.

Hieronymus Balbanus.

FINIS.

DECRETA IN DIVERSIS CONGREGATIONIBVS,

Sanctiſſimi Officij Romæ facta.

Quot Portugenſes, ſeu Luſitani Portugaliam, ſeu Luſitaniam habitantes, & inde in Italiam venientes, ſi reperiantur Iudaizare, condemnentur tanquam apoſtatæ à Fide, Die vltima Aprilis 1566.

IN Congreg. coram S.D.N. & Reuerendiſs. D. Card. Inquiſitoribus generalibus, S. D. N. Paulus Papa IV. mandauit, ſtatuit, & ordinauit, quod conſtito legitimè quoſcunq; Portugenſes, ſeu Luſitanos in Portugalia, ſeu Luſitania permanſiſſe, & inde diſceſiſſe, & in Italiam veniſſe, vbi reperiantur eſſe Iudæi, ſiue iudaizare, condemnentur tanquam Apoſtatæ à fide, prout de iure ſimiles apoſtatæ condemnari, & puniri debent. Non obſtante, quòd fuerint expoſiti torturæ, ſeu tormentis, quæ ſuſtinendo negauerint ſe fuiſſe Baptizatos, vel Chriſtianè vixiſſe, aut Chriſtiana opera egiſſe, vel Sacramenta Eccleſiaſtica percepiſſe. Cum iam pro liquido, & clare à S. Sede compertum ſit, & habeatur à ſexaginta annis vel circa, quòd nullus Hebræus toleratus fuerit habitare in Luſitania, ſeu Portugalia, niſi fuerint baptizati, & vixerint chriſtianè, & ita ſeruari mandauit, ſtatuit, & ordinauit.

Quod hæreticorum beneficia vacent a die commiſſi criminis. Die 18. Iunij 1556.

IN Congregatione facta coram præf. Sanctiſs. Domino, & Reuerendiſſimis Cardinalibus Inquiſi-

quiſitoribus Generalibus, idem Sanctiſſimus Dominus Noſter qui ſupra, conſiderans, quòd hæreticorum beneficia à die commiſſi criminis hæreſeos vacent, & quod multi hæretici id ſcientes, & in ſuis hæreſibus manentes, vt eos quos optant ſucceſſores habeant, in fauorem aliorum reſignant, vt ſaltem per clauſulas generales, quæ in ipſis reſignationibus de ſtylo ponuntur ius aliquod in beneficijs huiuſmodi acquirant, ijs prouidere volens, ſtatuit, & decreuit, quòd ex prædictis reſignationibus nullum ius etiam per dictas clauſulas ipſis reſignatarijs acquiratur, immo beneficia huiuſmodi hæreticorum à die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſuæ Sanctitatis reſeruauit, ita vt ſi non fiat mentio de huiuſmodi crimine per illum commiſſo, etiam diſpoſitiones per ipſum Sanctiſſimum Dominum factæ nullius ſint roboris, vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas reſignationes, quæ tempore commiſſi criminis, hæreſeos, vel citationis hæreticis factæ ſuum plenarium effectum ſortitæ non fuerint.

Contra inſtituentes nouas Religiones. Die 16. Iulij 1556.

PRælibatus S. D. N. ratificauit capturam Io. Franciſci Raymondi Mutineñ. Congreg. S. Pauli, & Barnabæ Ciu. Mediolani, & commiſit Reuerendiſs. D. Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus, ſiue R. D. Commiſſario facultatem procedendi, ſeu procedi faciendi in futurum contra quaſcunque perſonas volentes inſtituere, ſeu inſtituentes nouam Religionem cuiuſcunque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, & de contentis in titulo, ſeu titulis de Religioſis domibus, & de conſtituentibus nouam Religionem,

Mona-

Monaſteria, vel alia quæcunque loca pia, quòd poſſint dicti Reuerendiſs. Cardinales, ſeu dictus Reuerendiſs. Commiſſarius ea reuidere, & corrigere, ac omnia alia, & ſingula in præmiſſis facere, quæ eis reſpectiuè videbuntur iuri conſona.

Pro votantibus in S. Officio. Die 29. Aprilis 1557.

A Præfato Sanctiſſimo Domino decretum inuenimus, vt infra.

Cum in Congregationibus, quæ in cauſa hæreſis, ita Domino diſponente, coram nobis fiunt, interuenire pro maiori parte ſoleant nonnulli Clerici, tàm ſæculares, quàm regulares in ſacris, & Sacerdotio, ac in Epiſcopali, & Archiepiſcopali, vel alia maiori dignitate forſan conſtituti, ac deinceps interuenire poterunt, ac etiam nonnulli ex Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinales nobiſcum in iudicando aſſiſtant, & ſæpenumerò contingit, vt per diſcurſum caſuum contingentia etiam ad caſus non minus forſan enormes, ac etiam minus enormes, quàm hæreſim ſapientes in eiſdem Congregationibus tàm præteritis, quàm futuris, ijdem Clerici, & in Sacris, & Sacerdotio, ac Epiſcopali, Archiepiſcopali, vel alia maiori dignitate conſtituti, ac ijdem Venerabiles fratres noſtri, S. R. E. Cardinales votum, ſeu ſententiam eorum, ex qua mutilatio membri, ſeu ſanguinis effuſio etiam ad mortem naturalem ſecuta fuerit, ſeu in poſterum ſequetur, dixerint, ſeu etiam dicere parati exiſtunt. Nos ſecuritati, ac tranquillitati eorum mentis, & conſcientiæ occurrere volentes, vt ijdem Clerici etiam in Sacris, & Sacerdotio, ac quacunque dignitate etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, vel qua-

cunque maiori præditi, etiam Venerabiles fratres noſtri Cardinales, qui in iudicando nobis aſſiſtunt, non ſolum in cauſis hæreſeos, ſed etiam in quacunque cauſa criminali, quæ in dictis Congregationibus coram nobis tractata fuerit, & tractabitur, votum, & ſententiam eorum non ſolum quo ad quæſtiones, & torturam, ipſis reis pro delictis quibus pro tempore inquiſiti, accuſati, ſeu denunciati fuerint, ſed etiam ad condignam pœnam, & mulctam etiam vſque ad mutillationem, ſeu ſanguinis effuſionem, ac vſque ad mortem naturalem incluſiuè abſq; alicuius cenſuræ, vel irregularitatis incurſu, dicere, & eiſdem Congregationibus intereſſe, & immiſceri poſſint, licentiam, & facultatem concedimus, ac quoad præterita ſi aliquam forſan irregularitatem incurriſſent, cum omnibus prædictis diſpenſamus, non obſtantibus conſtitutionibus &c.

Idem confirmauit S. D. N. Pius Papa V. extendique voluit ad omnes Inquiſitores, eorumq; Vicarios, Commiſſarios, & Conſultores.

Contra ſine ordinibus celebrantes. **Die** 20. *Maij* 1557.

PRælibatus S. D. N. ſtatuit, & decreuit, quòd quicunq; non habens Sacerdotium, & ordinem Presbyteratus auſus fuerit Miſſam celebrare, abſque aliqua diſputatione, tradatur curiæ ſæculari puniendus.

Ne Ordinarij conferant beneficia propter hæreſim vacantia. **Die** 29. *Septembris* 1558.

SAnctiſſimus D. N. qui ſupra in Congregatione Sancti Officij mandauit omnibus Ordinarijs, & quibuſcun-

buſcunque alijs, ne ſe intromittant in conferendis beneficijs vacantibus, vel vacaturis propter hæreſim, ſed illorum collationem ſibi, ſuiſq; ſucceſſoribus reſeruauit. Ad idem facit quòd ſequitur.

Sanctiſſimus D. N. Pius Papa Quintus conſiderans beneficia Hæreticorum à die commiſſi criminis eo ipſo vacare, & multi hæretici id ſcientes, & in ſuis hæreſibus manentes, vt eos quos optant ſucceſſores habeant in fauorem aliorum reſignant, vt ſaltem per clauſulas generales, quę in ipſis reſignationibus de ſtylo ponuntur, ius aliquod in beneficijs huiuſmodi acquirant, ijs prouidere volens, ſtatuit, & decreuit, quod ex prędictis reſignationibus nullum ius etiam per dictas clauſulas ipſis reſignatarijs acquiratur, imo beneficia huiuſmodi hęreticorum à die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſuę Sanctitatis, ſuorumque ſucceſſorum reſeruauit, ita vt ſi non fiat mentio de huiuſmodi crimine per illum commiſſo, etiam diſpoſitiones per ſuam Sanctitatem factę, ſint nullius roboris vel momenti. Quę omnia extendi voluit etiam ad pręteritas reſignationes, quę tempore commiſſi criminis hęreſeos, vel citationis ipſis hęreticis factę ſuum plenarium effectum ſortitę non fuerint.

Contra abutentes Sacramentis. Die 17. Februarij 1559.

SAnctiſſimus D. N. Paulus Papa IV. in Congregatione ſancti Officij commiſit, quod omnes qui audiuerunt confeſſiones non exiſtentes in ſacris, & celebrantes Miſſas, non exiſtentes etiam in ſacris, & abuſi ſunt Sacratiſſimo Altaris Sacramento, tradi debeant brachio ſeculari.

Die 2. Septembris 1562.

ILluſtriſſimi Cardinales Inquiſitores generales decreuerunt, quòd per quamcunque gratiam factam, vel fiendam quibuſuis aliàs hæreticis, non intendunt eos reſtituere, vt poſſint confeſſiones aliquorum ſecularium audire.

Idem confirmatum fuiſſe, reperitur in actis Sancti Officij ſub die quintadecima Nouembr. 1565. cum additione, ſeu declaratione, quòd illi qui abiurarunt aliàs ſecretè vel publicè, aut aliàs quomodocunque non admittantur ad audientiam confeſſionum ſæcularium.

Teſtium nomina publicari non debent. Die 14. Maij 1566.

ILluſtriſsimi Cardinales Inquiſitores generales in Congregatione ordinaria decreuerunt dari debere nuda teſtium dicta, prout eouſque obſeruatum fuit, abſque nominum publicatione, aliarumque circunſtantiarum, propter quas poſſet deueniri ad ipſorum teſtium notitiam. Et quo ad reſponſiones teſtium ſuper rei interrogatorijs pariter decreuerunt non eſſe dandas, ſi ex illarum publicatione deueniretur in notitiam, quinam fuerint teſtes ipſi.

Regulares recurrentes ad Sanctum Officium, vt in eo teſtimonium perhibeant, non grauentur a ſuis Superioribus. Die 17. Auguſti 1567.

SAnctiſſimus D. N. Pius Papa V. in generali Congregatione Sancti Officij, conſulens libertati ipſius Sancti Officij, & indemnitati recurrentium ad illud,

illud, vel in eo teſtimonium perhibentium ſtatuit, & decreuit, vt Regulares quorumuis etiam Mendicantium Ordinum perſonę, quę pro tempore ad officium Sanctę Inquiſitionis pro quocunque negotio recurrerint, ſeu confugerint, vel in eo teſtimonium perhibuerint veritatis, aut aliàs quomodolibet depoſuerint, nequaquam à ſuis Superioribus per quinquennium continuum à die recurſus, ſeu depoſitionis huiuſmodi moleſtari, vel ex quacunque cauſa, vel exceſſibus prętenſis perſonarum illarum, & de debitis propterea pœnis ſeu pœnitentijs eiſdem imponendis, niſi ipſi Illuſtriſſimi Cardinales Inquiſitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clare notificatum, & ab ipſis Cardinalibus deſuper reſponſum fuerit.

De torquendis reis pro finali veritate habenda, & ſuper complicibus. Die 28. Iulij 1569.

INhęrendo decretis alias per fel. record. Paulum Papam IV. Sanctiſſimus D. N. Pius Papa V. decreuit omnes, & quoſcunque reos conuictos, & confeſſos de hęreſi pro vlteriori veritate habenda, & ſuper complicibus, fore torquendos arbitrio Dominorum Iudicum.

F I N I S.

787009

Inquysizione

10c 6